

รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชน: กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินดาต
ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

นายพิสิษฐ์ พงศาปรมัตต์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2552

**The Model of the Marine Ecosystem Conservation and Development
through Community Participation: A Case Study of the Baan Pla Project,
Hin-Dard Village, Moo 8, Tambon Klong-Yai,
Leam-Ngob District, Trat Province**

Mr. Pisit Phongsaporamut

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Arts in Thai Studies
School of Liberal Arts
Sukhothai Thammathirat Open University
2009

หัวข้อวิทยานิพนธ์ รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินลาด ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

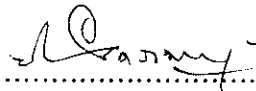
ชื่อและนามสกุล นายพิสิษฐ์ พงศาปรมัตต์

แขนงวิชา ไทยคดีศึกษา

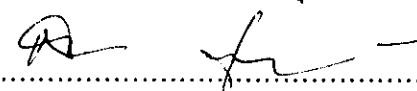
สาขาวิชา ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

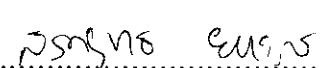
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. จิตรา วีรบุรินนท์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สูดจิต เจนนพกาญจน์
3. อาจารย์ ดร. สรายุทธ ยะหะกร

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

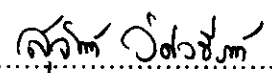

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์พิเศษประชิด วามานนท์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จิตรา วีรบุรินนท์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สูดจิต เจนนพกาญจน์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. สรายุทธ ยะหะกร)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

.....ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

วันที่30.....เดือน.....กันยายน.....พ.ศ....2553...

ชื่อวิทยานิพนธ์ รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน:

กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินลาด ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

ผู้วิจัย นายพิสิทธิ์ พงสาปรมัตต์ ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. จิตรา วีรบุรินทร์ (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกจิต เจนนพกาญจน์

(3) อาจารย์ ดร. สราวุธ ยะหะกร ปีการศึกษา 2552

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (2) ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนาและการมีส่วนร่วมของชุมชน และ (3) จิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้านในพื้นที่บ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการบ้านปลาและกลุ่มชาวบ้าน บ้านหินลาด หมู่ 8 รวม 17 คน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ประชาชนในชุมชน 201 คน กลุ่มเยาวชนที่ร่วมโครงการ 15 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐ 15 คน รวม 231 คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ รูปแบบที่หนึ่งการมีส่วนร่วมในการกำหนดการใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภค โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำ รูปแบบที่สองการสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ และรูปแบบที่สามการกำหนดหลักเกณฑ์การทำการประมงของชาวบ้าน และรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม ได้แก่ กิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และการสร้างและพัฒนาความร่วมมือ โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคน (2) ส่วนผลจากการอนุรักษ์และการพัฒนาตลอดการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามโครงการบ้านปลา พบว่า ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจและคำนึงถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล จึงได้รวมตัวกันเพื่อปกป้องและเฝ้าระวังไม่ให้มีการทำลาย มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำ เพื่อการบริโภคและประกอบอาชีพที่ยั่งยืน เพื่อเป็นรากฐานทางด้านเศรษฐกิจและพัฒนาให้เป็นแหล่งความรู้และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยให้ความร่วมมือ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลา (3) จิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้านในพื้นที่บ้านหินลาด พบว่า ชาวบ้านหินลาดมีความรู้ ความเข้าใจและความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง แสดงว่าชาวบ้านหินลาดที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง ก็จะมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง โดยมีค่า R เท่ากับ (.059) และค่า P เท่ากับ (0.01)

คำสำคัญ รูปแบบการอนุรักษ์ รูปแบบการพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล การมีส่วนร่วม

Thesis title: The Model of the Marine Ecosystem Conservation and Development through Community Participation: A Case Study of the Baan Pla Project, Hin Dard Village, Moo 8, Tambon Klong Yai, Laem Ngop District, Trat Province

Researcher: Mr. Pisit Pongsaporamat; **Degree:** Master of Arts (Thai Studies);

Thesis advisors: (1) Dr. Chitra Veeraburinon, Associate professor; (2) Dr. Sudjit Janenoppakanjana, Assistant Professor; (3) Dr. Sarayuth Yahakorn; **Academic year:** 2009

Abstract

The purposes of this research were to study (1) the model of the marine ecosystem conservation and development through community participation; (2) the effects of conservation, development and community participation; and (3) awareness on the marine ecosystem conservation and development of villagers in Ban Hin Dard Village, Moo 8, Tambon Klong Yai, Laem Ngop District, Trat Province.

This research employed both the qualitative and quantitative research methods. The qualitative research method was the in-depth interviews of 17 informants including government officials, youths who participated in the Baan Pla Project, and Ban Hin Dard, Moo 8 villagers; while the quantitative research employed questionnaires to collect data from the total number of 231 people classified into three groups, namely, the first group consisting of 201 community people, the second group consisting of 15 youths who participated in the Project, and the third group consisting of 15 government officials. Qualitative data were analyzed with the descriptive method; while quantitative data were statistically analyzed using the frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and Pearson product-moment correlation.

Research findings were as follows: (1) The model of the marine ecosystem conservation through community participation comprised the following models: the first model was the participation in determination of the use of marine resources for consumption with consideration of the size of marine organisms; the second model was the provision of materials and equipment support in conservation activities; and the third model was the determination of principles and criteria for fishing by villagers. The model of the ecosystem development through community participation consisted of the Project activities for sustainable development of the marine ecosystem; and the creation and development of participation in the Project based on the concept that it is the duty of every person to participate. (2) As for the effects of conservation, development and community participation based on the Baan Pla Project, it was found that the villagers gained knowledge understanding and awareness on the benefits of the marine ecosystem, and the harm of its destruction. As a result, they rallied to watch and prevent it from destruction, and to conserve marine plants and animals for sustainable consumption and livelihood and for economic resources. They also participated in development of the marine ecosystem to be the learning source and the site for eco-tourism by cooperation in providing materials and equipment support and participating in the activities of the Baan Pla Project. (3) Regarding awareness on the marine ecosystem conservation and development of villagers in Ban Hin Dard Village, it was found that the villagers' knowledge, understanding and interest in the marine ecosystem were at the high level. This finding indicated that Ban Hin Dard villagers who had a high level of knowledge, understanding and interest in participation in conservation and development of the marine ecosystem would have a high level of awareness in participation in conservation and development of the marine ecosystem. The correlation coefficient of 0.59 with the p value of 0.01 was obtained.

Keywords: Conservation model, Development model, Marine ecosystem, Participation

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากระบบศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์ ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิต เจนนพกาญจน์ และอาจารย์ ดร. สรายุทธ ยะหะกร ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา ข้อคิดและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ รวมทั้งได้ติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา และกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์พิเศษประชิด วามานนท์ เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาเป็นประธาน กรรมการสอบและพิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณ อาจารย์นาวาโท ดร.อนุชา ม่วงใหญ่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพศักดิ์ ทีบุญมา และผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร.ทรงชัย วิริยะอำไพวงศ์ ที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ของผู้วิจัย

ขอขอบคุณ คุณนพดล สุวรรณภักดี, เจ้าหน้าที่ กศน. จังหวัดตราดทุกท่าน และเจ้าหน้าที่ อบต. ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

ขอขอบคุณ คุณพีรพัฒน์ บุญเพชร คุณอภิชาติชาย บุญลือ เพื่อนร่วมเดินทางในการลง พื้นที่และสำรวจงานได้น้ำ และขอขอบพระคุณอย่างสูงกับชาวบ้านหินลาด หมู่ 8 ทุกท่านที่ให้ความ เมตตาและกรุณาให้ข้อมูลการทำวิจัย โดยเฉพาะคุณ โยธิน วรรณโกสิทธิ์ ประธานโครงการบ้านปลา คุณละออ ครอบยุทธ รองประธานโครงการ คุณศักดิ์วัลย์ ถนอมพวง เภรณัญญิกโครงการ และ คุณนพกร ทิคุนันท ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหินลาด หมู่ 8

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และทุกคนในครอบครัวที่เป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอ มาจนสำเร็จการศึกษา และขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นทุกท่านที่ให้การสนับสนุนข้อมูลและช่วยเหลือ ต่าง ๆ

ประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบให้เป็นอนุสรณ์แก่ ผู้ใหญ่รัฐ ถนอมพวง ผู้ก่อตั้งโครงการบ้านปลาที่ล่องลับไปแล้ว และขอมอบให้แก่ผู้สนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบ นิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติ

พิสิษฐ์ พงศาปรมัตต์

พฤษภาคม 2553

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดทางทฤษฎี.....	5
สมมติฐานการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
การอนุรักษ์ การพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล การมีส่วนร่วมของชุมชน.....	12
การอนุรักษ์.....	12
การพัฒนา.....	19
ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล.....	28
การมีส่วนร่วม.....	37
จิตสำนึก.....	52
เจตคติ.....	55
ความรู้.....	58
แนวคิดและทฤษฎี.....	62
แนวคิด.....	62
- แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์วิทยา.....	62
- แนวคิดนิเวศวิทยารวมศูนย์.....	64
- แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา.....	65
- แนวคิดเรื่องการพึ่งตนเองและพัฒนาของชุมชนชนบท.....	66
- แนวคิดของการมีส่วนร่วม.....	68

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึก.....	69
- แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ.....	69
ทฤษฎี.....	71
- ทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์.....	71
ทฤษฎีทัศนคติ.....	71
ทฤษฎีการเปลี่ยนทัศนคติ.....	72
กฎของนิเวศวิทยา.....	74
- ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา.....	75
ทฤษฎีสัทธิภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย.....	75
ทฤษฎีการพัฒนาสังคมของ ดร.เอนสมิงเจอร์.....	78
- ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	79
ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน.....	79
ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม.....	80
ชุมชนบ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด.....	81
โครงการบ้านปลาของบ้านหินลาด หมู่ 8 อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด.....	84
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	96
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	107
การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	107
การศึกษาจากเอกสาร.....	107
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	108
เครื่องมือวิจัย.....	109
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	110
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	111
การจัดทำข้อมูล.....	111
การตรวจสอบข้อมูล.....	111
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	112
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	112

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การวิจัยเชิงปริมาณ.....	113
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	113
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	113
การหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	114
การรวบรวมข้อมูล.....	116
วิธีวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	116
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	120
ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง.....	121
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	150
ตอนที่ 3 ข้อเสนอที่ได้จากการค้นพบ.....	212
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	224
สรุปการวิจัย.....	224
การอภิปรายผล.....	239
ข้อเสนอแนะ.....	268
บรรณานุกรม.....	270
ภาคผนวก.....	277
ก. ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ.....	278
ข. แบบสอบถาม.....	287
ค. แบบสัมภาษณ์.....	318
ง. แบบสำรวจ.....	339
จ. ภาพกิจกรรมโครงการบ้านปลา.....	342
ประวัติผู้วิจัย.....	353

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ..... 133
ตารางที่ 4.2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ..... 134
ตารางที่ 4.3	จำนวนและร้อยละของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการศึกษา..... 135
ตารางที่ 4.4	จำนวนและร้อยละของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ..... 136
ตารางที่ 4.5	จำนวนและร้อยละของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้ต่อเดือน..... 136
ตารางที่ 4.6	จำนวนและร้อยละของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประสบการณ์ ใน การทำงาน..... 137
ตารางที่ 4.7	จำนวนและร้อยละของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง จำแนกการรู้จักโครงการ บ้านปลา..... 138
ตารางที่ 4.8	จำนวนและร้อยละของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความสนใจใน โครงการบ้านปลาและการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล..... 138
ตารางที่ 4.9	จำนวนและร้อยละของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความสนใจในการ อนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของผู้ร่วมโครงการบ้านปลา..... 139
ตารางที่ 4.10	จำนวนและร้อยละของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผู้แนะนำให้เข้า โครงการ..... 140
ตารางที่ 4.11	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามบทบาทใน โครงการบ้านปลา..... 141
ตารางที่ 4.12	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความพึงพอใจใน โครงการบ้านปลา..... 142
ตารางที่ 4.13	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วม โครงการ..... 143
ตารางที่ 4.14	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระยะเวลาในการเข้าร่วม โครงการ..... 144
ตารางที่ 4.15	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ..... 145

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 4.16	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโครงการบ้านปลา ตลอดจน จนการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์ต่อคนชุมชน และประเทศชาติ.....	146
ตารางที่ 4.17	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเข้าร่วมโครงการ อนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ.....	147
ตารางที่ 4.18	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามชุมชนบ้านหินดาบควรร จัดการ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ...	148
ตารางที่ 4.19	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการขอรับการสนับสนุน จากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณ สูงกว่านี้.....	149
ตารางที่ 4.20	รูปแบบความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมี ส่วนร่วม.....	157
ตารางที่ 4.21	รูปแบบความคิดเห็นต่อการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมี ส่วนร่วม.....	166
ตารางที่ 4.22	ความคิดเห็นต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมี ส่วนร่วมของชุมชนตาม โครงการบ้านปลา.....	174
ตารางที่ 4.23	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ โครงการที่เป็นการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล.....	184
ตารางที่ 4.24	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นว่าอาหารทะเล ที่บริโภคมีจำนวนน้อยลง.....	185
ตารางที่ 4.25	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นว่าคนชุมชน บริโภคอาหารทะเลมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลาด้วย..	186
ตารางที่ 4.26	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นว่าคนชุมชน บ้านหินดาบมีการอนุรักษ์สัตว์ทะเลอะไรบ้าง.....	187
ตารางที่ 4.27	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นว่าแหล่งการ ผลิตอาหารทะเลในจังหวัดตราด มาจากแหล่งผลิตใดมากที่สุด.....	188

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 4.28	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นว่าการลดน้อยลงของสัตว์น้ำทำให้สถานการณ์การบริโภคและการประกอบอาชีพเป็นอย่างไร.....	189
ตารางที่ 4.29	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นว่าสาเหตุที่เกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งในบ้านหินดาช.....	190
ตารางที่ 4.30	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นว่าผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่ง	190
ตารางที่ 4.31	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล.....	191
ตารางที่ 4.32	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเล.....	192
ตารางที่ 4.33	ความคิดเห็นต่อความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้าน.....	197
ตารางที่ 4.34	ความคิดเห็นต่อความสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล.....	206
ตารางที่ 4.35	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประชาชนชาวบ้านหินดาชมีความรู้ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง.....	211

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดทางทฤษฎี..... 5
ภาพที่ 1.2	กรอบความคิดในการวิจัย..... 6
ภาพที่ 2.1	แสดงรูปแบบการอนุรักษ์..... 15
ภาพที่ 2.2	แสดงรูปแบบการพัฒนา..... 21
ภาพที่ 2.3	กลุ่มขององค์ประกอบแบ่งตามหน้าที่ภายในระบบนิเวศ..... 29
ภาพที่ 2.4	ลำดับและสัดส่วนขององค์ประกอบของระบบนิเวศในสถานภาพของ (ก) สมดุลตามธรรมชาติ (ข) ถูกทำลายหรือถูกรบกวน และ (ค) การพัฒนา และการสะสมสารพิษ..... 31
ภาพที่ 2.5	แสดงกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 44
ภาพที่ 2.6	แสดงระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 46
ภาพที่ 2.7	แบบจำลองนิเวศวิทยารวมศูนย์..... 65
ภาพที่ 2.8	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวงใน (พึ่งตนเอง) และวงนอก (การพัฒนา)..... 66
ภาพที่ 2.9	แสดงสภาพทั่วไปของ บ้านหินค้าย หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่..... 81
ภาพที่ 2.10	แสดงภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหินค้าย..... 84
ภาพที่ 2.11	แสดงภาพบ้านปลาตามภูมิปัญญาชาวบ้าน..... 85
ภาพที่ 2.12	แสดงบ้านปลาแบบที่ 1..... 90
ภาพที่ 2.13	แสดงบ้านปลาแบบที่ 2..... 91
ภาพที่ 2.14	แสดงบ้านปลาแบบที่ 3..... 92
ภาพที่ 2.15	แสดงขั้นตอนการทำบ้านปลา..... 93
ภาพที่ 2.16	แสดงการนำบ้านปลาไปทิ้งในทะเล..... 94
ภาพที่ 2.17	แสดงการสำรวจบ้านปลาที่ทิ้งลงในทะเล..... 95
ภาพที่ 5.1	รูปแบบผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วม..... 244
ภาพที่ 5.2	รูปแบบผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วม..... 249
ภาพที่ 5.3	รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายชายฝั่งทะเล โดยการมี ส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา บ้านหินค้าย หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด..... 266

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและปัญหา

การพัฒนาชนบทในประเทศไทย ฟิลิป เฮิร์ช (Philip Hirsch, 1990) พบว่า ประเทศไทยได้สร้างวาทกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ โดยเน้นความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนายังคงเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การสร้างรัฐชาติ การเข้าสู่ความทันสมัย (Modernization) ตามกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งการพัฒนาชนบทในความหมายของรัฐ คือ กระบวนการผนวกและดูดซับชุมชนเกษตรให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในระดับกว้าง อันได้แก่ สังคมแบบอุตสาหกรรม ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามความหมายของรัฐ จึงหมายถึง การมีส่วนร่วมเพียงภายในขอบเขตที่รัฐเป็นผู้กำหนดไว้เท่านั้น คือ การที่ประชาชนต้องทำตามนโยบายและโครงการต่าง ๆ ที่รัฐเป็นผู้กำหนดและวางแผนในลักษณะของการพัฒนาแบบบนลงล่าง ในขณะที่เดียวกันรัฐได้ขยายตัวผ่านกลไกทางการเมือง การปกครอง การศึกษา สาธารณสุขและหน่วยงานต่างๆ เพื่อเข้าควบคุมและชี้นำชนบททำให้ความมีอิสระ ความสามารถในการจัดการชีวิตตนเองของชาวชนบทลดลง ทำให้สูญเสียความสามารถในการเข้าถึงการควบคุมและการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ้างสิทธิของรัฐเหนือทรัพยากรทั้งหมด โดยใช้กลไกทางกฎหมายและหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนการเพิ่มบทบาทของรัฐในการควบคุมทรัพยากรทางธรรมชาติ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจลดลง ซึ่งเป็นการลดสิทธิของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น รวมทั้งเป็นการลดหรือตัดทอนบทบาทและอำนาจของชุมชนท้องถิ่นลง

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ตลอดจนพัฒนาระบบการจัดการเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหลัก ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ทรัพยากรแร่ รวมถึงการมีมาตรการหยุด

ใช้ทรัพยากรที่สำคัญที่ถูกทำลายสูงเป็นการชั่วคราวและการสร้างกลไกแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี รวมทั้งการพัฒนากระบวนการจัดการและการป้องกันภัยพิบัติ

การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการปรับแผนการผลิตและพฤติกรรมกรบริโภคไปสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เพื่อลดผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งสร้างตลาดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการยกระดับขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม โดยการกำหนดจุดยืนต่อพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม (http://search.yahoo.com/-ylt=ado_gk_wq_udif) รวมทั้งพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเริ่มจากการจัดการองค์ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันการคุ้มครองทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพจากการคุกคามภายนอก โดยเฉพาะ จากพันธกรณีระหว่างประเทศ การส่งเสริมการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพในการสร้างความมั่นคงของภาคเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาขีดความสามารถและสร้างนวัตกรรมจากทรัพยากรชีวภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศ

จังหวัดตราด เป็นจังหวัดชายทะเลที่มีระบบนิเวศทางทะเลที่บางส่วนเริ่มถูกบุกรุกจากการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการจับสัตว์น้ำทำให้ระบบนิเวศทางทะเลถูกทำลายและเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นจังหวัดตราดจึงได้พยายามแก้ไขปัญหาล่าช้าโดยการกำหนดเป็นนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดและแนวทางการพัฒนา ซึ่งยุทธศาสตร์ของจังหวัดตราดแบ่งเป็นสามประเด็นยุทธศาสตร์ คือ ประเด็นยุทธศาสตร์แรก ได้แก่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของปัจจัยพื้นฐาน โดยมียุทธศาสตร์ย่อยที่สี่เป็นยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการเสริมสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนประเด็นยุทธศาสตร์อื่นเป็นการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของจังหวัด (<http://search.yahoo.com/search?web>) ซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดตราดมีความสอดคล้องกันในเรื่องของการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากความสำคัญของการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเลของจังหวัดตราด ทำให้ชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดตราดได้ตอบสนองต่อนโยบายและแผนของยุทธศาสตร์ของจังหวัด โดยได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ โดยได้จัดโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเลขึ้นซึ่งบ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ เป็นชุมชนหนึ่งที่ได้จัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเลขึ้น

บ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เป็นชุมชนขนาดเล็ก มีจำนวนครัวเรือน 127 ครัวเรือน ประชากร 422 คน แยกเป็นเพศชาย 202 คน เพศหญิง 220 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ประมงชายฝั่งและรับจ้าง วิธีการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านหินลาดส่วนใหญ่จึงต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล นพคุณ สุวรรณภักดี (2550 : 2-3) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลบ้านหินลาดว่ามีสภาพเสื่อมโทรมลงเพราะมีสาเหตุมาจากการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการจับสัตว์น้ำ ทำให้เกิดผลกระทบต่อแนวหินปะการัง และทำให้ปริมาณสัตว์น้ำในทะเลมีปริมาณลดลง ส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนต้องเปลี่ยนแปลงไป โดยวิธีการดำรงชีวิตเดิมต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพหลักคือการประมง แต่ต่อมาเมื่อแนวหินปะการังแบบ Fringing Reef ถูกทำลายจากเครื่องมือและเทคโนโลยีในการจับสัตว์น้ำ โดยแนวหินปะการังชายฝั่งนี้มีร่องน้ำตื้นกั้นอยู่ระหว่างแนวหินปะการังกับชายฝั่งเช่นเดียวกับแนวหินปะการังที่พบอยู่ทั่วไปในอ่าวไทย ในบริเวณนี้จะพบสิ่งมีชีวิตจำนวนมาก รวมทั้งสาหร่ายชนิดต่าง ๆ จึงเป็นแหล่งผลิตอาหารที่ดีและตามแนวหินปะการังยังเป็นที่หลบซ่อนศัตรูอย่างดีของสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ ด้วยจึงเป็นบริเวณที่เหมาะสมต่อการหาอาหาร หลบซ่อนตัว ผสมพันธุ์ เลี้ยงสัตว์น้ำตัวอ่อนของสัตว์ทะเลหลาย ๆ ชนิด แต่ปัจจุบันแนวหินปะการังได้ถูกทำลายทำให้ระบบนิเวศทางทะเลเปลี่ยนแปลงไปได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านหินลาดเป็นอย่างมาก ทำให้ประชาชนต้องเปลี่ยนอาชีพจากอาชีพทำการประมงมารับจ้างกรีดยางหรือทำสวนยางพารา เพราะชาวบ้านไม่สามารถจับปลาหรือสัตว์น้ำในทะเลมาเพื่อการค้าขายหรือบริโภคได้เหมือนในอดีต

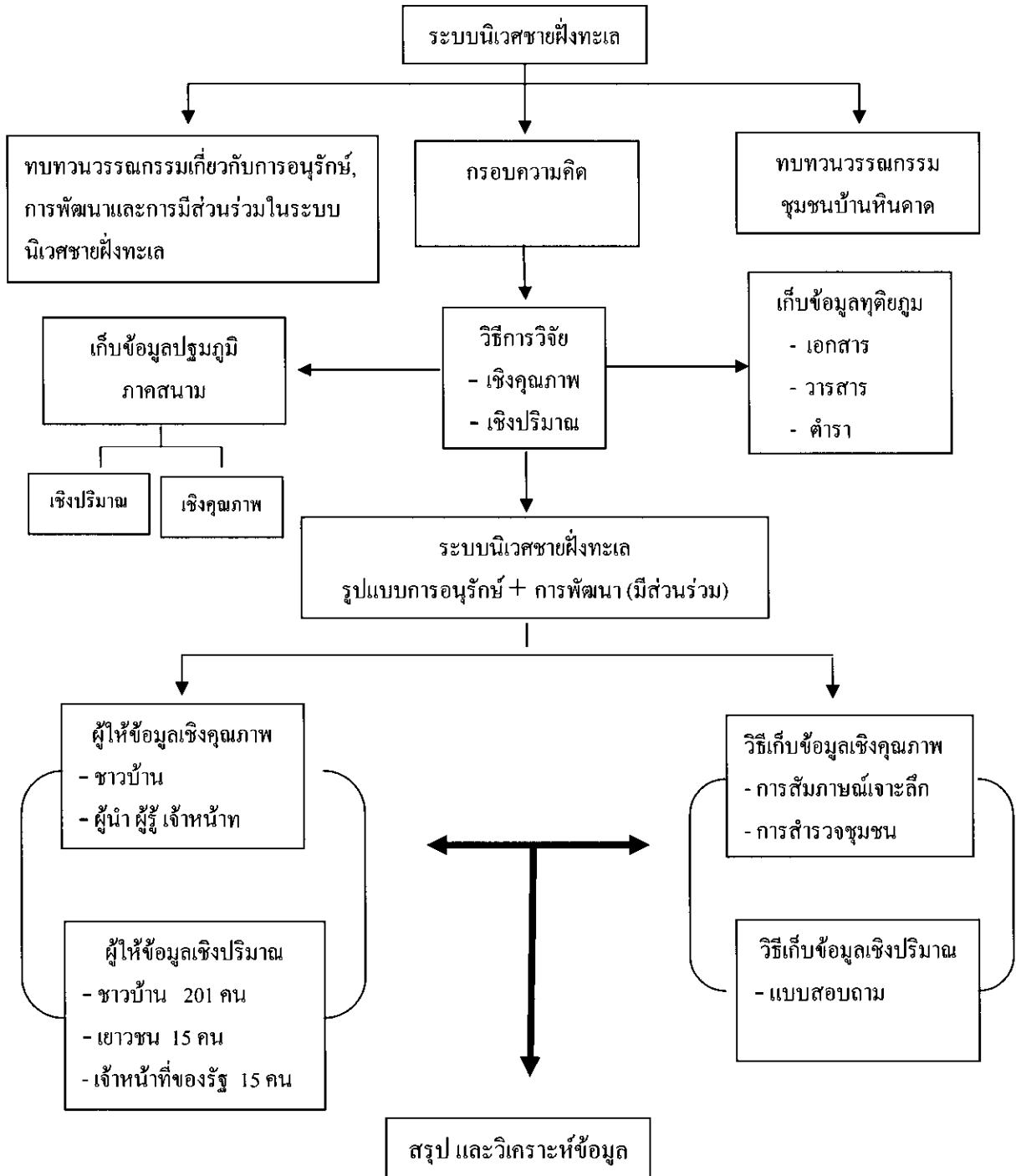
จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ชาวบ้านหินลาดได้รวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ด้วยการจัดทำโครงการบ้านปลาเพื่ออนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล สำหรับให้ปลาและสัตว์น้ำทะเลกลับเข้ามาอาศัยในบ้านปลาที่จัดทำขึ้นและเมื่อมีปลาและสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้นก็จะสามารถทำการประมงได้ดังเดิม ในขณะเดียวกันโครงการบ้านปลาก็เป็นโครงการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์แรก ของจังหวัดที่เน้นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน หรือที่เรียกว่าโครงการความร่วมมือไตรภาคี มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเป็นโครงการร่วมมือกันระหว่างศูนย์ศึกษานอกกระบวน และการศึกษาดตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอแหลมงอบ กับองค์การบริหารส่วนตำบล แหลมงอบและชาวบ้านในบ้านหินลาด หมู่ 8 ซึ่งมีการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในบ้านหินลาด หมู่ 8 กับบุคลากรภาครัฐ เช่น ครู กศน. และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านหินลาด ตามโครงการดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจและประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดการพัฒนากระบวนนิเวศชายฝั่งทะเล และโครงการอื่น ๆ อย่างยั่งยืน และเพื่อศึกษาจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของประชาชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)

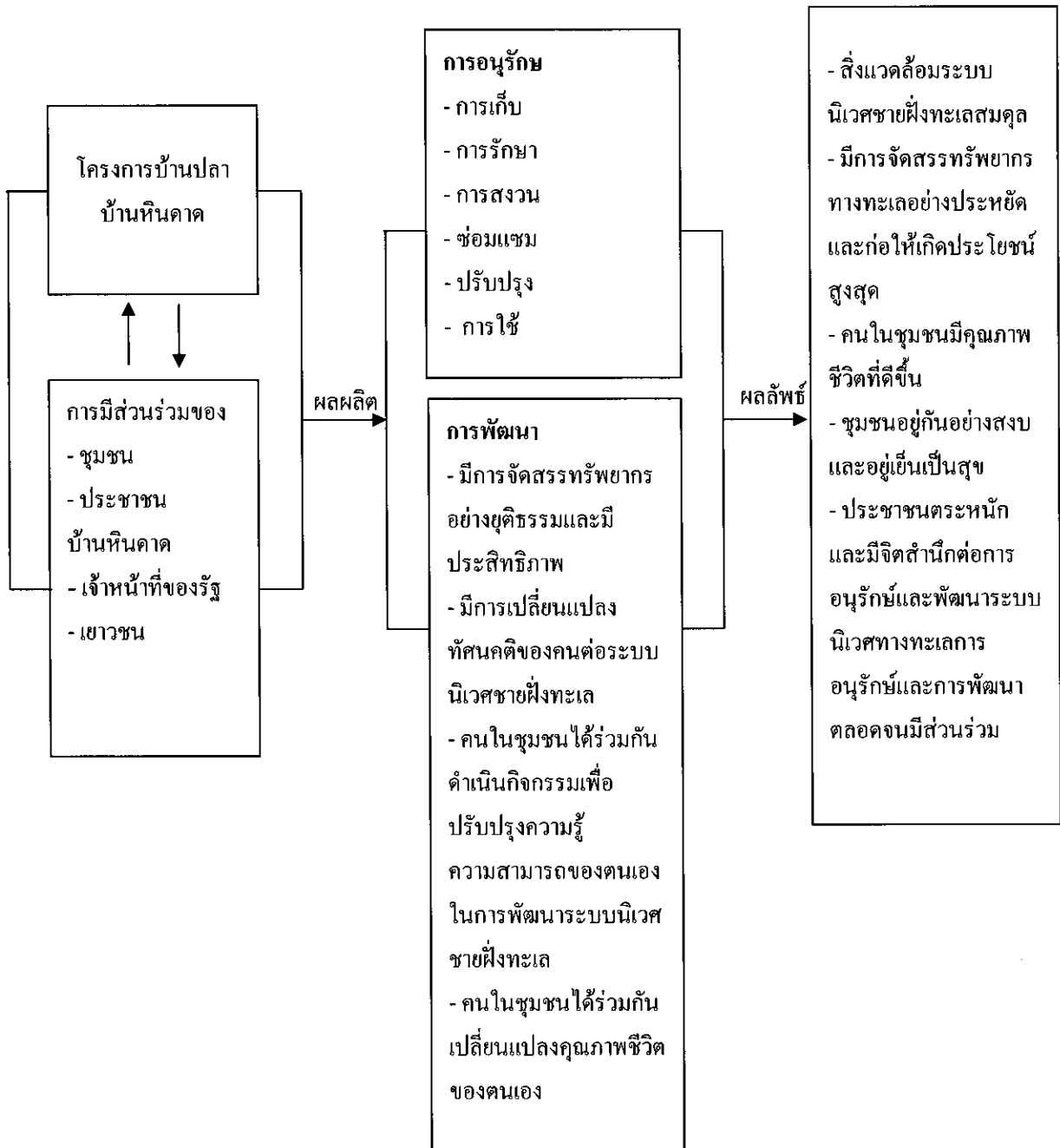
- 2.1 เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2.2 ศึกษาผลที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนาและการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2.3 เพื่อศึกษาจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้านในพื้นที่บ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

3. กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

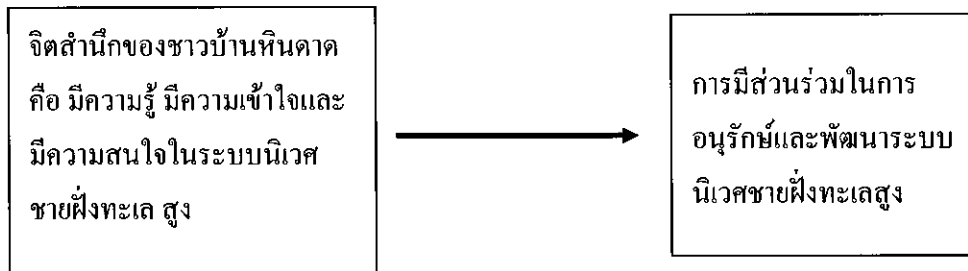
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบความคิดในการวิจัยเชิงปริมาณ (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1.2 กรอบความคิดในการวิจัยเชิงปริมาณ

4. สมมติฐานการวิจัย

จิตสำนึกของชาวบ้านหินตาด คือมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสนใจในระบบนิเวศ ชายฝั่งทะเลสูง จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง

5. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตสำหรับการวิจัยไว้ ดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงรูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนาและการมีส่วนร่วมของชุมชนและการศึกษาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้าน

5.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษารูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผู้วิจัยได้แบ่งระยะเวลาในการวิจัยไว้ดังนี้

5.2.1 ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดระยะเวลา 3 เดือน

5.2.2 ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์ กำหนดระยะเวลา 3 เดือน

5.2.3 ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลและเขียนวิทยานิพนธ์ กำหนดระยะเวลา 2 เดือน

5.2.4 ระยะเวลาในการดำเนินการปรับปรุงและการดำเนินการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ กำหนดระยะเวลา 2 เดือน

6. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การอนุรักษ์ (Conservations) หมายถึง การเก็บ รักษา สงวน ซ่อมแซม ปรับปรุง และ การใช้ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้เอื้ออำนวยให้คุณภาพสูงในการสนอง ความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป หรืออาจสรุปสั้น ๆ ได้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้ตามความ ต้องการและประหยัดไว้เพื่อใช้ในอนาคต (เกษม จันทร่แก้ว, 2530 : 99-100)

6.2 การพัฒนา (Development) หมายถึง การยกฐานะความเป็นอยู่ของชาวบ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ให้ดีขึ้น

6.3 ระบบนิเวศน้ำ (Aquatic Ecosystems) หมายถึง ระบบนิเวศซึ่งใช้ค่าความเค็มของ น้ำเป็นครรรณีโดยถ้าความเค็มของน้ำเป็นศูนย์หรือเป็นน้ำจืดเรียกระบบนิเวศนั้นว่าระบบนิเวศน้ำจืด (Freshwater Ecosystems) ถ้าความเค็ม 1-10 PPT เรียกว่าระบบน้ำกร่อย (Estuarine Ecosystems) และถ้ามีความเค็มตั้งแต่ 10 PPT ขึ้น ไปเรียกว่า ระบบนิเวศน้ำเค็ม (Marine Ecosystems)

6.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่บุคคลในพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับ การดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาร่วมวางแผนงานกิจกรรม ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้หรือร่วมในการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนา หรือแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นในพื้นที่

6.5 คนพัฒนา หมายถึง คนมีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อเลี้ยง ตัวเอง มีความรู้ความชำนาญอื่นที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคม เช่น รู้จักสิทธิและหน้าที่ของ พลเมือง รู้จักรักษาสุขภาพอนามัย รู้จักเข้ากับคน เป็นต้น และมีคุณธรรม คือ การเห็นแก่ผู้อื่นตาม สมควร ไม่เห็นแก่ตัวแต่ฝ่ายเดียว

6.6 ชุมชนพัฒนา หมายถึง ชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทั้งในแนวตั้ง และแนวนอน โดยการพัฒนาตามแนวตั้งได้แก่การยกระดับมาตรฐานการครองชีพหรือการเพิ่ม โอกาสใน ชีวิต (Life Chances) ของประชากรในชุมชนให้สูงขึ้น ส่วนการพัฒนาตามแนวนอน ได้แก่ การแพร่ กระจายความเจริญไปทั่วทั้งชุมชน

6.7 สังคมสันติภาพ หมายถึง ชุมชนที่อยู่กันอย่างสงบและอยู่เย็นเป็นสุขกันถ้วนหน้า

6.8 สิ่งแวดล้อมสมดุล หมายถึง ความกลมกลืนกันของสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวเราหรือ ในชุมชน

6.9 การมีส่วนร่วมวางแผน หมายถึง การช่วยคิดวางแผน

6.10 การมีส่วนร่วมปฏิบัติ หมายถึง การเข้าร่วมในการดำเนินการตามที่ร่วมวางแผนไว้

6.11 การมีส่วนร่วมจัดสรรผลประโยชน์ หมายถึง การเข้าร่วมแบ่งปันสิ่งที่ได้จากการทำงาน

6.12 การมีส่วนร่วมประเมินผล หมายถึง การตรวจสอบร่วมกันเพื่อหาทางแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการทำงาน

6.13 การเก็บ หมายถึง การรวบรวมทรัพยากรธรรมชาติไว้ใช้เมื่อขาดแคลน

6.14 การรักษา หมายถึง ดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นและหายากด้วยความระมัดระวัง

6.15 การสงวน หมายถึง การกักตุนทรัพยากรธรรมชาติไว้ใช้

6.16 การซ่อมแซม หมายถึง การทำนุบำรุงทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้น

6.17 การปรับปรุง หมายถึง การหาวิธีการใหม่ๆที่จะผลิตและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

6.18 การใช้ หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีเหตุผล

6.19 จิตสำนึก หมายถึง การแสดงออกในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกรับผิดชอบและความสนใจในรูปแบบที่ต่างกัน

6.20 เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูล ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่ 3 คน เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมเจ้าท่า 1 คน เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมประมง 1 คน เจ้าหน้าที่ผู้แทน กศน.จังหวัดตราด 2 คน เจ้าหน้าที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 1 คน และผู้ใหญ่บ้าน บ้านหินลาด หมู่ 8

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ทราบรูปแบบการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เพื่อนำมากำหนดแผนและนโยบายการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

7.2 ทำให้ทราบผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และพัฒนาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน

7.3 ทำให้ทราบถึงจิตสำนึกของประชาชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเยาวชน ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เพื่อจะได้สนับสนุนส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อย่างยั่งยืนต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา บ้านหินดาต หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด” ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อแสวงหาความรู้ที่จะนำมาใช้เป็นพื้นฐานและแนวทางสำหรับการวิจัย ดังนี้

1. การอนุรักษ์ การพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล การมีส่วนร่วมของชุมชน

1.1 การอนุรักษ์

- ความหมายและรายละเอียดเกี่ยวกับการอนุรักษ์
- รูปแบบการอนุรักษ์
- วิธีการอนุรักษ์
- แนวทางการอนุรักษ์

1.2 การพัฒนา

- ความหมายและรายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนา
- รูปแบบการพัฒนา
- หลักการพัฒนา
- วิธีการพัฒนา
- การพัฒนาและวิกฤติการณ์ทางสิ่งแวดล้อม

1.3 ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

- ความหมายและลักษณะของระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
- สภาพปัญหาของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยทั่วไป
- สภาพปัญหาของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลบ้านหินดาต
- นโยบายและแผนการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับชุมชน

1.4 การมีส่วนร่วม

- ความหมายและลักษณะของการมีส่วนร่วม
- ประเภทการมีส่วนร่วม
- ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

- ระดับขั้นของการมีส่วนร่วม
- รูปแบบการมีส่วนร่วม
- ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม
- เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม
- มาตรฐานระดับการมีส่วนร่วม

2. จิตสำนึก

- 2.1 ความหมาย
- 2.2 ระดับจิตสำนึก
- 2.3 พื้นฐานการเกิดพัฒนาการทางจิตใจตัวบุคคล

3. เจตคติ

- 3.1 ความหมาย
- 3.2 องค์ประกอบ
- 3.3 คุณลักษณะ
- 3.4 ประเภท
- 3.5 การเกิดเจตคติ

4. ความรู้

- 4.1 ความหมาย
- 4.2 แหล่งที่มาของความรู้
- 4.3 พฤติกรรมที่แสดงออกด้านความรู้

5. แนวคิดและทฤษฎี

- 5.1 แนวคิด
 - แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์วิทยา
 - แนวคิดนิเวศวิทยารวมศูนย์
 - แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
 - แนวคิดเรื่องการพึ่งตนเองและพัฒนาของชุมชนชนบท
 - แนวคิดของการมีส่วนร่วม
 - แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึก
 - แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

5.2 ทฤษฎี

- ทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์
 1. ทฤษฎีของทัศนคติ
 2. ทฤษฎีการเปลี่ยนทัศนคติ
 3. กฎของนิเวศวิทยา
- ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
 1. ทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย
 2. ทฤษฎีการพัฒนาสังคมของ ดร.เอนสมิงเจอร์
- ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 1. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน
 2. ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม

6. ชุมชนบ้านหินลาด
7. โครงการบ้านปลา
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1 การอนุรักษ์ การพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.1 การอนุรักษ์

ความหมายและรายละเอียดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

เกษม จันทร์แก้ว (2530 : 8) ให้คำจำกัดความ “การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การเก็บรักษา สงวน ซ่อมแซม ปรับปรุง และการใช้อย่างสมเหตุต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะเอื้ออำนวยให้คุณภาพสูงสุดในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป”

โดยที่การอนุรักษ์ เป็นคำที่มีความหมายเน้นหนักในการเก็บ รักษา สงวน ซ่อมแซม ปรับปรุง และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการมีชีวิตอยู่ของมวลมนุษยชน จำเป็นต้องคำนึงถึงการที่ต้องมีใช้ตลอดไป ไม่ใช่เป็นการใช้ในช่วงระยะเวลาสั้น รวมทั้งการใช้ นั้นกระบวนการใช้จะต้องไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรนั้นและทรัพยากรที่อยู่รอบ ๆ ด้วย โดยการ ใช้ต้องเป็นการใช้เพื่อผลยั่งยืน (Sustained Yield)

นอกจากนี้ เกษม จันทร์แก้ว (2530 : 101-101) ได้สรุปความหมายของ “การอนุรักษ์” ว่าเป็นการใช้ตามความต้องการและประหยัดไว้เพื่อใช้ในอนาคต” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Using for

immediate needs and saving for future use” ซึ่งอธิบายได้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึงการใช้ประโยชน์อย่างมีเหตุผล (To use rationally) และมีการสร้างสรรค์ (Build up) อนึ่ง การอนุรักษ์เป็นคำที่ใช้เปรียบเสมือนทฤษฎีที่แนะนำการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในแนวทางดังกล่าวทั้งสิ้น ส่วนการปฏิบัติจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่กำลังคน เงิน เวลา และโอกาสของงานนั้น ๆ

ในการที่จะให้บรรลุเป้าหมายในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีใช้ตลอดไป ตามหลักการอนุรักษ์วิทยา ได้มีข้อเสนอแนะไว้ 3 ประเด็น คือ

1. ต้องใช้อย่างฉลาด กล่าวคือ ในการที่จะใช้ทรัพยากรแต่ละอย่างนั้นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลได้ผลเสีย ความขาดแคลนหรือความหายากในอนาคต อีกทั้งพิจารณาทางหลักเศรษฐศาสตร์อย่างถี่ถ้วนด้วย
2. ประหยัด (เก็บ รักษา สงวน) ของที่หายาก หมายถึงว่า ทรัพยากรใดที่มีน้อยหรือหายาก ควรอย่างยิ่งที่จะเก็บรักษาเอาไว้มิให้สูญไป บางครั้งถ้ามีของบางชนิดที่พอจะใช้ได้ ก็ต้องใช้อย่างประหยัด อย่าฟุ่มเฟือย
3. หาวิธีการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีหรือเสื่อมโทรมให้ดีขึ้น (ซ่อมแซม ปรับปรุง) กล่าวคือ ทรัพยากรใดก็ตามมีสภาพล่อแหลมต่อการสูญเปล่าหรือจะหมดไป ถ้าดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักวิชา ควรอย่างยิ่งที่จะได้หาทางปรับปรุงให้อยู่ในลักษณะที่ดีขึ้น

ในการที่จะบรรลุเป้าหมายตามหลักการของ “การอนุรักษ์” ทั้ง 3 ประเด็น ควรที่จะดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. กำจัดการใช้ที่ไม่จำเป็นหรือมีแนวโน้มที่จะเกิดความสูญเปล่าขึ้น เพราะการตัดปัญหาการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นแล้ว เท่ากับเป็นการประหยัดทรัพยากรที่มีให้มีใช้ตลอดไป
2. ดูแลรักษาทรัพยากรที่หายากหรือมีน้อย ให้อยู่ในสถานะที่มากพอเสียก่อนจึงจะให้ใช้ทรัพยากรนั้น ๆ ได้ หรือถ้าทรัพยากรนั้นกำลังจะสูญพันธุ์หรือหมดไปจากโลกนี้จำเป็นที่จะต้องสงวนไว้อย่าให้สูญสลายไป
3. ผู้ใช้ทรัพยากรทั้งหลายควรตระหนักอยู่เสมอว่า ทรัพยากรแต่ละอย่างจะมีความสัมพันธ์ต่อกันยากที่จะแยกจากกันได้ ถ้ามีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดต่อทรัพยากรอย่างหนึ่ง จะมีผลกระทบต่อทรัพยากรอีกอย่างหนึ่งเป็นปัญหาลูกโซ่เสมอ ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจจะเป็นทางตรงและทาง อ้อมก็ได้ ดังนั้นการที่จะใช้ทรัพยากรอย่างใดอย่างหนึ่งต้องพิจารณาผลกระทบที่จะเกิดต่อทรัพยากรอื่นอย่างรอบคอบ เช่น การทำลายป่าทำให้เกิดอุทกภัย ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่าสูญพันธุ์ เป็นต้น

4. การเพิ่มผลผลิตของพื้นที่แต่ละแห่งควรจะต้องทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันมีประชากรเกิดขึ้นอย่างมาก เพราะการเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่จะทำให้เกิดดุลทางธรรมชาติในด้านอื่น มีอาหารพอเพียงต่อความต้องการของประชากร ปัญหาทางสังคมด้านอื่นๆก็จะไม่เกิดขึ้น

5. ต้องพยายามอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดีขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้มีพืชและสัตว์เจริญเติบโตได้ตลอดไป โดยที่สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการป้องกันภัยธรรมชาติทั้งทางด้านความแห้งแล้งและอุทกภัย รวมทั้งมลพิษสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ

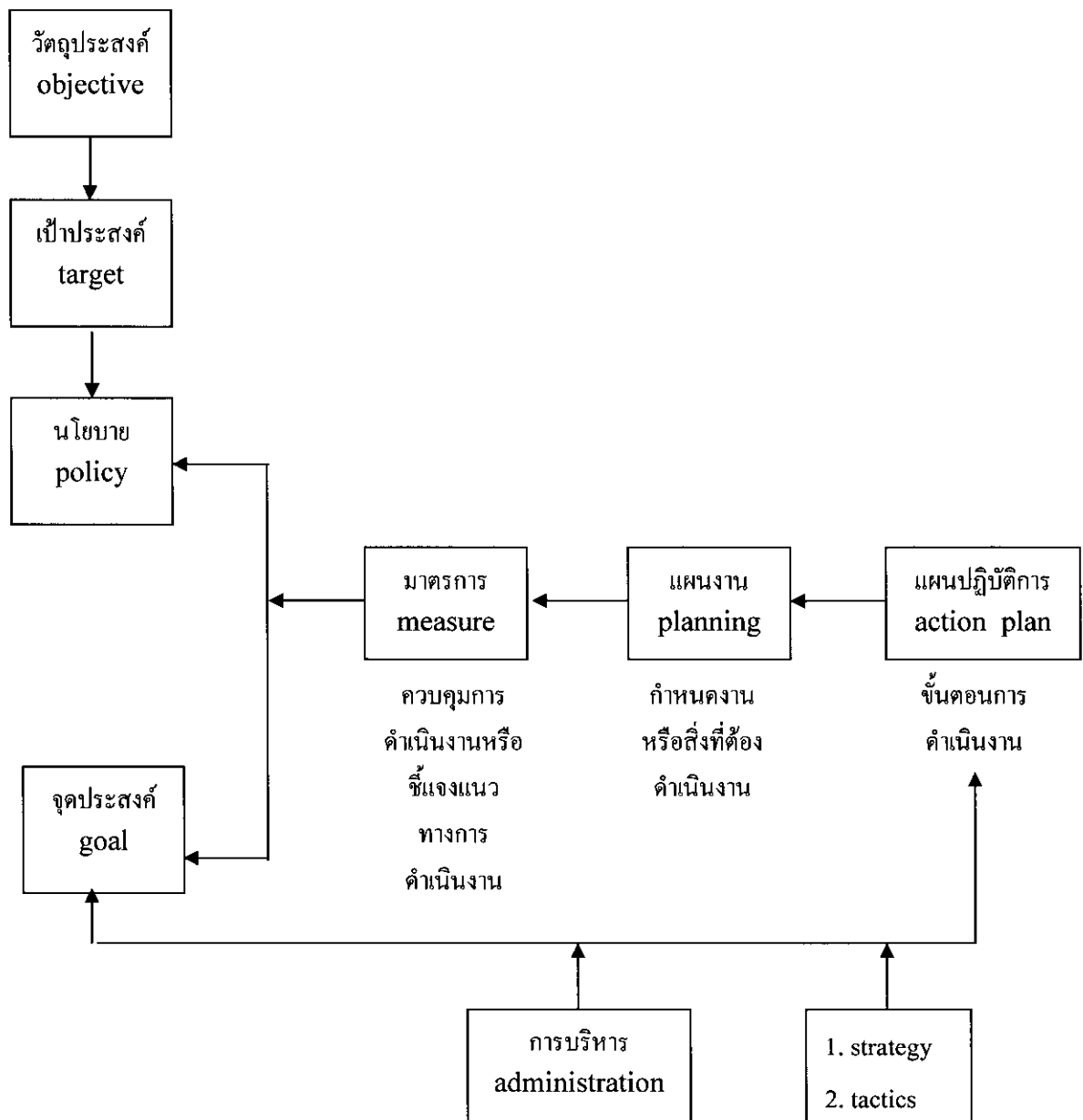
ซึ่งทั้ง 5 ประการข้างต้นนี้เป็นสิ่งที่ควรกระทำ เพื่อให้การอนุรักษ์ได้ผลตามเจตนารมณ์ และต้องไม่ลืมว่า วัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์ก็คือ ต้องทำให้โลกนี้ดี (rich) และให้ผลผลิต (Productive) เหมือนกับเมื่อพบครั้งแรก อย่าพยายามให้โลกนี้มีสภาพทรุดโทรมหรือยากจนขาดแคลนทรัพยากร

รูปแบบการอนุรักษ์

การที่การอนุรักษ์มีความหมายรวมไปถึงการใช้ทรัพยากรทั้งหลายในโลกนี้อย่างมีเหตุผล และเป็นไปตามหลักอนุรักษ์วิทยา ทั้งนี้เพื่อจะทำให้สิ่งแวดล้อมอยู่ในลักษณะที่ดี มนุษย์ที่อยู่อาศัยจะมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพที่ดีตลอดไป เพราะสิ่งแวดล้อมนั้นมีผลต่อสุขภาพและพลานามัยของมนุษย์ ซึ่งเกษม จันทรแก้ว (2530 : 104) ได้อธิบายว่า หลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นความคิดรวบยอดคล้าย ๆ กับหลักการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการพิจารณา “การจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Management) ก็คือ การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะทำอะไรก็ได้ แต่ต้องไม่ให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม” หรืออีกนัยหนึ่ง การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการกำหนดกิจกรรมที่จะทำซึ่งจะเป็นกิจกรรมใดก็ได้ และกิจกรรมเหล่านั้นต้องไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม เมื่อดำเนินการไปแล้วสิ่งแวดล้อมทั้งระบบนั้น ๆ สามารถจะเอื้ออำนวยให้มวลมนุษย์ พืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อมอื่นอย่างถาวรต่อไป โดยไม่ขัดสนหรือเป็นปัญหาแต่อย่างใด ดังที่เกษม จันทรแก้ว (2530 :297) ได้ให้ความหมายของ “การจัดการสิ่งแวดล้อม” ไว้ว่าหมายถึง ขบวนการดำเนินการอย่างมีระบบในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติสนองความต้องการของมนุษย์ โดยไม่มีผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อการมีใช้ในอนาคตลอดไป ซึ่ง ขบวนการดำเนินการอย่างมีระบบ คือ แผนการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Management Planning) หมายถึง **ขบวนการกำหนดรูปแบบ** ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

รูปแบบการอนุรักษ์ จึงมีที่มาจากได้กล่าวมาแล้วข้างต้นและรูปแบบการอนุรักษ์จึงเป็นส่วนหนึ่งของแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม ดังที่เกษม จันทรแก้ว (2530 : 315) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า เป็นรูปแบบการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม (รูปแบบการอนุรักษ์จึงเป็นหนึ่งในรูปแบบการดำเนินงานด้าน

สิ่งแวดล้อม) ต้องมี ขนาด ทิศทาง และเวลา โดยรูปแบบนั้นต้องแสดงถึง ขนาดหรือปริมาณงานแต่ละอย่าง รวมไปถึงทรัพยากรที่จะใช้ เช่น คน เงิน พื้นที่ และเครื่องมือ ซึ่งต้องทำให้เป็นรูปธรรม ส่วนทิศทาง นั่นคือ การกำหนดแนวทางดำเนินการว่าจะทำไปในทางใด ซึ่งอาจจะเป็นไปในทำนองวิธีดำเนินการก็ได้ และประการสุดท้ายคือเวลาซึ่งหมายถึงว่าเวลาที่ใช้ทั้งโครงการหรือทั้งแผนงานหรือแต่ละงานนานเพียงใด ตั้งแต่เวลาใด เหล่านี้ เป็นต้น

ภาพที่ 2.1 แสดงรูปแบบการอนุรักษ์

ที่มา : เกษม จันทรแก้ว (2530)

รูปแบบการอนุรักษ์ ที่ยึดหลักการทางระบบนิเวศ ซึ่งระบบทั้งหลายจะต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญสองส่วนคือ โครงสร้างและหน้าที่ และหลักการนี้จะสามารถอธิบายเกี่ยวกับโครงสร้างของแผนการจัดการหรือขบวนการกำหนดรูปแบบการอนุรักษ์และการทำงานตามรูปแบบโดยสังเขป ดังนี้

1. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์เป็นองค์ประกอบแรกที่เกิดขึ้นในการกำหนดแผนงาน (ภาพที่ 2.1) เปรียบเสมือนความต้องการที่จะใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

2. เป้าประสงค์ (Target)

หมายถึง เป้าหมายที่บอกขนาดและทิศทางหรือแสดงรูปธรรมไว้อย่างเด่นชัด (ภาพที่ 2.1) เช่น ต้องการให้มีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ในเวลา 5 ปี เป็นต้น ทั้งนี้โดยเป้าประสงค์ก็เหมือนกับวัตถุประสงค์ที่อาจไม่มีในแผนการจัดการแต่จะไปรวมกับ “นโยบาย” ก็ได้

3. นโยบาย (Policy)

เป็นส่วนที่สำคัญของแผนการจัดการซึ่งอาจจะรวมวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ไว้ด้วยก็ได้หรือเป็นส่วนที่ต่อจากเป้าประสงค์ก็ได้ (ภาพที่ 2.1) โดย นโยบายหมายถึง หลักการหรือแผนงานหรือแนวทางดำเนินงานทางสิ่งแวดล้อมให้ถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นโยบายเปรียบเสมือนกรอบของงาน (Frame Work) ในการทำงานหรือดำเนินงานว่ามีจุดหมายปลายทางที่ใด มีข้อสังเกตว่า นโยบายอาจมีหลาย ๆ นโยบายหรือหลาย ๆ ข้อก็ได้หรือมีนโยบายหลักและนโยบายรองก็ได้โดยนโยบายนั้นมีหน้าที่สำคัญที่ต้องระบุด้วยคำให้แสดงลักษณะที่เป็นกรอบของงานอย่างชัดเจน ซึ่งนโยบายอาจมีหลาย ๆ มาตรการก็ได้

4. มาตรการ (measures) หมายถึง แนวทางในการควบคุมการดำเนินงาน ตามนโยบายที่กำหนดไว้ การมีมาตรการจะช่วยทำให้นโยบายได้บรรลุจุดประสงค์ตามที่ต้องการในทางสิ่งแวดล้อม มาตรการเป็นองค์ประกอบของนโยบาย โดยมาตรการหนึ่ง ๆ นั้นจะต้องมีแผนงานหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งแผนงานได้ มิฉะนั้นแล้วมาตรการต่าง ๆ ก็คงทำให้ไม่บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เช่นเดียวกับนโยบาย

5. แผนงาน (Planning) หมายถึง การกำหนดงานหรือสิ่งที่ต้องทำ แผนงานเป็นการกำหนดงานที่จะทำว่ามีอะไรบ้างในแต่ละมาตรการ อาจมีหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งแผนงานก็ได้ ซึ่งแผนงานหนึ่ง ๆ นั้นจำเป็นต้องมีหลายโครงการ (Project) หรือหลายแผนปฏิบัติ (Action Plan) ก็ได้

6. แผนปฏิบัติการ (Action Plan) หมายถึง การกำหนดกิจกรรมของงานและขั้นตอนการดำเนินการโดยระบุผู้รับผิดชอบ งบประมาณ เวลาและสถานที่ แผนปฏิบัติการต้องระบุกิจกรรมในแต่ละงาน ตลอดจนขั้นตอนของกิจกรรมนั้นๆ พร้อมทั้งต้องมีผู้รับผิดชอบ งบประมาณ เวลาและ

สามารถกำหนดสถานที่ได้ด้วย แผนปฏิบัติการเป็นหัวใจของแผนปฏิบัติการทั้งหมดซึ่งจะทำให้ นโยบายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ตั้งจุดประสงค์ไว้ประสบความสำเร็จ โดยแผนปฏิบัติการเป็นส่วนสุดท้ายของแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมซึ่งในแผนการจัดการนี้ก็คือ ขบวนการกำหนดรูปแบบการจัดการหรือการอนุรักษ์นั่นเอง นอกจากนี้ แผนปฏิบัติการต้องมีการ ออกแบบ (Design) การปฏิบัติเป็นไปด้วยความคล่องตัวของกิจกรรม โดยกำหนดขั้นตอนการทำงาน ซึ่งเมื่อถึงขั้นดำเนินการ (Implementation) ก็สามารถทำได้เลย หรือถ้ามีการซ่อมแซม (Maintenance) และเฝ้าตรวจ (Monitoring) ก็จะทำให้ได้เลยเช่นกัน สุดท้ายอาจต้องเข้าไปสู่จุดที่ต้องเสนอแนะให้ทำ Post-Audit ของการวิเคราะห์ระบบและการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อจะได้ข้อมูลใหม่ในการปรับปรุงแผนการจัดการใหม่ก็ได้

วิธีการอนุรักษ์

เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 100-101) ได้กล่าวถึง วิธีการอนุรักษ์ไว้ว่าจะใช้วิธีเดียวหรือ หลายวิธีก็ได้ ดังนี้

1. การป้องกันรักษา (Protection) โดยการรักษาในสภาพต่าง ๆ ของธรรมชาติให้คงเดิม ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้ยั่งยืนตลอดไป เช่น ทิวทัศน์ธรรมชาติ ทรัพยากรน้ำ ป่าไม้และดิน เป็นต้น
2. การบูรณะฟื้นฟู (Restoration) เป็นการซ่อมแซมบำรุงปฏิสังขรณ์ให้ฟื้นตัวขึ้นใหม่ เช่น ป่าไม้ถูกโค่นทำลายต้องฟื้นฟูปลูกป่าขึ้นใหม่ สัตว์มีจำนวนลดลงต้องเพาะพันธุ์เพิ่มขึ้น
3. การปรับปรุงให้ดีขึ้น (Improvement) คือ พยายามใช้ธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ มากที่สุด และปรับปรุงให้ดีกว่าสภาพธรรมชาติ เช่น การปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดินเพื่อให้ใช้ ประโยชน์จากการทำนาปีละครั้งเป็นปีละสองครั้ง
4. การใช้อย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ใช้ แล้วสิ้นเปลืองหมดไปไม่อาจฟื้นฟูกลับมาได้อีก เช่น ทรัพยากรแร่ธาตุต้องมีวิธีการพัฒนาแร่ขึ้นมาใช้ อย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดการสูญเสียให้น้อยที่สุด และต้องคำนึงถึงช่วงเวลาการใช้ที่เหมาะสม ลำดับก่อนหลังในการใช้ทรัพยากรแต่ละประเภท
5. การนำมาใช้ใหม่ (Recycle) ทรัพยากรบางอย่างเมื่อใช้แล้วอาจจะนำกลับมาใช้ใหม่ได้ อีก เช่น เศษเหล็กนำมาถลุงใหม่ เศษกระดาษ พลาสติก เป็นต้น
6. การนำเอาสิ่งอื่นมาใช้แทน (Substitution) คือ การคิดค้นหาสิ่งอื่นมาใช้แทนทรัพยากร ที่หายากหรือกำลังจะหมดไป เช่น ใช้พลาสติกแทนภาชนะบรรจุน้ำ ซึ่งต้องใช้เหล็กชุบคิงก ใช้ปูน ซีเมนต์แทนไม้ในการก่อสร้างบ้าน ใช้พลาสติกหรือวัสดุสังเคราะห์แทนไม้ในการทำเครื่องเรือน

7. การประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้นมาใช้แทน (Inventory) โดยอาศัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิทยาการสมัยใหม่ ค้นหาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ขึ้นมาใช้แทนทรัพยากรประเภทที่หายากหรือกำลังจะหมดไปเช่น น้ำมัน เป็นต้น

8. การสำรวจตรวจค้น (Discovery) ทรัพยากรบางอย่างอาจถูกปล่อยทิ้งไม่ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ควรตรวจค้นหาทางนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น พลังงานแสงแดด หรือ กระแสน้ำในแม่น้ำลำคลอง เป็นต้น

แนวทางการอนุรักษ์

เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 98-100) กล่าวว่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินี้มีแนวทางและหลักการ ดังนี้

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด นานที่สุดและโดยทั่วถึงกัน ทั้งนี้ไม่ได้หมายถึง ห้ามใช้หรือเก็บรักษาไว้เฉย ๆ แต่จะต้องนำมาใช้ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ (Time and Space)

2. ทรัพยากรธรรมชาติจำแนกอย่างกว้างๆออกเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า พืชหญ้า และกำลังงานมนุษย์กับทรัพยากรที่ไม่สามารถเกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น น้ำมันและแร่ต่าง ๆ เป็นต้น

3. การอนุรักษ์หรือการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ ต้องคำนึงถึงทรัพยากรอย่างอื่นในเวลาเดียวกันด้วย ไม่ควรแยกพิจารณาเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะทรัพยากรทุกอย่างมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

4. ในการวางแผนการจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาดนั้น จะต้องไม่แยกมนุษย์ออกจากสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือวัฒนธรรมหรือสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพราะว่าวัฒนธรรมและสังคมของมนุษย์ได้พัฒนาตัวเองมาพร้อมกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของสังคมนั้น ๆ กล่าวโดยทั่วไป การอนุรักษ์ถือได้ว่าเป็นทางแห่งการดำเนินชีวิต เพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์เป็นอันมาก

5. ไม่มีโครงการอนุรักษ์ใดที่จะประสบความสำเร็จ นอกเสียจากผู้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรนั้น ๆ และใช้อย่างฉลาดให้เกิดผลดีในทุก ๆ ด้านต่อสังคมมนุษย์และควรใช้ทรัพยากรให้อำนวยประโยชน์หลาย ๆ ด้านในเวลาเดียวกันด้วย

6. การอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบท ความมั่งคั่งสุขสมบูรณ์ของประเทศขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรอื่นๆของประเทศนั้น ๆ

7. การอนุรักษ์นอกจากจะเพื่อการอยู่ดีกินดีของมวลมนุษย์แล้ว ยังจำเป็นต้องอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อความสมบูรณ์และเป็นผลดีทางจิตใจด้วย เช่น การอนุรักษ์สภาพธรรมชาติ การอนุรักษ์สัตว์ป่า เพื่อความสวยงามและการพักผ่อนหย่อนใจ

1.2 การพัฒนา

ความหมายและรายละเอียดที่เกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนาตามความหมายที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงยึดถือตามความหมายและพระราชบัญญัติในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ให้หมายถึง “การยกฐานะ ความเป็นอยู่ของคนไทยให้ดีขึ้น” ดังข้อความที่ขอพระราชทานุญาตอัญเชิญมา “ตั้งแต่เกิดมาจำความได้ก็เห็นทั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงคิดหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะยกฐานะความเป็นอยู่ของคนไทยให้ดีขึ้น ได้ตามเสด็จเห็นความทุกข์ยากลำบากของพี่น้อง เพื่อนร่วมชาติก็คิดว่าช่วยอะไรควรช่วยไม่ควรนิ่งดูตาย เมื่อโตขึ้นพอมีแรงทำอะไรได้ก็ทำไปอย่างอดโนมัตติ โดยทำตามพระราชกระแสหรือทำตามแนวพระราชดำริ... การช่วยเหลือประชาชนเป็นหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ต้องทำประจำอยู่แล้ว...” (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ , 2536)

การพิจารณาความหมายของข้อความ “ยกฐานะความเป็นอยู่ของคนไทยให้ดีขึ้น” คำว่า “ยกฐานะ” แสดงว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งก็จะตรงกับความหมายทางวิชาการของคำว่า “พัฒนา” ในเบื้องต้นที่ว่า การพัฒนาจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ข้อความของพระองค์ท่านยังมีต่อไปอีกว่า “ยกฐานะ...ให้ดีขึ้น” ซึ่งก็จะแปลต่อไปว่าการเปลี่ยนแปลงในการยกฐานะ ไม่ได้เป็นไปในทิศทางอื่นแต่เป็นไปในทางดีกว่าเดิม ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องเป็นสิ่งประสงค์หรือปรารถนาและข้อความตรงทำนองนี้เองทำให้ความหมายของคำว่า “พัฒนา” ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สอดคล้องกับความหมายการพัฒนาที่ทางวิชาการใช้กันอยู่ทั่วไปว่า “Development is a change for the better” ตามที่ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) อ้างถึงไว้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2536 : 17) เพื่อยืนยันว่า การตีความคำว่า “ยกฐานะ...ให้ดีขึ้น” เป็นการพัฒนาในความหมายสากลว่าถูกต้อง โดยพิจารณาจากโครงการและกิจกรรมพัฒนาที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นประเภทการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ประเภทการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือประเภทการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการดำเนินการกิจการต่าง ๆ เป็นต้น

ความหมายของ “ การพัฒนา ”

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550 : 2) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา ไว้ว่าคือ การพัฒนาในทุกด้านของความเป็นอยู่ดีของคน (Well-being of individual) นั่นคือทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง และทางสังคม-วัฒนธรรม ดังนี้ การพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้แล้ว การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอัตราที่กำหนดไว้ โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคมที่รวมเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเข้าไว้ด้วยกัน

จากความคิดของนักพัฒนาทั้งหลาย พอสรุปได้ว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Planned or Directed Change) การพัฒนามิได้เป็นเรื่องธรรมชาติ หากเป็นความพยายามของมนุษย์ พยายามที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยกำหนดทิศทางหรือรายละเอียดเอาไว้ล่วงหน้าว่า จะพัฒนาอะไร พัฒนาอย่างไร ใครจะเป็นผู้พัฒนา และผู้ถูกพัฒนา เป็นต้น

รูปแบบการพัฒนา

รูปแบบการพัฒนา หรือตัวแบบการพัฒนา ในที่นี้ได้แก่ ตัวแบบการพัฒนาของสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยตัวแบบนี้ได้จากการวิจัยของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550 : 80) โครงการหลักที่เป็นแหล่งที่มาของตัวแบบแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านศาสนา ด้านสาธารณสุข และด้านศิลปวัฒนธรรม โดยแต่ละด้านมีโครงการเฉพาะอีกจำนวนมาก รายละเอียดเกี่ยวกับตัวแบบนี้ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ เป้าหมายของการพัฒนา หลักการพัฒนาและวิธีการพัฒนา โดยในส่วนนี้ขอกล่าวเฉพาะในส่วนเป้าหมายของการพัฒนา ดังนี้

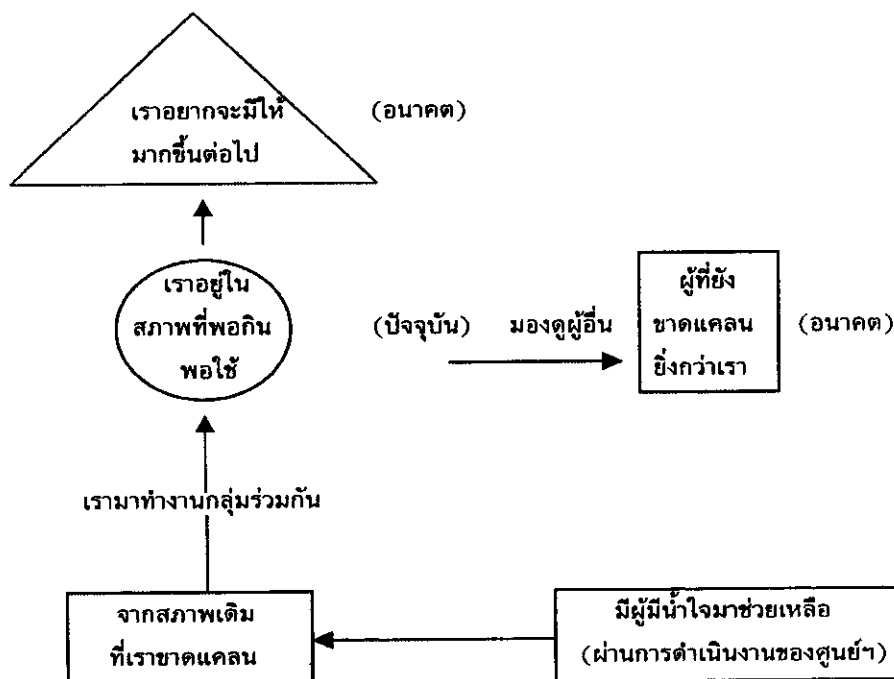
จากการศึกษาผลงานการพัฒนาในสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี จะเห็นว่าทรงยึด “คน” เป็นเป้าหมาย โดยทำให้คนเป็น “คนพัฒนา” หรือเป็น “คนเจริญ” ซึ่งมีความหมายต่อไปอีกว่า มีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อเลี้ยงตัวเอง มีความรู้ความชำนาญอื่นที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคม เช่น รู้จักสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง รู้จักรักษาสุขภาพอนามัย รู้จักเข้ากับคน เป็นต้น และมีคุณธรรม คือ การเห็นแก่ผู้อื่นตามสมควร ไม่เห็นแก่ตัวแต่ฝ่ายเดียว

ผลงานพัฒนาของสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ยืนยันเป้าหมายนี้มีมาก โดยเฉพาะงานพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา และสาธารณสุข เพียงด้านการศึกษาอย่างเดียว ก็จะทำให้เห็นว่า พระองค์ท่านพัฒนาตั้งแต่เด็กเล็ก อนุบาล ไปจนถึงระดับอุดมศึกษาที่โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้าฯ ซึ่งกล่าวได้ว่า “ครบวงจร”

ที่กล่าวมานี้มิได้หมายความว่า พระองค์จะไม่พัฒนาสิ่งอื่นเลย โดยพระองค์ท่านทรงพัฒนาอย่างอื่นด้วย เช่น การเกษตร ป่าไม้ เลี้ยงสัตว์ หรือพัฒนาดิน น้ำ แต่ที่กล่าวมาเป็นเพียง “เป้าหมายอุปกรณ์” (Instrumental Goal) เป็นเครื่องมือไปสู่เป้าหมายสุดยอด (Ultimate Goal) คือ “คน”

เป้าหมายการพัฒนาจะยิ่งชัดเจนเข้าไปอีก หากพิจารณาความพยายามพัฒนาคนไม่ปกติ เช่น คนหูหนวก คนตาบอด คนพิการ และเด็กกำพร้า เสมือนจะทรงมีคำขวัญ (Slogan) ในพระราชหฤทัยว่า “...จะพัฒนาคนไทยทุกคนไม่มีเว้น ”

กาญจนา แก้วเทพ (2543 : 219) กล่าวว่า ลักษณะการพัฒนาแบบถือมนุษย์เป็นศูนย์กลาง คุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งคือ ต้องเป็นการพัฒนาให้ครบถ้วนทุกมิติ หรือการพัฒนาแบบองค์รวม มิใช่การพัฒนาแบบมิติเดียว คือ มิติเศรษฐกิจและตัวเลขหรือทำลายมิติอื่น ๆ ของชีวิต การพัฒนาแบบองค์รวมนี้จะประสานมิติของการพัฒนาเศรษฐกิจเข้ากับการเมือง (ในระดับขององค์กร) เข้ากับศาสนา และวัฒนธรรม ตัวอย่างรูปธรรมอันหนึ่งคือ แนวคิดเรื่องความต้องการพื้นฐาน ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีลักษณะอัตวิสัย ขึ้นอยู่กับคนแต่ละคน ไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอน ฉะนั้น ความต้องการพื้นฐานจึงถูกกำกับด้วย “ความรู้จักพอ” อันเป็นมิติด้านศาสนา ผลพวงจากการรู้จักพอของสมาชิกแต่ละกลุ่มจะทำให้เกิดส่วนเกิน ซึ่งกลุ่มสามารถจะนำไปช่วยเหลือผู้ที่ขาดแคลนมากกว่า เป็นต้น

ภาพที่ 2.2 แสดงรูปแบบการพัฒนา

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ (2543)

หลักการพัฒนา

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550 : 81-83) อธิบายว่า หลักการพัฒนา คือ แนวปฏิบัติที่จะต้องยึดถือในการดำเนินการพัฒนาสังคมให้ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ จากการพิจารณาจากเอกสารและผลงานการพัฒนาด้านต่าง ๆ พอดีสรุปหลักการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงยึดถือเป็นแนวทางในการทำงานของพระองค์ ดังนี้

1. **การช่วยตนเอง พึ่งตนเอง** ทรงปลูกฝังหลักการนี้ให้อยู่ในความรู้สึกของคนทีพระองค์พัฒนา ไม่ว่าจะในหมู่คนปกติหรือคนไม่ปกติ ตัวอย่างเช่น โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการพัฒนาการศึกษาในระดับอื่นก็ตาม

2. **การเริ่มจากสภาพที่เขาเป็นอยู่** โดยที่ชาวบ้านหรือเด็กเคยมีชีวิตอยู่อย่างไร มีความรู้หรือฐานะอย่างไรให้เริ่มจากตรงนั้นแล้วจึงค่อย ๆ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นให้สูงขึ้น พระองค์ทรงไม่นิยมให้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่นำเอาเครื่องมือเครื่องใช้ในเมืองเข้ามาใช้ในชนบทอย่างทันทีทันใด ดังตัวอย่างที่ครูชนบทขออุปกรณ์การสอนจากพระองค์และพระองค์ไม่ทรงพระราชทานให้ตามที่ขอ

3. **การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว** ชาวบ้านย่อมรู้จักดี จึงนำมาใช้ได้ทันที ไม่ต้องมีการศึกษาทำความเข้าใจใหม่ ไม่ต้องรอกจากภายนอกซึ่งไม่รู้ว่าจะใช้เวลานานเท่าใด ตัวอย่างที่เลื่องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ใช้สาวชาวบ้านที่นำไปอบรมเรื่องเด็กมาทำงานเสริมด้วย แม่บ้านมาเข้าเวรช่วยกันดูแลลูกแทน ช่างสร้างศูนย์ฯ ก็ใช้คนท้องถิ่น ผัก พันธุ์สัตว์ก็ใช้ของในท้องถิ่น

4. **การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น** มีตัวอย่างดังกล่าวมาแล้วข้างต้น โครงการพัฒนาทุกโครงการต้องพยายามนำชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเขาจะได้เรียนรู้และมีความรู้ความชำนาญเพิ่มขึ้น นั่นคือ การพัฒนา

5. **วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น** กล่าวคือ ทรงยึดความเป็นไทยไว้อย่างมั่นคง นำความเจริญจากภายนอกเข้ามาผสมผสานหรือเพิ่มเติม ทำให้ความเป็นไทยเดิมดีขึ้น งานอนุรักษ์มรดกไทย เช่น คนตรีไทย ศิลปะไทย สถาปัตยกรรมไทย เป็นต้น

6. **ความมีประสิทธิภาพ** การดำเนินการพัฒนาต้องมีโครงการทำงานต้องมีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อให้งานดำเนินไปสู่เป้าหมายได้อย่างมาก แต่ใช้เวลา น้อย คนน้อยและเงินน้อย ตัวอย่างอ้างได้จากทุกงานของพระองค์ โดยเฉพาะโครงการเพิ่มคุณภาพการศึกษา โครงการปฏิสังขรณ์วังและวัด

7. **การประสานงาน** งานพัฒนาแต่ละโครงการของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะมีลักษณะของการร่วมมือประสานงานกันระหว่างหลายหน่วยงาน ทั้งที่เป็นราชการและเอกชน เช่น การช่วยเหลือโรงเรียนคนตาบอดที่จังหวัดเชียงใหม่ หน่วยงานที่ให้ความร่วมมือ คือ

วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค กองทัพบก กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนอาชีวะ โรงเรียนมัธยมสามัญ เป็นต้น โครงการอนามัยเด็กที่จังหวัดนราธิวาส เป็นการร่วมมือกันระหว่างสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและกระทรวงศึกษาธิการ ที่เรียกว่า 4 กระทรวงหลัก

8. การทำงานเชิงรุก ตัวอย่างคือการเสด็จเยี่ยมราษฎรของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อทรงแนะนำการทำมาหากิน การฝึกอาชีพ หรือการรักษาสุขภาพอนามัย และการป้องกันการทำลายธรรมชาติแวดล้อม ด้านงานของสภาอากาศไทยให้มีการศึกษาหาข้อมูลไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดสาธารณภัย การฝึกอบรมคนทั่วไปและเจ้าหน้าที่ให้รู้จักรักษาและป้องกันตัวจากภัยต่าง ๆ การเสริมสร้างเครื่องมืออุปกรณ์ รวมทั้งการขยายหน่วย เพิ่มศูนย์ปฏิบัติงานให้มากขึ้น เช่น สภาอากาศไทยสาขาภาคใต้ที่กำลังดำเนินการก่อสร้างที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจะมีขนาดของการบริการใกล้เคียงกับสภาอากาศไทย กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

9. การมีคุณธรรมและศิลปะ เป็นลักษณะเด่นอีกด้านหนึ่งของงานพัฒนาในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะเห็นว่าคนที่พระองค์มุ่งพัฒนาไม่ได้มุ่งให้มีความรู้ความสามารถแต่อย่างเดียว แต่จะต้องควบคู่กับคุณธรรมและความดีที่ได้ประพุดิพระองค์เป็นตัวอย่าง สนับสนุนส่งเสริมด้านศาสนา กตัญญูรู้คุณบิดามารดา ครูอาจารย์ ซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร ดังที่ได้ทรงพระนิพนธ์ไว้ในหนังสือศาสนสุภาษิต เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันงานพัฒนาของพระองค์ไม่ได้มุ่งเฉพาะด้านเศรษฐกิจ วัตถุนิยม แต่ให้มีความสวยงาม ความไพเราะไปด้วย เช่น แม้อยู่มีโอกาศให้หัด การอ่านถูกต้องก็ให้หัดเรื่อยไปจนถึงวรรณคดี ศิลปะด้านต่าง ๆ รวมถึงเพลง การร้องรำ และดนตรีไทย

10. การเชื่อมประสานด้านเวลา เป็นหลักการทำงานพัฒนาอีกประการหนึ่งที่ทรงยึดคือ ทรงเอาพระทัยใส่ทั้งงานโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ทรงศึกษาและอนุรักษ์โบราณสถาน และขนบธรรมเนียมประเพณีไทยซึ่งเป็นเรื่องของอดีต พัฒนาคุณภาพชีวิต คุณภาพการศึกษา ให้โอกาสชีวิตแก่ผู้ด้อยโอกาส ในเวลาปัจจุบันที่ทรงทำกับเด็กและชาวชนบท เด็กนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหรือให้แก่เด็กกำพร้า เด็กพิการ ได้มีโอกาสศึกษาและฝึกอาชีพ เป็นต้น ในขณะเดียวกัน ทรงสนพระทัยในเรื่องของอนาคต นำความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ เริ่มจากพระองค์เองทรงใช้คอมพิวเตอร์ในงานส่วนพระองค์ เช่น งานนิพนธ์ทางวิชาการและสารคดีให้แก่สภาอากาศไทย หน่วยงานที่พระองค์ทรงรับผิดชอบโดยตรง ให้ใช้เครื่องมือทันสมัยต่าง ๆ ในการป้องกัน เตรียมตัวรับและปฏิบัติการเมื่อเกิดสาธารณภัย ตลอดจนการนำเอาภาพถ่ายจากดาวเทียมมาใช้ในการตรวจสอบดินเพื่อการเกษตรหรือเพื่อการศึกษาทางโบราณคดี เป็นต้น งานพัฒนาของพระองค์จึงครอบคลุมสามกาลเวลา

โดยสรุป สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงยึดหลัก 10 ประการ คือ หลักช่วยตัวเอง ฟึ่งตัวเอง หลักการเริ่มจากสภาพที่เป็นอยู่ หลักการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ท้องถิ่น หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักวัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น หลักประสิทธิภาพ หลักการประสานงาน หลักการทำงานเชิงรุก หลักคุณธรรมและศิลปะ และหลักเชื่อมประสาน ด้านเวลา โดยที่หลักการเหล่านี้จะเป็นกรอบให้กับการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานพัฒนาที่เรียกว่า “วิธีการพัฒนา” อันจะก่อผลสุดยอด คือ “คนพัฒนา”

วิธีการพัฒนา

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2536: 24-27) อธิบายว่า วิธีการพัฒนาที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงนิยมใช้ในการดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมพัฒนาของพระองค์มีโดยสังเขป ดังนี้

1. วิธีการให้การศึกษา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเน้นและทรงใช้วิธีการนี้ในการพัฒนาเป็นอย่างมาก โดยเกือบจะเรียกได้ว่าเป็นวิธีการที่สำคัญที่สุด เพราะพระองค์ทรงใฝ่พระทัยด้านนี้เป็นพระนิสัยอยู่แล้ว อนึ่ง ย่อมทราบว่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงใช้คำว่าการศึกษาในความหมายกว้าง นับตั้งแต่การอ่านออกเขียนได้ไปจนถึงมหาวิทยาลัย อันเป็นการศึกษาแบบทางการ รวมไปถึงการศึกษาไม่เป็นทางการ เช่น การเรียนเรื่องอาชีพต่าง ๆ การเรียนรู้เรื่องการปลูกผัก ฝ่าฝืน ขุดดิน คายหญ้า หรือค้าขาย นับเป็นการศึกษาในความหมายทั้งสิ้น พระราชนิพนธ์และพระราชดำรัสที่ทรงเน้นเรื่องการศึกษา เช่น

“...การพัฒนาคนให้เป็นการกำลังของชาติที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่จะต้องทำ วิธีการสร้างคนให้ดีที่สุด คือ การให้การศึกษา...”

“...นอกจากนั้น จะต้องให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัย ช่วยรักษาพยาบาล อุปการะผู้เจ็บป่วย การเจ็บป่วยทำให้เกิดปัญหา มาก บางคนต้องรักษาตัวจนหมดเนื้อหมดตัวก็มี ต้องช่วยให้ประชาชนมีโอกาสได้เข้ารับการศึกษามีความรู้อย่างน้อยให้อ่านออกเขียนได้ สามารถอ่านเอกสารของทางราชการได้...”

“...การศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการสร้างและพัฒนาความรู้ความคิด ตลอดจนความประพฤติและคุณงามความดีของบุคคล ให้บุคคลดำรงตนอยู่ในสังคมในโลกได้อย่างมั่นคงและมีความสงบร่มเย็นได้ แม้ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วเพียงใดก็ตาม...”

การเน้นวิธีการพัฒนาด้วยการศึกษาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ แสดงออกในรูปแบบ ปริมาณ โครงการและกิจกรรมการพัฒนาในรูปแบบการศึกษาและการเน้นย้ำให้นักพัฒนาของพระองค์ ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้ดูแลเด็ก ตำรวจ หรือนักส่งเสริมเกษตร เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ให้การศึกษายอบรม

ให้ผู้รับการพัฒนาได้เข้าใจเรื่องที่เรียนโดยฝึกฝนจนมีความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ พอควรและสามารถนำความรู้ที่นำไปใช้ในชีวิตของตนได้

2. วิธีการทำงานกับกลุ่มคน

กลุ่มคนในเชิงวิชาการสังคมศาสตร์ไม่ได้หมายความว่าเพียงการรวมตัวกันของคนจำนวนหนึ่งในเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้นแต่หมายความว่า การที่กลุ่มคนนั้นจะมีเป้าหมายร่วมกันอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างและจะต้องมีระเบียบสังคม ควบคุมการคิดการกระทำของสมาชิกกลุ่มด้วยและกลุ่มคนมีหลายประเภท เริ่มจาก กลุ่มเพื่อน ครอบครัว ชุมชน ชนชั้น กลุ่มคนขนาดใหญ่และซับซ้อนและสังคมมนุษย์

การทำงานกับกลุ่มมีประโยชน์แก่การพัฒนาหลายอย่าง เช่น สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนได้เป็นจำนวนมาก การเรียนเป็นกลุ่มทำให้ได้ช่วยกันทำความเข้าใจ ช่วยกันจำและทำให้เกิดกำลังใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิม และมีพลังในการทำงานพัฒนา

การทำงานกับกลุ่มคนให้ได้ผลมีวิธีการและขั้นตอนหลายอย่าง ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเข้าพระทัยดี ดังพระราชดำรัสขออัญเชิญมาลง

“...ผู้ที่ทำงานพัฒนาให้บรรลุสำเร็จได้ จะต้องทราบตระหนักว่าปัญหาซึ่งเกิดขึ้นในที่ต่างกันและในสถานการณ์ต่างๆกันนั้น ย่อมมีความแตกต่างกันตามเหตุที่แวดล้อมและการทำงานที่นำมาวิชาการหรือวิธีการใดๆ ไปใช้ให้ได้ผล ก็จำเป็นที่จะต้องปรับให้เหมาะสมกับสถานะแวดล้อมและสถานการณ์ ดังนั้น การทำความเข้าใจในสถานการณ์และในตัวปัญหาที่เป็นอยู่ให้ถ่องแท้จึงเป็นกิจสำคัญเบื้องต้นแห่งการบริหารงานพัฒนา เพราะความรู้ ความเข้าใจอันแน่นช้นนั้นจะทำให้ทราบว่าอะไรคือ สาเหตุแห่งปัญหา อะไรคือผลที่จะติดตามมา และควรจะปฏิบัติกับปัญหาอย่างไร หากปราศจากความเข้าใจอย่างถ่องแท้ดังกล่าว การบริหารงานทั้งปวงอาจไม่บรรลุผลตามที่ต้องการอย่างครบถ้วนได้ ในการพิจารณาทำความเข้าใจกับสถานการณ์และปัญหาทุกอย่างนั้นจำเป็นจะต้องกระทำด้วยความคิดจิตใจที่เที่ยงตรงเป็นกลาง ปราศจากอคติ ต้องอาศัยหลักวิชาและเหตุผลที่ถูกต้องหนักแน่นเป็นเครื่องวินิจฉัย ต้องยึดถือประโยชน์ที่แท้จริงตามวัตถุประสงค์ของงานเป็นเป้าหมาย ไม่พิจารณาตัดสินปัญหาตามความพอใจของตนหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นสำคัญแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องรับฟังความคิดเห็นจากแง่มุมอื่นๆด้วยแล้วนำมาพิจารณาประกอบกัน จนเกิดเป็นความรู้อันกระจ่างแจ่มใส ก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินการต่อไป ก็จะทำให้การปฏิบัติบริหารงานบรรลุผลสมบูรณ์บริบูรณ์ได้ในที่สุด...”

ประโยชน์ของกลุ่มสำหรับการศึกษาดนตรีก็ทรงเน้นไว้ว่า “...การเล่นดนตรีเป็นกลุ่ม ๆ จะช่วยในการสร้างวินัยให้ทำงานร่วมกันได้ คือ รู้จังหวะ รู้ทำนอง รู้จักส่วนที่ตัวควรจะเล่น...”

นอกจากนั้น การที่ทรงใช้ประโยชน์จากกระทรวงทบวงกรม หน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนคณะกรรมการขนาดและระดับต่าง ๆ ในกิจกรรมการพัฒนายของพระองค์ก็แสดงถึงการเห็นความสำคัญของการทำงานกับกลุ่มคนที่กล่าวมานี้

หากจะถือว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เป็นศิษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และทรงยึดหลักและวิธีการพัฒนาของครูอย่างเคร่งครัดแล้ว สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สน.กปร.) ได้สรุปขั้นตอนขบวนการพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในที่นี้ได้นำเฉพาะหัวข้อมาลงไว้ ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูล ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่ใด ๆ
2. การหาข้อมูลในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน จาก
 - 2.1 ประชาชน
 - 2.2 ตำรวจพื้นที่
 - 2.3 เจ้าหน้าที่
3. การศึกษาข้อมูลและการจัดทำโครงการ เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการหลังจากรับพระราชดำริแล้ว
4. การดำเนินงานตามโครงการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการโดยสำนักงานเลขาธิการ กปร. ประสานงาน
5. การติดตามผลงาน ดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยปฏิบัติโดยตรงและสำนักงานเลขาธิการ กปร. ที่สำคัญคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จกลับไปพื้นที่นั้น ๆ ด้วยทุกครั้ง เมื่อมีโอกาส

นอกจากนี้ อาจมีวิธีการพัฒนาที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงใช้อีกแต่เท่าที่ชัดเจนในเบื้องต้นนี้มีสองวิธีการดังกล่าวมานี้ คือ วิธีการให้การศึกษาและวิธีการทำงานกับกลุ่มคน ซึ่งหลักการและวิธีการเหล่านี้จะสัมพันธ์กับพระลักษณะการทรงเป็นปราชญ์แห่งการพัฒนาของพระองค์

การพัฒนาและวิกฤติการณ์ทางสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาเศรษฐกิจเกิดขึ้นในประเทศไทยนับแต่ทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นความเจริญเติบโตและการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักจะส่งผลให้อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรวดเร็วในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา แต่ความไม่สมดุลของยุทธศาสตร์การพัฒนาทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติในชนบทและความรุนแรงของปัญหามลพิษในเขตเมือง ซึ่งเรียกรวมกันว่า “วิกฤติการณ์สิ่งแวดล้อม” เป็นผลกระทบอีกอย่างหนึ่งที่สืบเนื่องมาจากการพัฒนา

กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2543 : 134-137) นำเสนอทางออกให้กับการแก้ไข การป้องกันและ การบำรุงรักษาระบบสิ่งแวดล้อม ออกเป็น 2 ระดับคือ

1. การแก้ปัญหาในระดับความคิด

ความเข้าใจและจิตสำนึก ปัญหาในระดับนี้อยู่ในมิติด้านนามธรรม แต่ก็เป็นที่รากฐานของปัญหาสิ่งแวดล้อม เพราะปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ปัญหาที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นปัญหาที่มนุษย์สร้างขึ้น มนุษย์ใช้ธรรมชาติตามความคิด ความเข้าใจและจิตสำนึกของตนเอง และหากสภาพแวดล้อมปัจจุบันคือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหามลพิษต่าง ๆ ที่รุมล้อมอยู่รอบตัวมนุษย์ในขณะนี้ สิ่งนี้ย่อมบ่งบอกถึงความไม่เข้าใจ ความคิดที่ผิดพลาดและจิตสำนึกที่ไม่ถูกต้องของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ

ความเข้าใจผิดบางประการที่ของมนุษย์ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติมีไว้เพื่อการใช้อย่างไม่จำกัด (unlimited) การไม่รู้จำกัดประเภทของทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีทั้งแบบที่ทดแทนได้ และทดแทนไม่ได้ ความไม่สนใจในเรื่องความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายในโลกซึ่งจำเป็นต่อระบบชีวิตของโลก แนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์ที่ไม่เคยพิจารณาทรัพยากรธรรมชาติของโลกและสิ่งแวดล้อมบางอย่าง เช่น น้ำ อากาศ เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ทางออกสำหรับการให้พ้นวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นไปตามหลักตรรกะที่ว่า “ปัญหาสิ่งแวดล้อมเริ่มแรกที่เกิดที่ความคิดและจิตใจมนุษย์ ดังนั้น จึงต้องเริ่มแก้ไขที่ตัวมนุษย์เช่นกัน”

2. การแก้ปัญหาในระดับปฏิบัติการ

การเปลี่ยนแปลงในภาคปฏิบัติการเริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล การเปลี่ยนแปลงนโยบายการพัฒนาของภาครัฐ ตลอดจนข้อเสนอให้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม พัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงการกระทำหรือการปฏิบัติการใน 3 ระดับ ดังนี้

2.1 กลุ่มรณรงค์ทางสิ่งแวดล้อม กลุ่มนี้จะมุ่งความสนใจไปที่พฤติกรรมการใช้ชีวิตวิถีการบริโภค อุปนิสัยของปัจเจกบุคคล โดยถือว่านั่นเป็นสาเหตุหลักของปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การทิ้งขยะหรือของเสียดตามถนนหรือในแม่น้ำ ลักษณะการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย เช่น การใช้น้ำ การใช้พลาสติก ผลิตภัณฑ์จากพลาสติก ด้วยเหตุนี้ข้อเสนอของกลุ่มรณรงค์ทางสิ่งแวดล้อมจึงเป็นการศึกษาและการสร้างความเข้าใจเพื่อปรับพฤติกรรมปัจเจกบุคคลเสียใหม่ ให้มีวินัยด้านสิ่งแวดล้อม ให้บริโภคน้อยลง หรือใช้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถ recycling ได้

2.2. กลุ่มปฏิรูป กลุ่มนี้เริ่มวิเคราะห์ปัญหาของสิ่งแวดล้อมว่า เกิดจากนโยบายการผลิตของสังคมหรือนโยบายการพัฒนาประเทศที่ยังขาดมาตรการในการจัดการกับสิ่งแวดล้อม เช่น ขาดการวางแผนเรื่องแหล่งที่อยู่อาศัย เขตก่อสร้างโรงงาน ขาดมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการ

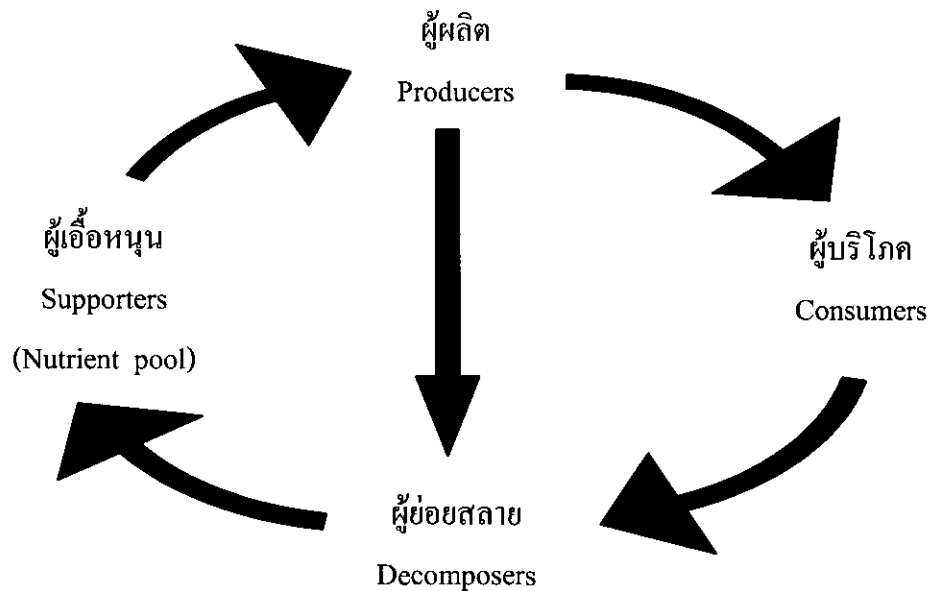
จัดการกับขยะ หรือมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมลพิษยังไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นข้อสรุปของกลุ่มนี้จึงเสนอให้ใช้มาตรการทางกฎหมายและสร้างระบบแรงจูงใจทางเศรษฐกิจการเมืองเพื่อมลภาวะ และปรับปรุงยุทธศาสตร์และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม

2.3. กลุ่มเปลี่ยนระบบ กลุ่มนี้มีความเห็นว่า トラบโดที่การพัฒนาประเทศยังคงดำเนินไปในแนวทางของระบบทุนนิยมหรืออุตสาหกรรมนิยม แนวทางนี้ย่อมก่อให้เกิดการผลิตที่เกินขีดจำกัดทางนิเวศอยู่ตลอดเวลา ทางออกของการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างได้ผลยั่งยืน คือ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจสังคมและการเมืองอย่างกว้างขวาง

1.3 ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ความหมายและลักษณะของระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

เกษม จันทร์แก้ว (2530 : 216-217) อธิบายเกี่ยวกับระบบนิเวศ คือ หน่วยพื้นที่หนึ่งทีประกอบด้วยกลุ่มสิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต สิ่งแวดล้อมทางสังคม สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น สิ่งที่เป็นพิษภัยหรือสิ่งที่มีคุณประโยชน์ ซึ่งอาจจะมีเพียงกลุ่มเดียวหรือหลาย ๆ กลุ่มรวมกันก็ได้ โดยกลุ่มเหล่านี้จะแบ่งเป็นกลุ่มย่อยไปอีก เป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้ย่อยสลายและผู้สนับสนุน (ภาพที่ 2) ถ้าระบบนิเวศเหล่านี้อยู่ในภาวะสมดุลธรรมชาติแล้วจะมีชนิด (สิ่งต่าง ๆ ในหน่วยพื้นที่) ปริมาณ สัดส่วนและการกระจายที่ดีเป็นไปตามธรรมชาติ อย่างไรก็ตามระบบนิเวศธรรมชาติบนพื้นโลก ได้แบ่งออกเป็นสองระบบนิเวศใหญ่ คือ ระบบนิเวศบก (Terrestrial Ecosystems) ซึ่งใช้ชนิดพืชเป็นตัวตรวจใช้ในการแบ่งนิเวศย่อย เช่น ระบบนิเวศป่าชายเลน ไร่ ไม้ไผ่ ทุ่งหญ้าหรือพื้นที่ป่าชายเลนเป็นตัวตรวจ ในขณะทีระบบนิเวศเกษตร ใช้ชนิดพืชเกษตร (เงาะ ข้าว ข้าวโพด ฯลฯ) เป็นตัวตรวจ เป็นต้น ส่วนอีกระบบนิเวศหนึ่ง คือ ระบบนิเวศน้ำ (Aquatic Ecosystems) ซึ่งใช้ค่าความเค็มของน้ำเป็นตัวตรวจ ถ้าความเค็มของน้ำเป็นศูนย์หรือเป็นน้ำจืดก็เรียกระบบนิเวศนั้นว่าระบบนิเวศน้ำจืด (Freshwater Ecosystems) ถ้าความเค็ม 1- 10 พีพีที เรียกว่าระบบน้ำกร่อย (Estuarine Ecosystems) และถ้ามีความเค็มตั้งแต่ 10 พีพีที ขึ้นไป เรียกว่าระบบนิเวศน้ำเค็ม (Marine Ecosystems) โดยระบบนิเวศชายฝั่งก็เป็นระบบย่อยหนึ่งของระบบนิเวศน้ำเค็ม ระบบนิเวศทั้งบกและน้ำเหล่านี้มีสิ่งแวดล้อมทั้งมีชีวิต ไม่มีชีวิต สภาพสังคม เป็นพิษภัย และมีคุณประโยชน์ ดังได้กล่าวแล้วว่า ระบบ สิ่งแวดล้อมนั้นมีส่วนย่อย หรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศธรรมชาติทั้งสองระบบใหญ่

ภาพที่ 2.3 กลุ่มขององค์ประกอบแบ่งตามหน้าที่ภายในระบบนิเวศ

ที่มา : เกษม จันทรแก้ว (2530 : 36)

ในทางปฏิบัติแล้วระบบสิ่งแวดล้อมมักจะใช้ในความหมายที่เหมือนกับระบบนิเวศ แต่ในการใช้นั้นจะมีคำคุณศัพท์ (Adjective) ขยายระบบนิเวศเป็นเครื่องชี้ว่าเป็นระบบสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศอะไร เช่น ระบบนิเวศป่าไม้ ใช้ป่าไม้เป็นคำชี้ว่าเป็นระบบนิเวศป่าไม้ ดังนั้น ระบบนิเวศป่าไม้ อาจเรียกว่าระบบสิ่งแวดล้อมป่าไม้ หรือระบบนิเวศเกษตรก็อาจจะเรียกว่า ระบบสิ่งแวดล้อมเกษตร หรือระบบนิเวศเมืองเป็นระบบสิ่งแวดล้อมเมืองและระบบนิเวศดินเป็นระบบสิ่งแวดล้อมดิน อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้นควรจะได้เรียนรู้จากเรื่องสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาประกอบด้วย โดยในการศึกษาทางสิ่งแวดล้อมนั้นมักจะเรียกระบบนิเวศและระบบสิ่งแวดล้อมเป็นเพียง “ระบบ” ซึ่งล้วนมีความหมายคล้ายคลึงกันทั้งสิ้น

เกษม จันทรแก้ว (2530 : 31-32) ให้คำนิยามว่า ระบบนิเวศ (Ecosystems) หมายถึงหน่วยพื้นที่หนึ่งประกอบด้วยสังคมของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมทำหน้าที่ร่วมกัน คำนิยามนี้เน้นให้เห็นประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น คือ ประเด็นแรก “หน่วยพื้นที่” หมายถึงว่าระบบนิเวศนั้นจะถูกจำกัดขอบเขตหรือขนาดจะเล็กใหญ่หรือกลมกลืนอย่างไรก็ได้ แต่ขอให้มีความบริบูรณ์ให้เห็นอย่างเด่นชัด ถิ่นนับได้ว่าเป็นระบบนิเวศ อาจเป็นระบบเปิด (Open Systems) หมายถึงระบบที่มีการถ่ายเทพลังงานและการแลกเปลี่ยนของวัตถุได้ทั้งสองอย่าง หรือเป็นระบบปิด (Closed Systems) หมายถึงระบบที่มีการถ่ายเทพลังงานได้เพียงอย่างเดียว การแลกเปลี่ยนวัตถุไม่มีขึ้นเลย หรือระบบโดด (Isolated Systems) ไม่มีทั้งการถ่ายเทพลังงานและการแลกเปลี่ยนวัตถุ ส่วนมากแล้วมักจะไม่ใช่ใจ

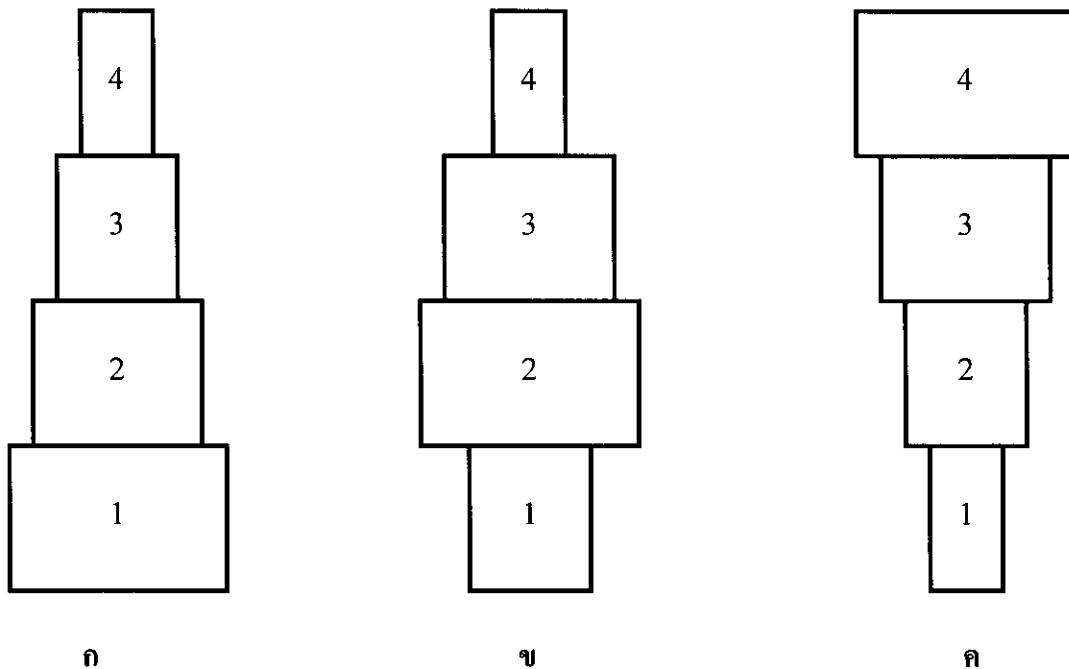
ประเด็นสำคัญนี้ ประเด็นที่สอง “สังคมของสิ่งมีชีวิต” หมายถึงองค์ประกอบหรือโครงสร้างทั้งหมดที่อยู่ภายในหน่วยพื้นที่หรือระบบนิเวศนั้น ๆ อาจเป็นสิ่งแวดล้อมมีชีวิต สิ่งแวดล้อมไม่มีชีวิต และอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจเป็นทั้งสารพิษหรือไม่เป็นพิษ หรือสิ่งแวดล้อมทางสังคม ก็ได้ เหล่านี้จะอยู่ร่วมกันในของธรรมชาติที่จะมี ชนิด ปริมาณ สัดส่วนและการกระจายที่เหมาะสม แต่ถ้าธรรมชาติถูกรบกวนแล้ว ชนิด ปริมาณ สัดส่วน และการกระจายขององค์ประกอบจะเปลี่ยนไป ประเด็นสุดท้าย ได้แก่ “การทำหน้าที่ร่วมกันขององค์ประกอบ” หมายถึงองค์ประกอบทั้งหลายในระบบนิเวศนั้นต่างมีบทบาทหรือหน้าที่ของตนเอง จึงสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่อยู่ร่วมกันกับสิ่งต่าง ๆ ได้ ความสัมพันธ์นั้นจะกระทำร่วมกันตั้งแต่สิ่งสองสิ่งจนเป็นกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ สุดท้ายก็จะแสดงเอกลักษณ์ของระบบนั้นๆ เช่น ระบบนิเวศป่าชายเลน ระบบนิเวศเมือง เป็นต้น

อนึ่ง ถ้าจะรักษาระบบนิเวศน้ำได้ จำเป็นต้องรักษาระบบนิเวศพื้นดินให้ดีเสียก่อน

สภาพปัญหาของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยทั่วไป

สำหรับปัญหาของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลนั้นก็เช่นเดียวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างอื่น ๆ กล่าวคือ เกษม จันทรแก้ว (2530 : 44-55) อธิบายว่า โดยทฤษฎีของนิเวศวิทยาสามารถชี้ให้เห็นได้ว่าระบบนิเวศจะอยู่ในลักษณะสมดุล หรือ Equilibrium State ได้ (ภาพที่ 2.3) จะต้องมีความขององค์ประกอบครบ และได้สัดส่วนซึ่งกันและกัน รวมทั้งที่แต่ละสิ่งหรือสัดส่วนนั้นต่างทำหน้าที่ (Function) ตามปกติด้วย ตัวอย่างเช่น ป่าธรรมชาติที่ปราศจากการรบกวนทั่ว ๆ ไปจะอยู่ในสภาวะดังกล่าว อนึ่ง ถ้าขาดระดับหนึ่งระดับใดแล้วมักเกิดปัญหาหรือมีระดับไม่ได้สัดส่วนกันแล้วจะก่อให้เกิดปัญหา การทำงานของแต่ละสรรพสิ่งไม่ปกติอาจทำให้ระบบเข้าสู่ขั้นสภาวะถูกทำลาย (Destruction State) คือมีสิ่งนำเข้า (input) สุ่ระบบน้อยกว่าสิ่งที่ออกจากระบบ (output) (ภาพที่ 2.3 ข) อาจมีลำดับขององค์ประกอบขั้นใดขั้นหนึ่งมีน้อยหรือมีมากเกินไป ไม่ได้สัดส่วนซึ่งกันและกันการปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ บางครั้งอาจไม่ทำให้เกิดภาวะสมดุลก็อาจเป็นได้ มนุษย์จำเป็นจะต้องไปดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น อาจจะต้องจำกัดการเพิ่มหรือลดจำนวนของลำดับที่ หรือธรรมชาติอาจมีการชดเชยหรือมีปัจจัยจำกัดบางอย่างควบคุมแล้ว มนุษย์เพียงกระตุ้นให้เกิดภาวะการเพิ่มหรือลดลงของปริมาณก็อาจเกิดภาวะสมดุลได้ สิ่งเหล่านี้จะมีแตกต่างกันไป ทั้งโครงสร้าง (Structure) และหน้าที่ (Function) ของระบบนิเวศนั้นๆ แต่ต้องขึ้นอยู่กับสมรรถนะการยอมรับได้ (Carrying Capacity) ของระบบนิเวศนั้น ๆ ด้วย เพราะถ้าระบบนิเวศนั้นสามารถให้มีสิ่งแวดล้อมหนึ่งสูงสุดได้จำนวนหนึ่งแล้ว ไม่ว่าจะทำอะไรหรือจัดการรูปแบบอย่างไรก็คงจะเป็นการเพิ่มหรือลดจำนวนลงได้ ตัวอย่างเช่น ระบบนิเวศเมือง ถ้าพื้นที่จำกัดแล้วจะสร้างหรือทำสิ่งจำเป็นไม่ว่าอาคาร

บ้านเรือน ถนนและอื่น ๆ มากขึ้นเพียงใด ภาวะสมดุลก็คงเกิดขึ้นได้ยากมาก แต่ในสภาวะชนบทสามารถจะทำให้เกิดสภาพสมดุลตามธรรมชาติได้

ภาพที่ 2.4 ลำดับและสัดส่วนขององค์ประกอบของระบบนิเวศในสถานภาพของ (ก) สมดุลตามธรรมชาติ (ข) ถูกทำลายหรือถูกรบกวน และ (ค) การพัฒนาและการสะสมสารพิษ
ที่มา : เกษม จันทรแก้ว (2530 : 45)

บางกรณีอาจพบว่า ลำดับขององค์ประกอบนั้นเป็นไปตามภาพที่ 2.3 ค. ซึ่งเป็นลักษณะที่อยู่ในภาวะการพัฒนาของระบบนิเวศ (สิ่งผู้นำเข้าสู่ระบบมากกว่าสิ่งที่ปล่อยออกจากระบบ) โดยค่อย ๆ พัฒนาจากข้างล่างสู่ข้างบน เช่น การทดแทนของสังคมพืชในที่รกร้างว่างเปล่า จะมีพืชเพียงชนิดเดียว(Pioneer) แล้วค่อย ๆ เพิ่มจำนวนจนถึงขั้นสุดยอด (Climax) จะมีชนิดหรือปริมาณพืชลดหลั่นกัน ซึ่งเข้าสู่สภาพดังเช่นภาพที่ 3 ก. หรืออาจเป็นลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับการสะสมสารพิษในระบบนิเวศ กล่าวคือ ผลผลิตขั้นพื้นฐาน (Primary Product) เช่น แผลงตอน (ทั้งพืชและสัตว์) มีสารเคมีปนเปื้อนและสะสมสารพิษเอาไว้ได้มากเพราะต้องบริโภคผลผลิตขั้นพื้นฐานมาก ต่อจากนั้นผู้บริโภคขั้นสอง (Primary Consumers) ก็จะมีบริโภคเข้าไปอีกต่อหนึ่ง เป็นเช่นนี้จนถึงผู้บริโภคขั้นสุดท้าย (Top Consumers) จะได้รับปริมาณสารพิษมากที่สุด โดยเฉพาะในห่วงโซ่อาหารแล้ว มนุษย์จะเป็นผู้บริโภค

อนึ่ง แม้จะมีองค์ประกอบทุก ๆ ระดับความบริบูรณ์ แต่ถ้าการกระจายขององค์ประกอบเหล่านั้นไม่มีความสม่ำเสมอแล้ว ปัญหาทางสิ่งแวดล้อมก็จะเกิดขึ้นได้เช่นกัน เช่น กรณีที่ประชากรอยู่รวมกันเป็นกลุ่มหรือในเมือง ทำให้มีผู้บริโภคสูงสุด (Top Consumers) มากเกินกว่าองค์ประกอบระดับนี้ ไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์ที่ใช้เป็นอาหาร ทำให้ขาดแคลนอาหารได้ หรือการขาดของเสียโดยธรรมชาติก็ไม่สามารถทำได้เต็มที่ เพราะมีของเสียมากเกินไปเกินความสามารถในการย่อยสลายของผู้ย่อยสลายทำให้เกิดระบาดของเสียมามากมาย เกินสมรรถนะการยอมรับได้ (Carrying Capacity) ของระบบนิเวศ สารพิษเหล่านั้นก็จะสะสมมากขึ้นเรื่อย ๆ แม้จะมีปัจจัยจำกัด (Limiting Factors) ในธรรมชาติก็ตาม แต่คงไม่สามารถจะคอยถึงจุดที่ธรรมชาติจะปรับให้อยู่ในสภาพสมดุลได้ เพราะกว่าจะถึงจุดสมดุลมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตก็จะได้รับอันตรายหรือตายก่อน หรือการใช้เทคโนโลยีช่วยให้มีสมรรถนะการยอมรับได้สูงขึ้นก็คงทำได้ไม่ตลอด จะมีปัญหาสืบเนื่องอยู่ตลอดเวลา ดังเช่นสภาวะของกรุงเทพมหานครที่มีประชากรหนาแน่น มีภูมิประเทศราบเรียบและทรัพยากรจำกัด ปัญหาสิ่งแวดล้อมจะมีเกิดขึ้นทั้งปัญหาเก่าที่ต่อเนื่องและปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา เช่น ปัญหาน้ำท่วม การจราจรติดขัด ปัญหาอากาศร้อนผิดปกติและปัญหาโจรผู้ร้ายชุกชุม เป็นต้น

ปัญหาของระบบนิเวศชายฝั่งก็เช่นเดียวกันกับปัญหาสิ่งแวดล้อมดังที่กล่าวมาหากเกิดภาวะไม่สมดุลเกินสมรรถนะการยอมรับได้แล้วก็จะเกิดปัญหาเช่นเดียวกัน

นโยบายและแผนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับชุมชน มีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) (ระดับชาติ)

สาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายละเอียดที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ตลอดจนพัฒนาระบบการจัดการร่วมเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหลัก ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ทรัพยากรแร่ รวมถึงการมีมาตรการหยุดใช้ทรัพยากรที่สำคัญที่ถูกทำลายสูงเป็นการชั่วคราวและการสร้างกลไกแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี รวมทั้งการพัฒนาระบบการจัดการและการป้องกันภัยพิบัติ

นอกจากนี้ยังมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการปรับแผนการผลิตและพฤติกรรมผู้บริโภคไปสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนเพื่อลดผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสร้างตลาดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการยกระดับขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมรวมถึงการกำหนดจุดยืนต่อพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม ([http:// search.yahoo.com/-ylt=ado_gk_wq_udif.](http://search.yahoo.com/-ylt=ado_gk_wq_udif))

ประการสุดท้ายได้แก่ การพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มจากการจัดการองค์ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันการคุ้มครองทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพจากการคุกคามภายนอก โดยเฉพาะจากพันธกรณีระหว่างประเทศ การส่งเสริมการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพในการสร้างความมั่นคงของภาคเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชน รวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถและสร้างนวัตกรรมจากทรัพยากรชีวภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศ

นโยบายและมาตรการการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (Policies and Measures of National Environmental Development)

โดยมีนโยบายและมาตรการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ คือ

ลักษณะของนโยบายฯ

เน้นการป้องกันผลกระทบที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีได้แยกการพิจารณาด้านปริมาณและคุณภาพออกจากกัน ให้มีการพิจารณาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการพัฒนาต่าง ๆ กำหนดขอบเขต บทบาท และอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานทุกระดับ วางแนวทางด้านการส่งเสริม สนับสนุน การศึกษา วิจัย และเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

เพื่อการเสริมสร้าง พื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลัง และเพื่อคุณภาพแห่งชีวิตของประชาชนในปัจจุบัน

เพื่อให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างจำนวนประชากร การกระจายตัวของประชากร การตั้งถิ่นฐาน มนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติ และการบริการพื้นฐานของรัฐ

เพื่อให้มีการอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ส่วนนโยบายทั่วไป

ถือว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการป้องกันและแก้ไขอย่างเหมาะสม

ถือว่าทรัพยากรธรรมชาติเป็นสมบัติส่วนรวมที่จะต้องใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

ให้มีการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการต่างๆทั้งของส่วนราชการและเอกชน

ให้มีการกำหนดมาตรฐาน คุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งควบคุมติดตามการปฏิบัติตามมาตรฐาน

ให้มีการสนับสนุนด้านงบประมาณ โดยให้ลำดับความสำคัญแก่โครงการที่มีผลในการปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ให้มีการสนับสนุนการศึกษาวิจัยการศึกษาและการให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านสิ่งแวดล้อม

แนวทางในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

รักษาและดำเนินการตามกฎหมายที่มีอยู่อย่างเคร่งครัด

สนับสนุนด้านงบประมาณแก่โครงการแก้ไข ป้องกัน และส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ให้ประชาชนและองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม

วางแผนนโยบายและแผนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของประเทศรวมทั้งการประสานนโยบายและการดำเนินงานทางด้านสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในกรอบของนโยบายและแผนดังกล่าว

กำหนดมาตรฐานสิ่งแวดล้อม ทั้งมาตรฐานชั่วคราวและมาตรฐานส่วนรวม

พิจารณาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการทั้งของส่วนราชการและเอกชน

ศึกษาทบทวนกฎหมายสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมแก่สภาวะการณ์อยู่เสมอ

ออกกฎหมายสิ่งแวดล้อมเรื่องต่างๆตามความจำเป็น

ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และการตั้งสถาบันวิจัยด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อม

เร่งรัดการศึกษา ประชาสัมพันธ์ การประชุม การอบรมสัมมนา และการรณรงค์ทางสิ่งแวดล้อมในทุกระดับการศึกษา และทุกกลุ่มอาชีพ

นโยบายและมาตรการเฉพาะเรื่อง

1. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

- 1.1 ป่าไม้
- 1.2 ดิน
- 1.3 การใช้ที่ดิน
- 1.4 น้ำ
- 1.5 แร่ธาตุ
- 1.6 ป่าชายเลน
- 1.7 ทรัพยากรทางทะเล

ปัญหาและสาเหตุ

ทะเลมีประโยชน์ต่อมนุษย์ แต่การใช้ประโยชน์จากทะเลพร้อม ๆ กันหลาย ๆ ด้าน โดยขาดการวางแผนและควบคุมที่ดีพอ จะส่งผลเสียต่อทรัพยากรทางทะเลและทำให้เสื่อมโทรมลงเร็วกว่าที่ควรจะเป็น เท่าที่ผ่านมามีการใช้ทรัพยากรทางทะเลมีปัญหา ทางด้านการเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำ และการสะสมของสารมีพิษในบริเวณปากแม่น้ำที่มีความสำคัญทางนิเวศวิทยา ป่าชายเลน และแนวปะการังจำนวนมากถูกทำลาย และมีสภาพทรุดโทรมลงอย่างมาก ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำลดลง ซึ่งมีผลกระทบต่อประมง นอกจากนี้ บริเวณชายฝั่งที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ เป็นแหล่งพักผ่อนและท่องเที่ยวก็เริ่มประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม

นโยบาย

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลต้องมีความเหมาะสมและคำนึงถึงหลักการอนุรักษ์ที่ถูกต้องและกำหนดให้มีการสงวนรักษาสภาพแวดล้อมบริเวณชายฝั่งทะเล เกาะและพื้นทะเลที่มีความงามตามธรรมชาติ สงวนรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล พืชทะเล ตลอดจนสัตว์ทะเลที่หายากและกำลังจะสูญพันธุ์ นอกจากนี้ในการพัฒนาบริเวณชายฝั่งทะเลจะต้องหลีกเลี่ยงการดำเนินงานที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรและระบบนิเวศทางทะเลหรือให้มีผลกระทบน้อยที่สุด

มาตรการ

กำหนดแผน และควบคุมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล
การใช้ที่ดินบริเวณที่มีการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยว การอุตสาหกรรมและการก่อสร้างท่าเรือ

ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรทางทะเล และโครงการพัฒนาต่าง ๆ บริเวณชายฝั่ง

กำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขความเสื่อมโทรมของแนวเขตปลอดการพัฒนาในบริเวณชายฝั่งที่มีความสำคัญต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น ป่าชายเลนในบางพื้นที่และแหล่งเพาะเลี้ยงตัวอ่อนของสัตว์น้ำ

ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปตามแผนที่จัดทำไว้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การควบคุมมลภาวะสิ่งแวดล้อม

นโยบาย น้ำทะเล

รัฐพิทักษ์รักษา ฟื้นฟู และควบคุมคุณภาพน้ำทะเล และรักษาลักษณะธรรมชาติบริเวณชายฝั่งทะเล

มาตรการ

จำแนกประเภทของชายฝั่งให้เหมาะสมต่อการพัฒนาชายฝั่งทะเลและแหล่งน้ำทะเลวางแผนป้องกัน และสนับสนุนให้มีการดำเนินการป้องกันการเสื่อมโทรมของน้ำทะเลให้มีการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งทะเล

กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลให้เหมาะสมกับประโยชน์การใช้สอยตรวจสอบคุณภาพน้ำทะเลอย่างสม่ำเสมอ

ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัย เพื่อการควบคุมและฟื้นฟูคุณภาพน้ำทะเล

จัดให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศและในระดับนานาชาติ

แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดตราด (ระดับจังหวัด)

แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดตราดและแนวทางการพัฒนา โดยจังหวัดตราดได้กำหนดวิสัยทัศน์ของจังหวัด ดังนี้คือ “เป็นจังหวัดที่ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรคุณภาพ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งภูมิภาคอินโดจีนอย่างยั่งยืน (ตราดเมืองสวรรค์แห่งตะวันออก)” ทั้งนี้โดยเป้าประสงค์หลักของจังหวัด เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นแหล่งผลิตการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูป เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวนานาชาติที่ได้มาตรฐาน ตลอดจนมีการพัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากรและการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่เสริมสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอินโดจีนในบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรไมตรี

สำหรับประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งของปัจจัยพื้นฐานและการเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ของจังหวัดตราแบ่งเป็นสามประเด็น ยุทธศาสตร์ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์แรก ได้แก่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของปัจจัยพื้นฐาน โดยมียุทธศาสตร์ย่อยที่สี่เป็นยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการเสริมสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนประเด็นยุทธศาสตร์ที่เหลือเป็นการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของจังหวัด

(<http://search.yahoo.com/search?web>)

จะเห็นได้ว่าทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดตรามีความสอดคล้องกันในเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญจังหวัดตราเป็นจังหวัดชายทะเลที่ทำให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเลได้รับความสนใจในลำดับต้น

โครงการบ้านปลาเป็นโครงการที่สืบเนื่องจากยุทธศาสตร์ของจังหวัด ให้เน้นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน หรืออาจเรียกได้ว่าโครงการนี้เป็นโครงการความร่วมมือไตรภาคี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวคือ เป็นโครงการร่วมมือกันระหว่างศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอแหลมงอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมงอบ และชาวบ้านในบ้านหินดาต หมู่ 8 มีการดำเนินงานโดยเน้นการมีส่วนร่วมจากชาวบ้านในบ้านหินดาต หมู่ 8 กับครู กศน. และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน

1.4 การมีส่วนร่วม

ความหมายและลักษณะของการมีส่วนร่วม

คำว่า “ การมีส่วนร่วม ” มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ชินรัตน์ สมสือ (2539 : 22-23) ให้คำนิยามว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (Popular Participation) คือ กระบวนการที่ผู้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา มีโอกาสและใช้โอกาสมิมีส่วนร่วมในการแสดงความรู้สึกบ่งบอกความต้องการและประสานสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดเพื่อวางแผนดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามสถานที่และวิธีที่ผู้ได้รับประโยชน์คิดไว้ โดยได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานพัฒนาน้อยที่สุด

ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 2) ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุม การใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทาง เศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งรูปแบบส่วนบุคคล กลุ่มชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนิน งานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528 : 5) ให้ความหมายของการ มีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึงการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยการใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตน ในกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาของชุมชน

สัจญา สัจญาวิวัฒน์ (2528 : 288) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ว่า หมายถึง พฤติกรรมอันก่อปรด้วยความร่วมมือและสมยอมตามพฤติกรรมที่คาดหวังของกลุ่มทางการและ ไม่ใช่ทางการ หรือในความหมาย ก็คือ การที่ประชาชนก่อให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันนั่นเอง

ยุวัฒน์ วุฒเมธี (2526 : 20) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชน

ดิเรก ฤกษ์หรรษา (2527 : 66) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงกระบวนการที่บุคคล เป้าหมายเป็นผู้ริเริ่มที่จะดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยที่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการที่จะร่วมแสดง และร่วมให้ความคิดเห็นและร่วมที่จะดำเนินการเพื่อที่จะกำหนดวิถีชีวิตของเขาด้วยตัวของเขาเอง ทั้งนี้ การสนับสนุนของรัฐอาจจะเกิดขึ้นตามความจำเป็นแต่ไม่ใช่ในรูปของการควบคุม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็น เหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับ กลุ่มดังกล่าวด้วย

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531 : 10) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทั่วไป หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของ โครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนในอำนาจการตัดสินใจ และหน้าที่ความ รับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการมากที่สุดนั้น

จะได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริงและมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน

วิฑูรย์ ปัญญากุล (2534 : 35) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนผู้ได้รับประโยชน์และ/หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา มีสิทธิในการกำหนดทิศทางการพัฒนาได้

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530 : 61) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มคนต่าง ๆ ให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจมิใช่เข้ามาร่วมเพราะการหวังผลตอบแทน ประการสำคัญก็คือ กระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิต ความจำเป็น ความต้องการและวัฒนธรรมของชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย

เสน่ห์ จามริก (2527 : 35) ให้คำจำกัดความของการเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย และยังอาจเป็นการปูพื้นฐานมั่นคงสำหรับวิวัฒนาการไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นว่า เริ่มต้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีผลประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการของชุมชน

เออร์วิน (Erwin.1976 : 138) ให้ความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชนใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

เตอร์ตัน (Turton. 1987 : 10) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นการรวมความสนใจของแต่ละคน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันทางด้านความรู้สึกในกิจกรรมต่าง ๆ ในลักษณะของความร่วมมือร่วมใจ ร่วมกำลัง จนกระทั่งเกิดการรวมกันเป็นกลุ่มขึ้น

องค์การสหประชาชาติ (United Nations 1978 : 4) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า คือ การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น และมีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม จัดทรัพยากรเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ โดยสมัครใจ แต่การเข้าไปมีส่วนร่วมในทางสังคมด้วยความสมัครใจควรเป็นไปในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกับกลุ่มคน และระหว่างกลุ่มต่อกับกลุ่ม ซึ่งถือว่าเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมของกลุ่มนั้นๆ ซึ่งอาจจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

จากนิยามและความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีความหมายแตกต่างกันตามมุมมอง ความเข้าใจและภูมิหลังของแต่ละบุคคล ซึ่งพอจะสรุปได้เป็นสองแนว โดยแนวหนึ่งเป็นการมองการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นการมองที่บทบาทโดยให้ความสำคัญกับภาครัฐ ส่วนอีกแนวหนึ่งเป็นการมองที่การปฏิบัติการของประชาชน โดยเน้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่เรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย โดยผ่านกระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้วยความสมัครใจโดยมีผลประโยชน์ร่วมกัน

ส่วนลักษณะของการมีส่วนร่วมนั้น ฉ้อฉน วุฒิกกรมรักษา (2526 : 16) ได้แบ่งลักษณะของการเข้าร่วม คือ เป็นการร่วมประชุม ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมออกแรง ร่วมออกเงิน วัสดุอุปกรณ์ ร่วมเป็นกรรมการ

ประเภทของการมีส่วนร่วม

ชำนาญ วงศ์วินิจสร (2545 : 21-22) จำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ประเภทตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Inclusive Organization) เช่น การรวมกลุ่มเยาวชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative Organization) เช่น กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน กรรมการโครงการบ้านปลา กรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non-representative organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ตลอดเวลา

ไพรัตน์ เคะชรินทร์ (2527 : 12) ได้จัดประเภทและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ดังนี้

1. องค์กรประชาชนที่จัดตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ กลุ่มประชาชนที่มีความสนใจในการพัฒนาชุมชนและสังคม มีการรวมตัวกันเองเป็นกลุ่มขนาดเล็กในระดับหมู่บ้านหรือระดับตำบล อำเภอในตัวเมือง เพื่อร่วมกันทำประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น อาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มปลูกผัก กลุ่มเลี้ยงหอย กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มเลี้ยงไก่ และกลุ่มอื่น ๆ อีกมากมายตามลักษณะอาชีพหรือกิจกรรมที่ร่วมกันทำ กลุ่มที่จัดตั้งไม่เป็นทางการ

จะทำให้เป็นประโยชน์กับสมาชิกของกลุ่มเป็นส่วนใหญ่และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วย

2. องค์กรประชาชนที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการ องค์กรเหล่านี้มีการจดทะเบียนในรูปแบบสมาคม มูลนิธิตามกฎหมาย สหกรณ์ชาวไร่ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมาย คณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการสภาพพัฒนาและป้องกันตนเอง คณะกรรมการหมู่บ้าน องค์กรภาคประชาชน เหล่านี้จะทำกิจกรรมร่วมกันตามวัตถุประสงค์ที่จดทะเบียนหรือตามที่กฎหมาย กำหนดบทบาทและหน้าที่ไว้ ส่วนใหญ่จะเป็นตัวแทนของประชาชนหรือสมาชิกในการตัดสินใจ ดำเนินการพัฒนา ร่วมกับหน่วยงานราชการหรือจัดทำเองตามบทบาทและหน้าที่

3. ตัวแทนบุคคลหรือตัวแทนองค์กรเอกชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการนโยบาย คณะกรรมการเฉพาะกิจ เป็นต้น ภารกิจและหน้าที่ของผู้ที่เข้ามาเป็น ตัวแทนในรูปของคณะกรรมการ อาจรับไปดำเนินการในองค์กรที่ตนสังกัดหรือเข้าร่วมในฐานะ ส่วนบุคคลทั้งในด้านความคิด ทรัพยากรและการจัดการ

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

สำหรับขั้นตอนของการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะช่วงเวลาที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วม ในโครงการนั้น นักวิชาการและนักปฏิบัติได้แบ่งออกเป็นขั้นตอนที่มีความแตกต่างกันตั้งแต่การ กำหนดไว้เป็นขั้นตอนหลักอย่างกว้างๆจนถึงการจำแนกขั้นตอนในรายละเอียดแต่ยังคงมีสาระสำคัญ ที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

จรรูวรรณ ชาวศรีทอง (2546 : 28) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis)
2. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา (Decision Making)
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหา (Implementation)
4. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ (Benefits)
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ทัศนีย์ ไทยาภิรมย์ (2526) แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ร่วมคิด : สภาพปัญหาที่มีอยู่และสาเหตุปัญหา
2. ร่วมวางแผน : วิเคราะห์สาเหตุ จัดลำดับความสำคัญของปัญหาพิจารณาทางเลือก
3. ร่วมดำเนินการ : ดำเนินงานตามโครงการและแผนกำหนดโครงการและแผนงาน
4. ร่วมติดตามประเมินผล : ประเมินผลความสำเร็จหรือล้มเหลวเป็นระยะ ๆ และแก้ไข

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527 : 212-213) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องให้บรรลุดุฎประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ 8 ประการ คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร
2. ร่วมคิดหรือสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาขององค์กรหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร หรือสนองความต้องการขององค์กร
3. ร่วมวางแผน นโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดหรือแก้ไขและสนองความต้องการขององค์กร
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุน โครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เกิดประโยชน์ได้ตลอดไป

ณัฏฐาน วุฒติกรรมรักษา (2526 : 16) ได้จำแนกการเข้ามามีส่วนร่วมไว้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นกำหนดความต้องการ
2. ขั้นวางแผนดำเนินงาน
3. ขั้นตัดสินใจ
4. ขั้นดำเนินการ
5. ขั้นติดตามผลงาน

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530 : 61-63) แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาชนบทออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การศึกษาชุมชน หรืออาจเรียกว่า ขั้นการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน
2. การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา
3. การลงมือปฏิบัติตามแผนหรือ วิธีที่ได้ร่วมกันตัดสินใจมาแล้วจากขั้นตอนที่สอง
4. ขั้นประเมินผลงาน

การแบ่งตามขั้นตอนดังกล่าวไม่มีขั้นตอนใดที่ได้รับการให้ความสำคัญเป็นพิเศษ นอกจากนี้ยังมีได้แสดงให้เห็นถึงวิธีการที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วม

อคิน รพีพัฒน์ (อ้างในทวีทอง หงส์วิวัฒน์, 2527 : 101) ได้แบ่งช่วงเวลาที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไว้ดังนี้

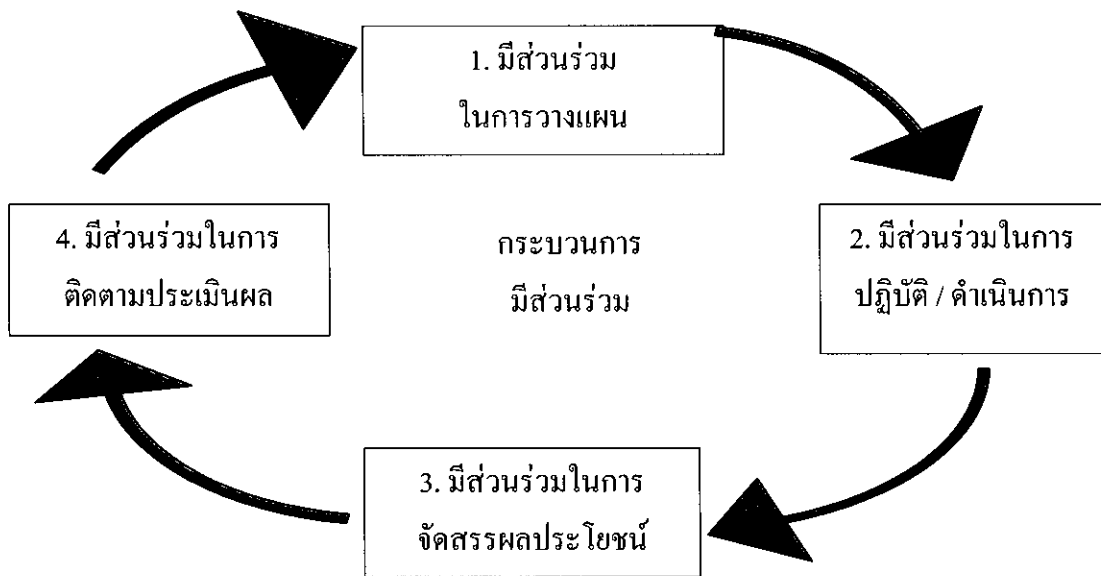
1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

ชำนาญ วังศ์วินิจศร (2545 : 24-25) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สอดคล้องกับขบวนการพัฒนาชนบท ซึ่งแบ่งได้ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน เพื่อนำไปสู่การค้นหาปัญหาและความต้องการที่แท้จริง (real need) ของชุมชน ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและการคัดเลือกปัญหาที่จะแก้ไขตามลำดับก่อนหรือหลัง

2. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ปัญหา
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน
5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ทั้งนี้ การแบ่งตามขั้นตอนดังกล่าว เป็นการแบ่งโดยยึดตามขบวนการพัฒนาชนบทและยังเน้นด้วยว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ควรจะหมายถึงการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยครบถ้วน อนึ่ง สถาบันพระปกเกล้า (2549 : 2-46) ได้อธิบายถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การปฏิบัติการ 3) การจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน และ 4) การติดตามประเมินผล ดังภาพที่ 2.4 ข้างล่าง ดังนี้

ภาพที่ 2.5 แสดงกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มา : สถาบันพระปกเกล้า (2549 : 2-46)

ระดับขั้นการมีส่วนร่วม

สถาบันพระปกเกล้า (2549 : 2-43) แบ่งระดับขั้นของการมีส่วนร่วมออกเป็น 6 ระดับ โดยเริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูลแก่ประชาชน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ง่ายและประชาชนจำนวนมากสามารถรับรู้ ข้อมูลข่าวสารได้มากโดยการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์โดยวิธีต่าง ๆ ไปจนถึง ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับขั้นสูงต่อไป อาทิ การเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน การขอคำปรึกษา ร่วมตัดสินใจ การวางแผน การร่วมปฏิบัติ การควบคุมและติดตามผล ในระดับของการมีส่วนร่วมต่าง ๆ นี้ จำนวนของประชาชนที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องจะแตกต่างกัน (ดังภาพที่ 2.4)

กล่าวโดยทั่วไป วิธีการแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ แต่ที่นิยมใช้กัน ได้แก่ การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจากระดับต่ำสุดไปหาระดับสูงสุดออกเป็น 6 ระดับ และจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่ 1) ระดับการให้ข้อมูล 2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน 3) ระดับการปรึกษาหารือ 4) ระดับการวางแผนร่วมกัน 5) ระดับการร่วมปฏิบัติ และ 6) ระดับการควบคุมโดยประชาชน มีรายละเอียดของแต่ละระดับ ดังนี้

1. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการและยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับใด ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ

2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้นและประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง เป็นต้น

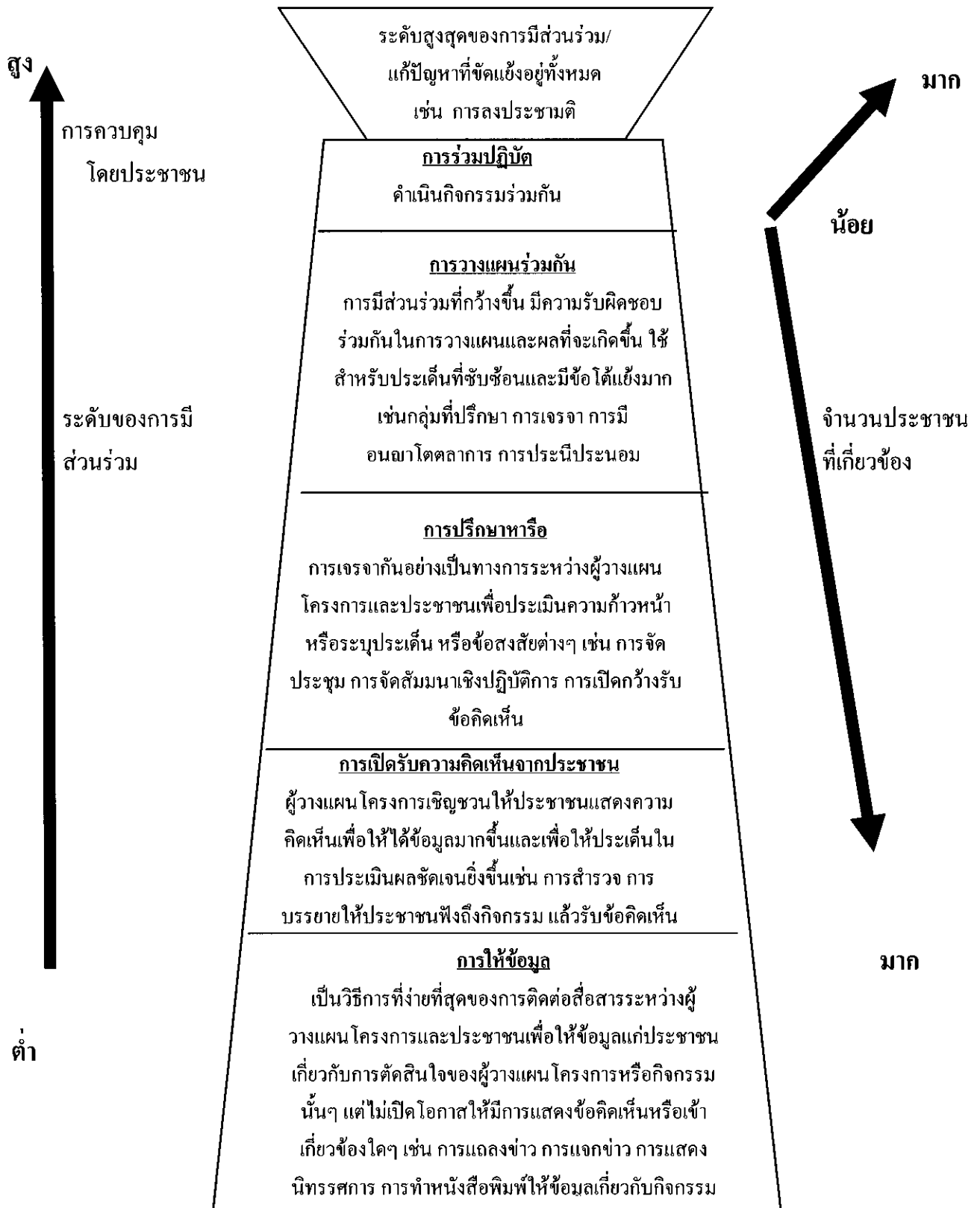
3. ระดับการปรึกษาหารือ เป็นระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สูงกว่าการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นการเจรจากันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการและการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ กล่าวคือเป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการและผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการเหมาะสมที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อनुญาโตตุลาการเพื่อปัญหาข้อขัดแย้งและการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

5. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับขั้นที่สูงถัดไปจากระดับการวางแผนร่วมกัน คือ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชนเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

อนึ่ง เพื่อช่วยให้เข้าใจระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ความแตกต่างและเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในแต่ละระดับได้ง่ายยิ่งขึ้น จึงได้นำเสนอรูปแสดงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ด้วยแล้ว รายละเอียดดังภาพที่ 2.5 ข้างล่างนี้

ภาพที่ 2.6 แสดงระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มา : สถาบันพระปกเกล้า (2549 : 2-45)

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 1981) รวบรวมรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาล ซึ่งเป็นรูปแบบโดยทั่วไปของประเทศที่กำลังพัฒนา
2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาล ซึ่งมีรูปแบบโดยทั่วไปของประเทศที่กำลังพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาล ภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้รับผลทันที แต่จะไม่ได้รับระยะยาวและจะมีผลเสียที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

สถาบันพระปกเกล้า (2549 : 2-53) กล่าวว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมโดยตัวบุคคล ถือเป็น การมีส่วนร่วมโดยตรง
2. การมีส่วนร่วมโดยองค์การจัดตั้งของประชาชน อาจถือว่าการมีส่วนร่วมโดยตรงได้อีกวิธีการหนึ่ง
3. การมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทนที่มีลักษณะทั่วไป ถือเป็น การมีส่วนร่วมโดยอ้อม ซึ่งการมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงเท่านั้น

นพดล สุวรรณภักดี (2550 : 10) แบ่งการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีรัฐเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้เป็นการมองมาจากเบื้องบนหรือมองมาจากรัฐ (Top-Down Approach) โดยประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับนโยบายและปฏิบัติตามเท่านั้น
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูง ได้แก่ การมีส่วนร่วมที่เกิดจากความต้องการของประชาชนที่จะดำเนินการหรือเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ โดยมีรัฐเป็นผู้คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวกเท่านั้นและถือว่าการมองจากเบื้องล่าง (Bottom-up Approach)

ชำนาญ วงศ์วินิจสร (2545 : 24) เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริง จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผลและการตัดสินใจ

2. การดำเนินกิจกรรม (Implementation) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงินและการบริการ

3. การใช้ประโยชน์ (Utilization) ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม

4. การได้รับผลประโยชน์ (Obtaining Benefits) ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ส่วนตัวในสังคมหรือวัตถุก็ได้

กรณีศึกษา ชุมชน (2524 : 13) สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
6. การมีส่วนร่วมชักชวน
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

สถาบันพระปกเกล้า (2549 : 2-53) กล่าวถึง รูปแบบของการมีส่วนร่วมมี 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วม รัฐบาลจะชักชวนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินโครงการที่รัฐบาลจะเป็นผู้ริเริ่มวางแผน ทั้งนี้ โดยไม่มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน
2. การเจรจาต่อรอง รัฐบาลและประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและการตัดสินใจ โดยรัฐบาลส่วนกลางยังคงเป็นผู้ริเริ่มโครงการก่อน ส่วนการกำหนดจุดทำโครงการจะอยู่ในมือของท้องถิ่นหรือองค์กรประชาชนและสามารถเจรจาต่อรองกับรัฐบาลเพื่อรักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่นได้

3. การจัดการการวางแผนด้วยตนเอง รูปแบบนี้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดการและวางแผนพัฒนาทรัพยากรด้วยตนเองทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา ตัดสินใจเลือกแนวทางการพัฒนาดำเนินโครงการ ไปจนถึงติดตามประเมินผลสำเร็จด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า จากการศึกษา รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยประชาชนจะมีส่วนร่วมทั้งโดยทางตรง

และทางอ้อม ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ควรจะเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ผู้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้เสนอแนะไว้ ดังนี้

สุชาติ อรุณวุฒิวงศ์ (2541: 22-23) เสนอว่า ปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจจากสภาพความเป็นจริงของชาวบ้านที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งทั้งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากร หรืออื่น ๆ นั้นมีเหตุผลอยู่ 2 ประการ คือ

1.1 การมองเห็นว่าตนจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป ซึ่งถือเป็นเรื่องกระตุ้นให้เกิดสิ่งจูงใจ

1.2 การได้รับคำบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ ซึ่งถือเป็นเรื่องของการก่อให้เกิดขึ้น

2. ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม แม้ว่าชาวชนบทเป็นจำนวนมากจะเห็นประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาแต่ก็ไม่อาจเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากไม่เห็นช่องทางของการมีส่วนร่วม หรือเข้าร่วมแล้วก็ไม่ได้รับผลดังที่คาดคิดไว้ เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นมิได้จัดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ ลักษณะการทำงาน กฎระเบียบแบบแผน เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมจึงควรมีลักษณะ

2.1 เปิดโอกาสให้ทุกคนและทุกกลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปแบบของการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยมีตัวแทนก็ได้

2.2 ควรกำหนดเวลาที่แน่ชัด เพื่อให้ผู้ร่วมสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้

3. ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม โดยปกติที่ผ่านมาในกิจกรรมหนึ่ง แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วยและมีโอกาสเข้าร่วมแต่ไม่อาจกำหนดเป้าหมาย วิธีการหรือผลประโยชน์ของกิจกรรมเพราะสิ่งเหล่านี้เข้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กระทำ

จารุวรรณ ชาวศรีทอง (2546 : 31) ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญพ้องต้องกันกลายเป็นความสนใจและเป็นความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนร่วม

2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำร่วมกัน

3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงและมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำการที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น ๆ

ชำนาญ วงศ์วินิจสร (2545 : 27-28) ได้กล่าวถึงปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ลักษณะส่วนบุคคลต่าง ๆ คือ

1. อายุ
2. เพศ
3. สถานภาพทางสังคม
4. อาชีพ
5. การศึกษา
6. ถิ่นที่อยู่อาศัย
7. ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น
8. ปัจจัยอื่น ๆ เช่น การอาศัยในเมืองหรือชนบท ค่านิยมและทัศนนิยมนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2531 : 20) ได้เสนอปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้เกิดความเกรงใจที่จะทำ
3. อำนาจบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น บีบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

จารุวรรณ ชาวศรีทอง (2546 : 31) กล่าวว่า เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาว่าเกิดจากพื้นฐานของประชาชน 4 ประการ คือ

1. ประชาชนจะต้องมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการ วางแผนจัดการบริหารองค์กรและการใช้ทรัพยากรในที่สุด

2. ประชาชนจะต้องมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วม คือ ประชาชนต้องมีสภาพทาง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและกายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม

3. ประชาชนจะต้องมีความเต็มใจ เห็นประโยชน์ในการเข้าร่วม จะต้องมิใช่เป็นการ บังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วม โดยที่ประชาชนมิได้ประสงค์จะเข้าร่วมในนัยหนึ่งนัยใด

4. ประชาชนจะต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือประชาชนจะต้องมีโอกาสที่จะ เข้าร่วม ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรมที่ตน ต้องการในระดับที่เหมาะสม ประชาชนจะต้องมีโอกาสและมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเอง

สถาบันพระปกเกล้า (2549 : 2-49) อธิบายว่า โดยเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนมี 3 ประการคือ

1. ต้องมีอิสรภาพ หมายถึง มีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ โดยการถูกบังคับให้ร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใด ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

2. ต้องมีความเสมอภาค โดยประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับ ผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ

3. ต้องมีความสามารถประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วม ในกิจกรรมนั้น ๆ หมายความว่า ในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาค แต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้น ไม่ได้

มาตรวัดระดับการมีส่วนร่วม

ชำนาญ วงศ์วิจิตร (2545 : 27) ได้เสนอมาตรวัดระดับการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประการ คือ

1. การกระทำโดยแต่ละบุคคล มิใช่เป็นการกระทำโดยกลุ่ม ซึ่งอาจทำให้การวิเคราะห์ หรือได้ข้อสรุปที่ไม่ถูกต้อง เพราะการแสดงออกของแต่ละบุคคลในกระบวนการการมีส่วนร่วม นั้น จะเห็นได้ถึงค่านิยม ความรับรู้และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล กล่าวคือกริยาที่ถือว่าเป็นการมี ส่วนร่วมก็คือ กริยาที่มีต่อการแสดงต่อผลของการกระทำนั้นโดยตรงของแต่ละบุคคล

2. ความหนาแน่นของการกระทำ ซึ่งแสดงออกโดยการร่วมกระทำที่บ่อยครั้ง ระยะเวลา ของกิจกรรมที่ยาวนานหรือมีความผูกพันและมีแรงจูงใจในการกระทำ

3. คุณภาพของการเข้าร่วม ซึ่งดูจากผลและผลกระทบของการกระทำในเบื้องต้นแรก เช่น ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้างยอมรับ ความสามารถและความคิดเห็น มีการทำการ ประเมินผล

2. จิตสำนึก

2.1 ความหมาย

เลฟตัน (Lefton 1994 : 120) ให้ความหมายจิตสำนึก หมายถึง การตระหนักหรือการมีสติในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในสภาพแวดล้อมรอบตัวและการตอบสนองต่อกระบวนการภายในจิตใจของตนเอง

มาร์กซ์ (Marx อังโนยส สันตสมบัติ 2530 : 52) จิตสำนึก หมายถึง ระบบความหมายที่มนุษย์ใช้ทำความเข้าใจโลกและจักรวาลตลอดจนความคิด ทศนคติและความเชื่อ

หลวงวิเชียรแพทยาคม (2510 : 46) กล่าวว่า จิตสำนึก หมายถึง ความรู้สึกตัวหรือรู้สึกสติ คือตัวตนยังตื่นอยู่ โดยมีสมองเป็นสถานีบังคับให้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องด้วยความมีสติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน (2525 : 229) จิตสำนึก หมายถึง ภาวะที่จิตตื่นหรือรู้สึกตัว สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย

พจนานุกรมศัพท์การศึกษา (2540 : 25) ให้ความหมายจิตสำนึก หมายถึง การที่จิตใจสามารถรำลึกถึงสิ่งใดผ่านมาแล้ว ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความรู้สึกว่าจะไรควรอะไรไม่ควร

จามะรี พิทักษ์วงศ์ (2533 : 46) ได้อธิบายไว้ว่า จิตสำนึกเป็นส่วนของการรับรู้ทางจิตใจซึ่งเกิดขึ้นก่อนการเกิดพฤติกรรม โดยจิตสำนึกของบุคคลประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ส่วนประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) หมายถึง ส่วนที่เก็บสะสมความรู้ ความเชื่อจากสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม และเป็นส่วนที่จะประเมินหรือตัดสินใจว่าพฤติกรรมใดดี ถูกควรทำและพฤติกรรมใดไม่ควรทำ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ได้แก่ ความคิด (Thought) ค่านิยม (Value) และความเชื่อ (Belief)

2. ส่วนประกอบทางอารมณ์ (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรม มีความพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ได้แก่ ทศนคติ (Attitude) ความรู้สึก (Feeling) และปฏิกิริยา (Reaction)

3. ส่วนประกอบทางพฤติกรรม (Behavior component) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกมาทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินใจว่าดีหรือไม่ดี สมควรหรือไม่สมควร มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ได้แก่ ความประพฤติ (Conduct) การกระทำ (Act) และพฤติกรรม (Behavior)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า จิตสำนึกเป็นสภาวะจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดและความปรารถนาต่าง ๆ โดยที่จิตสำนึกจะเป็นผลมาจากการประเมินค่า การเห็นความสำคัญ ซึ่งเป็นผลที่เกิด

จากทัศนคติ (Attitude) ความเชื่อ (Beliefs) ค่านิยม (Value) ความเห็น (Opinion) และความสนใจ (Interests)

2.2 ระดับจิตสำนึก

ลูคัส (Lukacs อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ 2527 : 34-39) แบ่งจิตสำนึกเป็น 2 ระดับ โดยอาศัยเกณฑ์การมองเห็นผลประโยชน์ของชนชั้นตนและความสามารถในการมองเห็นสังคมโดยมีความรู้รอบด้าน โดยที่ระดับแรกเป็นจิตสำนึกแบบทันทีทันใด หากได้ผ่านกระบวนการยกระดับจิตสำนึกแล้วก็จะมีจิตสำนึกในขั้นที่สูงกว่า คือ จิตสำนึกทางสังคม ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. จิตสำนึกแบบทันทีทันใด (Immediate Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติและเป็นไปตามธรรมชาติ มองเห็นผลประโยชน์ส่วนตัวในระยะใกล้ เช่น ความต้องการทางเศรษฐกิจ ซึ่งจิตสำนึกชนิดนี้ มีทั้งของปัจเจกชนและมวลชนโดยส่วนรวม

2. จิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness) จิตสำนึกประเภทนี้เกิดขึ้นได้ด้วยปฏิบัติการที่มีความตั้งใจของมนุษย์เท่านั้น เช่น การป้องกันผลประโยชน์โดยส่วนรวมเพื่อประเทศชาติ เพื่อประชาชน การยกระดับจิตใจสำนึกชนิดแรกมาเป็นชนิดหลังจะต้องผ่านการทำงานทางประวัติศาสตร์ของตัวสื่อกลาง เช่น ผู้นำ ปัญญาชน พรรคการเมือง สหภาพแรงงาน องค์กรมวลชน เป็นต้น จิตสำนึกทั้ง 2 ระดับที่กล่าวมาข้างต้น เกิดจากการทำงานของอุดมการณ์

จิตสำนึกของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ โดยการผ่านกระบวนการยกระดับจิตสำนึก โดยอาศัยปัจจัย ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม ที่อาจจะทำให้บุคคลรับรู้ถึงความจริงที่ซ่อนเร้นซึ่งสาเหตุที่เปิดเผย เพราะการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งการมีโอกาสได้ตระหนักและร่วมกับการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย

2. เกิดจากกระบวนการสังสมประสบการณ์และเกิดการถ่ายทอดอุดมการณ์

3. เกิดปัจจัยฉับพลัน เช่น ภาวะสงคราม กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก เมื่อมีโอกาสได้เข้าร่วมการต่อสู้ที่เป็นจริง

4. การมีโอกาสติดต่อกับกลุ่มภายนอก เช่น การดูงาน การฝึกอบรมกับกลุ่มภายนอก เป็นการช่วยเพิ่มความรับรู้ที่กว้างขึ้น

สรุป ลูคัสมีความคิดเห็นว่า จิตสำนึกมี 2 ระดับ คือ จิตสำนึกทางสังคม และจิตสำนึกแบบทันทีทันใด โดยอาศัยเกณฑ์การมองเห็นผลประโยชน์ของชนชั้นตนและความสามารถในการมองเห็นสังคมโดยมีความรู้รอบด้าน โดยที่จิตสำนึกแบบทันทีทันใดสามารถเปลี่ยนแปลงยกระดับมาเป็นจิตสำนึกทางสังคมได้โดยผ่านกระบวนการยกระดับจิตสำนึกนั่นเอง

2.3 พื้นฐานการเกิดพัฒนาการทางจิตใจในตัวบุคคล

พงษ์วุฒิ ธีระวุฒิ (2541 : 17) อธิบายไว้ว่า พัฒนาการทางจิตใจของบุคคล ได้รับอิทธิพลจากสังคมและพันธุกรรม โดยสังคม หมายถึง สิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคล ทั้งเป็นบุคคลและสิ่งแวดล้อม ส่วนพันธุกรรม หมายถึง ความสามารถทางด้านความรู้ ความคิดซึ่งติดตัวมาแต่กำเนิด และจะพัฒนาขึ้นตามระดับอายุ วุฒิภาวะและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล การพัฒนาทางด้านจิตใจให้เติบโตและสมบูรณ์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เริ่มตั้งแต่ในวัยเด็กถึงผู้ใหญ่ โดยลำดับขั้นของการพัฒนาทางด้านจิตใจของมนุษย์นั้นมีการดำเนินไปอย่างเป็นระบบและมีระเบียบ องค์ประกอบของการพัฒนาทางด้านจิตใจที่มีผลต่อการพัฒนาทางด้านจิตใจของมนุษย์ คือ

1. วุฒิภาวะ (Maturation) คือ การพัฒนาตามวัย การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ระบบประสาท ระบบสมอง ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคนมีผลต่อการพัฒนาทางด้านความคิดและจิตใจ

2. ประสบการณ์ (Experience) คือ การได้รับสัมผัสจากสิ่งแวดล้อม การจะพัฒนาไปได้บุคคลนั้นต้องมีความตื่นตัว ประสบการณ์ไม่ได้เป็นเรื่องของร่างกายอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของจิตใจ เป็นการเรียนรู้และแก้ปัญหา

3. การถ่ายทอดทางสังคม (Social Transmission) เกิดขึ้นเมื่อคำสั่งสอน ทักษะคติและประเพณี ถูกถ่ายทอดจากกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง เช่น พ่อแม่ไปยังบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง คือลูก เป็นต้น

4. ความสมดุล (Equilibration) คือ ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างวุฒิภาวะ ประสบการณ์ทางกายและการถ่ายทอดทางสังคม

ภัสรี ตูจินดา (2539 : 17) สรุปปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาจิตใจในมิติจิตสำนึก คุณธรรมและจริยธรรม ประกอบด้วย

1. การสนับสนุนของผู้นำสูงสุดขององค์การ
2. ความพร้อมของงบประมาณในองค์การ
3. ความพร้อมของบุคลากร (ประสบการณ์, การศึกษา)
4. ช่วงระยะเวลาในการทำงาน
5. สภาพแวดล้อมการทำงานและสิ่งแวดล้อมในองค์การ
6. ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาทางด้านจิตใจ
7. แนวทางการพัฒนาทางด้านจิตใจที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม
8. การวางแผนการพัฒนาทางด้านจิตใจขององค์การ

การที่องค์กรต่าง ๆ ละเลยไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรมให้กับบุคลากรในองค์กรจะเกิดผลกระทบตามมาเป็นลูกโซ่ เริ่มจากตัวบุคคลเมื่อได้รับการพัฒนาทางด้านวัตถุมากขึ้น ๆ ความเป็นตัวแทนก็จะลดลงเสมือนเป็นเครื่องจักร ขาดการช่วยเหลือผู้อื่น ทำงานไปวัน ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่สามารถตอบสนองทางร่างกาย ไม่ได้พิจารณาสิ่งรอบตัว ขาดการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีแต่ความเห็นแก่ตัวเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของตนเอง เมื่อองค์กรมีบุคลากรแบบนี้มากขึ้นก็จะส่งผลเสียต่อตัวองค์กรเอง ทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ถูกต่อต้าน ทำให้มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานขององค์กร

3. เจตคติ

3.1 ความหมาย

คำว่า “ทัศนคติ” แปลมาจากคำว่า “Attitude” บางครั้งก็เรียกว่า “เจตคติ” มีความหมายเดียวกัน เพราะมาจากคำเดียวกัน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2551 : 206) มีผู้ให้ความหมายของเจตคติไว้ ดังนี้

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2540 : 166) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจแสดงออกให้เห็นได้จากคำพูดหรือพฤติกรรมที่สะท้อนทัศนคตินั้น ๆ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2521 : 206) กล่าวว่า เจตคติเป็นเรื่องของความชอบ ความไม่ชอบ ความลำเอียง ความคิดเห็น ความรู้สึก ความพึงใจของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มักจะเกิดเมื่อรับรู้หรือประเมินบุคคล เหตุการณ์ในสังคม บุคคลจะเกิดอารมณ์ความรู้สึกบางอย่างควบคู่ไปกับการรับรู้และมีผลต่อความคิดและปฏิกิริยาในใจของบุคคล

กรมการฝึกหัดครู (2530 : 194) อ้างในชำนาญ วงศ์วินิจสร 2545 : 52) ให้ความหมายเจตคติว่า หมายถึง ความคิด ความเข้าใจ ความคิดเห็น ความรู้สึกและท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของบุคคลนั้น โดยอาจแสดงว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้

ชำนาญ วงศ์วินิจสร (2545 : 52) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึงความรู้สึกนึกคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งแสดงออกได้ทางคำพูดหรือพฤติกรรมที่สะท้อนต่อเจตคตินั้น ๆ

สรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึงการแสดงออกของจิตใจในการตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความรู้สึกหรือความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งแสดงออกมาในรูปแบบที่ต่างกัน

3.2 องค์ประกอบของเจตคติ

เจตคติมียองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2521 : 210-211)

1. ด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้น ๆ เพื่อเป็นเหตุผลพึงสรุปความและรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินสิ่งเร้านั้น ๆ

2. ด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า เป็นผลต่อเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่งเร้านั้นแล้วว่า พอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลว

3. ด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อมหรือความโน้มเอียงที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน โดยขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการประเมินผลพฤติกรรมที่คิดจะแสดงออกมาจะสอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่

เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด จะต้องประกอบด้วยทั้งสามองค์ประกอบนี้เสมอ ซึ่งจะมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกันไป

3.3 คุณลักษณะของเจตคติ

เจตคติของบุคคลมีลักษณะ ดังนี้ (ชานาญ วงศ์วินิจสร, 2545 : 53)

1. เจตคติ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคล
2. เจตคติของบุคคลหนึ่งที่มีต่อสิ่งต่างๆอาจแตกต่างกับบุคคลอื่นทั้งในด้านทิศทางและระดับกล่าวคือ ขณะที่คนหนึ่งมีเจตคติในทางบวก อีกคนหนึ่งอาจมีเจตคติในทางลบก็ได้และระดับความเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยของแต่ละคนก็มีมากน้อยแตกต่างกันได้
3. บุคคลย่อมมีเจตคติแจ่มแจ้งต่อสิ่งที่มีความหมายชัดเจน เช่น การตกงานมีความหมายชัดเจนคือ การขาดรายได้ซึ่งไม่มีใครชอบ บุคคลจึงมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการตกงานอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน
4. การที่บุคคลมีเจตคติต่อสิ่งหนึ่ง อาจมีอิทธิพลหรือไม่มีอิทธิพลต่อการมีเจตคติต่ออีกสิ่งหนึ่งก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของสิ่งแรกกับสิ่งหลังว่ามีมากน้อยแค่ไหน
5. เจตคติของบุคคลเกิดจากการแปลความหมายจากความเข้าใจของบุคคลนั้น โดยเฉพาะ
6. เจตคติของบุคคลอาจถาวรตลอดไปหรือเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งก็ได้

7. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้หรือเกิดจากประสบการณ์ของบุคคลไม่ใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด

8. เจตคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากเจตคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ดังนั้นถ้าสถานการณ์หรือเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป เจตคติด่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

9. เจตคติเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้กระทำพฤติกรรม กล่าวคือ ถ้ามีเจตคติที่ดีก็มีแนวโน้มจะเข้าหาหรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ แต่ถ้ามีเจตคติไม่ดีก็จะไม่ยอมเข้าใกล้จะพยายามถอยหนีและจะไม่แสดงพฤติกรรมนั้นออกมา

10. เจตคติเป็นสิ่งที่ซับซ้อน กล่าวคือ ความรู้สึกและความคิดเห็นในทางยอมรับหรือไม่ยอมรับต่อสิ่งใด บุคคลใด สถานการณ์ใดนั้น อาจเกิดขึ้นจากเงื่อนไข สาเหตุหลายประการ

3.4 ประเภทของเจตคติ

เจตคติแบ่งเป็น 2 ประเภท (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2521 : 208-209) คือ

1. เจตคติทั่วไป (General Attitude) ได้แก่ สภาพของจิตใจโดยทั่วไป เป็นแนวคิดประจำตัวของบุคคล เช่น ลักษณะของบุคลิกภาพอันกว้างขวาง การมองโลกในแง่ดี การเคร่งครัดในระเบียบประเพณี เป็นต้น

2. เจตคติเฉพาะอย่าง (Specific Attitude) ได้แก่ สภาพทางจิตใจที่บุคคลมีต่อวัตถุสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ และสิ่งอื่น ๆ โดยจะแสดงออกในลักษณะชอบ ไม่ชอบสิ่งนั้น คนนั้น ถ้าชอบหรือเห็นดีด้วย ก็เรียกว่า มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าไม่ชอบก็เรียกว่ามีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

3.5 การเกิดเจตคติ

เจตคติมิใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลได้ปะทะกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ แล้วจึงรวบรวมออกมาเป็นความคิดเห็น ท่าที หรือความรู้สึกต่อแต่ละเรื่อง แต่ละสิ่ง เจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลจะเกิดขึ้นได้จากสาเหตุต่อไปนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างไร ก็มักจะมีทัศนคติเป็นไปในแนวที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมา เช่น ถ้าในครอบครัวเน้นเรื่องการรับประทานอาหารว่าต้องคำนึงถึงคุณค่าของอาหารมากกว่ารสของอาหาร ถ้าไม่จำเป็นก็ไม่ควรรับประทานของหมักดอง เด็กก็จะมีเจตคติทั่วไปว่าการรับประทานอาหารต้องคำนึงถึงคุณค่าของอาหารมากกว่า และจะมีเจตคติที่ไม่ค่อยดีต่ออาหารที่เป็นของหมักดอง เป็นต้น

2. ประสบการณ์ ที่ได้รับแต่ละครั้งจะมีผลต่อเจตคติของบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเป็นผลต่อเจตคติเฉพาะ (Specific Attitude) ของเขา ประสบการณ์ที่มีผลมาก ได้แก่ประสบการณ์แรก ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เกิดซ้ำซาก รวมทั้งเกิดขึ้นอย่างรุนแรง

3. การเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การได้รับประสบการณ์ที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจจนเป็นเหตุให้เกิดเจตคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในทางที่ดีหรือไม่ดีนั้น จะมีผลไปถึงเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหรือคล้ายคลึงกัน

4. การเลียนแบบ มนุษย์มักเลียนแบบหรือรับเอาเจตคติของบุคคลที่เคารพนับถือ เช่น บิดามารดา ครู หรือ วีรบุรุษ เป็นต้น

5. วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สั่งสอนสืบทอดกันมาจากชนรุ่นหนึ่งไปยังชนอีกรุ่นหนึ่งเรื่อย ๆ ไป สิ่งใดที่วัฒนธรรมกำหนดว่าเป็นสิ่งที่ดี บุคคลในสังคมนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ตรงกันข้ามถ้าสิ่งใดที่วัฒนธรรมกำหนดว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี บุคคลในสังคมนั้นก็จะมีแนวโน้มที่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นด้วย

6. บุคลิกภาพ ของแต่ละบุคคลย่อมมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วย เช่น คนที่ชอบเก็บตัว เข้าระเบียบ เชื่อความคิดเห็นของตนเป็นส่วนใหญ่ และมีอำนาจเหนือคนอื่น มักจะรับเจตคติของคนอื่นเพียงเล็กน้อย จึงมีเจตคติเป็นของตนเองและมักจะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อคนหมู่อื่น

4. ความรู้

4.1 ความหมายของความรู้

พจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ให้ความหมายของความรู้ว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และข้อมูลต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากมวลประสบการณ์ต่าง ๆ (ชำนาญ วงศ์วินิจสร, 2545 : 57)

ชวาล แพร์ตกุล (2526 : 201) ให้ความหมายของความรู้ว่า ความรู้ คือ การแสดงออกของสมรรถภาพสมอง ด้านความจำโดยใช้วิธีให้ระลึกออกมาเป็นหลัก

ชำนาญ วงศ์วินิจสร (2545 : 57) ความรู้เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนสามารถจำได้หรือระลึกได้ โดยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ในที่นี้คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ คำจำกัดความ เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึงพฤติกรรมด้านความจำที่สามารถระลึกถึงข้อเท็จจริง ความจริง กฎเกณฑ์ และข้อมูลต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับ

4.2 แหล่งที่มาของความรู้

เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 214-216) อธิบายว่า ความรู้ที่เราพึงจะได้นั้นเกิดขึ้นโดยวิธีการต่าง ๆ กัน ดังนี้

1. ประสบการณ์ (Experience) บุคคลสามารถที่จะเรียนรู้ได้โดยการกระทำด้วยตนเอง เช่น เมื่อนำเอากระดาษมาจุดไฟก็รู้ว่ากระดาษเป็นเชื้อเพลิงที่สามารถจะถูกเผาไหม้ไปอย่างรวดเร็ว หรือการที่บุคคลได้กลิ่นยาฆ่าแมลงจะมีอาการคลื่นไส้ ปวดคลื่นไส้ วิงเวียนศีรษะ ก็จะรู้ว่า สารในยาฆ่าแมลง เป็นอันตรายต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกาย

อีกนัยหนึ่ง การเรียนรู้ในลักษณะนี้เกิดขึ้นจากการได้พบเห็นความเป็นไปต่าง ๆ ของธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมโดยตรงด้วยระบบประสาท ทั้ง 5 คือ การได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัส ได้กลิ่น และด้วยการลิ้มรส เช่น การได้เห็นประกายไฟฟ้าเกิดขึ้นบนท้องฟ้าเวลามีฝนตก ฟิวรีอง ก็เกิดการเรียนรู้เรื่องของสิ่งแวดล้อมที่เรียกว่า ไฟฟ้าแลบ ฟิวรีอง ซึ่งความรู้เหล่านี้ มนุษย์มีการเรียนมาตั้งแต่เกิดจนตาย และเป็นความรู้ที่แน่นอน (Absolute Truth)

2. การบอกเล่าจากผู้รู้ (Authority) โดยปกติมนุษย์ไม่สามารถจะเรียนรู้ได้โดยตรงจากการกระทำหรือจากสิ่งแวดล้อมโดยตรงได้ในทุก ๆ เรื่อง จึงต้องอาศัยการเรียนรู้จากผู้รู้หรือจากประสบการณ์ ด้วยการอ่านหนังสือจากผู้ที่ยังเรียนรู้ได้เขียนไว้ หรือจากการบอกเล่าจากปากของผู้รู้เอง การเรียนรู้โดยวิธีนี้ เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญทำให้มนุษย์มีความรู้ก้าวหน้าและกว้างขวาง เช่น เบนจามิน แฟรงคลิน เรียนรู้ว่าในอากาศมีกระแสไฟฟ้า บุคคลรุ่นต่อมาก็ได้รับความรู้ในเรื่องนี้จากการที่เขาได้เขียนหรือบอกเล่าไว้

3. วิธีอุปมาน (Deductive Reasoning) การเรียนรู้วิธีนี้เป็นกระบวนการหาเหตุผลมายืนยันในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การพิสูจน์ทฤษฎีต่าง ๆ ในวิชาเรขาคณิต เป็นการเรียนรู้แบบนี้ ตัวอย่างในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การที่อากาศเสีย เนื่องจากมีโรงงานกลั่นน้ำมันปล่อยสารกำมะถันที่มีอยู่ในน้ำมันดิบออกมา การยืนยันจะต้องวิเคราะห์ตามวิธีการทางเคมีว่าอากาศในบริเวณรัศมีของโรงงานกลั่นน้ำมันมีสารกำมะถันจริงหรือไม่ ถ้าพิสูจน์ได้ว่าในบริเวณรัศมีของโรงงานผลิตน้ำมันดิบมีสารกำมะถันในปริมาณที่มากกว่าอากาศในบริเวณอื่น ๆ จริง ก็จะสรุปได้ว่า โรงงานผลิตน้ำมันทำให้อากาศเสีย

4. วิธีอนุมาน (Inductive Reasoning) กระบวนการเรียนรู้โดยวิธีนี้กลับกันกับวิธีอุปมาน กล่าวคือ วิธีนี้มีได้ตั้งเป็นทฤษฎีเอาไว้ก่อน แต่ด้วยการหาเหตุผลเสียก่อนแล้วจึงสรุปเป็นทฤษฎีออกมา เช่น การวิเคราะห์หาสาเหตุของการเป็นโรคมะเร็งที่ปอด หลังจากที่แพทย์ได้ตรวจวิเคราะห์จากคนไข้หลาย ๆ รายที่มารับการรักษาพบว่า ผู้ที่เป็นโรคนี้นี้มีประวัติการสูบบุหรี่ติดต่อกันมาเป็นเวลานาน จึงยืนยันเป็นข้อสรุปได้ว่า โรคมะเร็งที่ปอดเกิดขึ้นจากสารที่อยู่ในยาสูบ

5. วิธีวิทยาศาสตร์ (Scientific Approach) การเรียนรู้โดยวิธีนี้ใช้วิธีอุปมาและวิธีอนุมานมารวมเข้าด้วยกัน เพื่อการพิสูจน์หรือตั้งทฤษฎีขึ้นมา เช่น การจะตั้งทฤษฎีทัศนคติ (Attitude) ของเกษตรกรที่มีต่อการใช้ยาฆ่าแมลงเป็นอย่างไรก็ต้องใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์ ดังนี้

5.1 การตั้งปัญหา (Definition of the Problem) จุดเริ่มต้นของวิธีวิทยาศาสตร์ได้แก่ อะไรคือปัญหาที่เกิดขึ้น จากตัวอย่างเกี่ยวกับเรื่องทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการใช้ยาฆ่าแมลงคำถามที่จะได้ออกมาเพื่อต้องการข้อสรุปก็คือ “ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการใช้ยาฆ่าแมลงเป็นอย่างไร”

5.2 การตั้งสมมุติฐาน (Statement of a Hypothesis) เป็นการคาดหวังเอาไว้ว่าข้อปัญหาที่กล่าวไว้ว่าจะมีข้อสรุปได้อย่างไรหรือมีอะไรบ้าง เช่น เกษตรกรนิยมใช้ยาฆ่าแมลงเพราะมีความเชื่อเนื่องจากการโฆษณาของผู้ผลิตยาฆ่าแมลง หรือเกษตรกรใช้ยาฆ่าแมลงโดยมิได้ตระหนักถึงผลกระทบจากยาฆ่าแมลงนั้น

5.3 การอนุมาน (Deductive Reasoning) กระบวนการนี้เป็นวิธีที่จะตรวจสอบสมมุติฐานต่าง ๆ ที่ตั้งเอาไว้ข้างต้น โดยกำหนดปัจจัยหรือตัวแปรให้เกิดทัศนคติในการใช้ยาฆ่าแมลง

5.4 การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล (Collection and Analysis of Data) ขั้นตอนนี้เป็น การพิสูจน์หรือหาข้อสรุปสมมุติฐานที่ตั้งเอาไว้ ซึ่งอาจได้มาจากการสังเกต สัมภาษณ์ การสอบ หรือการทดลอง โดยพิจารณาจากการที่เกษตรกรใช้ยาฆ่าแมลง

5.5 การยืนยันหรือการปฏิเสธสมมุติฐาน (Confirmation or Rejection of the Hypothesis) ขั้นสุดท้ายคือ การสรุปจากข้อมูลที่หามาได้ว่า สมมุติฐานที่ตั้งไว้ เหตุผลที่จะยืนยันหรือปฏิเสธได้หรือไม่ ไม่ว่าสมมุติฐานที่ตั้งไว้จะเป็นอย่างไร ปัญหาที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้นจะได้รับคำตอบและจะออกมาเป็นทฤษฎีอย่างหนึ่งได้

5.6 การรู้โดยจิตใต้สำนึก (Intuitive Thinking) การเรียนรู้โดยวิธีนี้แตกต่างไปจากวิธีอื่นอย่างสิ้นเชิงและแต่ละบุคคลก็ใช้การเรียนรู้วิธีนี้ได้ไม่เหมือนกัน การเรียนรู้โดยวิธีนี้คือการที่ความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกิดขึ้นมาในความคิดในขณะใดขณะหนึ่งโดยปราศจากขั้นตอนการเกิดที่แน่นอน และยังไม่สามารถวินิจฉัยได้ว่าอะไรเป็นปัจจัยให้เกิดความคิดเช่นนั้นได้ เช่น ผู้ที่กำลังทำวิจัยเรื่องการสร้างสื่อการเรียนวิชาสิ่งแวดล้อม มีความคิดเกิดขึ้นมาว่า เมื่อสร้างสื่อการเรียนนั้นไปทดลองใช้แล้วผลสัมฤทธิ์ของเครื่องมือที่สร้างขึ้นน่าจะเกิดจากการที่กลุ่มทดลองเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อม ความรู้ที่เกิดขึ้นในทำนองดังกล่าว เกิดขึ้นโดยมิได้มีขั้นตอนดังเช่นวิธีการเรียนรู้อื่น ๆ

4.3 พฤติกรรมที่แสดงออกด้านความรู้

ความรู้ความคิด (Cognitive Domain) เป็นผลการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะทางสมอง (Intellectual Ability) เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แสดงออกทางสมอง เป็นผู้มีความรู้ความคิด (Thinking) โดยพฤติกรรมที่แสดงว่าเป็นผู้มีความรู้-ความคิดแบ่งออกเป็น 6 ชั้น คือ

1. ความรู้-ความจำ (Knowledge) หมายถึง การระลึกถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาแล้วได้ และรวมถึงการจำเนื้อเรื่องต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในแต่ละเนื้อหาวิชาและที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชานั้น ความรู้ในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1.1. ความรู้เฉพาะสิ่ง (Knowledge of Specifics) ได้แก่ ความสามารถในการระลึกหรือจำได้ในเรื่องเกี่ยวกับคำศัพท์เฉพาะ (Terminology) และข้อเท็จจริงเฉพาะสิ่ง (Specific Facts)

1.2. ความรู้เรื่องวิถีและวิธีการจัดการกระทำกับสิ่งเฉพาะ (Knowledge of Ways and Means of Dealing with Specifics) ได้แก่ ความรู้ในวิถีและวิธีการที่เกี่ยวกับแบบแผนนิยม (Conventions) แนวโน้มและลำดับเหตุการณ์ (Trends and Sequences) การจัดจำพวกและประเภท (Classifications and Categories) เกณฑ์ (Criteria) และระเบียบวิธี (Methodology)

1.3. ความรู้เรื่องสากลและนามธรรมในสาขาต่างๆ (Knowledge of the Universals and Abstracts in a Field) เป็นความรู้ความสามารถในเรื่องแผนและรูปแบบที่สำคัญ ๆ ทั้งที่เป็นโครงสร้าง ทฤษฎีและข้อสรุป ได้แก่ ความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับหลักการและข้อสรุปทั่วไป (Principles and Generalizations) ทฤษฎีและโครงสร้าง (Theories and Structures)

2. ความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง ความรู้ ความสามารถและทักษะในการแปล การตีความและการสรุปอ้างอิง ซึ่งจะต้องเข้าใจ จับใจความสำคัญของเรื่องและสามารถดัดแปลงของที่พบเห็นที่คล้ายกับของเก่าที่เคยประสบมาแล้วก็ได้ แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การมีความสามารถและทักษะเกี่ยวกับการแปล (Translation) การตีความ (Interpretation) และการขยายความ (Extrapolation)

3. การประยุกต์ (Application) หมายถึง ความรู้ ความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจในเนื้อเรื่องต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้แล้วไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานการณ์จริงและสถานการณ์จำลอง สามารถนำกฎเกณฑ์ หลักการและวิธีการที่ได้เรียนรู้มา ไปใช้แก้ปัญหา หรือทำความเข้าใจในสถานการณ์ใหม่ได้

4. การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง ความรู้ ความสามารถในการจำแนกเรื่องต่าง ๆ ให้กระจายออกเป็นหน่วยย่อยหรือส่วนย่อย ๆ เพื่อให้ได้ลำดับขั้นของความคิด หรือ

ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดที่ชัดเจน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์ให้เห็นความสำคัญ (Elements) ความสัมพันธ์ (Relationships) และหลักการจัดระเบียบ (Organizational Principles)

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง ความรู้ ความสามารถในการผสมผสานส่วนย่อยๆ เข้าเป็นเรื่องเดียวกัน หรือนำมาจัดเรียบเรียงขึ้นใหม่ในโครงสร้างหรือรูปแบบที่ไม่เหมือนเดิม แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความสามารถในการสังเคราะห์เกี่ยวกับผลิตผลจากการสื่อความหมายเฉพาะ (Production of a unique communications) ผลิตผลจากแผนงานหรือชุดเสนอเพื่อปฏิบัติการ (Production of a plan or proposed of operations) ความสัมพันธ์เชิงนามธรรม (Derivation of a set of abstract relations)

6. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง ความรู้ ความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่าของเนื้อหาและวิธีการตามกฎเกณฑ์ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การตัดสินใจตามเกณฑ์ภายใน (Judgements in term of internal evidence) การตัดสินใจตามเกณฑ์ภายนอก (Judgements in term of external criteria)

5. แนวคิดและทฤษฎี

5.1 แนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์วิทยา

การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์วิทยานั้น มีแนวความคิดในการดำเนินการ ดังนี้ (เกษม จันทรแก้ว , 2530 : 8-10)

1. ต้องการให้มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับมนุษย์ได้ใช้สอยและพึงพิงในการดำรงชีวิต ทั้งโดยปัจจัยสี่ ความสะดวกสบาย และความปลอดภัยของชีวิต ซึ่งการจัดการที่ถูกต้องในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นจะสามารถทำให้การให้ผลแบบยั่งยืน (Sustained Yield) ตลอดไป

2. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์วิทยานั้นมุ่งหวังที่จะให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประกอบกันอยู่ภายในระบบมีศักยภาพในการให้ผลแบบยั่งยืนถาวรและเป็นไปด้วยความมั่นคง เป็นความมุ่งหวังที่จะให้ความเพิ่มพูน (Increment) จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือฐานวัตถุดิบ (Stock) ภายในระบบ ซึ่งความเพิ่มพูนนี้มนุษย์สามารถนำมาใช้ได้อย่าง

ถาวร ส่วนเพิ่มพูนนี้เปรียบเสมือนเงินส่วนดอกเบี้ยของเงินต้นจากธนาคารนั่นเอง ดังนั้น ถ้านำสิ่งนี้มาใช้ก็ไม่สามารถให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นหมดไปหรือลดน้อยลงได้

3. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์วิทยา จะต้องบรรจุแนวทางปฏิบัติในการควบคุมของเสีย (Waste) มิให้เกิดขึ้นภายในระบบสิ่งแวดล้อม เพราะถ้าเกิดปัญหาแล้วจะทำให้ฐานวัตถุดิบ (Stock) ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น มีศักยภาพในการผลิตลดลง ซึ่งสุดท้ายอาจจะต้องเผชิญกับการขาดแคลนทรัพยากรในอนาคต อีกทั้งอาจมีปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมอันอาจเกิดจากกระบวนการผลิต กระบวนการใช้และกระบวนการเปลี่ยนรูปผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งแนวทางการใช้นั้นจะต้องกำหนดแนวทางปฏิบัติในการกำจัดของเสียไว้อย่างแน่นอนจนรวมไปถึงการนำของเสียนั้น ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนด้วย

4. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์วิทยา โดยยึดหลักการของอนุรักษ์วิทยามาเป็นพื้นฐาน ดังนั้นแนวทางในการดำเนินการใช้จึงต้องมีการรักษา สงวน ปรับปรุง ซ่อมแซม และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่อยู่ในสภาพที่ดีตามธรรมชาติในสภาพที่กำลังมีการใช้ และในสภาพที่ทรุดโทรมเนื่องจากการใช้ที่ผ่านมาด้วย ซึ่งเป็นที่คาดหวังได้ว่า ถ้าดำเนินการดังกล่าวแล้วจะทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้สอยชั่วนาน

5. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์วิทยาไม่ว่าจะเป็นต่อสิ่งใดระบบใดหรือท้องที่ใด มีความต้องการนอกจากจะเกี่ยวข้องกับการใช้ การจัดการของเสีย การเพิ่มศักยภาพในการผลิตของฐานวัตถุดิบ (Stock) และการปรับปรุงซ่อมแซมแล้วก็ยังคงต้องการให้มีการจัดองค์ประกอบภายในระบบสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศให้มีชนิดหรือหลากชนิด (Diversity) ปริมาณของแต่ละชนิด (Quantity) สัดส่วน (proportion) และการกระจาย (Distribution) ของสิ่งแวดล้อมในระบบให้ได้เกณฑ์มาตรฐานธรรมชาติที่ทุก ๆ สิ่งทุกชีวิตในระบบสามารถอยู่ได้อย่างเป็นสุข ทำให้ระบบนั้น ๆ อยู่ในภาวะสมดุลตามธรรมชาติ

6. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์วิทยา มีความมุ่งหวังอย่างยิ่งที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของมนุษย์และสิ่งที่เกี่ยวข้องดีขึ้น ซึ่งคุณภาพชีวิตนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ ปัจจัยทางฐานะทางการศึกษา เศรษฐกิจ สภาพสังคม เชื้อชาติ สภาพทางภูมิศาสตร์ สถานภาพทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องที่และสุดท้ายคือความพอใจ ดังนั้น แนวทางดำเนินการจัดการเพื่อให้คุณภาพชีวิตที่ดีนั้นก็จะต้องพิจารณาปัจจัยดังกล่าวนี้ด้วย บางครั้งจึงพบว่าแนวทางปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ณ ที่แห่งหนึ่งอาจจะไม่ได้รับความสำเร็จ แต่ถ้านำไปใช้ในอีกแห่งหนึ่งอาจได้ผลดีก็ได้ ดังนั้น หลักการที่จะนำไปใช้ในการจัดการจึงต้องพิจารณาเรื่องสถานที่เป็นสำคัญด้วย

แนวคิดนิเวศวิทยาารวมศูนย์

สุพล ศิริพรรณพร (2538 : 10-11) อธิบายว่า คำว่า “นิเวศวิทยา” มาจากคำว่า “Ecology” ซึ่งหมายความถึงวิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งแนวความคิดนี้เสนอ โดย ดูนแคน (สุพล ศิริพรรณพร, 2538 : 10) เป็นแนวคิดที่มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ประชากร (Population) การจัดองค์กร (Organization) สิ่งแวดล้อม (Environment) และเทคโนโลยี (Technology) โดยองค์ประกอบทั้ง 4 จะส่งผลกระทบต่ออีกและกันตลอดเวลา และหากมีการเปลี่ยนแปลงใน องค์ประกอบใดก็จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย ซึ่งมีแนวทางในการ พิจารณา ดังนี้

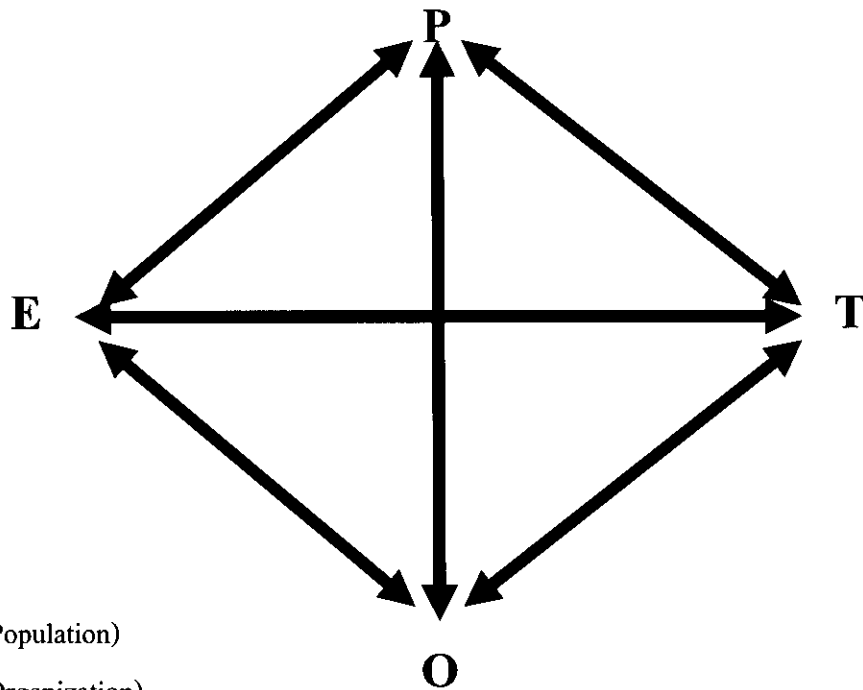
องค์ประกอบด้านประชากรจะพิจารณาถึงสภาพปัจจุบันของประชากร ได้แก่อัตราการเกิด การตาย ระบบการผลิตและทัศนคติของประชาชน

องค์ประกอบด้านการจัดองค์กร พิจารณาถึงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชน นโยบายรัฐ และการบริหารการจัดการทรัพยากร

องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม พิจารณาลักษณะทางกายภาพของสิ่งแวดล้อมทั้งหมด ได้แก่ น้ำ อากาศ ดิน พืชพรรณ สัตว์น้ำ รวมถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ วิถีชีวิตของประชาชนและ ขนบธรรมเนียมประเพณี

องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี ศึกษาถึงเทคโนโลยีที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ เป็นการ พิจารณาถึงพัฒนาการและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ที่มีทั้งสร้างสรรค์ อนุรักษ์ และ ทำลายสภาพแวดล้อม เช่น การใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีในการทำการประมง เป็นต้น

ดังนั้น ในการพิจารณาและประเมินความสำคัญของ โครงการใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับ มนุษย์และสิ่งแวดล้อมแล้ว ก็ควรจะได้พิจารณาจากแนวคิดนี้ให้ครบทั้ง 4 องค์ประกอบด้วย โดยมี แบบจำลองดังภาพที่ 2.6 ข้างล่างนี้

- P = (Population)
 O = (Organization)
 E = (Environment)
 T = (Technology)

ภาพที่ 2.7 แบบจำลองนิเวศวิทยารวมศูนย์

ที่มา : Duncan, Otis Dudley (1961, pp 145-147) “ From Social System to Ecosystem ” The Bobbs-Merrill reprint Series in The Social Sciences. Chicago : University of Chicago Press.

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

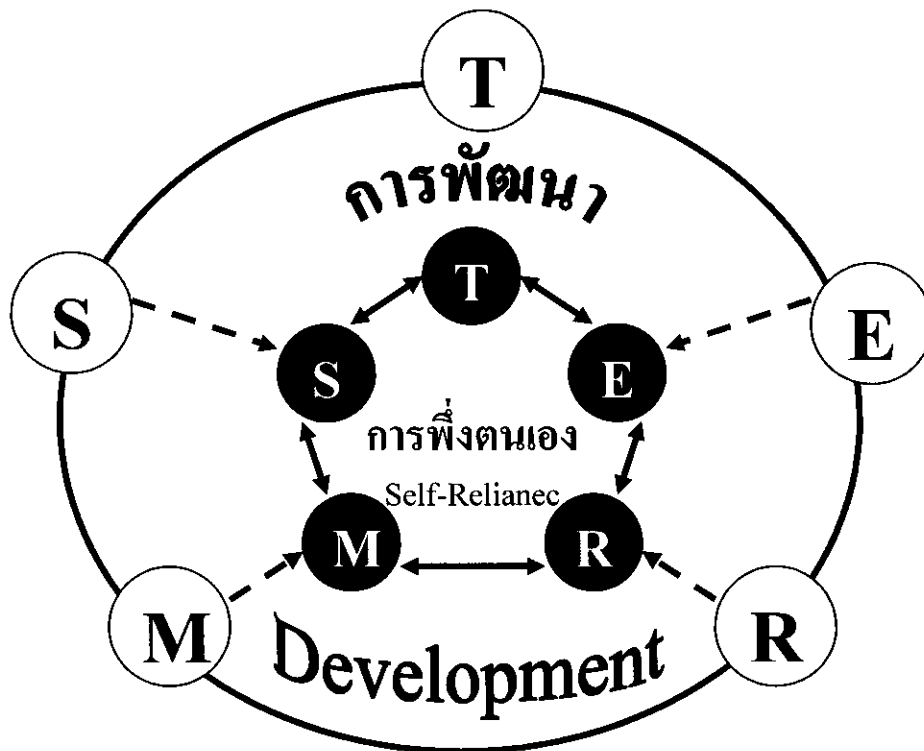
ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นั้น สัญญาสัญญาวิวัฒน์ (2536 : 18-20) อธิบายว่า ในทางวิชาการแบ่งเป้าหมาย (Goal) ออกเป็น 2 ระดับ คือ เป้าหมายสูงสุด (ultimate goal) และเป้าหมายอุปกรณ์ (instrumental goal) ส่วนเป้าหมายการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ อาจพิจารณาจากข้อความที่เป็นความหมายของคำว่า การพัฒนาที่ว่า “เป็นการยกฐานะ...ของคนไทย...” ซึ่งเป็นการตรัสโดยตรงที่ทางวิชาการเรียกว่า เป็นรูปธรรม (concrete) สามารถย้อนไปหาสังกัปนามธรรม (abstractness) ได้ ซึ่งในที่นี้คือคนหรือมนุษย์ จะเห็นได้ว่าเป้าหมายการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงสืบทอดมาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ การพัฒนาคน โดยให้ประชาชนสามารถยืนอยู่ได้เองโดยพึ่งปัจจัยภายนอกน้อยที่สุด ดังนั้น เป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ คือ

การพัฒนาคน ส่วนเป้าหมายรองของพระองค์มีมากมาย เช่น การพัฒนาเกษตรกรรม การพัฒนาอาชีพเสริม การพัฒนาตลาด การพัฒนาความรู้ความคิดด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาสุขภาพอนามัย การพัฒนาการศึกษา โดยเน้นการศึกษาภาคปฏิบัติ (functional education) คือ สอนความรู้ชนิดที่นำไปใช้ได้ในชีวิตและพัฒนาด้านการรู้จักและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น

แนวคิดเรื่องการพึ่งตนเองและพัฒนาของชุมชนชนบท

แนวคิดนี้เป็นผลงานวิจัยที่สภากิจแห่งชาติมอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย เป็นผู้จัดทำโดยนักวิชาการจากหน่วยราชการและมหาวิทยาลัยมากกว่า 50 ท่าน มีหน่วยงานเอกชนเป็นจำนวนมากและมีผู้นำของ 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช, หมู่บ้านโพธิ์ศรีเจริญ จังหวัดสุพรรณบุรี หมู่บ้านตะโก จังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้านหนองแสง จังหวัดมหาสารคาม และหมู่บ้านทุ่งยาว จังหวัดลำพูน ร่วมกันดำเนินงานใช้เวลาไม่น้อยกว่า 7 ปี (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550 : 99)

กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาสังคมจะต้องประกอบด้วยพึ่งตนเองเป็นวงใน การพัฒนาเป็นวงนอก โดยแต่ละวงมีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ TERMS, Functional Matrix, BAN, PAR และ Resocialization (ดังภาพที่ 2.7)

ภาพที่ 2.8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวงใน (พึ่งตนเอง) และวงนอก (การพัฒนา)
ที่มา : สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550 : 100)

รายละเอียดของสังกัดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1. การพัฒนาของชุมชนชนบทคือ การที่ชุมชนชนบทมีการพัฒนาสูงขึ้น และชุมชนคือ องค์การสังคมอย่างหนึ่ง
2. การพึ่งตนเองของชุมชนชนบท หมายถึง การที่ชุมชนชนบทที่มีความสมดุลใน สิ่งจำเป็นต่าง ๆ โดยเฉพาะมีความสมดุลในเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และ สังคมวัฒนธรรม
3. TERMS (Technology, Economic, Natural Resource, Mental และ Socio-Cultural) หมายถึง ปัจจัยสำคัญ 5 ประการที่จะทำให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองและพัฒนาได้ คือ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคมวัฒนธรรม
4. Functional Matrix (ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่) หมายถึง การทำหน้าที่ของ TERMS แต่ละตัว ที่มีทั้งการทำหน้าที่เพื่อผลประโยชน์เฉพาะตนและขณะเดียวกันก็จะทำประโยชน์แก่ปัจจัย อื่นในโครงสร้างนี้หรือในระหว่าง 5 องค์ประกอบนี้
5. BAN (Balance, Ability, Networking) เป็นกระบวนการสร้างการพัฒนาและการพึ่ง ตนเอง ที่จะต้องมีกิจกรรม 3 อย่างนี้ ควบคู่กันไป คือ การสร้างความสมดุลในแต่ละปัจจัยของ TERMS และสร้างความสมดุลระหว่าง 5 ปัจจัยของ TERMS การสร้างความสามารถในแต่ละด้าน คือ 5 ด้านของ TERMS และความสามารถในการจัดการชุมชน (Community Management) และการ สร้างวงจรของมิตรภาพระหว่างชุมชนเพื่อช่วยเหลือกัน
6. PAR (Participatory Action Research) หมายถึงว่า ทั้งการพึ่งตนเองและการพัฒนา ของชุมชน จะต้องมีกิจกรรมหลัก 2 ประเภทควบคู่กันไป คือ การสร้างความสามารถในการ พึ่งตนเองและพัฒนา (Action) และการทำวิจัย เช่น การประเมินผลงานอยู่ตลอดเวลา เพื่อปรับปรุง การทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ คำว่า ความร่วมมือ (Participation) หมายถึงว่า ทั้งนักพัฒนา นักวิชาการ ไม่ว่าจะป็นราชการหรือเอกชนรวมทั้งประชาชน จะต้องเข้าร่วมกันทำงานพัฒนาและพึ่งตนเอง คือ ทั้งปรึกษาหารือ วางแผน ดำเนินการประเมินผลไปด้วยกันตลอดเวลา
7. การขัดเกลาทางสังคมครั้งใหม่ (Resocialization) หมายถึง การจัดทำให้ประชาชนหัน กลับไปเห็นความสำคัญของคุณค่าของความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทย วัฒนธรรมไทยและความรู้ พื้นบ้าน (Folk Wisdom) เพื่อจะได้นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของไทยที่ต้องทำให้ หันกลับมาสนใจเพราะประชาชนจำนวนมากถูกอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกเข้าไปครอบงำ วัฒนธรรมตะวันตกบางอย่างไม่เหมาะสมกับสังคมไทย การใช้วัฒนธรรมตะวันตกนำชีวิตไทย นอกจาก จะเสียเอกลักษณ์แล้ว ยังทำให้เกิดความไม่สมดุล เกิดปัญหาสังคม หรือบางแห่งวัฒนธรรมไทยล่ม สลายหรือเสียหายไปมากจึงต้องรื้อฟื้นกลับคืนมา

แนวคิดของการมีส่วนร่วม

แนวคิดนี้เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดย สถาบันพระปกเกล้า (2549 : 2 - 42) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมโดยเน้นที่คำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมถึงลดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของภาครัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือเป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันในระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม

การมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการบริหารงานหากการมีส่วนร่วมของประชาชนมีมากขึ้นเพียงใด ก็จะช่วยให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชน ยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง อีกทั้งความต้องการหรือความปรารถนาของประชาชนก็จะได้รับการตอบสนอง (สถาบันพระปกเกล้า, 2549)

ชำนาญ วงศ์วินิจสร (2545 : 15) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความสัมพันธ์กับแนวความคิดของการเชื่อใจและการยอมรับตนเองเพื่อที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยิ่ง ซึ่งสามารถสังเกตได้จากระดับความพึงพอใจ ระดับการไว้วางใจและต้องครอบคลุมทัศนคติความคาดหวังและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) เสนอว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการต่าง ๆ ของชุมชน เกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการคือ

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำร่วมกัน

3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำการที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึก

แก้วกาญจน์ แก้วเทพ (2521 :6) กล่าวว่าแนวคิดเรื่องจิตสำนึกในปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาการมาจากการศึกษาเรื่องจิตสำนึกของมาร์กซ์ (Marx) ซึ่งมาร์กซ์ ได้แนวความคิดนี้มาจากการวิพากษ์และเอาบางส่วนมาจากแนวคิดของเฮเกล (Hegel) และฟอริย์เอแบ็ค (Feuerbach) โดยมาร์กซ์ มีพื้นฐานความคิดอยู่ที่สภาพความเป็นอยู่ (being) เป็นตัวกำหนดความรู้สึนึกคิด (thought) เพราะความคิดเกิดในความว่างเปล่าไม่ได้ (vacuum) โดยจิตสำนึกไม่ได้เป็นอิสระจากเงื่อนไขทางวัตถุและรูปแบบการดำรงชีวิตของมนุษย์

การศึกษาเรื่องจิตสำนึกของมาร์กซ์ พบความสัมพันธ์ระหว่าง 3 ตัวแปร คือ อุดมการณ์ จิตสำนึกและปฏิบัติการทางสังคม โดยที่จิตสำนึกของคนเกิดมาจากปฏิบัติการในชีวิตจริง ความคิดของคนไม่ได้เกิดมาจากตัวเขาคนเดียว หากแต่เกิดจากความสัมพันธ์ที่ตัวและกลุ่มมีต่อกันและกันคือ ตัวแปรทั้งสามตัวต่างมีความสัมพันธ์ในเชิงวิภาษวิธี (Dialectical relationship) โดยที่ตัวแปรทั้งสามตัวกำหนดซึ่งกันและกัน

อุดมการณ์นั้นเป็นผลผลิตของจิตสำนึก และจิตสำนึกของคนเกิดมาจากปฏิบัติการในชีวิตของมนุษย์ ภายใต้เงื่อนไขตามภาวะวิสัย วิธีการผลิตของเขาเอง นอกจากนี้ยังเกิดความสัมพันธ์ที่ตัวเขาเองและคนอื่น ๆ มีต่อกัน อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ระบบจิตสำนึกเป็นผลผลิตของสังคมหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นนั่นเอง ซึ่งสิ่งที่มนุษย์สร้างได้แก่ ความคิด แนวความคิด อุดมการณ์ จิตสำนึก ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับกิจกรรมทางวัตถุและการสัมพันธ์ทางวัตถุของมนุษย์ ระบบความคิด อุดมการณ์ จิตสำนึกเป็นสิ่งที่แยกไม่ออก จากการแสดงหรือภาคปฏิบัติของบุคคลในยุคสมัยต่าง ๆ นอกจากนั้นทั้งระบบความคิดและการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเป็น “เหตุ” และ “ผล” ซึ่งกันและกันด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

Kretch & Crutchfield (1948) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นผลรวมของกระบวนการที่ก่อให้เกิดสภาพการจูงใจ อารมณ์ การยอมรับและความรู้ความเข้าใจ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของบุคคล

Thrustone (1967 : 77-78) ให้ความหมายว่า ทักษะคิดเป็นผลรวมของมนุษย์เกี่ยวกับความรู้สึกอคติ ความคิด ความกลัวต่อบางสิ่งบางอย่าง การพูดแสดงความคิดเห็นเป็นการแสดงออกที่ทัศนคติ ความคิดเห็นจึงเป็นสัญลักษณ์ของทัศนคติ ทักษะคิดสามารถวัดได้โดยการวัดความคิดเห็นของบุคคล ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ

Johoda และ Warren (1970 : 15) มีความเห็นว่า ทักษะคิดเป็นระดับของความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและลบที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นอะไรก็ได้หลายอย่าง เช่น สิ่งของ บุคคล องค์กร นโยบาย ความรู้สึกเหล่านี้ผู้รู้สึกสามารถบอกความแตกต่างว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ซึ่งก็คือมาจากความรู้สึกส่วนตัวหรือสภาพของจิตใจที่มีการเตรียมการในการกระทำ

อุทัย หิรัญโต (2526 : 12) เห็นว่าทัศนคติเป็นความรู้สึกหรือความเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นไปในรูปของเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ดีหรือไม่ดี ทักษะคิดมิได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เกิดจากการมีประสบการณ์รวมทั้งการอบรมสั่งสอนเมื่อเยาว์วัย ประสบการณ์ที่ประทับใจหรือสะเทือนใจอย่างรุนแรงหรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ จนเกิดความรู้สึกฝังใจที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับ

นำพล ปรงประทีน (2546 : 15) กล่าวว่าทัศนคติ คือความรู้สึกนึกคิด หรือความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นผลของความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ ความเชื่อและอารมณ์ของบุคคลกับแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมตอบโต้ โดยอาจเป็นความรู้สึกด้านบวกหรือด้านลบ ซึ่งบุคคลสามารถบอกได้ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย นอกจากนี้ทัศนคดียังเป็นการผสมผสานและการจัดระเบียบความเชื่อของคนเราที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผลรวมของความเชื่อตามความหมายของเขาเป็นส่วนประกอบในตัวบุคคล ซึ่งอาจจะรู้ตัวว่ามีหรือไม่รู้ตัวก็ได้ แต่สามารถรู้ได้จากการพูด การกระทำ ไม่ว่าความเชื่อออกมาในรูปใด ก็จะเป็นส่วนกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

จากการศึกษาทัศนคติของ Resenberg และ Katz (รวีวรรณ อังคนุรักษ์พันธ์, 2533 : 13) แบ่งทัศนคติออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบด้านสติปัญญา หมายถึง กลุ่มของความเชื่อที่บุคคลมีต่อเป้าหมายของทัศนคติจะเป็นตัวส่งเสริมหรือขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมต่าง ๆ ของบุคคล
2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีเมื่อกระตุ้น โดยเป้าหมายของทัศนคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 91-93) มีความคิดเห็นว่า ทักษะคิดเป็นที่ยอมรับกันว่าเกิดจากกระบวนการในการเรียนรู้ ซึ่งมีที่มาจากสาเหตุหลายประการที่สำคัญ ได้แก่ ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (specific experiences) วิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดทัศนคติ คือการเรียนรู้จากประสบการณ์เฉพาะอย่างกับ

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ เช่น ถ้าเรามีประสบการณ์ที่ดีในการติดต่อกับบุคคลหนึ่ง เราจะมีความรู้สึกชอบบุคคลนั้น ในทางตรงกันข้ามถ้าเรามีประสบการณ์ที่ไม่ดีก็มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ชอบบุคคลนั้นได้

จูไรพร จินตกานนท์ (2535 : 9) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถวัดได้ในทางอ้อม เพราะทัศนคติเป็นภาวะเชิงสันนิษฐานที่เป็นอนุมาน การวัดทัศนคติเป็นการหาจุดยืนบนความต่อเนื่องของความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จากระดับความรู้สึกทางบวกมากที่สุดไปจนถึงระดับความรู้สึกทางลบมากที่สุด

5.2 ทฤษฎี

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์

1. ทฤษฎีทัศนคติ

เต็มดวง รัตนทัศนีย์ 2534 : 217-219) กล่าวว่า การสอนวิชาสิ่งแวดล้อมมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมอันจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนในทางที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตและเพื่อให้มนุษย์สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้โดยปกติสุข โดยปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ ดังนั้นการสอนวิชาสิ่งแวดล้อมให้ได้ผลดีนั้นจะต้องเข้าใจในเรื่องของทัศนคติหรือเจตคติและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือเจตคติไว้เป็นพื้นฐานที่สำคัญ

ทัศนคติหรือเจตคติ (Attitude) คือความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าจะสิ่งนั้น จะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม

องค์ประกอบของทัศนคติจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ส่วนที่เป็นความรู้สึกนึกคิด (Affective Components) เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นทันทีที่ได้พบเห็นสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นความรู้สึกชอบไม่ชอบ หรืออาจเรียกว่าความรู้สึกที่เป็นในทางบวกหรือทางลบ (Positive or Negative Feelings) ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2. ส่วนที่เป็นวิจารณ์ญาณ (Cognitive Components) ทัศนคติในแนวนี้เกิดจากการที่บุคคลได้ใช้กระบวนการวินิจฉัยวิเคราะห์ จะด้วยเหตุด้วยผลอย่างไรก็ตามภายในความคิดของเขาเองแล้วสรุปเอาว่าความคิดของเขาอย่างนั้นน่าจะเป็นที่ยอมรับจากคนอื่น ๆ

3. ส่วนที่เป็นพฤติกรรม (Behavioral Components) ทัศนคติในแนวนี้ออกมาในลักษณะของการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น คนที่ไม่ทิ้งเศษกระดาษหรือเศษอาหารลงบนพื้นถนน ก็ย่อมชี้ได้ว่าเพราะเขามีทัศนคติในลักษณะของความรู้สึกนึกคิด (Affective Components) หรือวิจารณ์ญาณ

(Cognitive components) ว่าการทิ้งเศษกระดาษหรือเศษอาหารลงบนพื้นถนนเป็นการไม่รับผิดชอบต่อสังคมที่เขาอยู่จึงทำให้เขาไม่ทิ้งสิ่งของลงบนถนน ทักษะคิดที่สะท้อนออกมาทางพฤติกรรมอย่างนี้ มักจะมีข้อบกพร่องที่ว่า คนบางคนนั้น “ทำอย่างหนึ่งแต่คิดอีกอย่างหนึ่ง” ได้เสมอ

องค์ประกอบที่ทำให้เกิดเจตคติ (The Function of Attitudes)

การที่คนเรามีเจตคติหรือทัศนคติอย่างไรนั้นจะต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดอย่างนั้นขึ้นมาได้ เดิมดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 218-219) กล่าวว่า ทัศนคติ หรือ เจตคติ มีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดทัศนคติหรือเจตคติอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ คือ

1. ปัจจัยในการปรับตัว (Adaptive Functions) คนที่เคยได้กลิ่นยาฆ่าแมลงแล้วมีอาการเวียนศีรษะ เมื่อเขาเห็นคนอื่นใช้ยาฆ่าแมลงหรือเมื่อเริ่มได้กลิ่นยาฆ่าแมลง ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ชอบการใช้ยาฆ่าแมลงอย่างนั้น หรือคนที่มาทำงานในกลุ่มผู้ที่มีความคิดในการอนุรักษ์สัตว์ป่า ครั้งแรกอาจยังไม่เห็นด้วยกับการอนุรักษ์สัตว์ป่า แต่เมื่อทำให้เขาสามารถอยู่ในกลุ่มคนดังกล่าวได้ ทัศนคติของเขาก็มีโอกาสที่จะเห็นคล้อยตามกับการอนุรักษ์สัตว์ป่าไปในที่สุด

2. ปัจจัยในการใช้วิจารณ์ญาณ (Cognitive Functions) ปัจจัยในการเกิดทัศนคติในข้อนี้คือการส่งถ่าย (Transfer) ทัศนคติที่มีต่อสิ่งหนึ่งไปยังสิ่งอื่น ๆ ที่จัดอยู่ในกลุ่มหรือลักษณะอย่างเดียวกับสิ่งอื่น ๆ เช่น คนที่เลี้ยงแมวไว้ในบ้าน เมื่อไปพบแมวอื่น ๆ ไม่ว่าที่ใดก็จะมีความรักใคร่เอ็นดูเช่นเดียวกับแมวของเขา

3. ปัจจัยที่เป็นความต้องการ (Need Gratification Functions) ทัศนคติที่เกิดขึ้นในลักษณะคล้าย ๆ กับเป็นความต้องการที่เป็นธรรมชาติทั่ว ๆ ไป เช่น ผู้ชายมักจะมีทัศนคติที่ดีต่อผู้หญิง ทัศนคติที่ดีต่ออาหารที่อร่อยและน่ารับประทาน เป็นต้น

4. ปัจจัยในการป้องกันตัว (Eco-Defence Functions) คือ ทัศนคติที่เกิดจากอันตรายหรือประสบการณ์ในทางไม่ดี เมื่อไปพบหรืออยู่ในสถานการณ์เดิมอย่างนั้นอีก ทัศนคติอย่างเดิมก็ยังคงมีต่อสิ่งใหม่นั้นอีก เช่น คนที่เคยถูกแมลงต่อย เมื่อไปพบแมลงชนิดดังกล่าวในที่ใด ๆ อีกก็จะเกิดความกลัวว่าจะถูกต่อยอีก นั่นคือเขามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อแมลงนั้น

2. ทฤษฎีการเปลี่ยนทัศนคติ

เดิมดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 219-220) ระบุว่าทัศนคติของคนเรานั้นถูกสร้างขึ้นมตั้งแต่แรกเกิด ตั้งแต่เมื่อประสาธเริ่มทำงานได้สมบูรณ์ ก็เริ่มมีการสร้างสมทัศนคติติดต่อกันเรื่อยมา ในช่วงชีวิตของคนหนึ่ง ๆ นั้น ทัศนคติจะถูกเปลี่ยนอยู่เสมอ ดังนั้นจึงมีผู้กล่าวว่า การศึกษาคือกระบวนการเปลี่ยนหรือสร้างทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น นั่นคือ ทัศนคติ เป็นสิ่งที่สามารถที่จะ

สร้างขึ้นได้ในลักษณะที่เราต้องการ แต่อย่างไรก็ตาม ในการเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ยังต้องการข้อมูลอีกมาก เช่น การจะสร้างทัศนคติให้คนรักต้นไม้ นั้น จะต้องสอนเกี่ยวกับเรื่องต้นไม้ มากน้อยเพียงใด สอนเมื่อใดและนานเท่าใด เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ทัศนคติที่จะรักต้นไม้ อย่างแท้จริงจนถึงขั้นนำไปปฏิบัติได้นั้นเกิดขึ้น

ทฤษฎีการเปลี่ยนทัศนคติมีอยู่หลายทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีการวางเงื่อนไข (Operant Theories) ทฤษฎีของการเปลี่ยนทัศนคติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ทัศนคติมีผลให้เกิดพฤติกรรมตามมา หรือสามารถทำให้เปลี่ยนได้โดยการจูงใจ (Reinforcement) หรือการอาศัยเงื่อนไขบางประการเป็นปัจจัยหลักในทฤษฎีนี้ โดยถือว่าทัศนคติของคนเราสามารถที่จะสังเกตได้จากพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมา วิธีการเปลี่ยนทัศนคติโดยทฤษฎีนี้ เช่น การขอให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นออกมาว่าต้นไม้มีประโยชน์ในการให้ความร่มรื่น ผู้สอนก็อธิบายถึงคุณค่าของป่าไม้ในด้านอื่นๆ ด้วย ซึ่งเป็นการเสริมหรือกระตุ้นให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อต้นไม้ ในขณะที่ผู้เรียนเริ่มมีสภาพ (Condition) ที่จะรองรับข้อมูลได้แล้ว

นอกจากนี้ การเปลี่ยนทัศนคติโดย Reinforcement Theory ในอีกแง่หนึ่ง คือ การให้ทำรายงานหรือบรรยายในหัวข้อที่มีทัศนคติตรงข้ามกับทัศนคติของเขา เช่น ผู้ที่มีความเห็นสนับสนุนการสร้างโรงงานพลังงานปรมาณู แสดงความคิดเห็นหรือรายงานในลักษณะที่ต่อต้านการสร้างโรงงานดังกล่าว เป็นต้น

2. ทฤษฎีของความขัดแย้ง (Cognitive Dissonance Theory) กล่าวว่า เมื่อบุคคลที่มีความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ขัดแย้งกับความเชื่อในเรื่องเดียวกันนี้กับบุคคลอื่น ๆ ที่มีความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เมื่อเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นก็จะทำให้บุคคลผู้นั้นเกิดความคิดรวนเรขึ้นมาในใจ ด้วยความไม่แน่ใจว่าทัศนคติของเขามีอยู่นั้นจะถูกต้องหรือควรจะยังคงอยู่หรือไม่ อันอาจเป็นผลให้ทัศนคติของเขาต้องเปลี่ยนไปได้ เช่น ผู้ที่สูบบุหรี่จะกล่าวว่าการสูบบุหรี่ของเขาไม่ทำให้เขาได้รับอันตรายเกี่ยวกับสุขภาพใด ๆ และในขณะที่เดียวกันถ้าผู้สูบบุหรี่ไปพบแพทย์ที่เขารักและแพทย์กล่าวว่า การสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อปอด ย่อมทำให้เกิดความคิดที่รวนเรขึ้นมาในใจของผู้สูบบุหรี่ได้

อีกแง่หนึ่งของทฤษฎีนี้คือ เมื่อบุคคลคาดว่า การเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครจะทำให้มี ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี แต่เมื่อเข้ามาอยู่จริง ๆ กลับหางานทำไม่ได้หรือได้รับความขัดสนด้วยประการต่าง ๆ ก็อาจทำให้ทัศนคติเดิมของเขาที่มีต่อการอยู่ในกรุงเทพมหานครเปลี่ยนไม่ได้

3. ทฤษฎีการยอมรับตนเอง (Self Perception Theory) ทฤษฎีนี้มีหลักอยู่ว่า บุคคลยอมรับมีความเชื่อเกี่ยวกับตนเอง เช่น เกี่ยวกับการที่ผู้อื่นมองตน นั่นคือ บุคคลมักจะอิงความคิดของตนหรือ การกระทำของตนว่าสิ่งใดถูกหรือผิดอยู่กับความคิดของคนอื่น ๆ อยู่มาก เช่น ในการบรรยายของวิทยากรผู้หนึ่ง มีผู้กล่าวว่า การบรรยายของเขาในวันนี้เป็นการบรรยายที่ดีที่สุดเท่าที่เขาเคยมี

ประสบการณ์มาก คำชมเชยอย่างนี้ย่อมทำให้วิทยากรผู้นั้นเกิดความภาคภูมิใจและมีความเพียรในการทำงานนั้นต่อไป ดังนี้เป็นตัวอย่างของ “ทฤษฎีการยอมรับตนเอง” ที่ทำให้เห็นว่า วิทยากรผู้นั้นเกิดการเปลี่ยนทัศนคติขึ้นแล้วนั่นเอง

4 ทฤษฎีการสื่อความหมาย (Communication Theory) การสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพย่อมทำให้ผู้ฟังเห็นคล้อยตามและกลายเป็นความเชื่อหรือทัศนคติใหม่เกิดขึ้นมาได้ เช่น นักการเมืองที่มีความสามารถในการพูด สามารถที่จะหยิบยกเอาเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมาพูดให้ผู้ฟังคล้อยตามได้ แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนทัศนคติโดยทฤษฎีนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้พูด วิธีการพูดที่สามารถแยกแยะหรือรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างชัดเจนและขึ้นอยู่กับตัวผู้ฟังเองว่ามีความตั้งใจที่จะฟัง เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับเรื่องนั้น ๆ เพียงใด

5. ทฤษฎีการซึมซับของข้อมูล (Information Integration Theory) ทฤษฎีนี้เป็นการนำเอาความรู้หรือข้อมูลที่ได้รับใหม่เข้าไปผสมกลมกลืนกับความรู้เดิม ซึ่งอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้น เช่น ผู้ที่มีความคิดต่อต้านการใช้ยาฆ่าแมลงต่อเมื่อเกษตรกรที่ใช้ยาฆ่าแมลงบอกกับเขาว่าเป็นความจำเป็นที่ต้องใช้ ถ้าไม่มียาพวกนี้ใช้แล้วพืชผักของเขาจะเสียหายหมด ในกรณีเช่นนี้ ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้ยาฆ่าแมลงอาจเปลี่ยนทัศนคติของตนหรือไม่เปลี่ยนก็ได้ การเปลี่ยนทัศนคติตามทฤษฎีนี้ย่อมขึ้นอยู่กับหลาย ๆ ปัจจัย เช่น ความรู้ใหม่ที่เขาได้รับนั้นมีมากพอหรือไม่หรือการที่จะเปลี่ยนทัศนคติต้องใช้เวลาหลังจากการได้รับข้อมูลอยู่บ้าง เป็นต้น

3. กฎของนิเวศวิทยา

เต็มดวง รัตตศนี (2534 : 214) อธิบายว่า Barry Commoner นักสิ่งแวดล้อมชาวอเมริกัน ได้เขียนกฎของนิเวศวิทยาไว้ในหนังสือ “The Closing Circle” ในปี ค.ศ.1969 ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจของวิชาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันไว้ ดังนี้

1. ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ย่อมเชื่อมโยงกับสิ่งอื่น ๆ ทั้งสิ้น นั่นคือ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นวัตถุธาตุเล็ก ๆ มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต หรือใหญ่โตเพียงใด ย่อมจะต้องมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งอื่น ๆ เช่น ต้นไม้จะต้องอาศัยแร่ธาตุ น้ำ คาร์บอนไดออกไซด์ และพลังงานจากแสงแดด จึงจะทำให้ต้นไม้เจริญเติบโตหรือดำรงชีวิตอยู่ได้ น้ำที่ใช้เป็นตัวละลายแร่ธาตุเมื่อเข้าไปอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของพืช บางส่วนก็จะถูกคายออกทางใบ ที่เหลืออยู่ในพืชก็จะอยู่ในส่วนที่เป็น กิ่ง ลำต้น ใบ ดอกและผลของต้นไม้ นั่น ๆ

2. ทุกสิ่งทุกอย่างมิได้หายไปไหน ของทุกสิ่งทุกอย่างที่มีหรือเห็นอยู่ในโลกนี้มีได้สูญหายไปไหน เพียงแต่แปรสภาพจากสิ่งหนึ่งไปเป็นอีกสิ่งหนึ่งเท่านั้น เช่น เมื่อนำเอากระดาษมาจุดไฟเผา นั้น มิได้หมายความว่า กระดาษสูญหายไป แต่เป็นเพียงกระดาษกลายเป็นก๊าซและเถ้าถ่านไปเท่านั้น

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนา

1. ทฤษฎีสัญญาภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550 : 14-19) ได้อธิบายถึงทฤษฎีสัญญาภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย (Development Potential Diffusion Theory) ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ สัญญาภาพการพัฒนา ประกอบด้วยสังกะป 4 ตัว คือ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ องค์การสังคม และภาวะผู้นำ โดยทฤษฎีส่วนนี้อธิบายว่าสังกะปจี้เป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาและถือเป็นสัญญาภาพของสังกะปด้วย อีกส่วนหนึ่งก็คือ ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion Theory) มีสังกะปหนึ่งตัวคือ การติดต่อกันระหว่างสังกะป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังกะปด้อยพัฒนาที่ติดต่อกับสังกะปพัฒนา ซึ่งจะทำให้สังกะปด้อยพัฒนามีระดับการพัฒนาสูงขึ้น ทฤษฎีนี้มีตัวเชื่อมคือ การฝึกอบรม (Training) ซึ่งทางวิชาการเรียกว่า ตัวแปรแทรก (Intervening Variable) โดยนักปฏิบัติการพัฒนาสังกะปก็ถือว่าการอบรมเป็นสังกะปเหตุที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้วย

สรุปว่า ทฤษฎีนี้สังกะปจะพัฒนาได้โดยมีเหตุสังกะป 6 ประการ คือ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ องค์การสังคม ภาวะผู้นำ การติดต่อและการฝึกอบรม ซึ่งยังมีสังกะปที่กล่าวมานี้มากเพียงใด การพัฒนาก็ยังมีสูงขึ้นเท่านั้น

ทฤษฎีนี้มี 6 ประการ ดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดการพัฒนา
2. ทรัพยากรมนุษย์ ทำให้เกิดการพัฒนา
3. องค์การสังคม ทำให้เกิดการพัฒนา
4. ภาวะผู้นำ ทำให้เกิดการพัฒนา
5. การติดต่อกับโลกภายนอก ทำให้เกิดการพัฒนา
6. การฝึกอบรม ทำให้เกิดการพัฒนา

สังกะปตามทฤษฎีนี้ คือ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ องค์การสังคม ภาวะผู้นำ การติดต่อ การฝึกอบรมและการพัฒนาในทฤษฎีนี้เอง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) หมายถึง สิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติและไม่ใช้สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ตัวอย่างเช่น ดิน น้ำ ป่า แร่ธาตุ เป็นต้น

ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) หมายถึง มนุษย์ เฉพาะกลุ่มคนในวัยแรงงาน เพราะคนวัยนี้มีกำลังแรงงานเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ส่วนคนวัยอื่น คือ วัยชรา (60 ปีขึ้นไป) หรือวัยเด็ก (14 ปีลงมา) เป็นภาระมากกว่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา

องค์การสังคม (Social Organization) หมายถึง ส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคมที่เป็นกลุ่มคนประเภทต่าง ๆ และมีหน้าที่ต่าง ๆ กัน โดยองค์การสังคมแต่ละองค์การประกอบด้วย ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationship) หมายถึง การมีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพศเดียวกันหรือต่างเพศก็ได้ กระทำต่อกัน เช่น การคบหาสมาคมกันด้วยเรื่องต่างๆเป็นเวลานาน
2. หน้าที่ (Function) องค์การแต่ละองค์การมีหน้าที่ที่จะต้องทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น หน้าที่การศึกษา สังคม เศรษฐกิจและการเมือง เป็นต้น
3. แบบแผนพฤติกรรม (Pattern of Behavior) ได้แก่ ความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ อุดมการณ์ อันเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมและสังคม

ทั้งนี้ ส่วนประกอบของโครงสร้างสังคมส่วนนี้มีมิใช่เป็นกลุ่มคนเท่านั้น หากแต่เป็นกลุ่มคนที่ต้องทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดภายใต้กฎระเบียบทางวัฒนธรรม

องค์การสังคม ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา คือ องค์การสังคมประเภทสหจร (Association) เช่น สหกรณ์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มทางการศึกษา และคณะกรรมการ เป็นต้น

ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง จำนวนคนที่เป็นผู้นำ เช่น ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนันและแพทย์ประจำตำบล เป็นต้น ผู้นำทางการศึกษาเช่น ครู กรรมการศึกษา เป็นต้น ผู้นำทางเศรษฐกิจเช่น ผู้รักรวย พ่อค้า ผู้นำกลุ่มชาวไร่ ผู้นำกลุ่มชาวนา ผู้นำกลุ่มทอผ้า เป็นต้น ผู้นำทางศาสนา เช่น ผู้นำนิกายต่าง ๆ สมภารวัด เป็นต้น

การติดต่อ (Contact) หมายถึง การที่คนของชุมชนหนึ่งซึ่งเป็นชุมชนชนบทติดต่อกับคนในอีกชุมชนหนึ่ง คือ ชุมชนเมือง การติดต่อระหว่างชุมชน ระหว่างเมือง และระหว่างประเทศ หมายความว่า การติดต่อในความหมายนี้ทั้งสิ้น

การฝึกอบรม (Training) หมายถึง การได้รับการศึกษาของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพ เช่น การฝึกอาชีพด้านต่าง ๆ การฝึกเกี่ยวกับสาธารณสุข การฝึกเกี่ยวกับสหกรณ์ การฝึกเกี่ยวกับการช่าง และการฝึกเกี่ยวกับการตลาด เป็นต้น

การพัฒนา (Development) หมายถึงการมีคุณภาพชีวิต (Quality of life) ที่ดีขึ้นโดยอาจวัดคุณภาพชีวิตได้หลายแบบ เช่น วัดทางการศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ อนามัย หรือทางจิตใจ เป็นต้น โดยหากมีสิ่งเหล่านี้สูงขึ้นหรือมากขึ้นก็ถือว่ามีการพัฒนาสูงขึ้น

ส่วนประพจน์ต่าง ๆ ของทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและแพร่กระจายนี้ เป็นเครื่องแสดงว่า ประพจน์เป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎี ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติทำให้เกิดการพัฒนา หมายความว่าปัจจัยเหตุคือทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดปัจจัยผล คือ การพัฒนา เพราะเมื่อมีทรัพยากร เช่น น้ำมัน ทองคำ หรือเพชรแล้ว สิ่งเหล่านี้

จะทำให้เกิดเป็นทรัพย์สินเงินทอง สามารถจะนำไปใช้จ่ายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้นได้ โดยมีทรัพยากรธรรมชาติมีค่าเป็นจำนวนมาก ก็ยิ่งทำให้ระดับการพัฒนาสูงมากขึ้นไปอีก

2. ทรัพยากรมนุษย์ ทำให้เกิดการ พัฒนา หมายความว่าปัจจัยเหตุ คือ ทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะมนุษย์ในวัยแรงงานก่อให้เกิดปัจจัยผลคือการพัฒนา กล่าวคือ ยังมีคนในวัยแรงงานมาก ก็ยิ่งทำให้ระดับการพัฒนาสูงมากขึ้น เหตุผลก็คือ คนในวัยแรงงานมีกำลังแรงงานที่สามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตได้ เช่น เพิ่มการศึกษา ทำให้สุขภาพอนามัยแข็งแรง จิตใจมั่นคง เข้มแข็ง เป็นต้น ปัจจัยนี้จึงเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาได้

3. องค์กรสังคม ทำให้เกิดการ พัฒนา โดยองค์กรสังคม ในที่นี้ หมายถึง องค์กรสังคมประเภทสหกร โดยที่องค์กรสังคมเหล่านี้จะช่วยทำให้เกิดพลังในการทำงานได้ใหญ่ขึ้นและมากขึ้น เพราะเป็นการรวมกำลังแรงงานกับงานใหญ่ๆที่ทำคนเดียวไม่ได้ องค์กรก็สามารถทำได้มาก และทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะได้ร่วมช่วยกันคิด ช่วยกันพิจารณา จึงมีความรอบคอบ ไม่บกพร่องหรือบกพร่องน้อย จึงเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาได้

4. ภาวะผู้นำ ทำให้เกิดการ พัฒนา โดยที่หากมีภาวะผู้นำหรือจำนวนผู้นำประเภทต่าง ๆ มาก ก็ยิ่งทำให้การพัฒนามีระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะผู้นำมักจะเป็นคนที่มีคุณภาพ การทำงานของผู้นำจึงมีคุณภาพหรือมีประสิทธิภาพด้วย ผู้นำจะสามารถรวมคนได้เป็นจำนวนมาก กลายเป็นกลุ่มคนเป็นจำนวนมาก จึงทำงานใหญ่หรืองานปริมาณมากได้ นอกจากนี้ด้วยบารมีของผู้นำ ทำให้คนที่มารวมตัวกันทำงานร่วมกันทำงานอย่างทุ่มเทเพื่อผู้นำจึงทำให้เกิดผลดีแก่การพัฒนา

5. การติดต่อ ทำให้เกิดการ พัฒนา โดยที่ การติดต่อ หมายถึง การติดต่อระหว่างชุมชนระหว่างเมืองหรือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะชุมชนเมือง ประเทศที่ด้อยพัฒนาจะได้ประโยชน์จากชุมชนเมือง ประเทศที่พัฒนาแล้วหรือเจริญกว่า ทั้งนี้เพราะการติดต่อเช่นนั้น ทำให้เกิดการถ่ายทอดเรียนรู้ รับเอาความรู้ ความชำนาญ เทคโนโลยี สินค้า จากสังคมที่เจริญมาใช้หรือมาผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ สินค้า ขึ้นมาในสังคมด้อยพัฒนา ทำให้สังคมด้อยพัฒนา มีความเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย

6. การฝึกอบรม ทำให้เกิดการ พัฒนา โดยการฝึกอบรมมีฐานะพิเศษ เป็นทั้งตัวเหตุเดี่ยว และเป็นตัวเหตุร่วมกับตัวเหตุอื่น ๆ ทำให้เกิดการ พัฒนาได้ ทั้งนี้ เพราะหากเห็นว่าการฝึกอบรมว่าเป็นการศึกษา (Education) แล้ว ก็ย่อมจะเห็นความสำคัญได้อย่างชัดเจนในการทำให้เกิดการพัฒนา เพราะทำให้ความรู้ ความชำนาญด้านต่างๆ ของคนสูงขึ้น การพัฒนาก็ย่อมจะสูงตามไปด้วย สำหรับการเป็นตัวเหตุร่วมกับตัวเหตุอื่นนั้นอาจพิจารณาเห็นได้ว่า การศึกษาดีย่อมจะทำให้รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีการศึกษาก็ย่อมเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ องค์กรสังคมที่มีคนมีคุณภาพเป็นสมาชิกก็ย่อมเป็นองค์กรสังคมที่มีคุณภาพไปด้วย ผู้นำที่มีการ

ศึกษาค้นคว้ามีคุณภาพดียิ่งขึ้น การติดต่อที่เฉลียวฉลาดอันเกิดจากการศึกษาย่อมก่อให้เกิดผลประโยชน์ด้านการพัฒนา การฝึกอบรมจึงช่วยให้เกิดการพัฒนาด้วยเหตุนี้

สรุป หากมองในแง่การปฏิบัติทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาซึ่งรวมถึงการพัฒนาสังคมด้วย จะเกิดขึ้นได้โดยมีปัจจัยทั้ง 6 เป็นเหตุ กล่าวคือ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ องค์การสังคม ภาวะผู้นำ การติดต่อและการฝึกอบรม ซึ่งยังมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้มาก การพัฒนาที่จะมีระดับสูงมากยิ่งขึ้น อนึ่ง แม้ว่าทฤษฎีนี้จะถูกพัฒนาขึ้นในตะวันตก แต่ได้พิสูจน์ในสังคมไทยแล้ว โดยได้รับการยืนยันเพียงบางสาเหตุ คือ องค์การสังคม ภาวะผู้นำ การติดต่อและการฝึกอบรม

2. ทฤษฎีการพัฒนาสังคมของ ดร. เอนสมิงเจอร์

ทฤษฎีนี้เป็นอีกชุดหนึ่งของทฤษฎีตะวันตก โดยมี ดร. เอนสมิงเจอร์เป็นผู้รวบรวมมาจากการทำงานด้านนี้ในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศอินเดีย ส่งผลให้ทฤษฎีนี้มีความเป็นตะวันออกอยู่พอสมควร โดยมีการนำเสนอรายละเอียดของทฤษฎีนี้สองประเด็น คือ เนื้อหาสาระและความสรุป ดังนี้

เนื้อหาสาระ

1. เป้าหมายของการพัฒนาชาติ คือ การพัฒนาคนและการพัฒนาสถาบัน โดยถือการพัฒนาคนเป็นอันดับหนึ่ง ตามด้วยการพัฒนาสถาบัน การพัฒนาคน คือการทำให้เขาสามารถพึ่งตนเองได้
2. ในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ผู้มีส่วนร่วมจะต้องมีความรับผิดชอบในการแก้ปัญหาของตนเอง แสวงหาเทคโนโลยีและงบประมาณจากรัฐบาลและสร้างโครงสร้างสถาบันพื้นฐาน มีคนเชื่อถือและสนองความต้องการจำเป็นของเขาได้
3. สาเหตุของการพัฒนาอาจมาจากภายนอกหรือภายในก็ได้ จะทำการพัฒนาได้ คนที่จะถูกพัฒนาต้องยินยอมเปลี่ยนแปลงและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย
4. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไม่ว่าจะเป็น ค่านิยม ทัศนคติ หรือวิถีทำสิ่งของจะต้องมีลักษณะเป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้เติบโตได้ กำหนดทิศทางได้ และจะต้องยืดหยุ่นได้
5. การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและค่านิยมเป็นทั้งผลและเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมือง
6. การพัฒนาสังคม ทำให้วิธีการคิดและวิธีทำสิ่งต่างๆ ตามประเพณีปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป
7. ในกระบวนการพัฒนาสังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะเปลี่ยนแปลงสังคม ประเพณีให้เป็นสังคมสมัยใหม่

8. เนื่องจากการพัฒนาสังคมต้องใช้เงินในการเริ่มโครงการและดำเนินโครงการหลักสำคัญอย่างหนึ่งจากประสบการณ์ 30 ปี ในการพัฒนาของ ดร.เอนสมิงเจอร์ คือ จะต้องพัฒนาเศรษฐกิจก่อนและต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประชาชนจะต้องเข้าใจว่า เงินที่นำมาใช้ในการพัฒนาจะต้องมาจากชุมชนที่จะถูกพัฒนานั้นเอง เงินของรัฐเท่าใดก็สู้เงินของประชาชนไม่ได้

9. หากใช้การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานให้เป็นทั้งเหตุและผลของการพัฒนา จะต้องใช้การปฏิรูปที่ดินและปฏิรูปสถาบัน สนับสนุนการพัฒนาแบบผสมผสาน

10. แบบแผนการดำเนินชีวิตครอบครัวและค่านิยมทางสังคมจะต้องใช้เวลาเปลี่ยนแปลงนานกว่าวัตถุ ดังนั้นจึงต้องเลือกเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมมาใช้ เพื่อให้ครอบครัวและค่านิยมมีเวลาปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ได้

11. การพัฒนาสังคมเป็นเรื่องล่อแหลมต่อความไม่สงบทางการเมือง เพราะการพัฒนาทุกเรื่องเป็นการเมือง ดังนั้น การพัฒนาสังคมจึงต้องได้รับการสนับสนุนทางการเมืองอย่างแข็งขัน

12. ความรู้สังคมศาสตร์จะช่วยทำให้สามัญชน นักวางแผน นักบริหารและนักการเมืองเข้าใจทฤษฎีพัฒนาสังคมได้ดี

ความสรุป

ทฤษฎีนี้ให้ประโยชน์ 3 ประการ คือ

1. บอกเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาว่าคือ การพัฒนาคน รองลงมาเป็นสถาบันหรือที่เข้าใจกันว่า “สิ่งแวดล้อมคน”

2. บอกกระบวนการพัฒนาเป็นขั้นเป็นตอน มีการจัดลำดับก่อนหลัง เช่น ต้องพัฒนาเศรษฐกิจก่อนแล้วจึงตามด้วยการพัฒนาอย่างอื่น

3. ให้สาเหตุของการพัฒนาสังคมใหม่ ๆ เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาแบบผสมผสาน การปฏิรูปที่ดิน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory)

ชานาญ วงศ์วินิจศร (2545 : 21) เห็นว่าพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมประกอบด้วย หน่วย (Elements) ที่สำคัญ 3 ประการคือ

กิจกรรม (Activities) คือ การกระทำต่างๆของมนุษย์ในสถานการณ์ที่กำหนดเพื่อมุ่งประสงค์รางวัล

การกระทำระหว่างกัน (Interaction) เป็นกระบวนการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันในหนึ่งหน่วยกิจกรรมเพื่อต้องการรางวัลและหลีกเลี่ยงการลงโทษจากบุคคลอื่น

ความรู้สึก (Sentiments) เป็นสภาพจิตภายในตัวบุคคลในกิจกรรมและการกระทำระหว่างกันเช่น ความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในแง่พฤติกรรมและการแลกเปลี่ยนยังมีตัวแปรอื่นๆเข้ามาเกี่ยวข้องกับอีก ได้แก่ คุณค่า (Value) เป็นระดับคุณค่าของรางวัลบรรทัดฐาน (Norms) ปริมาณ (Quantity) เป็นจำนวนหน่วยในการทำกิจกรรม ราคา (Cost) เป็นลักษณะการกระทำที่ทำได้แล้วได้รับการลงโทษหรือได้รางวัลหรือเปลี่ยนจากรางวัลหนึ่งมาสู่อีกรางวัลหนึ่ง ทูน (Investments) ได้แก่ สิ่งที่มีบุคคลมีมาแต่เดิม เช่น ทักษะ สถิติปัญญา ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา เพศ อายุ เชื้อชาติ เป็นต้น กำไร (Profit) การประเมิน (Distributive Justice) ได้แก่การที่บุคคลประเมินกำไรขาดทุน แล้วจึงแสดงพฤติกรรม

2. ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (Theory of Social Psychology)

ชำนาญ วงศ์วินิจศร (2545 : 19) กล่าวว่า มาสโลว์ (Maslow) ได้ค้นคว้าเกี่ยวกับ แรงจูงใจ (Motivation) ของการกระทำของมนุษย์ไว้หลายประการและได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านั้นถูกจำกัดลำดับขั้นของความต้องการจากน้อยไปหามาก เมื่อความต้องการใดเกิดขึ้นแล้วไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอ ความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่และจะเป็นแรงขับที่มีพลังผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมโน้มไปในทางที่จะบำบัดความต้องการเหล่านั้นอยู่เสมอ

มาสโลว์ (Maslow) ได้อธิบายว่า ความต้องการพื้นฐานที่ทำให้คนเราแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ มีอยู่ 5 ประการ โดยแยกออกเป็นระดับต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Need) ถือว่าเป็นความต้องการขั้นต้น
- 2.2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Need)
- 2.3 ความต้องการความรัก (Love or Belong Need)
- 2.4 ความต้องการการยกย่องนับถือจากคนอื่นหรือมีเกียรติในสังคม (Esteem Need)
- 2.5 ความต้องการประสบความสำเร็จ (Self-Actualization Need) ต้องการแสดง

ความสามารถของตนเองให้ประจักษ์แก่ผู้อื่น

จากทฤษฎีนี้สรุปได้ว่า ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่เกิดจากความพึงพอใจของมนุษย์ เป็นแรงผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วม

6. ชุมชนบ้านหินดาต หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด : ประวัติข้อมูลชุมชน (Community Profile)

ประวัติ (History Profile)

ชื่อชุมชน	ชุมชนบ้านหินดาต หมู่ 8
ตำบล	คลองใหญ่
อำเภอ	แหลมงอบ
ผู้ใหญ่บ้าน(เดิม)	นายอรุณ ถนอมพวก
ผู้ใหญ่บ้าน(ปัจจุบัน)	นายนพกร ทิคุนันท์
ประธานโครงการฯ	นายโยธิน วรรณโกสิทธิ์

สภาพทั่วไป

ที่ตั้ง บ้านหินดาต หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของที่ว่าการอำเภอแหลมงอบ อยู่ห่างจากตอนกลางของอำเภอแหลมงอบประมาณ 8 กิโลเมตร ถนนสายแหลมงอบ - บางกระดาน 5 กิโลเมตร มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งบนบกและทางทะเล มีลักษณะเป็นแนวยาวติดทะเล เป็นระยะทาง 10 กิโลเมตรและอยู่ห่างจากที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดประมาณ 25 กิโลเมตร

เนื้อที่ ตำบลคลองใหญ่มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 65 ตารางกิโลเมตร หรือ 40,625 ไร่

ภาพที่ 2.9 แสดงสภาพทั่วไปของ บ้านหินดาต หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ของตำบลคลองใหญ่ โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นทิวเขาสลับมีที่ราบเชิงเขา และแนวติดกับทะเลเป็นแนวยาวประมาณ 10 กิโลเมตร

ทิศเหนือ	จรด	หมู่ที่ 1 บ้านคลองใหญ่
ทิศใต้	จรด	แนวริมทะเล
ทิศตะวันออก	จรด	หมู่ที่ บ้านคลองใหญ่
ทิศตะวันตก	จรด	หมู่ที่ 4 บ้านแหลมอวน

จำนวนหมู่บ้าน ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน รวมประมาณ 1,400 ครัวเรือนมีรายละเอียด ดังนี้

หมู่ที่ 1	บ้านคลองใหญ่	จำนวน	245	ครัวเรือน
หมู่ที่ 2	บ้านหนองเตียน	”	218	ครัวเรือน
หมู่ที่ 3	บ้านเนินดินแดง	”	205	ครัวเรือน
หมู่ที่ 4	บ้านแหลมอวน	”	150	ครัวเรือน
หมู่ที่ 5	บ้านธรรมชาติบน	”	179	ครัวเรือน
หมู่ที่ 6	บ้านธรรมชาติล่าง	”	209	ครัวเรือน
หมู่ที่ 7	บ้านวังตาสังข์	”	43	ครัวเรือน
หมู่ที่ 8	บ้านหินลาด	”	127	ครัวเรือน (เดิมขึ้นกับหมู่ 1 และ

แยกมาเป็นหมู่ 8 ประมาณ พ.ศ. 2544)

ประชากร มีจำนวนทั้งสิ้น 4,886 คน โดยแยกเป็นชายจำนวน 2,506 คนและหญิงจำนวน 2,380 คน ทั้งนี้ โดยมีความหนาแน่นเฉลี่ย จำนวน 71 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร

ขนาดของชุมชน ชุมชนบ้านหินลาด หมู่ 8 เป็นชุมชนขนาดเล็กและเป็นชุมชนชายฝั่งทะเล มีประชากร 422 คน เป็นชาย 202 คน เป็นหญิง 220 คน

แบบแผนการประกอบอาชีพ ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง โดยมีรายได้เฉลี่ยคนละประมาณ 15,000 บาทต่อเดือน ส่วนด้านการเกษตรการทำสวนยางพารา (รายได้จากการกรีดยางเฉลี่ยประมาณ 7,000-15,000/ เดือน /ครอบครัว) สวนผลไม้ ประมงชายฝั่ง รับจ้างทั่วไป และค้าขาย ตามลำดับและในปัจจุบันชาวบ้านมีอาชีพทำไร่สับปะรด โดยมีแหล่งรับซื้อคือ สมิงพูด ซึ่งมารับซื้อถึงที่ไร่โดยชาวบ้านมีรายได้เฉลี่ยคนละ 4,000 บาทต่อเดือน

แบบแผนการดำรงชีวิต ประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงดำรงชีวิตโดยพึ่งพาทรัพยากรชายฝั่งทะเลในการดำรงชีวิตและในการประกอบอาชีพ

แบบแผนการเกษตรฤดูกาล

ลักษณะทางกายภาพ	มีระบบนิเวศน์เดิมเป็นแนวหินปะการัง
ลักษณะอากาศ	โดยปกติมีอากาศแจ่มใสและมีคลื่นในเวลากลางวันจะมีฝนตก
ลักษณะพืชผล	สวนผลไม้ได้แก่ เงาะ มังคุด ทุเรียน สับปะรด (แหล่งรับซื้อคือ สมิ้งฟู๊ด) และทุเรียน

ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรม มีการอนุรักษ์ประเพณีการทำบุญทะเล เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษและผู้ล่วงลับไปแล้วและแก้ส้วมน้ำในทะเลที่ชาวบ้านจับมาเป็นอาหารและเพื่อการจำหน่าย นอกจากนี้มีการทำบุญศาลท่านพ่อไทร ทุกวันที่ 6 เมษายนของทุกปี (ข้อมูลจากลุงประนอม จันทร์वाल และลุงสวิง อายุยืน ชาวบ้านหินดาด)

ปัญหาและอุปสรรค มีปัญหาเรื่องที่ยอดเรือ ยังไม่มีที่ยอดเรือถาวร

สภาพทางเศรษฐกิจ มีอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นประกอบอาชีพด้านการเกษตร

สภาพทางสังคมและศาสนา	<u>ด้านการศึกษา</u> มีโรงเรียนบ้านคลองใหญ่ หมู่ 1
	<u>สถาบันและองค์การศาสนา</u> มีวัดคลองใหญ่ หมู่ 8
	มี มัสยิดคอรัลบาเรียห์ หมู่ 1
	<u>สาธารณสุข</u> มี สถานีอนามัยบ้านคลองใหญ่ หมู่ 1

การคมนาคม ประชาชนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ถนนสายหลักเส้นทางแหลมงอบ-บางกระดาน โดยเส้นทางคมนาคมส่วนใหญ่จะสะดวก โดยมีบางพื้นที่ยังไม่เป็นถนนคอนกรีตตลอดเส้นทาง

มวลชนจัดตั้ง

- สมาชิกลูกเสือชาวบ้าน
- สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน
- สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)
- กลุ่มสัจจะ
- สมาชิกโครงการบ้านปลา บ้านหินดาด หมู่ 8

7. โครงการบ้านปลาของบ้านหินดาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

ผู้ก่อตั้งโครงการ

นายอรัญ ถนอมพวก อดีตผู้ใหญ่บ้านหินดาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ
จังหวัดตราด

ความเป็นมาของโครงการ

เริ่มจากการที่กลุ่มผู้นำชุมชนของบ้านหินดาด หมู่ 8 ได้ระดมความคิดเพื่อการสร้างแหล่ง
อาศัยของสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในทะเล อันเป็นผลมาจากการที่ระบบนิเวศทางทะเลถูกทำลายเนื่องมา
จากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีในการจับสัตว์น้ำที่เป็นการทำลายแหล่งอาศัยของ
สัตว์น้ำ ในทะเลที่อุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ โดยกลุ่มผู้นำชุมชนในขณะนั้นได้นำแผนการสร้าง
แหล่งอาศัยของสัตว์น้ำทางทะเลรวมทั้งแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล โดยเข้าทำ
การปรึกษากับนายเสริม อุ่นชู นายอำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด และนายเฉลิมพล พวงทอง
ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอันอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
เพื่อช่วยพิจารณาความเหมาะสมตลอดจนการประสานความร่วมมือในการดำเนินงาน ในที่สุดจึง
เป็นที่มาของ โครงการบ้านปลานี้

ภาพที่ 2.10 แสดงภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหินดาด

วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อจัดการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมบริเวณแนวชายฝั่งทะเลในพื้นที่ของบ้านหินคาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ให้เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำในทะเลที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้ โดยดำเนินการโครงการตามแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วย

สถานที่ดำเนินการของโครงการ

บริเวณพื้นที่แนวชายฝั่งทะเลบ้านหินคาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

ลักษณะขนาดของโครงการ

เป็นโครงการพัฒนาระดับหมู่บ้านในชนบท

ข้อกำหนดคุณสมบัติของผู้ดำเนินการตามโครงการ

ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบ้านหินคาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด รวมทั้งกลุ่มเยาวชนที่สนใจด้วย

ภาพที่ 2.11 แสดงภาพบ้านปลาตามภูมิปัญญาชาวบ้าน

คณะผู้ดำเนินการโครงการ

รายนามคณะกรรมการ

โครงการบ้านปลา บ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

ลำดับที่	ชื่อ	นามสกุล	ตำแหน่ง
1	นายอรัญ	ถนนอมพวก	ประธานกิตติมศักดิ์ ตลอดกาล
2	นายนพกร	ทิกุนันท์	ประธานที่ปรึกษา กิตติมศักดิ์
3	นายนพดล	สุวรรณภักดี	ที่ปรึกษา กิตติมศักดิ์
4	นายอนันต์	วรรณ โกสิทธิ์	ที่ปรึกษา กิตติมศักดิ์
5	นายสมภพ	พวงสุวรรณ	ที่ปรึกษา กิตติมศักดิ์
6	นายสวิง	อายุยืน	ที่ปรึกษาด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน
7	นายวินัย	วรรณ โกสิทธิ์	ปราชญ์ชาวบ้าน
8	นายโยชิน	วรรณ โกสิทธิ์	ประธาน โครงการ
9	นายละออ	ครองยุทธ	รองประธาน (ผู้ชำนาญการฝ่ายเรือ)
10	นายธีระพงษ์	พิมพ์พันธ์	รองประธาน ฝ่ายยานพาหนะ
11	นายมนัส	อายุยืน	รองประธาน ฝ่ายอำนวยความสะดวกทางทะเล
12	นายฉิม	ทองดี	รองประธานฝ่ายบริหารทั่วไป
13	นายชลูด	รุ่งโรจน์	รองประธานฝ่ายผลิตบ้านปลา
14	นางสาววีนิส	ถนนอมพวก	เลขานุการ
15	นางลัดดาวัลย์	ถนนอมพวก	เหรัญญิก
16	นางหนูเพียร	อุ่นใจ	ปฏิคม
17	นายสำราญ	ทองดี	ผู้ช่วยผู้ชำนาญการฝ่ายเรือ
18	นายพยอม	มันธูรัตน์	กรรมการ
19	นายออก	ครองยุทธ	กรรมการ
20	นางไสว	อายุยืน	กรรมการ
21	นางสุนันท์	มะโนรัตน์	กรรมการ

22	นางสัมพันธ์	รุ่งโรจน์	กรรมการ
23	นายศราวุธ	นามนาค	กรรมการ
24	นายสมหวัง	ทองดี	กรรมการ
25	นางจันทร์ฉาย	วรรณ โกลิทธิ์	กรรมการ
26	นายศิริชัย	มิลินทพาน	กรรมการ
27	นางสาวจารุณีย์	รุ่งโรจน์	กรรมการ
28	นางสาวจันทิมา	ทิกุนันท์	กรรมการ
29	นายประเสริฐ	สุขสวัสดิ์	กรรมการ
30	นายนเรศ	สนิทมาก	กรรมการ
31	นางจำปา	วงษ์สุวรรณ	กรรมการ
32	นายเอกพล	อายุยืน	กรรมการ
33	นายพนอ	เซาวลิต	กรรมการ
34	นางสาวนพรัตน์	บินลอย	กรรมการ
35	นายเกษม	ทองดี	กรรมการ
36	นายอำพร	คชสินธุ์	กรรมการ
37	นายณัฐวุฒิ	คชสินธุ์	กรรมการ
38	นางประสงค์	นามนาค	กรรมการ
39	นางวัชรินทร์	ทิกุนันท์	กรรมการ
40	นางสาวสุปราณี	แก้วหุง	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
41	นางสาวลาณี	ชมเดช	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
42	นางสาวกึ่งกาญจน์	ลัทธิเดช	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
43	ค.ช. เกียรติศักดิ์	อายุยืน	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
44	ค.ญ. อนุรักษ์พร	อายุยืน	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
45	ค.ญ. วิภา	มันธรัตน์	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
46	ค.ช. วรพล	มันธรัตน์	กรรมการเครือข่ายเยาวชน

47	ค.ญ. สุภารัตน์	มิลิตาปาน	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
48	ค.ญ. จันทร์เพ็ญ	วรรณโกสิทธิ์	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
49	ค.ช. พรเทพ	วรรณโกสิทธิ์	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
50	น.ส. กัญญา	ครองยุทธ	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
51	ค.ญ. จันทร์เพ็ญ	ครองยุทธ	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
52	น.ส. ชุ่มชื่น	ครองยุทธ	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
53	ค.ช. บุญรัตน์	ครองยุทธ	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
54	น.ส. สุภรักษ์	ถนนอมพวก	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
55	ค.ช. สิทธิชัย	ถนนอมพวก	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
56	ค.ญ. วรินทิพย์	ถนนอมพวก	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
57	นาย สมเกียรติ	รุ่งโรจน์	กรรมการเครือข่ายเยาวชน
58	ค.ช. เกรียงไกร	รุ่งโรจน์	กรรมการเครือข่ายเยาวชน

หลักการ โดยประชาชน สู่ประชาชน เพื่อประชาชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับการดำเนินการ

สำหรับผลที่คาดว่าจะได้รับคือ

1. ทำให้เป็นการเสริมสร้างให้กลุ่มประชาชนในพื้นที่ที่ดำเนินโครงการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล และทำให้เกิดความสามัคคี เกิดจิตสำนึก ร่วมกันในการร่วมกันฟื้นฟูการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเลให้มีการจัดการอย่างมีระบบ รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลอย่างมีคุณค่าทั้งนี้ เพื่อสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป
2. ทำให้เกิดการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเลที่ถูกทำลายให้มีความอุดมสมบูรณ์ต่อไป

การศึกษาพื้นที่เบื้องต้น (Field Reconnaissance)

โดยเริ่มต้นด้วยการศึกษาความสำคัญของแนวหินปะการัง ซึ่งได้พบสิ่งมีชีวิตจำนวนมาก รวมทั้งสาหร่ายชนิดต่างๆ จึงนับได้ว่าเป็นแหล่งผลิตอาหารที่ดี นอกจากนี้แนวหินปะการังดังกล่าวยังเป็นแหล่งซ่อนศัตรูของสัตว์น้ำชนิดต่างๆ ได้เป็นอย่างดีทำให้เป็นบริเวณที่เหมาะสมต่อการหาอาหาร หลบซ่อนตัว ผสมพันธุ์และการอนุบาลตัวอ่อนของสัตว์น้ำในทะเลหลากหลายชนิด จากการศึกษาพื้นที่เบื้องต้นพบว่าแนวหินปะการังมี 3 แบบ คือ

1. แนวหินปะการังชายฝั่ง (Fringing Reef) เป็นแนวหินปะการังที่มีร่องน้ำตื้นกั้นอยู่ระหว่างแนวหินปะการังกับแนวชายฝั่ง ได้แก่ แนวหินปะการังที่พบอยู่ทั่วไปในทะเลบริเวณอ่าวไทย
2. แนวหินปะการังที่อยู่ห่างฝั่ง (Barrier Reef) เป็นแนวหินปะการังห่างฝั่งโดยมีร่องน้ำลึกกั้นอยู่
3. แนวหินปะการังรูปเกือกม้า (Atoll Reef) เป็นแนวหินปะการังที่มีทะเลสาบอยู่ตรงกลาง โดยจากการศึกษาพื้นที่เบื้องต้นของโครงการนี้พบว่าส่วนใหญ่เป็นแนวหินปะการังชายฝั่ง (Fringing Reef) และแนวหินปะการังดังกล่าวได้ถูกทำลายลงอย่างมาก ทั้งนี้ ด้วยสาเหตุอันเนื่องมาจากหลายสาเหตุโดยหนึ่งในหลายสาเหตุที่ทำลายแนวหินปะการังก็คือ สาเหตุอันเกิดจากการใช้เทคโนโลยีในการจับสัตว์น้ำนั่นเอง ดังนั้นโครงการนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญข้อหนึ่ง คือการร่วมกันฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชายฝั่งให้กลับมามีความสมบูรณ์เพื่อจะได้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำในทะเล ซึ่งจะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่รวมทั้งต่อรายได้และเศรษฐกิจของชุมชนด้วยอันจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนและได้แสดงออกให้เห็นว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนทั่วประเทศในการที่จะร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

การดำเนินงานของโครงการ

เริ่มจากการร่วมกันปัญหา โดยกลุ่มผู้นำของชุมชนบ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ได้ร่วมกันระดมความคิดในการสร้างแหล่งที่อยู่อาศัย (Habitats) ของสัตว์น้ำทางทะเล และเป็นผลต่อเนื่องมาจากสภาพปัญหาและความมุ่งมั่นในการพัฒนาระบบนิเวศของชาวชุมชนบ้านหินลาด หมู่ 8 ร่วมกับผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยจัดการศึกษาและกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง และการเรียนรู้ตามประสบการณ์ ทั้งนี้ในการดำเนินงานกำหนดให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เข้ามามีส่วนร่วมตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการเพื่อสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล การดำเนินโครงการนี้มุ่งหวังส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีความสุขอันจะส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมดีขึ้น นอกจากนี้การดำเนินงานในโครงการนี้สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาโครงการบ้านปลาเพื่อฟื้นฟูสภาพแหล่งที่อยู่อาศัยเดิมของปลาเพื่อทำให้ความสมดุลของธรรมชาติกลับคืนมา และปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความรักและหวงแหนในทรัพยากรชายฝั่งทะเลและทำให้เกิดความคิดต่อเนื่องในการทำแนวป้องกันโดยการเลี้ยงหอยแมลงภู่มะพร้าวและการปลูกป่าชายเลน ทั้งยังส่งผลต่อการประกอบอาชีพของประชาชนบ้านหินลาด ทำให้ประชาชนสามารถประกอบอาชีพการจับ

สัตว์น้ำบริเวณบ้านปลาอย่างเพียงพอในการบริโภคและการจำหน่าย ซึ่งทั้งหมดนี้สอดคล้องกับแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

การดำเนินงานของโครงการบ้านปลาฯ นี้ แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้
การดำเนินงานในระยะที่ 1

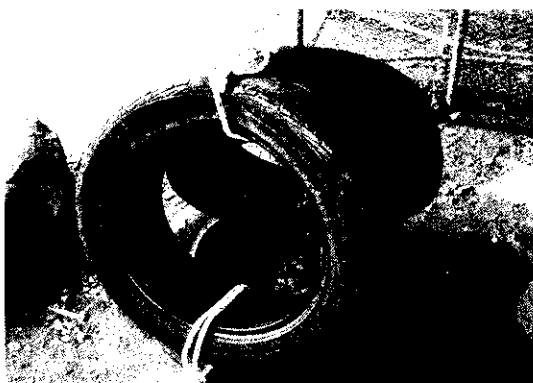
การดำเนินงานในระยะแรกนี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2549 โดยการศึกษาดูงานร่วมกับตัวแทนกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล บ้านหินดาต จำนวน 10 คน เกี่ยวกับเรื่องการเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืด กลุ่มประมงพื้นบ้านตากวน อำเภอเมือง จังหวัดระยอง และกลุ่มเลี้ยงปลาเก๋าดำบลปากน้ำประแสร์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ผลจากการศึกษาดูงานในครั้งนี้ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล บ้านหินดาตได้เริ่มคิดทบทวนจนเกิดแรงบันดาลใจที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดแหล่งรวมและขยายพันธุ์สัตว์น้ำในลักษณะของการทำบ้านปลา โดยการนำวัสดุเหลือใช้มาทำเป็นบ้านปลาเพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำในทะเล ซึ่งจะช่วยให้ชาวบ้าน ในชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

การดำเนินงานในระยะที่ 2

การดำเนินงานในระยะนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ เมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2550 โดยการกำหนดให้มีการระดมความคิดและการประมวลความรู้จากประสบการณ์ กำหนดเป็นสมมติฐานเบื้องต้น แล้วจึงดำเนินการตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และตรวจสอบผลที่ได้รับ

ผลการดำเนินงานในระยะนี้กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลบ้านหินดาต ได้ดำเนินการทำแหล่งที่อยู่อาศัยสัตว์น้ำ โดยนำความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านมาร่วมกันออกแบบบ้านปลาโดยนำยางรถยนต์เก่าจำนวน 3 เส้น มาผูกมัดติดกัน โดยเส้นที่ 1 ใช้ทำเป็นฐานโดยการเทปูนปอร์ตแลนด์และนำไม้ไผ่ที่มีความยาวประมาณ 50 เซนติเมตร ขนาดเส้นรอบวง ½ นิ้ว ปักลงในปูนของยางเส้นที่ 1 ให้เป็นรู เพื่อไว้สำหรับผูกเชือก หลังจากนั้นนำยางรถยนต์อีก 2 เส้น มาผูกให้ติดกันเป็นรูปสามเหลี่ยม เรียกว่า “บ้านปลาแบบที่ 1”

ภาพที่ 2.12 แสดงบ้านปลาแบบที่ 1

จากการศึกษาโครงสร้างของบ้านปลาแบบนี้พบว่า ระบบโครงสร้างมีความแข็งแรงน้อย และมีช่องว่างระหว่างยางรถยนต์ซึ่งอาจทำให้สัตว์น้ำไม่เข้าไปอยู่อาศัย ด้วยเหตุนี้ กลุ่มอนุรักษ์ฯ จึงได้กำหนดให้มีการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาโครงสร้างบ้านปลาแบบที่ 2 โดยเน้นให้มีความแข็งแรงและมีความเหมาะสมในตัวโครงสร้างของบ้านปลามากกว่าบ้านปลาแบบที่ 1

การดำเนินงานในระยะที่ 3

ดำเนินการจัดการเรียนรู้เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2550 โดยกำหนดให้มีการระดมความคิดและประมวลความรู้จากประสบการณ์แล้วกำหนดเป็นสมมติฐานเบื้องต้นและดำเนินการตามสมมติฐานที่กำหนด

ผลที่ได้จากการดำเนินงานในระยะนี้กลุ่มอนุรักษ์ฯ ได้ทำแหล่งที่อยู่อาศัยของปลาโดยนำความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านมาร่วมกันออกแบบบ้านปลาโดยการนำยางรถยนต์เก่าจำนวน 4 เส้น มาผูกมัดติดกัน โดยใช้เส้นที่ 1 ทำเป็นฐานโดยการเทปูนปอร์ตแลนด์และนำไม้ไผ่ที่มีความยาวประมาณ 50 เซนติเมตรมีขนาดเส้นรอบวง $\frac{1}{2}$ นิ้ว หลังจากนั้นนำยางรถยนต์เก่าอีกจำนวน 2 เส้น มาผูกติดประกบทั้งด้านซ้ายและด้านขวา และนำยางรถยนต์เก่าอีกจำนวน 1 เส้น มาวางไว้ด้านบนโดยมัดผูกติดกันให้แน่น เรียกว่า “บ้านปลาแบบที่ 2 ”

จากการศึกษาโครงสร้างของบ้านปลาแบบที่ 2 พบว่า ระบบโครงสร้างมีความแข็งแรงมากขึ้น แต่ยังมีข้อบกพร่องในจุดของยางรถยนต์เก่าเส้นที่ 2 และ 3 ยังมีการไหวตัวและยุบตัวเมื่อเวลา கட ซึ่งอาจเป็นผลให้เมื่ออยู่ใต้น้ำ กระแสน้ำจะทำให้ไม่เป็นรูปทรงและทำให้ปลาไม่เข้ามาอยู่อาศัย ด้วยเหตุบกพร่องดังกล่าวนี้ กลุ่มอนุรักษ์ฯ จึงได้กำหนดให้มีการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาโครงสร้างบ้านปลาแบบที่ 3 ขึ้นอีก โดยเน้นให้มีความแข็งแรงและมีความเหมาะสมในโครงสร้างของบ้านปลามากขึ้นอีก

ภาพที่ 2.13 แสดงบ้านปลาแบบที่ 2

การดำเนินงานในระยะที่ 4

ดำเนินการจัดการเรียนรู้เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2550 โดยกำหนดให้มีการระดมความคิดและประมวลความรู้จากประสบการณ์แล้วกำหนดเป็นสมมติฐานเบื้องต้นแล้วดำเนินการตามสมมติฐานนั้น

ผลที่ได้จากการดำเนินงาน กลุ่มอนุรักษ์ฯ ได้ร่วมกันออกแบบบ้านปลา โดยนำยางรถยนต์เก่าจำนวน 6 เส้น นำมาผูกมัดติดกัน โดยใช้ยางรถยนต์เก่าเส้นที่ 1 ทำเป็นฐานโดยการเทปูนปอร์ตแลนด์และนำไม้ไผ่ที่มีความยาวประมาณ 50 เซนติเมตร ขนาดเส้นรอบวง $\frac{1}{2}$ นิ้ว ปักลงในปูนของยางรถยนต์เก่าเส้นที่ 1 ให้เป็นรู เพื่อเอาไว้สำหรับผูกเชือก หลังจากนั้นนำยางรถยนต์เก่าเส้นที่ 2, 3, 4 และ 5 มาประกอบด้านข้างทั้ง 4 ด้าน โดยนำยางรถยนต์เก่าเส้นที่ 6 มาวางไว้ด้านบนแล้วผูกมัดติดกันให้แน่นเป็นแบบลูกเต๋า เรียกว่า “บ้านปลาแบบที่ 3”

ภาพที่ 2.14 แสดงบ้านปลาแบบที่ 3

จากการศึกษาพบว่า บ้านปลาแบบที่ 3 นี้ มีความแข็งแรงปลอดภัยและมีความเหมาะสม โดยเมื่อนำบ้านปลาแต่ละชุดมาเรียงต่อกันในรูปทรงใด จะมีลักษณะเหมือนการล่อเลียนลักษณะธรรมชาติของร่องหินปะการัง ซึ่งจะมีผลทำให้ปลาอยู่อาศัยได้อย่างปลอดภัย รวมทั้งการขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในทะเลด้วย ทั้งนี้ โดยได้ประเมินถึงคุณประโยชน์ของบ้านปลาที่นอกเหนือไปจากการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปลาแล้ว ยังมีผลต่อการลดแรงปะทะของกระแสน้ำ ทำให้สัตว์น้ำไม่เคลื่อนที่ไปตามกระแสน้ำ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นจะส่งผลให้สัตว์น้ำอาศัยอยู่ในบริเวณแนวชายฝั่งทะเลของบ้านหินดาตมากขึ้น

ภาพที่ 2.15 แสดงขั้นตอนการทำบ้านปลา

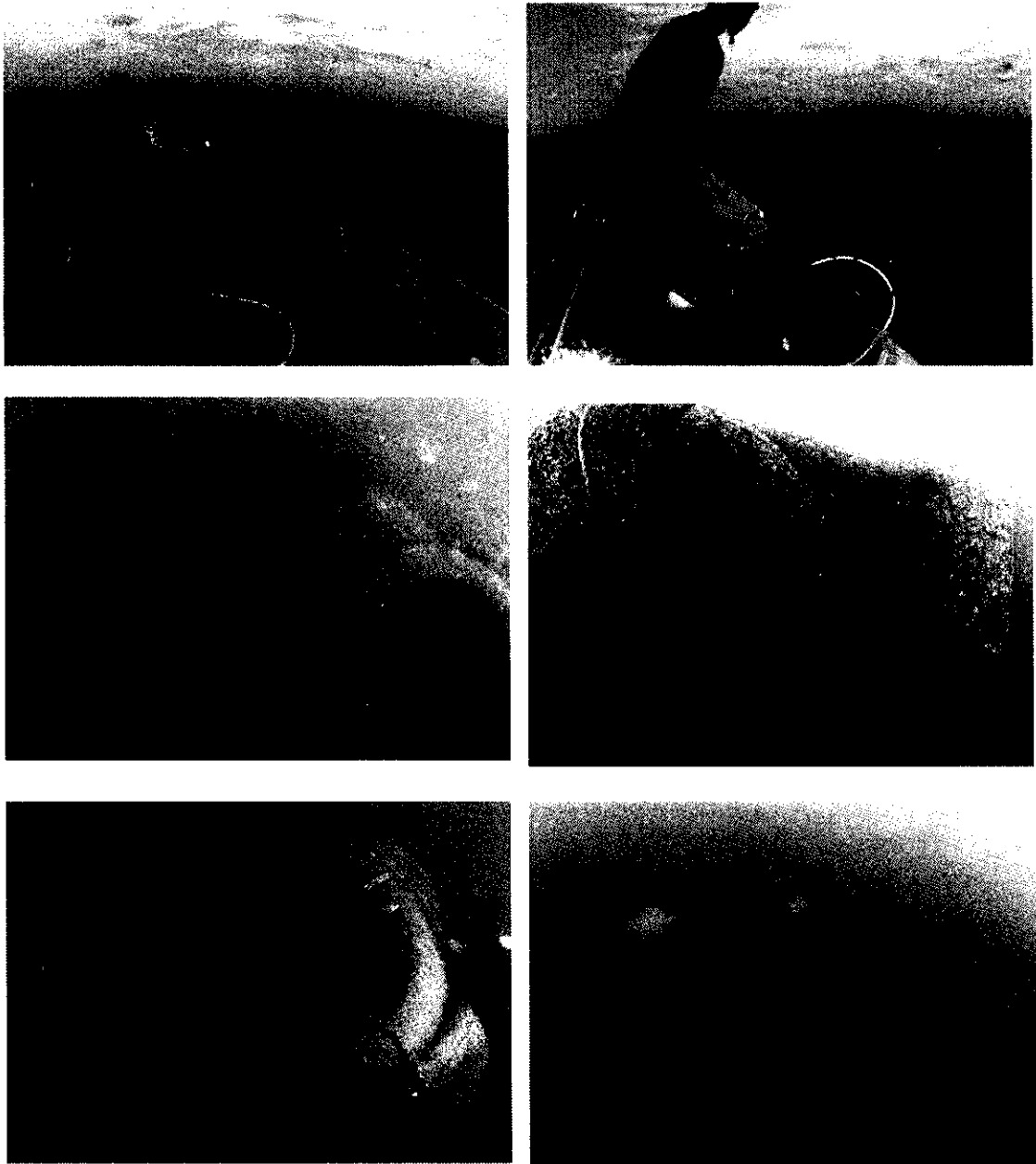
อนึ่ง กลุ่มอนุรักษ์ฯ มีความเห็นตรงกันว่า “บ้านปลาแบบที่ 3” นี้ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดีที่สุด ดังนั้น จึงได้ดำเนินการสร้าง “บ้านปลาแบบที่ 3” จำนวน 300 ชุด และนำไปวางบริเวณทะเลด้านหน้าเกาะปุย (บ้านหินคาด) โดยทิ้งวางลงในทะเลเป็นแนวรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าและได้ดำเนินการแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2550

ภาพที่ 2.16 แสดงการนำบ้านปลาไปทิ้งในทะเล

การตรวจสอบและการประเมินผลโครงการ

โดยการติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการด้วยการตรวจสอบเชิงประจักษ์ด้วยการส่งนักดำน้ำลงไปพิจารณาสภาพความเป็นจริงรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามโครงการเป็นระยะ ๆ นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์แลกเปลี่ยนข้อมูลกับสมาชิกของโครงการและผู้นำชุมชนบ้านหินคาด หมู่ 8 และชุมชนใกล้เคียงที่มีความสนใจในโครงการนี้

ภาพที่ 2.17 แสดงการสำรวจบ้านปลาที่ทิ้งลงในทะเล

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิเศษ ชมเดช และสิริ ทุกข์วินาศ (2528) เอกสารเผยแพร่ เรื่องแนวทางการพัฒนาประมง บริเวณลุ่มน้ำโก-ลก จังหวัดนราธิวาส ตามข้อเสนอของบริษัทที่ปรึกษาจากประเทศออสเตรเลีย โดยทำจัดโครงการจัดสร้างแนวปะการังเทียม บริเวณทะเลชายฝั่งที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำ ชายฝั่งทะเลเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยอนุรักษ์และเพิ่มประชากรสัตว์ทะเลได้อย่างจริงจัง จากผลการวางแผนปะการังเทียมของกรมประมงตามบริเวณต่าง ๆ ทั้งอ่าวไทยและทะเลอันดามัน ซึ่งดำเนินการมาแล้วเป็นเวลา 4-5 ปี จะสามารถสรุปผลและเสริมแนวความคิดข้างต้นได้เป็นอย่างดี

โครงการจัดสร้างแนวปะการังเทียม มีหลักการ คือ การจัดสร้างแนวปะการังเทียม บริเวณทะเลชายฝั่งของอำเภอตากใบ จะอยู่ห่างจากฝั่งคลองตากใบ ประมาณมากกว่า 10 กิโลเมตร เป็นแนว ยาวประมาณ 500 เมตร และกว้าง 100 เมตร จะได้เนื้อที่ประมาณ 31 ไร่ (500 x 100 ตารางเมตร) และแนวปะการังเทียมควรอยู่ในช่วงความลึกของน้ำทะเลประมาณ 6-10 เมตร

ปะการังเทียมอาจจะเป็นรูปสี่เหลี่ยมซึ่งสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ยางรถยนต์เก่าอัด ปูนซีเมนต์ หรือซากเรือเก่า ๆ วัตถุเหล่านี้สามารถนำไปวางได้น้ำเป็นแนวปะการังเทียมได้อย่างดี และแนวปะการังเทียมนี้ควรจะวางในแหล่งที่ไม่กีดขวางทางเดินเรือโดยทั่ว ๆ ไป

ขวัญศิริ เจริญทรัพย์ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่ บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกต่อคุณภาพชีวิตชุมชนหนองแฟบ เทศบาลตำบลมาบตาพุด โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนและคุณภาพชีวิตของชุมชนซึ่งได้รับผลกระทบ จากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก โดยการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิต ได้กำหนดกรอบ การศึกษาว่าประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ 1) มิติของคุณภาพชีวิต 2) หลักการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและ 3) หลักการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง

ผลการวิจัยพบว่า การที่ชุมชนหนองแฟบมีพื้นที่ติดกับเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ส่งผลให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างชุมชน โดยมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นแกนหลัก และส่งผลกระทบต่อระบบอื่นของชุมชนเช่น วิถีชีวิต ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนโดยมีรายละเอียด ดังนี้ ในปัจจัยด้านคุณภาพชีวิต จากมิติต่าง ๆ พบว่าชุมชนมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณะ มีสภาพเศรษฐกิจดี คนในชุมชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุข เยาวชนมีโอกาสทางการศึกษา คนในชุมชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ คนในชุมชนไม่มีปัญหาด้านจริยธรรมจนก่อให้เกิดการเดือดร้อน ชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ครอบครัวมีศักยภาพในการเลี้ยงดู สมาชิก ส่วนสภาพปัญหาที่พบคือ ปัญหาล้างแควล้อมได้แก่ มลพิษในอากาศ น้ำ และปัญหา ทรัพยากรทางธรรมชาติลดน้อยลง ส่วนในปัจจัยด้านการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนมี

กิจกรรมพัฒนาโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมดำเนินการตามแผน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนคือ ระบบและการบริหารการปกครองระดับเทศบาล ค่านิยมของข้าราชการท้องถิ่น ความสัมพันธ์ในชุมชน ความผูกพันในท้องถิ่น ระดับความรุนแรงของปัญหาและทัศนคติของชาวบ้านต่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ในปัจจัยด้านการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง พบว่า องค์ประกอบของการพึ่งตนเองที่พบในชุมชนคือการบรรลุถึงระดับการประังชีพในปัจจัยสี่ และการมีโครงสร้างทางด้านกายภาพและสังคมเพียงพอแก่ความต้องการพื้นฐานของชุมชน องค์ประกอบที่ไม่พบคือ ชุมชนมีการลงทุนหรือใช้ทรัพยากรภายในเป็นสำคัญเพื่อการประกอบอาชีพและการมีสถาบันที่จะสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกันในชุมชน

วิไล บุญบรรจง (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง โดยผลการศึกษาสรุปได้ว่า 1) ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง อยู่ในระดับต่ำ และ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ ความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวและความต้องการเกียรติยศ โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ชินพรรณ เมฆไพบูลย์ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมต่อระบบนิเวศธรรมชาติของชายฝั่งทะเลจังหวัดชลบุรีและระยอง โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาวิวัฒนาการ ลักษณะธรณีสัณฐาน ระบบนิเวศธรรมชาติ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมอุตสาหกรรมและท่าเรือที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ และระบบนิเวศธรรมชาติของหน่วยธรณีสัณฐานชายฝั่งทะเลจังหวัดชลบุรีและระยอง

ผลของการศึกษาพบว่า ชายฝั่งทะเลจังหวัดชลบุรีและระยองได้ผ่านกระบวนการแปรสัณฐาน การเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเลและกระบวนการทางทะเลได้แก่ คลื่น กระแสน้ำชายฝั่งและน้ำขึ้น-น้ำลง ทำให้เกิดลักษณะหน่วยธรณีสัณฐานชายฝั่ง 12 หน่วยสัณฐาน ได้แก่ หาดและสันทราย ที่ลุ่มหลังหาด หาดทรายเก่า ที่ราบน้ำทะเลท่วมถึง ที่ราบน้ำทะเลเคยท่วมถึง ลากูนเก่า หน้าผาสูงชันริมทะเลและหัวแหลมผาชัน ลานตะพักน้ำทะเล พื้นที่ค่อนข้างราบเรียบชายฝั่งทะเลที่ราบตะกอนน้ำพา ลาดเศษหินรอบเขาและเนินเขา และภูเขา โดยระบบนิเวศธรรมชาติของหน่วยธรณีสัณฐานเกือบทุกหน่วยถูกเปลี่ยนแปลงจากกิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางอุตสาหกรรม

อย่างมาก พื้นที่ทางการเกษตรส่วนใหญ่ถูกเปลี่ยนเป็นพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมและการสร้างท่าเรือ ล้ำออกไปในทะเล ทำให้เกิดปัญหาการกัดเซาะและทับถมหน่วยธรณีสัณฐานหาดทราย จึงต้องสร้างกองหินกันคลื่นเพื่อลดปัญหาดังกล่าว

ประจวบ ลีรักษาเกียรติ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงกุ้งทะเลและฟื้นฟูป่าชายเลน จังหวัดตราด โดยสารสนเทศภูมิศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อประเมินพื้นที่เลี้ยงกุ้งทะเลและป่าชายเลนจังหวัดตราด 2) เพื่อคัดเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการเลี้ยงกุ้งทะเลและการฟื้นฟูป่าชายเลนในจังหวัดตราด และ 3) จัดทำแผนที่พื้นที่เลี้ยงกุ้งทะเลและป่าชายเลนตลอดจนพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงกุ้งทะเลและฟื้นฟูป่าชายเลนจังหวัดตราด ผลการศึกษาพบว่า มีพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงกุ้งทะเลประมาณ 28,600.00 ไร่ และมีพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการฟื้นฟูป่าชายเลนประมาณ 68,606.25 ไร่

สุวรรณ วรสิงห์และคณะ (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพน้ำและตะกอนดินบริเวณแหล่งเลี้ยงปลาน้ำกร่อยในกระชังของ จังหวัดตราด โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา 4 ประการคือ 1) เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาน้ำกร่อยในกระชังของจังหวัดตราด 2) เพื่อให้ทราบถึงคุณภาพน้ำระหว่างการเลี้ยงปลาน้ำกร่อยในกระชังและนอกกระชังของจังหวัดตราด 3) เพื่อให้ทราบถึงคุณภาพตะกอนดินบริเวณแหล่งเลี้ยงปลาน้ำกร่อยในกระชังและนอกกระชังของจังหวัดตราดและ 4) เพื่อใช้ข้อมูลที่ได้มาในการประเมินศักยภาพการเลี้ยงปลาในกระชังของจังหวัดตราดและเพื่อใช้ในการทำวิจัยเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาต่อไป

ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพน้ำมีความเหมาะสมทั้งในและนอกกระชัง โดยปริมาณออกซิเจนในน้ำในกระชังบริเวณบ้านบางบัวมีค่าต่ำกว่านอกกระชังและมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.05$) ปริมาณออกซิเจนในน้ำและซัลไฟด์ในกระชังบริเวณบ้านไม้รูดมีค่าต่ำกว่านอกกระชัง และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.05$) ส่วนความลึกของน้ำ ความโปร่งแสง ความเป็นกรดต่าง ความเค็ม ความเป็นด่าง ความกระด้าง ปริมาณแอมโมเนีย ไนโตรที่ ไนเตรท และฟอสเฟต ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($P > 0.05$) แพลงก์ตอนบริเวณแหล่งเลี้ยงปลาในกระชังพบแพลงก์ตอนพืช 5 กลุ่ม ได้แก่ Blue Green Algae, Green Algae, Diatom, Dinoflagellate และ Euglenoid และแพลงก์ตอนสัตว์ 3 กลุ่ม ได้แก่ Protozoa, Copepod และ Nauplius ส่วนคุณภาพตะกอนดินพบว่า อินทรีย์คาร์บอน อินทรีย์วัตถุ ปริมาณไนโตรเจนรวม และค่า บีโอดี บริเวณในกระชังที่บ้านไม้รูดมีค่าสูงกว่านอกกระชัง ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.05$) เนื่องจากบ้านไม้รูดเป็นแหล่งชุมชน แต่ความเป็นกรดต่าง ปริมาณฟอสฟอรัสและลักษณะเนื้อดิน ทั้งในและนอกกระชัง ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($P > 0.05$)

อำนาจ ศิริเพชรและคณะ (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล จังหวัดปัตตานี โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานในพื้นที่จัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล 2) เพื่อทราบความเปลี่ยนแปลงของชนิด ปริมาณ อัตราการจับ และองค์ประกอบสัตว์น้ำที่จับได้ด้วยเครื่องมือประมงทะเลพื้นบ้านเมื่อมีการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล 3) เพื่อทราบสภาพของวัสดุที่ใช้จัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล 4) เพื่อทราบชนิดของเครื่องมือประมงที่ไม่เหมาะสมต่อการจับสัตว์น้ำ บริเวณแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล และ 5) เพื่อทราบแนวความคิดในการจัดการแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล โดยชุมชนประมงทะเลพื้นบ้าน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของการประมงทะเลพื้นบ้าน โดยเครื่องมือประมงทะเลพื้นบ้านบริเวณแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล จังหวัดปัตตานี ในปี พ.ศ. 2535 มีทั้งหมด 25 เครื่องมือ โดยส่วนใหญ่ในแต่ละอำเภอมีเครื่องมือประมงที่คล้ายกัน คือ อวนจมกึ่ง อวนจมปู อวนลอยปลาหู อวนจมปลาทราย เบ็ดตกปลา และลอบปลาหมึก

2) อัตราการจับ องค์ประกอบชนิดสัตว์น้ำและค่าความคล้ายคลึง ได้ผลการศึกษาคือ ในแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลขนาดใหญ่ สำหรับเครื่องมืออวนจมกึ่งมีอัตราการจับเพิ่มขึ้น โดยมีอัตราการจับมากที่สุดในปี พ.ศ.2538 จำนวน 7.1 กิโลกรัม ต่อ 1 เทียว โดยสัตว์น้ำที่จับได้มากที่สุดคือ กุ้งแชบ๊วย (*Penaeus Murguensis*) โดยในปี พ.ศ. 2536 จับกุ้งแชบ๊วยได้มากที่สุด จำนวน 2.23 กิโลกรัม ต่อ 1 เทียว โดยหลังการจัดสร้างจับกุ้งแชบ๊วยได้ลดลง แต่จับสัตว์น้ำชนิดอื่นได้เพิ่มขึ้น โดยปีพ.ศ. 2538 สัตว์น้ำชนิดอื่นที่จับได้มากที่สุดคือ ปลาหู (*Rastrelliger Brachysoma*) โดยจับได้ จำนวน 1.36 กิโลกรัม ต่อ 1 เทียว ส่วนจำนวนชนิดสัตว์น้ำที่จับได้ด้วยอวนจมกึ่ง ก่อนการจัดสร้างพบจำนวน 17 ชนิด เพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่า ในปีพ.ศ. 2537 และ 2538 พบจำนวน 33 ชนิด ค่าดัชนีความหลากหลายก็เพิ่มขึ้นด้วย ผลการวิเคราะห์ค่าความคล้ายคลึง พบว่า องค์ประกอบสัตว์น้ำที่จับได้ด้วยเครื่องมืออวนจมกึ่งก่อนการจัดสร้างมีความคล้ายคลึงกับหลังการจัดสร้างร้อยละ 58.36 ในขณะที่หลังการจัดสร้างองค์ประกอบสัตว์น้ำในปี พ.ศ. 2537 และ 2538 มีความคล้ายคลึงมากถึงร้อยละ 95.19 และองค์ประกอบสัตว์น้ำในปี พ.ศ. 2536 คล้ายคลึงกับปีพ.ศ. 2538 เพียงร้อยละ 55.97 ส่วนเครื่องมืออวนจมปู หลังการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล อัตราการจับสัตว์น้ำจากอวนจมปูเพิ่มขึ้นโดยมีอัตราการจับมากที่สุดในปี พ.ศ. 2538 จำนวน 17.95 กิโลกรัม ต่อ 1 เทียว สัตว์น้ำที่จับได้มากจะเป็นปูม้า และปลากะเบน จำนวนชนิดสัตว์น้ำที่จับได้ด้วยอวนจมปู ในปี พ.ศ. 2536 มีจำนวน 10 ชนิด หลังการจัดสร้างพบว่าจำนวนชนิดสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นถึง 32 ชนิด ในปี พ.ศ. 2537 และลดลงในปี พ.ศ.2538 เหลือ 30 ชนิด ผลการวิเคราะห์ค่าความคล้ายคลึงพบว่า องค์ประกอบสัตว์น้ำที่จับได้ด้วยอวนจมปู ก่อนการจัดสร้างมีความคล้ายคลึงกับหลังการจัดสร้างร้อยละ 55.49 โดยหลังการจัดสร้างองค์ประกอบสัตว์น้ำในปี พ.ศ. 2537 และ 2538 มีความคล้ายคลึงมากถึงร้อยละ 86.27 และองค์ประกอบสัตว์น้ำ

ในปี พ.ศ. 2536 คล้ายคลึงกับปี พ.ศ. 2538 เพียงร้อยละ 48.31 สำหรับเครื่องมืออวนจมปลาทราย หลังการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลอัตรการจับสัตว์น้ำจากอวนจมปลาทรายเพิ่มขึ้นถึง 5 เท่า โดยมีอัตรการจับมากที่สุดในปี พ.ศ. 2538 จำนวน 26.03 กิโลกรัม ต่อ 1 เที้ยว และผลการวิเคราะห์ ค่าความคล้ายคลึง พบว่า องค์ประกอบสัตว์น้ำที่จับได้ด้วยอวนจม ปลาทรายก่อนการจัดสร้างมีความ คล้ายคลึงกับหลังการจัดสร้างร้อยละ 80.88 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2537 และ 2538 มีค่าความ คล้ายคลึงมากถึง ร้อยละ 93.85 ส่วนเครื่องมืออวนลอยปลาหู อัตรการจับสัตว์น้ำด้วยอวนลอยปลาหู ในปี พ.ศ. 2537 จับได้ จำนวน 37.02 กิโลกรัมต่อ 1 เที้ยว มีค่ามากกว่าปี พ.ศ.2536 ที่จับได้ จำนวน 20.86 กิโลกรัม ต่อ 1 เที้ยว เกือบสองเท่า แต่คงที่ในปี พ.ศ. 2538 ที่จับได้ จำนวน 37.68 กิโลกรัม ต่อ 1 เที้ยว จำนวนชนิดสัตว์น้ำที่จับได้ด้วยอวนลอยปลาหู ในปี พ.ศ. 2536 มี 35 ชนิด เมื่อสร้างแหล่ง อาศัยสัตว์ทะเลแล้วจับสัตว์น้ำได้เพิ่มขึ้นถึง 54 ชนิด และลดลงเหลือ 47 ชนิดในปี พ.ศ. 2538 การ วิเคราะห์ค่าความคล้ายคลึง พบว่า องค์ประกอบสัตว์น้ำที่จับได้ด้วยอวนลอยปลาหู ก่อนการจัดสร้างมี ความคล้ายคลึงกับหลังการจัดสร้างเพียงร้อยละ 51.17 ในขณะที่องค์ประกอบสัตว์น้ำในปี พ.ศ. 2537 คล้ายคลึงกับปี พ.ศ. 2538 มากถึงร้อยละ 80.16 แต่องค์ประกอบสัตว์น้ำในปี พ.ศ. 2536 แตกต่างกัน มากกับปีพ.ศ. 2538 โดยมีค่าความคล้ายคลึงเพียงร้อยละ 40.27

ส่วนในแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลขนาดเล็กนั้น เครื่องมือเบ็ดตกปลา มีอัตรการจับสัตว์น้ำ ภายหลังการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลมีค่าเพิ่มขึ้น โดยเปลี่ยนแปลงจากปี พ.ศ. 2536 ที่จับได้ จำนวน 14.61 กิโลกรัม ต่อ 1 เที้ยว เพิ่มเป็น 18.60 กิโลกรัม ต่อ 1 เที้ยว ชนิดของสัตว์น้ำที่จับได้ มากที่สุดในปี พ.ศ. 2536 คือ ปลาอินทรี (*Scomberomorus Guttatus*) จำนวนชนิดสัตว์น้ำที่จับได้ ภายหลังการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2536 (8 ชนิด) ค่าความคล้ายคลึงของ องค์ประกอบสัตว์น้ำที่จับได้ ก่อนการจัดสร้างมีความคล้ายคลึงกับหลังการจัดสร้างร้อยละ 52.38 ส่วนเครื่องมือลอบหมึก มีอัตรการจับสัตว์น้ำหลังการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลมีอัตรการจับ เพิ่มขึ้นสองเท่า โดยอัตรการจับในปี พ.ศ. 2536 จำนวน 10.10 กิโลกรัมต่อ 1 เที้ยว เพิ่มขึ้นเป็น 18.54 กิโลกรัมต่อ 1 เที้ยว โดยสัตว์น้ำที่จับได้มีเพียง 2 ชนิด คือ หมึกหอม (*Sepioteuthis Lessoniana*) และ หมึกกระดอง (*Sepia spp.*) โดยหลังการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล อัตรการจับหมึกขนาดเล็ก ลดลงและจับหมึกขนาดใหญ่ได้เพิ่มขึ้น ค่าความคล้ายคลึงกันขององค์ประกอบสัตว์น้ำที่จับได้ทั้ง ก่อนและหลังการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล มีความคล้ายคลึงกันมาก

3) การศึกษาระบบนิเวศในแหล่งอาหารสัตว์ทะเล หลังการดำน้ำสำรวจแหล่งอาหารสัตว์ ทะเลที่ระยะห่างฝั่ง 3 กิโลเมตร สัตว์น้ำที่พบอยู่ตามบริเวณแท่งคอนกรีต ได้แก่ ปลาสลิคหิน ปลาอม ไข่ ปลาปู ปลาตุ๊กทะเล ปูม้า โดยปลาที่พบมากคือ ปลาอมไข่ ส่วนแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลที่ระยะ ห่างฝั่ง 5 กิโลเมตร สัตว์น้ำที่พบอยู่ตามบริเวณแท่งคอนกรีต ได้แก่ ปลากระัง ปลากะพงข้างป่าน

ปลากระพงแดง ปลาสีกันบัง ปลาสร้อยนกเขา ปลานกขุนทอง ปลาสินสมุทร ปลาทรายแดง ปลาทรายขาว ปลาสลิดหิน ปลาข้างเหลือง ปลาวิหังพัดและปลาปักเป้าหน้าหมา ส่วนใหญ่พบตามกองหินธรรมชาติและมีขนาดใหญ่พอสมควร

4) แนวความคิดในการจัดการแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล ชาวประมงพื้นบ้านเห็นว่าทั้งผลดีและผลเสีย คือ ในแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลขนาดใหญ่ใกล้ชายฝั่งมีชนิดและปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นร้อยละ 45.24 ทำให้ชาวประมงทะเลพื้นบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.91 ส่วนในแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลขนาดเล็กที่อยู่ไกลฝั่งมีชนิดและปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น ชาวประมงต้องการให้มีการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลต่อไปอีก ร้อยละ 78.57 โดยต้องการจัดสร้างเพื่อเป็นแหล่งประมงห่างฝั่งร้อยละ 60.61

ธรรมศักดิ์ ยี่มินและคณะ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในป่าชายเลน โดยชมรมเรือเล็กเกาะช้าง จังหวัดตราด โดยศึกษาโครงการพื้นที่สาธิตการจัดการแนวปะการังหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ภายใต้ UNEP GEF Project on Reversing Environmental Degradation Trends in the South China Sea and Gulf of Thailand (UNEP GEF SCS) สนับสนุนกิจกรรมของชมรมเรือเล็กหมู่บ้านคลองสน กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราดและตั้งเป็นกลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หมู่บ้านคลองสน โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนการท่องเที่ยวชมทัศนียภาพป่าชายเลนและชมวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน จากการประเมินผลการดำเนินงานพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพอใจในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่กลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ยังคงประสบปัญหาในการดำเนินงานเกี่ยวกับความรู้ในเชิงวิชาการด้านระบบนิเวศและการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งโครงการ UNEP/ GEF/ SCS ต้องสนับสนุนการดำเนินงานของชมรมเรือเล็กอย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการศึกษาพบว่า ชมรมเรือเล็ก หมู่บ้านคลองสน ได้รับการสนับสนุนโดย UNEP GEF Project on Reversing Environmental Degradation Trends in the South China Sea and Gulf of Thailand : Mu Koh Chang Coral Reef Demonstration Site ในการจัดตั้งเป็นกลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อดำเนินกิจกรรมการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีแผนการนำเที่ยวที่หลากหลาย เช่น แผนการท่องเที่ยวชมทัศนียภาพป่าชายเลนและชมวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ซึ่งจากการสอบถามนักท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พอใจกับรูปแบบการท่องเที่ยว เนื่องจากได้รับความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านและได้รับความรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนควบคู่ไปกับความสนุกสนานและเพลิดเพลิน

นพดล สุวรรณภักดิ์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานการจัดการศึกษาฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเล ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในโครงการบ้านปลา กรณีศึกษา : บ้านหินดาต หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในโครงการบ้านปลาของบ้านหินดาต หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยผลการศึกษาพบว่า เป็นการดำเนินงานที่ประสบ

ความสำเร็จเป็นอย่างดี เพราะเป็นการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเล โดยในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนนั้น เป็นการดำเนินงานบนพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ได้แก่ การพัฒนารูปแบบบ้านปลา โดยการศึกษาและประมวลความรู้ ประสบการณ์กำหนดเป็นสมมติฐานร่วมกัน จึงเกิดบ้านปลาแบบที่ 1 ผลปรากฏว่าระบบโครงสร้างของบ้านปลา ยังมีข้อบกพร่องในเรื่องของความแข็งแรงของโครงสร้าง จึงได้มีการร่วมคิดและกำหนดวิธีการแก้ไข โดยตั้งสมมติฐานร่วมกัน เพื่อได้ร่วมออกแบบบ้านปลาแบบที่ 2 หลังจากการดำเนินงานพบว่า บ้านปลารูปแบบที่ 2 ระบบโครงสร้างของบ้านปลา มีความแข็งแรงขึ้น แต่ยังมีข้อบกพร่องในเรื่องเกี่ยวกับความต้านทานของกระแสน้ำหรือแรงกดของผิวน้ำด้านบนต่อแรงโน้มถ่วง อาจทำให้บ้านปลาขยับหรือเสียรูปทรงได้ ทำให้ปลาไม่เข้ามาอาศัยเพราะความพลิวไหวของบ้านปลาแบบที่ 2 จึงได้ระดมความคิดในการออกแบบโครงสร้างบ้านปลาแบบที่ 3 โดยการตั้งสมมติฐานใหม่ ในการออกแบบบ้านปลาแบบที่ 3 ในลักษณะแบบลูกเต๋า ซึ่งเป็นแบบที่แข็งแรงและมั่นคง เหมาะสมสำหรับเป็นที่อยู่อาศัย (Habitats) และหลบภัยของปลา จากความแรงของกระแสน้ำและเรือคน เป็นการผสมผสานความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ โดยการตั้งเงื่อนไขสมมติฐานเป็นโจทย์ในการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการดำเนินงานสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เป็นเพราะว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษานอกโรงเรียนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหินดาตตั้งแต่การให้ข้อมูล การร่วมวางแผนและการตัดสินใจ การดำเนินงาน การประเมินผล และการได้ร่วมรับประโยชน์

การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ในโครงการบ้านปลา บ้านหินดาต หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถกล่าวได้ว่า ประสบความสำเร็จ เพราะสามารถเรียนรู้ร่วมกันและสามารถพัฒนาโครงสร้างบ้านปลา พื้นฟูสภาพแวดล้อมแหล่งที่อยู่อาศัยเดิมของปลา ทำให้ความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติกลับคืนมา ประชาชนในพื้นที่รักและหวงแหนในทรัพยากรชายฝั่งทะเล จึงเกิดความคิดต่อเนื่องในการทำแนวป้องกัน โดยการเลี้ยงหอยแมลงภู่และปลูกป่าชายเลน อีกทั้งยังส่งผลต่อการประกอบอาชีพของประชาชนบ้านหินดาต ทำให้ประชาชนสามารถประกอบอาชีพการจับสัตว์น้ำบริเวณบ้านปลาอย่างเพียงพอในการบริโภค และหากเหลือจากการบริโภคก็จะจำหน่าย ทำให้สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น ประกอบกับระบบบ้านปลายังส่งผลให้สัตว์น้ำประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ปลาตุ๊กทะเล ปลาเก๋า ปูชนิดต่าง ๆ กลับคืนสู่บริเวณชายฝั่งทะเลบ้านหินดาตอีกด้วย

บุศริน บางแก้ว และ ศิริวรรณ ศิริบุญ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสูญเสียป่าชายเลน กับผลกระทบที่มีต่อระบบเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนชายฝั่ง โดยการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นว่าการลดลงและเสื่อมโทรมของป่าชายเลนนั้น ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของชุมชนชายฝั่ง ซึ่งทำให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่เคยเป็นระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการร่วมกันพัฒนาและฟื้นฟูป่าชายเลนให้กลับคืนมาอีกครั้ง โดยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อการหาแนวทางในการบริหารจัดการปัญหาเกี่ยวกับป่าชายเลนเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนของชุมชนชายฝั่ง

ผลการศึกษา สรุปได้ว่า การสูญเสียพื้นที่ป่าชายเลนไปเป็นจำนวนมากตลอดระยะเวลาเกือบ 40 ปีที่ผ่านมา ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชายฝั่ง สภาพแวดล้อม ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างมาก ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชายฝั่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุด เนื่องจากได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีวิต เศรษฐกิจของชุมชนที่เคยอยู่แบบพอเพียงจากการหาเลี้ยงครอบครัวแค่พออยู่พอกินและอาศัยประโยชน์จากป่าชายเลนในการดำรงชีวิตประจำวันต้องเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง อาชีพประมงที่ทำอยู่ไม่สามารถเลี้ยงชีพต่อไปได้ต้องเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นทดแทน มีการย้ายถิ่นเกิดขึ้นในชุมชนหรือหันเหวิถีชีวิตเข้าสู่ความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ทำให้เอกลักษณ์ของชุมชนประมงชายฝั่งเริ่มที่จะเลือนหายไป โดยแนวทางที่จะสามารถช่วยผ่อนคลาปัญหาของชุมชนประมงชายฝั่งได้ คือการสร้างความตระหนักในเรื่องคุณค่าและความสำคัญของป่าชายเลนให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนเพราะความตระหนักถึงความสำคัญของป่าชายเลนจะเกิดขึ้นและปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมต้องทำในกลุ่มที่พึ่งพาและใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนโดยตรง จึงจะทำให้การฟื้นฟูและพัฒนาป่าชายเลนเกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง

มุกิตา แพทย์ประทุม (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมในจังหวัดตราด ผลการวิจัยพบว่า ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่มีความเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กันในการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนของการมีส่วนร่วมที่สำคัญ 6 ประการได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการระดมความคิด เป็นการร่วมคิดค้นและการวิเคราะห์ปัญหาและสร้างความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดการวางแผนงานร่วมกันด้วยการกำหนดความสำคัญ กำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจและสร้างผู้นำรุ่นใหม่ 3) การมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ เป็นขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมและการส่งเสริมช่วยเหลือให้การปฏิบัติกิจกรรมสำเร็จตามแผน 4) การมีส่วนร่วมในการลงทุน เป็นทุนที่อยู่ในรูปของงบประมาณ

ทุนทางปัญญา 5) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลและตรวจสอบ เป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงานและสอบถามความคิดเห็น เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นไป 6) การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ เป็นการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งผลประโยชน์ทางตรงและผลประโยชน์ทางอ้อม

ศักดิ์อนันต์ ปลาทอง และจินตนา ปลาทอง (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กัญคุกคามในอดีตและปัจจุบันต่อระบบนิเวศป่าชายเลนในคาบสมุทรไทย : ข้อเสนอแนะเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการวิเคราะห์รากของปัญหาที่ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนและการลดลงของสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลน โดยผลของการศึกษาพบว่าสาเหตุของการลดลงและความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศป่าชายเลนในคาบสมุทรไทยสามารถจำแนกได้ดังนี้คือ การประมงเกินกำลังผลิตทั้งจากประมงพื้นบ้านเพื่อยังชีพและการประมงพาณิชย์ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนที่ไม่ยั่งยืน ป่าชายเลนที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่ชุมชนหลายบริเวณหมดสภาพไป ซึ่งปัญหาหลักได้แก่ การใช้พื้นที่เพื่อการเพาะเลี้ยง การตัดไม้เพื่อใช้ประโยชน์จากไม้และทำถ่าน การเปลี่ยนพื้นที่เพื่อการเกษตร (ข้าว ปาล์ม ยางพารา) และการเปลี่ยนพื้นที่ไปเป็นชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ เช่น ภูเก็ต พังงา กระบี่ สุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช น้ำทิ้งจากชุมชนและโรงงานต่างๆ ไม่ควรถูกปล่อยลงสู่ป่าชายเลน โดยไม่มีการบำบัดที่เหมาะสม ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนควรจะมีการสร้างระบบบำบัดน้ำทิ้ง ให้ความรู้กับประชาชนเพื่อลดปริมาณของเสียและตะกอนที่ถูกปล่อยสู่ธรรมชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสมต่อการวางไข่ การเติบโตและการอยู่อาศัยของสัตว์น้ำ นอกจากนี้ ความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนแสดงให้เห็นว่า ภาครัฐแต่เพียงลำพังไม่สามารถป้องกันและคุ้มครองสถานภาพป่าชายเลนได้ การสูญเสียพื้นที่ป่าชายเลนมักเกิดจากการแสวงหาผลประโยชน์ในระยะสั้นและกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย นโยบายเพื่อการอนุรักษ์และการบริหารจัดการชายฝั่งทะเลตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลน ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ดังนั้น การบริหารจัดการพื้นที่ป่าชายเลนในประเทศไทย ควรจะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน มีตัวอย่างที่ดีที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลน เช่นที่ จังหวัดตรัง พังงาและปัตตานี ซึ่งส่งผลให้มีการลดปริมาณการทำเครื่องมือประมงที่ทำลายล้างและยังช่วยบรรณรค์การอนุรักษ์ป่าชายเลนอีกด้วย ในอนาคตมีแนวโน้มว่าภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทมากขึ้นในการดูแลบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเล ภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณค่าความสำคัญและวิธีการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชายเลนที่ถูกต้อง ส่วนงานวิจัยก็ควรดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวกับระบบนิเวศด้วย

ศิริวรรณ ศิริบุญ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการป่าชายเลนเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง : ประเด็นที่ต้องทบทวน โดยประเด็นสำคัญที่ต้องทบทวนคือ การทบทวนคุณค่าของป่าชายเลนโดยไม่จำกัดคุณค่าไว้เพียงการใช้ประโยชน์ทางตรง แต่ให้เห็นถึงคุณค่าทางอ้อมในฐานะที่เป็นระบบสวัสดิการชายฝั่งและเป็นรากฐานของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ต้องคำนึงถึงศักยภาพและทุนทางสังคมของแต่ละชุมชนที่ไม่เท่าเทียมกัน กระบวนการจัดการต้องไม่ผลักภาระให้ชุมชนหรือองค์การรัฐเพียงลำพัง และการมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องไม่ใช่เพียงการร่วมมือแต่ต้องเป็นการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมติดตามประเมินผลด้วย

ผลของการศึกษา ในประเด็นสำคัญได้แก่ ไม่ว่าจะการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนจะเป็นการจัดการโดยชุมชนหรือเพื่อสร้างฐานรากของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนที่จะดำเนินการใดๆ อย่างเป็นรูปธรรม สิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Stakeholders) ไม่ว่าจะเป็นผู้แทนจากชุมชน องค์การภาครัฐ องค์การอิสระหรือแม้แต่องค์กรในภาคธุรกิจเอกชน ควรต้องให้ความสนใจและทบทวนก่อนการจัดการประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ทั้งสิ้น 6 ประเด็นคือ 1) Revalue 2) Restrategy 3) Reprocess 4) Restructure 5) Recondition และ 6) Research

อัจฉราภรณ์ เปี่ยมสมบูรณ์และคณะ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินเสถียรภาพของระบบนิเวศทางทะเล : กรณีศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลนชายฝั่งทะเลอันดามัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะนำแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินเสถียรภาพของระบบนิเวศมาประยุกต์ใช้กับระบบนิเวศทางทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศป่าชายเลน เพื่อแสดงให้เห็นว่าระบบนิเวศที่มีเสถียรภาพสามารถต้านทานการเปลี่ยนแปลงหรือการรบกวนจากปัจจัยที่ไม่ใช่การแปรผันตามสภาพธรรมชาติ หรือเมื่อถูกรบกวนแล้วก็สามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพสมดุลได้อีกนั้นมีคุณสมบัติอย่างไรและสามารถใช้ดัชนีอะไรเป็นตัวชี้ถึงเสถียรภาพของระบบนิเวศป่าชายเลน

สรุปผลการศึกษา พบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพและชีวภาพในระบบนิเวศป่าชายเลนบ้านน้ำเค็มและบ้านบางโรงสามารถนำมาใช้เป็นดัชนีเพื่อแสดงเสถียรภาพของระบบนิเวศป่าชายเลนและชายฝั่งได้ โดยที่สายใยอาหารในบริเวณบ้านบางโรงมีความซับซ้อนสูงกว่าที่บ้านน้ำเค็ม นอกจากนี้องค์ประกอบของแพลงก์ตอนสัตว์ ลูกปลาและปลาตัวเต็มวัยในบริเวณบ้านบางโรงมีการกินอาหารที่หลากหลายกว่าในบริเวณบ้านน้ำเค็มประกอบกับความหลากหลายและความชุกชุมของสิ่งมีชีวิตหลายกลุ่มในระบบนิเวศป่าชายเลนบ้านบางโรงมีความอุดมสมบูรณ์สูงกว่าบริเวณป่าชายเลนบ้านน้ำเค็ม ประกอบกับดัชนีบางประการ เช่น ปริมาณตะกอนแขวนลอย ปริมาณสารอาหารในมวลน้ำ ค่าศักย์การนำไฟฟ้าในดิน รวมทั้งความชุกชุมของแพลงก์ตอนพืชกลุ่มไดโนแฟลกเจลเลต และแพลงก์ตอนสัตว์ขนาดเล็ก บ่งชี้ว่าระบบนิเวศป่าชายเลนและชายฝั่งบ้านน้ำเค็มโดยเฉพาะบริเวณชายฝั่งเกาะคอเขาอยู่ในสภาพเครียดและมีเสถียรภาพต่ำกว่าระบบนิเวศป่าชายเลนบ้านบางโรง แต่ใน

ป่าชายเลนบ้านบางโรงบริเวณคันคลองบางโรงและท่าเทียบเรือก็เป็นบริเวณที่อาจมีเสถียรภาพของระบบนิเวศลดลงได้เนื่องจากได้รับผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์ คือ การเพาะเลี้ยงปลาในกระชังและการใช้พื้นที่เป็นท่าเทียบเรือ ร้านค้า และแหล่งชุมชน การประเมินเสถียรภาพของระบบนิเวศดังกล่าวนี้เป็นตัวอย่างที่ดีของการนำข้อมูลทางกายภาพและชีวภาพมาบูรณาการเพื่อการเฝ้าระวังและการกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศป่าชายเลนและชายฝั่ง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาโครงการบ้านปลา บ้านหินคาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลระดับน้ำตื้น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ศึกษาผลที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนา และการมีส่วนร่วมของชุมชน และศึกษาจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้านในพื้นที่ บ้านหินคาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากตำราเอกสาร วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และกำหนดรูปแบบการวิจัย โดยมีรูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งใช้วิธีการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นการรวบรวมข้อมูลและการค้นคว้าจากเอกสาร ได้แก่

1. เอกสารทางวิชาการ ได้แก่ ตำรา บทความ วารสารหรือเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและการมีส่วนร่วมของชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาจากวิทยานิพนธ์และงานวิจัยอื่นๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานที่จะช่วยในการกำหนดแนวคิดในการศึกษาและใช้ประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยในการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาและชาวบ้าน บ้านหินคาด หมู่ 8 รวมทั้งสิ้น 17 คน

การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการสัมภาษณ์ตามข้อคำถามที่กำหนดไว้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งแบบที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

3. การสำรวจชุมชน เป็นการสำรวจเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลของชุมชน เป้าหมายของการวิจัยนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในด้านต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนค่านิยม ความเชื่อและความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชนเพื่อนำมาประกอบในการอธิบายและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีรายละเอียดในการสำรวจชุมชน ดังนี้

- ลักษณะของประวัติข้อมูลชุมชน (Community Profile) ได้แก่ ชื่อชุมชน คือ บ้านหินลาด หมู่ 8 ซี่ด่าบล ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าโครงการและประวัติความเป็นมาของโครงการ
- ลักษณะโดยทั่วไปของอำเภอ ได้แก่ สภาพที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ ขนาดจำนวนประชากร แบบแผนทางเศรษฐกิจและระบบการคมนาคม
- แบบแผนการเกษตรตามฤดูกาล ได้แก่ ลักษณะที่ดิน สภาพภูมิอากาศ ฤดูกาลผลผลิตและวิธีการทางการเกษตรและการประมง
- ลักษณะชุมชน
- ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและศาสนา
- ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ แบบแผนอาชีพแหล่งที่มาของรายได้ การตลาด รายจ่าย
- สถานการณ์สิ่งแวดล้อม ได้แก่ น้ำดื่ม น้ำใช้ แหล่งน้ำ ส้วมและการกำจัดขยะ
- สภาวะทางสุขภาพ ได้แก่ ปัญหาสุขภาพที่สำคัญ โรคภัยไข้เจ็บ การป้องกันและควบคุมโรค การให้ภูมิคุ้มกันโรค
- ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ทะเล เป็นต้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sampling Procedures)

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย

- เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่	จำนวน 3 คน
- เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมเจ้าท่า	จำนวน 1 คน
- เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมประมง	จำนวน 1 คน
- เจ้าหน้าที่ผู้แทน กศน.จังหวัดตราด	จำนวน 2 คน
- เจ้าหน้าที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	จำนวน 1 คน
- ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 บ้านหินลาด	จำนวน 1 คน
- ผู้แทนโครงการบ้านปลา	จำนวน 5 คน
- เยาวชนผู้เข้าร่วมโครงการบ้านปลา	จำนวน 3 คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน <u>17 คน</u>

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยมีคุณสมบัติแต่ละกลุ่ม ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่ ต้องเป็นผู้บริหารองค์กรที่สามารถตัดสินใจในทางการบริหารได้ ในที่นี้ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและ/หรือปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
2. เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมเจ้าท่า ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของกรมเจ้าท่าที่รับผิดชอบพื้นที่ชายฝั่งทะเลในตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
3. เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมประมง ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของกรมประมงที่รับผิดชอบพื้นที่ชายฝั่งทะเลในตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
4. เจ้าหน้าที่ กสน. ต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญโดยตรงเกี่ยวกับการให้ความรู้แก่ชุมชน และต้องเป็นผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงในการปฏิบัติงานและประสานการปฏิบัติกับคนในชุมชนที่ศึกษาเป็นประจำ
5. เจ้าหน้าที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้มีความรู้และรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เฉพาะในเขตจังหวัดตราด
6. ผู้ใหญ่บ้าน ต้องเป็นผู้ใหญ่บ้านที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่บ้านหินลาด หมู่ 8 หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายโดยตรงจากผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8
7. ผู้แทนโครงการบ้านปลา ต้องเป็นผู้ที่สืบทอดเจตนารมณ์ในการก่อตั้งโครงการบ้านปลา หมู่ 8 มาจากผู้ใหญ่รัฐ อนุอมพวก และต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการทำประมงเขตน้ำตื้น โดยเฉพาะการทำประมงชาวบ้านเป็นอย่างดีเป็นที่ยอมรับของคนในบ้านหินลาด หมู่ 8
8. ชาวชนที่เข้าร่วมโครงการบ้านปลา ต้องเป็นชาวชนที่ทาง กสน. เป็นผู้ให้ความรู้และได้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการบ้านปลา หมู่ 8 ด้วยความสมัครใจอย่างต่อเนื่อง

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่

- แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ในการดำเนินการสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1. โดยการศึกษาหาความรู้จากหนังสือ วารสาร เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดขอบข่ายการสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้

กำหนดเอาไว้

3. สัมภาษณ์ ปรีกษาหรือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ ตลอดจนมีประสบการณ์ในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและการมีส่วนร่วมกับประชาชน หรือการมีส่วนร่วมในชุมชนที่ผู้ถูกสัมภาษณ์มีถิ่นฐานอาศัยอยู่ เพื่อนำมาประกอบเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

4. การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง โดยมีประเด็น โครงสร้างของคำถามที่สามารถครอบคลุมในทุกประเด็นที่เกี่ยวกับภูมิหลังของประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านหินลาด หมู่ 8 พัฒนาการของชุมชน พัฒนาการของการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล พัฒนาการของการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในระดับชุมชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนประวัติความเป็นมาของชุมชนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล รวมทั้งระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ทั้งที่ผ่านมาในอดีต ปัจจุบัน ตลอดจนการคาดการณ์ระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในอนาคตด้วย

5. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และสำนวนของภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์

6. นำร่างแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้เป็นไปตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะ

7. ดำเนินการเรียบเรียงและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่ทำการวิจัย ได้แก่ ชุมชนบ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยนี้ ได้แก่ การปฏิบัติการภาคสนามและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ทั้งนี้โดยดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อมูลดังนี้

- ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากภาคสนามทั้งหมดคือได้จากการสัมภาษณ์ ทั้งการสัมภาษณ์เดี่ยวและการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยการบันทึกคำสัมภาษณ์ลงในเครื่องบันทึกเสียงและหรือ โดยการจดบันทึกตามความเหมาะสม

- ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้เพื่อนำมาศึกษาตามขอบเขตด้านเนื้อหา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในส่วนของงานวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีการเก็บข้อมูลโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลโดยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นผู้ออกหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ

- องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่ เพื่อการสัมภาษณ์
- กรมเจ้าท่า เพื่อขอข้อมูลและสัมภาษณ์
- กรมประมง เพื่อขอข้อมูลและสัมภาษณ์
- กศน. อำเภอแหลมงอบ เพื่อขอข้อมูลและสัมภาษณ์อาจารย์ผู้รับผิดชอบและเยาวชน

ที่เข้าร่วมโครงการบ้านปลา

- เจ้าหน้าที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 เพื่อขอข้อมูลชุมชนและสัมภาษณ์
- ผู้แทนโครงการบ้านปลา เพื่อขอข้อมูลโครงการและสัมภาษณ์

2. นำแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ที่ตรวจสอบและได้ทำการแก้ไขเสร็จเรียบร้อยแล้วลง เก็บข้อมูลในภาคสนาม

3. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
4. นำข้อมูลที่รวบรวมมาได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การจัดทำข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งหมดที่รวบรวมไว้ไปจัดระบบตาม ขอบเขตด้านเนื้อหา

2. ถอดความที่ได้จากการสัมภาษณ์จากเครื่องบันทึกเสียง โดยสรุปสาระสำคัญแยกตาม ประเด็นต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา

3. นำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกในระหว่างการสัมภาษณ์ (ถ้ามี) มาสรุปสาระสำคัญ ตามขอบเขตด้านเนื้อหา

4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของภาพรวมทั้งจำแนกภาพตามขอบเขตด้านเนื้อหา

5. นำข้อมูลที่ตรวจสอบและจัดหมวดหมู่แล้วทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์โดยจำแนก ประเด็นตามขอบเขตด้านเนื้อหา

การตรวจสอบข้อมูล

โดยคำนึงถึงคุณภาพของข้อมูลและเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ ผู้วิจัยทำ การตรวจสอบข้อมูลเพื่อหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลและตรวจสอบความครบถ้วนและคุณภาพของ

ข้อมูล รวมทั้งผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method) โดยวิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกันออกไป (Methodological Triangulation) โดยใช้เทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ หลาย ๆ วิธีเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน สำหรับการศึกษาวิจัยนี้ใช้เทคนิควิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก การส่งแบบสอบถามและการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ตามแนวทางของ สุธงศ์ จันทวานิช (2540 หน้า 32) คือ การไม่ปักใจว่าแหล่งข้อมูลแหล่งใดแหล่งหนึ่งที่ได้มา ตั้งแต่แรกเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้แล้ว ผู้วิจัยจำเป็นต้องแสวงหาความเป็นไปได้ว่ายังมีแหล่งอื่นใด อีกบ้าง แต่เมื่อประมวลเข้าด้วยกันแล้วก็รวมได้เป็นเพียงข้อมูลสองแหล่ง คือ เป็นข้อมูลที่เหมือนแบบแรก และข้อมูลที่ตรงกันข้ามกับแบบแรกซึ่งเรียกได้ว่าแบบที่สอง เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้วิจัยจึงต้องแสวงหาข้อมูลต่อไปจนได้พบข้อมูลแบบที่สามซึ่งต่างไปจากทั้งสองแบบข้างต้น ข้อมูลใดที่ต่างไปจากที่หนึ่งและแบบที่สองล้วนถือเป็นข้อมูลแบบที่สามทั้งนั้น จากนั้นนำผลการศึกษามานำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการเขียนรายงานการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Method) ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยขั้นตอนแรกโดยการจัดระบบของข้อมูล แล้วทำการแยกประเภทของข้อมูลตามประเด็นของกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยที่กำหนดไว้และทำความเข้าใจข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้โดยวิเคราะห์จากเนื้อหาที่ได้ศึกษามาอย่างละเอียดตามการวิเคราะห์ดังนี้คือ การนำข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์เอกสาร ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูลเป็นต้น

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ก่อนที่ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดนั้น ต้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลเพื่อยืนยันว่าได้ข้อมูลถูกต้องและครบถ้วน มีความหลากหลายเพียงพอสำหรับเรื่องที่วิจัย เมื่อได้แล้วจึงนำข้อมูลนั้นๆ ไปวิเคราะห์ต่อไป
2. การพิจารณาถึงแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ พิจารณาถึงความสม่ำเสมอของข้อมูลที่ได้มาในเวลาที่แตกต่างกันแต่เป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งมีแหล่งข้อมูลที่สำคัญดังนี้คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่ กองทัพเรือ กรมเจ้าท่า กรมประมง สำนักงานสิ่งแวดล้อมจังหวัด กศน. ตลาดอำเภอแหลมงอบ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 โครงการบ้านปลาและกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการรวมทั้งข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่สำคัญเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

3. ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลนับว่ามีความสำคัญต่อการตรวจสอบข้อมูล โดยการตรวจสอบการเก็บข้อมูลในแต่ละช่วงเวลาแล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Social Survey Research) เพื่อหา รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในบ้าน หินลาด หมู่ 8 โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sampling Procedures)

ประชากรในชุมชนที่ศึกษามีประชากร 422 คน เจ้าหน้าที่รัฐ 15 คน และกลุ่มเยาวชน ที่ร่วมโครงการ 15 คน รวมทั้งหมด 452 คน ในการศึกษาครั้งนี้กำหนดตัวอย่างของประชากร ตาม ตารางกำหนดของ R.V.Krejcie และ D.W.Morgan (ถัดควัลย์ เพชรโรจน์และคณะ, 2547 : 264) ดังนี้

- ประชาชนในชุมชนที่ศึกษา	จำนวน	201 คน
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ	จำนวน	15 คน
- กลุ่มเยาวชนที่ร่วมโครงการฯ	จำนวน	15 คน
รวมทั้งสิ้น		<u>231 คน</u>

ประชากรเป้าหมายที่ศึกษาในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่ม ตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากจากบัญชีรายชื่อประชาชนในชุมชน บัญชีรายชื่อเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และบัญชีรายชื่อเยาวชนสมาชิกโครงการบ้านปลา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ชุด ได้แก่

แบบสอบถามชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับสอบถามความคิดเห็นจากชาวบ้านในชุมชนบ้านหินลาด หมู่ 8 ในแบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ภูมิหลังของชาวบ้านในบ้านหินลาด
- ส่วนที่ 2 รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
- ส่วนที่ 3 ผลกระทบที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนาและการมีส่วนร่วม
- ส่วนที่ 4 จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

โดยในส่วนที่ 4 นี้มีรายละเอียด 3 ประการคือ

- ความรู้ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางทะเล
- ความรู้สึกรับผิดชอบต่อเรื่องการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
- ความสนใจและการปฏิบัติในเรื่องการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเล

แบบสอบถามชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับสอบถามความคิดเห็นจากเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการบ้านปลา ในแบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1** ภูมิหลังของเยาวชน
- ส่วนที่ 2** รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
- ส่วนที่ 3** ผลกระทบที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนาและการมีส่วนร่วม
- ส่วนที่ 4** จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

โดยในส่วนที่ 4 นี้มีรายละเอียด 3 ประการคือ

- ความรู้ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางทะเล
- ความรู้สึกรับผิดชอบต่อเรื่องการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
- ความสนใจและการปฏิบัติในเรื่องการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเล

แบบสอบถามชุดที่ 3 เป็นแบบสอบถามสำหรับสอบถามความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการบ้านปลา แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1** ภูมิหลังของเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ส่วนที่ 2** รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
- ส่วนที่ 3** ผลกระทบที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนา และการมีส่วนร่วม

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

การหาความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎี (Construct Validity) โดยการนำแบบสอบถามทั้ง 3 ชุดไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบว่า ความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎี โดยพิจารณาว่าเครื่องมือที่วัดคุณลักษณะให้ตรงตามทฤษฎีหรือไม่ และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยพิจารณา 2 ประเด็น คือ การกำหนดน้ำหนักของคำถามประเด็นหลักและประเด็นย่อยเหมาะสมหรือไม่ และข้อความในเครื่องมือสอดคล้องกับข้อความแต่ละข้อกับประเด็นย่อยหรือไม่ จากนั้นผู้วิจัยจะทำการคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทุกคนมาหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC : Index of Item Objective Congruence) โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

IOC = ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

ΣR = แทนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N = แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การกำหนดคะแนนของผู้เชี่ยวชาญอาจจะเป็น +1 หรือ 0 หรือ -1 ดังนี้

+1 = แนใจว่าข้อสอบข้อนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้จริง

0 = ไม่แนใจว่าข้อสอบข้อนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

-1 = แนใจว่าข้อสอบข้อนั้นไม่ได้วัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

ข้อความที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป แสดงค่าข้อความนั้นตรงตามตารางกำหนดประเด็นหลัก ประเด็นย่อยหรือมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ข้อความหรือข้อคำถามมีความเที่ยงตรงมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากความสอดคล้องของคำถาม จากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำไปปรับแก้ให้เหมาะสมแล้วจึงได้นำไปทำการทดสอบ (Try out) กับกลุ่มประชากรเป้าหมายทดลอง

จากการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา สรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ได้ค่า IOC = 0.94 แสดงว่าข้อความเที่ยงตรงวัตถุประสงค์และสอดคล้อง

2. รูปแบบการพัฒนาบบนิเวศชายฝั่งทะเล ได้ค่า IOC = 1.00 แสดงว่าข้อความเที่ยงตรงวัตถุประสงค์และสอดคล้อง

3. ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ตามความคิดเห็นของชาวบ้าน ได้ค่า IOC = 0.94 แสดงว่าข้อความมีเที่ยงตรงวัตถุประสงค์และสอดคล้อง

4. จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ก. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ได้ค่า IOC = 0.96 แสดงว่าข้อความมีเที่ยงตรงวัตถุประสงค์และสอดคล้อง

ข. ความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้าน ได้ค่า IOC = 1.00 แสดงว่าข้อความมีเที่ยงตรงวัตถุประสงค์และสอดคล้อง

ค. ความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ได้ค่า IOC = 1.00 แสดงว่าข้อความมีเที่ยงตรงวัตถุประสงค์และสอดคล้อง

การรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล 2 วิธี คือ

1. การรวบรวมข้อมูลจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ (Documentary Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลทุติยภูมิ โดยส่วนใหญ่เป็นการทบทวนวรรณกรรม (Review Literature) รวมทั้งผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามและทำการแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก
3. นำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้ว มาลงรหัสเพื่อประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์
4. นำข้อมูลมาบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การหาความกว้างของอันตรภาคชั้น (3 ระดับ) ได้แก่

$$\begin{aligned}
 &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{3 - 1}{3} \\
 &= \frac{2}{3} \\
 &= 0.66
 \end{aligned}$$

เกณฑ์การให้คะแนนจากความกว้างของอันตรภาคชั้น 0.66 ดังนั้นช่วงอันตรภาคชั้นมีคะแนนเฉลี่ยและความหมาย ดังนี้

<u>ช่วงคะแนนค่าเฉลี่ย</u>	<u>หมายถึง</u>
2.34 - 3.00	ใช่
1.67 - 2.33	ไม่แน่ใจ
1.00 - 1.66	ไม่ใช่

การหาความกว้างของอันตรภาคชั้น (5 ระดับ) ได้แก่

$$\begin{aligned}
 &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= \frac{4}{5} \\
 &= 0.80
 \end{aligned}$$

เกณฑ์การให้คะแนนจากความกว้างของอันตรภาคชั้น 0.80 ดังนั้นช่วงอันตรภาคชั้นมีคะแนนเฉลี่ยและความหมาย ดังนี้

ช่วงคะแนนค่าเฉลี่ย	หมายถึง
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	ไม่มี

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้ในการอธิบายลักษณะข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้สูตรดังนี้

$$P = \frac{f \times 100}{n}$$

โดยที่	P	แทน ค่าร้อยละ
	f	แทน ความถี่ที่สำรวจได้
	n	แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ระดับในการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ใช้ในการอธิบายผลของข้อมูลประเภท
 อันตรภาค (Interval Scale) จำนวนโดยใช้สูตรดังนี้

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{N}$$

และ
$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n f_i x_i}{N}$$

โดยที่	\bar{x}	แทน ค่าเฉลี่ย
	X_i	แทน คะแนนตัวที่ i
	i	แทน 1, 2, 3n
	f_i	แทน ความถี่ของตัวที่ i
	n	แทน จำนวนชั้น
	N	แทน จำนวนทั้งหมด

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เป็นค่าฐานที่สองของค่าแปรปรวน ใช้ในการอธิบายผลของ
 ข้อมูลประเภทอันตรภาค (Interval Scale) จำนวนโดยใช้สูตร ดังนี้

$$SD = \sqrt{S^2}$$

คำนวณค่าแปรปรวนตัวอย่าง ได้ดังนี้

$$S^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n-1}$$

โดยที่	S^2	แทน ค่าแปรปรวนของตัวอย่าง
	x_i	แทน คะแนนรวมของผู้ตอบคนที่ i
	\bar{x}	แทน ค่าเฉลี่ย
	n	แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบ Pearson Product Moment Correlation

$$r_{XY} = \frac{N \sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N \sum X^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

โดยที่ r_{XY} แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร X และตัวแปร Y

X แทน ค่าของตัวแปรที่ 1

Y แทน ค่าของตัวแปรที่ 2

N แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องหมายบวกและลบเป็นตัวบ่งชี้ถึงทิศทางของความสัมพันธ์

ถ้า r มีค่าเป็นบวก แสดงว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกัน

ถ้า r มีค่าเป็นลบ แสดงว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกัน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา บ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ผู้วิจัยได้นำข้อมูลตัวอย่างที่เก็บรวบรวมมาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่

2.2 ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนา และการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

2.3 จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของกลุ่มชาวบ้านและกลุ่มเยาวชน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอที่ได้จากการค้นพบ

3.1 รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่

3.2 ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนา และการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

3.3 จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของกลุ่มชาวบ้านและกลุ่มเยาวชน

โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์

1. นางปรานีย์ รจนากุล	นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
2. นายสมชาย ชำนาญช่าง	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่
3. นายเหมือน รุ่งโรจน์	เจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบล
4. นายสุรชัย บุรพานนทชัย	เจ้าหน้าที่ สำนักงานการขนส่งทางน้ำ
5. นายธวัช ศรีวีระชัย	เจ้าหน้าที่ กรมประมง
6. นายเฉลิมพล พวงทอง	เจ้าหน้าที่ การศึกษานอกระบบ
7. นายนพดล สุวรรณภักดิ์	เจ้าหน้าที่ การศึกษานอกระบบ
8. นายโอฬาร อ่ำพรรณ	รองประธานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จังหวัดตราด
9. นายเฉลิมพงษ์ นามนาค	ผู้เชี่ยวชาญในการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อการทำสมุนไพร
10. นายนพกร ทิคุนันท	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8 บ้านหินดาด
11. นายโยธิน วรรณ โกสิทธิ์	ประธาน โครงการบ้านปลา
12. นางลัดดาวัลย์ ถนอมพวง	เหรียญก โครงการบ้านปลา
13. นายละออ คลองยุทธ	รองประธาน โครงการบ้านปลา
14. นายประกิต วรรณ โกสิทธิ์	ชาวบ้าน ที่เข้าร่วมโครงการบ้านปลา
15. นางสาวกัญญา คลองยุทธ	กรรมการ โครงการบ้านปลา
16. นางสาววินัส ถนอมพวง	เลขานุการ โครงการบ้านปลา
17. นายสิทธิชัย ถนอมพวง	กรรมการ โครงการบ้านปลา

ข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ : องค์การบริหารส่วนตำบล)

ชื่อ นางปรานีย์ รจนากุล

สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 12 มิถุนายน 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 106/1 หมู่ 2 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

อายุ 45 ปี

การศึกษา ปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สถานภาพการสมรส -

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 คน

อาชีพหลัก ธุรกิจส่วนตัว

อาชีพรอง เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (องค์การบริหารส่วนตำบล)

ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีความเห็นว่าให้เรียกผู้ประกอบการมาพูดคุยกัน เช่น ขยะในแม่น้ำ ลำคลอง
- ความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา เพราะแน่ใจว่าดีกว่าแบบเก่า
- การได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา ทำให้ได้ความรู้ที่หลากหลายในการพัฒนา
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ เห็นได้จากการกระทำของคนในพื้นที่ เช่น ไม่มีการทิ้งขยะลงคลองทำให้น้ำเน่าเสีย ไม่มีการตัดไม้มีการปลูกเพิ่มเติม
- การขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนจะช่วยให้พัฒนามากขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2 (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ : องค์การบริหารส่วนตำบล)

ชื่อ นายสมชาย ชำนาญช่าง

สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 12 มิถุนายน 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 51/11 หมู่ 6 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

อายุ 51 ปี

การศึกษา ปวส. ก่อสร้าง

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 คน

อาชีพหลัก ทำสวน

อาชีพรอง เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (องค์การบริหารส่วนตำบล)

ตำแหน่ง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยมีความเห็นว่า ทำให้มีการวางแผน โดยการนำพื้นที่แต่ละแห่งมาคำนวณหาการทำระบบนิเวศ โดยให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น แล้ววางแผนร่วมกัน
- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา เพราะสภาพแวดล้อมดีขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น มีการเกิดของสัตว์ทะเลมากขึ้น

- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา ทำให้รู้ว่าการพัฒนารูปแบบใหม่ จะได้ประโยชน์กว่าแบบเก่า เพราะจะต้องนำมาปรับปรุงเพื่อให้เกิดประโยชน์ และเพื่อสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ เห็นว่าเมื่อได้ทำโครงการบ้านปลาแล้ว ชาวบ้านชุมชนเกิดความรัก มีจิตสำนึกที่จะช่วย กันอนุรักษ์ และอยากจะช่วยกันทุกด้านไม่ว่าจะปลูกป่าชายเลน เพาะพันธุ์ปูม้า เพาะเลี้ยงตัวอ่อน กุ้งวัยอ่อน
- โครงการบ้านปลา ภาครัฐให้ความสนใจเข้ามาพัฒนา มีการเสนองบประมาณสนับสนุน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ : องค์การบริหารส่วนตำบล)

ชื่อ นายเหมือน รุ่งโรจน์ สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 12 มิถุนายน 2552
 ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 90/3 หมู่ 3 ตำบล คลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
 อายุ 72 ปี การศึกษา ป.4
 สถานภาพการสมรส - จำนวนสมาชิกในครอบครัว -
 อาชีพหลัก รับราชการ อาชีพรอง -
 ตำแหน่ง -

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยมีความเห็นว่าปัจจุบันมีการวางแผนปลูกป่าชายเลน โดยมีเจ้าหน้าที่ดูแล เพราะฉะนั้นพื้นที่ว่างเปล่าน่าจะเพิ่มป่าชายเลนให้เต็มที่
- ความพึงพอใจในโครงการบ้านปลาโดยเห็นว่าโครงการบ้านปลามีผลดีในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลาเพราะโครงการนี้ทำให้เกิดความรู้สึกรู้ว่า ถ้าเราเข้าไปช่วยปรับสิ่งแวดล้อม จะทำให้ส่งผลเป็นรูปธรรมจริง ๆ
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ โดยเห็นว่า เกิดประโยชน์มากกว่าแบบเก่า บ้านเมืองสะอาดขึ้น
- โครงการบ้านปลา ภาครัฐน่าจะเข้ามามีส่วนร่วมหรือสนับสนุนด้วย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4 (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ : สำนักงานการขนส่งทางน้ำ)

ชื่อ นายสุรชัย บุรพานนทชัย สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 12 มิถุนายน 2552
 ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 99/10 หมู่ 1 ตำบลแหลมงอบ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
 อายุ 38 ปี การศึกษา -
 สถานภาพการสมรส สมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 คน
 อาชีพหลัก รับราชการ อาชีพรอง ไม่มี
 ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 12 ปี

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยมีความเห็นว่ามี การแบ่งหน้าที่ โดยยึดชาวบ้านเป็นแกนใหญ่ เพราะว่าหน่วยงานของรัฐใส่ความคิดใหม่ ใส่เงินได้ แนะนำได้แต่ ชาวบ้านต้องแบ่งกัน
- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่าการทำบ้านปลาจะส่งเสริมให้สัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น และรูปแบบของบ้านปลาควรทำตามหลักวิชาการ ไม่รบกวนสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เช่น ใช้คอนกรีต โปร่ง เป็นต้น
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา ทำให้ชาวบ้านรู้ทิศทางที่ชัดเจน ทำให้เกิดความ มั่นคงในอาชีพ
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ โดยเห็น ว่าการทำบ้านปลา จะส่งเสริมให้สัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้นและรูปแบบของบ้านปลาควรทำตามหลักวิชาการ ไม่รบกวนสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เช่น ใช้คอนกรีต โปร่ง เป็นต้น
- โครงการบ้านปลา ภาครัฐควรส่งเสริมเพราะจะได้เข้ามาดูแลและแนะนำในสิ่งที่ถูกต้อง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5 (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ : กรมประมง)

ชื่อ นายรัช ศรีวิระชัย สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 12 มิถุนายน 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 205 หมู่ 2 ตำบลอ่าวใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัด ตรัง

อายุ 50 ปี การศึกษา -

สถานภาพการสมรส สมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว 5 คน

อาชีพหลัก รับราชการ อาชีพรอง -

ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 25 ปี

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยมีความเห็นว่า จะร่วมวางแผนการ อนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการประชาสัมพันธ์โครงการพัฒนาจังหวัด
- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่าเป็นแหล่งให้ปลาเข้ามาอยู่และป้องกันพื้นที่จาก อวนลาก ที่จะเข้ามาทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำวัยอ่อน และเป็นการรักษาและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา ทำให้รู้ว่าคุณภาพชีวิตชาวบ้านไม่ได้มีอาชีพเดียว เราต้องทำให้ได้ทุกอาชีพ ครอบคลุมทุกจังหวัด มีความหลากหลาย หรืออย่างอื่นดีกว่า แบบอื่นดีกว่า ก็เข้ามา
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ โดยเห็น ว่าหากไม่ทำแบบนี้ปลาในธรรมชาติจะหมด แต่ปลาในกระชังไม่หายไปไหน
- โครงการบ้านปลาในปัจจุบันเป็นจุดสนใจให้ภาครัฐเข้ามาช่วยพัฒนาโครงการ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6 (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ : การศึกษานอกระบบ)

ชื่อ นายเฉลิมพล พวงทอง สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 13 มิถุนายน 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 6 ตำบลบางพระ อำเภอเมือง จังหวัด ตราด

อายุ 48 ปี การศึกษา ปริญญาบัณฑิต

สถานภาพการสมรส สมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 คน

อาชีพหลัก รับราชการ อาชีพรอง ทำธุรกิจ

ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 28 ปี

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการสนับสนุนข้อมูลหรือสถานที่สนับสนุนเรื่องการศึกษาดูงานเป็นโครงการ และประสานงานในการวางแผน
- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่า ทำให้ชุมชนมีรายได้และมีแหล่งอาหารเพิ่มขึ้น รวมทั้งทำให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาโดยการมีส่วนร่วม
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา ทำให้รู้จักเก็บ รักษา สงวน ซ่อมแซม ปรับปรุง และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ตามหลักการอนุรักษ์
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ โดยเห็นว่าเป็นการเอื้อประโยชน์และเกิดการต่อยอด เช่น การทำให้เกิดกลุ่ม ก็จะสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ง่าย โดยผ่านกลุ่ม โดยชาวบ้านมีความรู้มาก ไม่ใช่เราไปให้ความรู้ เช่น ภูมิปัญญาต่าง ๆ ของชาวบ้าน โดยช่วยแก้ปัญหาและให้กำลังใจ
- โครงการบ้านปลา ภาครัฐควรส่งเสริม เพราะเป็นหน้าที่รับผิดชอบ และเพื่อนำกระบวนการของการมีส่วนร่วมของชุมชนไปพัฒนาในด้านต่าง ๆ ต่อไป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7 (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ : การศึกษานอกระบบ)

ชื่อ นายนพดล สุวรรณภักดี สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 13 มิถุนายน 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 21/2 หมู่ 4 ตำบลวังกระแจะ อำเภอเมือง จังหวัดตราด

อายุ 36 ปี การศึกษา ปริญญาตรี

สถานภาพการสมรส สมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว 5 คน

อาชีพหลัก รับราชการ อาชีพรอง -

ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 7 ปี

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการดำน้ำเพื่อตรวจดู จำนวนประชากรสัตว์น้ำที่ประชาชนจับได้ และความยากง่ายของการจับสัตว์น้ำ

- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่า การพัฒนารูปแบบโครงสร้างบ้านปลา โดยการทำให้ประชาชนในพื้นที่เห็นความสำคัญของการสร้างบ้านปลา และให้ภาครัฐสามารถสนับสนุนประชาชน
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่าบ้านปลาเป็นที่หลบภัยที่ซ่อนตัว รวมทั้งอาจจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์น้ำ เพิ่มจำนวนประชากรสัตว์น้ำ ป้องกันการซัดของคลื่นเข้าสู่ฝั่ง ทำให้เป็นแนวป้องกันความแรงของคลื่น
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ โดยเห็นว่าเป็นการสร้างแหล่งที่อยู่อาศัยเดิมให้กลับคืนมา การปลูกป่าชายเลนควบคู่กันไป และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนเพื่อสะท้อนให้ภาครัฐสนใจในการส่งเสริม
- โครงการบ้านปลา ภาครัฐควรส่งเสริม เพราะการทำโครงสร้างบ้านปลาต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ภาครัฐควรให้ความสำคัญและควรสนับสนุนในด้านกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8 (รองประธานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จังหวัดตราด)

ชื่อ นายโอฬาร อัมพรธณ สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 12 มิถุนายน 2552
 ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 112/2 หมู่ 2 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัด ตราด
 อายุ 52 ปี การศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา
 สถานภาพการสมรส สมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 คน
 อาชีพหลัก ข้าราชการบำนาญ อาชีพรอง ก้าขาย

ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 33 ปี

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยร่วมวางแผนฟื้นฟูป่าชายเลน ที่เป็นแหล่งโซ่อาหารของสัตว์น้ำ
- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่า พัฒนาการทำบ้านปลาดีขึ้นกว่าเดิมมาก
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา ทำให้ชาวบ้านเกิดจิตสำนึกไม่มาก มีการร่วมปลูกป่าชายเลน เพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ เพื่อเป็นโซ่อาหารของสัตว์น้ำ
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ โดยเห็นว่าทำให้ชาวบ้านรู้จักการอนุรักษ์ และได้มีอาหารกินอุดมสมบูรณ์
- โครงการบ้านปลา เป็นการส่งเสริมความสนใจ แก่ภาครัฐให้เข้ามาช่วยพัฒนาโครงการ เพราะที่ ภาครัฐ จะลงมาให้การสนับสนุน เรื่องความรู้และงบประมาณ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9 (ผู้เชี่ยวชาญในการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อการทำสมุนไพร)

ชื่อ นายเฉลิมพงษ์ นามนาค สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 13 มิถุนายน 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 139 หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัด ตราด

อายุ 31 ปี การศึกษา -

สถานภาพการสมรส สมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 คน

อาชีพหลัก รับราชการ อาชีพรอง ไม้คอกเทศก์

ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 11 ปี

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยมีแนวทางในการแบ่งหน้าที่แก่สมาชิกให้สอดคล้องดูแล การทำอาชีพที่จะทำลายทรัพยากรชายฝั่ง เพื่อดำเนินคดี
- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี ให้ประโยชน์แก่ทุกคน ทั้งยังดำรงไว้ซึ่งการอนุรักษ์ วิถีชีวิตแบบพอเพียงและเห็นผลได้ในชาตินี้ ไม่ต้องรอรุ่นลูกรุ่นหลาน
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา โดยกำลังศึกษาอยู่ถึงการทำสิ่งใดเพิ่มเติม มีผลต่อสิ่งอื่นหรือไม่
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ เห็นว่าชาวบ้านในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงใช้เป็นที่พักอาหาร นักเรียน นักศึกษา ได้มีที่ศึกษาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาเพิ่มเติม นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติ และการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง และกิจกรรมท่องเที่ยวมากมาย เช่น ส่องหมึก คลองกุ้ง ช้อนปู Eco Tourism.
- โครงการบ้านปลา ภาครัฐควรส่งเสริม เพราะเป็นโครงการที่มีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10 (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ : ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 บ้านหินลาด)

ชื่อ นายนพกร ทิคุนันท์ สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 13 มิถุนายน 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 66/5 หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัด ตราด

อายุ 33 ปี การศึกษา ปริญญาตรี

สถานภาพการสมรส สมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 คน

อาชีพหลัก รับราชการ อาชีพรอง ทำสวน

ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 1 ปี

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยเป็นแกนนำในการอนุรักษ์ เช่น การปลูกป่าชายเลน อยากทำป่าชายเลน กันแนวป่ากับทะเล และที่ดินในพื้นที่ซึ่งชาวบ้านดูแลกัน

อย่างดี อยากมีโครงการทำทางได้ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนคุยกับหลายคน ป่าแสมขึ้นเองตามธรรมชาติ ปลูกใหม่ไม่สำเร็จ

- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่า ปลามากขึ้น ชาวบ้านหาปลาง่ายขึ้นและระบบนิเวศชายฝั่งดีขึ้น
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่าการทำงานบ้านปลาทำด้วยล้อย่างดีกว่าปูน เพราะปูนเป็นอันตรายต่อการเดินเรือ ได้แจ้งให้ส่วนราชการทราบถึงผลดีและผลเสียของยางกับปูน เพื่อให้เห็นถึงความเหมาะสม
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ โดยเห็นว่า ดีขึ้นกว่าเก่า มีปลามากขึ้น ทางหมู่บ้านก็มีการอนุรักษ์ มีการปล่อยปลา ปล่อยกุ้งลงทะเล เพื่อให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และมีความสามัคคีและมีกิจกรรมทำร่วมกันในหมู่บ้าน
- โครงการบ้านปลา ภาครัฐควรจะเข้ามาช่วย เพราะมองภาพรวมของหมู่บ้านมีความสามัคคีกัน โดยมีการรวมกันและเชิญภาครัฐมาช่วยและประชุมร่วมกัน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11 (ชาวบ้าน : ประธานโครงการบ้านปลา)

ชื่อ นายโยธิน วรรณโกสิทธิ์ สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 13 มิถุนายน 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 46 หมู่ 8 ตำบล คลองใหญ่ อำเภอ แหลงมอบ จังหวัดตราด

อายุ 46 ปี การศึกษา ประถมศึกษา

สถานภาพการสมรส สมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 คน

อาชีพหลัก รับราชการ อาชีพรอง ประมงชายฝั่ง

ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 26 ปี

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยช่วยกันดูแล ห้ามใครมาบุกรุกทำลายป่าชายเลน ช่วยกันปล่อยสัตว์น้ำเพื่อเพิ่มจำนวนสัตว์น้ำ
- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่าทรัพยากรสัตว์น้ำกลับคืนมาและ ทำให้ที่ดินชายฝั่งทะเลเพิ่มมากขึ้น
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา โดยเจอตัวอย่างที่อยู่ริมทะเล และมีปลาเข้ามาอาศัยในล้อย่างและมารู้จักเมื่อเริ่มเข้ามาทำบ้านปลาเป็นรูปทรงกับกลุ่มอนุรักษ์ชายฝั่งทะเลบ้านหินดาต
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ โดยเห็นว่ามีสัตว์น้ำชุกชุมขึ้น จับปลาได้ง่ายขึ้น
- โครงการบ้านปลา เป็นจุดสนใจให้ภาครัฐเข้ามาช่วยพัฒนา เพราะ หมู่บ้านข้างเคียงเข้ามาประกอบอาชีพประมง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12 (ชาวบ้าน : เหมัญญิกโครงการบ้านปลา)

ชื่อ นางลัดดาวัลย์ ถนอมพวง สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 14 มิถุนายน 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 27/5 หมู่ 8 ตำบล คลองใหญ่ อำเภอ แหลงมอบ จังหวัด ตราด

อายุ 45 ปี การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6

สถานภาพการสมรส หม้าย จำนวนสมาชิกในครอบครัว 7 คน

อาชีพหลัก ทำสวนสับปะรด อาชีพรอง กรีดยาง

ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 25 ปี

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยเข้ามาช่วยสนับสนุนแรง เช่น ช่วยแรงงานในการหีบและผูกเชือก สนับสนุนด้านอาหารและงานธุรการ
- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่ามีผลดีต่อสิ่งแวดล้อม คือ ทำให้มีปลามาอยู่อาศัยในบ้านปลามากขึ้น
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา โดยเริ่มปลูกป่าชายเลนให้ดีกว่าเดิมคือเปลี่ยนสถานที่ปลูก โดยปลูกลงในที่เป็นเลน
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ โดยเห็นว่า ชาวบ้านเกิดจิตสำนึกมากขึ้น โดยมีการร่วมมือกันมากขึ้น
- โครงการบ้านปลา ภาครัฐเข้ามาแนะนำให้ดีขึ้น โดยการแนะนำการผูกเชือกและทำฐานให้ดีกว่าเดิม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 13 (ชาวบ้าน : รองประธานโครงการบ้านปลา)

ชื่อ นายละออ ครองยุทธ สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 14 มิถุนายน 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 13/5 หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลงมอบ จังหวัดตราด

อายุ 42 ปี การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6

สถานภาพการสมรส สมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 คน

อาชีพหลัก รับจ้าง อาชีพรอง ไม่มี

ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 30 ปี

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยรวมกลุ่มชาวบ้าน และเยาวชน ช่วยกันอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่าเกิดประโยชน์ มากกว่าค่า ทั้งเรื่องทำกินและอาชีพ
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ โดยเห็นว่าเป็นประโยชน์ เพราะจะมีอาหารการกินสมบูรณ์เพราะพวกกุ้ง หอย ปู ปลา จะมีให้จับกิน

- โครงการบ้านปลาเป็นจุดสนใจของภาครัฐ เพราะนายอำเภอและองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสนใจมากกว่าเมื่อก่อน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 14 (ชาวบ้าน : โครงการบ้านปลา)

ชื่อ นายประกิต วรรณโกสิทธิ์ สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 13 มิถุนายน 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 20/2 หมู่ 8 ตำบล คลองใหญ่ อำเภอ แหลงมอบ จังหวัดตราด

อายุ 35 ปี การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 3

สถานภาพการสมรส สมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 คน

อาชีพหลัก ขายน้ําแข็งและรับจ้างทั่วไป อาชีพรอง ประมงและรับเหมาทาสี

ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 21 ปี

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการฟื้นฟูป่าชายเลนด้วยการปลูกป่าชายเลน
- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่าเป็นการทำให้ส่วนรวมมากกว่าเห็นแก่ส่วนตัว
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา โดยเริ่มพัฒนาจากยางลือเดียวเจาะรูเอายางมามัดรวมกันสามเส้นแต่มีน้ําหนักเบา จึงเพิ่มยางเส้นที่สี่แล้วเอาปูนเท เพื่อไม่ให้บ้านปลาเคลื่อนไปที่อื่น ขวางทางเรือ
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ โดยเห็นว่าทำให้สัตว์น้ำมีที่อาศัย อยู่ในบ้านปลาและป่าชายเลน ส่วนคนในชุมชนหลังมีป่าชายเลนจะดีขึ้นมา และ รายได้เพิ่มขึ้นจากการขายปลาที่เหลือจากกิน
- โครงการบ้านปลา ภาครัฐควรส่งเสริม เพราะบ้านปลามีประโยชน์ ให้ปลาได้มาอาศัยอยู่ ได้จับกินจับขาย เพิ่มรายได้ให้ชาวบ้าน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 15 (เยาวชน : กรรมการโครงการบ้านปลา)

ชื่อ นางสาวกัญญา ครองยุทธ สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 13 มิถุนายน 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 13/5 หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลงมอบ จังหวัดตราด

อายุ 17 ปี การศึกษา กำลังศึกษาอยู่ชั้น ปวช. 2

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 คน

อาชีพหลัก รับจ้าง อาชีพรอง -

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยเห็นว่าควรจะมีการดูแลและรักษาอนุรักษ์ระบบนิเวศ และปลูกฝังไม่ให้มีการทำลาย
- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่า การอนุรักษ์ทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ชาวบ้านไม่ไปหาปลา กุ้ง ปู หมึก ในช่วงการวางไข่หรือปลายังตัวเล็ก
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา โดยต้องการให้ระบบนิเวศอยู่คงทนต่อมนุษย์และต้องการให้ประชาชนร่วมอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้มากที่สุด
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ โดยเห็นว่าทำให้ชาวบ้านมีการสามัคคีกันยิ่งขึ้น เอื้อเพื่อเอื้อแก่ซึ่งกันและกันทำให้มีความสุข
- โครงการบ้านปลา ภาครัฐเข้ามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนทำให้ประชาชนเข้าถึงกัน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 16 (เยาวชน : เลขานุการโครงการบ้านปลา)

ชื่อ นางสาววินัส ถนอมพวง สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 14 มิถุนายน 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 27/5 หมู่ 8 ตำบลหนองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

อายุ 25 ปี การศึกษา ปริญญาตรี

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 6 คน

อาชีพหลัก ทำสวน อาชีพรอง -

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีการดูแลไม่ให้ทรัพยากรเสื่อมโทรมลงควบคู่กับการพัฒนาให้ทรัพยากรคงอยู่ตลอดไป
- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่าผลกระทบที่เกิดจากการอนุรักษ์ทำให้ทรัพยากรคงอยู่คู่กับชาวบ้านทำให้มีแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลาโดย ชาวบ้านได้ร่วมมือการพัฒนาด้วยตนเองให้เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมากขึ้น
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ โดยเห็นว่าการพัฒนาส่งผลไปถึงการกินดีของชาวบ้านทำให้อยู่กันอย่างสงบ
- โครงการบ้านปลา ภาครัฐมีส่วนสนับสนุนโดยมีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนทำให้รัฐและประชาชนเข้าถึงกัน ได้ดีและสามารถร่วมงานกัน ได้ให้เกิดประโยชน์ต่อกันสูงสุด

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 17 (เยาวชน : กรรมการโครงการบ้านปลา)

ชื่อ นายสิทธิชัย ถนอมพวก สัมภาษณ์ ณ.วันที่ 14 มิถุนายน 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 27/5 หมู่ 8 ตำบลหนองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

อายุ 15 ปี การศึกษา ปวช.

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 6 คน

อาชีพหลัก ทำสวน อาชีพรอง -

- ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการไม่จับปลาในฤดูวางไข่และการอนุรักษ์สัตว์น้ำที่หายาก
- มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา โดยเห็นว่าทำให้เกิดความสามัคคีและมีความเห็นที่ตรงกัน
- ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา เพราะการอนุรักษ์ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยสร้างความสมดุลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
- ประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ โดยเห็นว่าความร่วมมือโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทำให้การดำรงชีวิตของชาวบ้านอย่างเพียงพอ
- โครงการบ้านปลา ภาครัฐมีส่วนร่วมสนับสนุน โดยทำประโยชน์ให้เกิดแก่ประชาชนจะส่งผลย้อนกลับทำให้เกิดธรรมาภิบาลในหน่วยงานภาครัฐเอง

สรุป จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 คน สรุปได้ดังนี้

เพศ เพศชาย 13 คน เพศหญิง 4 คน

อายุ อายุสูงสุด 72 ปี ต่ำสุด 15 ปี

การศึกษา การศึกษาสูงสุด คือ ปริญญาโท การศึกษาค่ำสุด คือ ประถมศึกษาปีที่ 3

อาชีพหลัก อาชีพหลักรับราชการ 9 คน ทำสวน 4 คน รับจ้างทั่วไป 3 คน และ

ธุรกิจส่วนตัว 1 คน

อาชีพรอง ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง 8 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐ 2 คน ทำสวน 2 คน

ทำประมง 2 คน ธุรกิจ 1 คน ค้าขาย 1 คน และมีकुเทศก์ 1 คน

ตำแหน่ง เป็นข้าราชการ 9 คน ชาวบ้าน 5 คน และเยาวชน 3 คน

ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน ระยะเวลาสูงสุด 33 ปี ต่ำสุด 1 ปี

ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ส่วนใหญ่มีความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และโครงการบ้านปลา

ความพอใจ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา

การได้รับความรู้ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา
 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน
 ชุมชนและประเทศชาติ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศ
 ชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ
 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการขอรับความช่วยเหลือ ส่วนใหญ่เห็นด้วยการขอความร่วมมือ
 จากภาครัฐ

การวิจัยเชิงปริมาณ

สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

เพศ	ชาวบ้าน		เยาวชน		เจ้าหน้าที่ของรัฐ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	100	49.75	9	60.00	5	33.33
หญิง	101	50.25	6	40.00	10	66.67
รวม	201	100.00	15	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มจำแนกตามเพศได้ ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 50.25 เป็นเพศหญิง ส่วนเพศชายมีเพียงร้อยละ 49.75
- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.00 เป็นเพศชาย ส่วนเพศหญิงมีเพียงร้อยละ 40.00
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.67 เป็นเพศหญิง ส่วนเพศชายมีเพียงร้อยละ 33.33

สรุปเพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

อายุ

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ	ชาวบ้าน		เยาวชน		เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
10 - 14 ปี	-	-	2	13.33	-	-
15 - 19 ปี	-	-	13	86.67	-	-
20 - 24 ปี	34	16.92	-	-	1	6.67
25 - 29 ปี	29	14.43	-	-	1	6.67
30 - 34 ปี	23	11.44	-	-	3	20.00
35 - 39 ปี	27	13.43	-	-	4	26.67
40 - 44 ปี	21	10.45	-	-	2	13.33
45 - 49 ปี	20	9.95	-	-	1	6.67
50 - 54 ปี	15	7.46	-	-	2	13.33
55 - 59 ปี	13	6.47	-	-	1	6.67
60 - 64 ปี	10	4.97	-	-	-	-
65 - 69 ปี	6	2.99	-	-	-	-
มากกว่า 70 ปีขึ้นไป	3	1.49	-	-	-	-
รวม	201	100.00	15	100.00	15	100.00
	$\bar{X} = 39.04$		$\bar{X} = 16.33$		$\bar{X} = 39.33$	

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มจำแนกตามอายุได้ ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 16.92 มีอายุระหว่าง 20-24 อายุสูงสุด 70 ปีขึ้นไป อายุต่ำสุด 20-24 ปี อายุเฉลี่ย $\bar{X} = 39.04$ ปี

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.68 มีอายุระหว่าง 15-19 อายุสูงสุด 15-19 ปี อายุต่ำสุด 10-14 ปี อายุเฉลี่ย $\bar{X} = 16.33$ ปี

- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 26.67 มีอายุระหว่าง 35 - 39 ปี อายุสูงสุด 55-59 ปี อายุต่ำสุด 20-24 ปี อายุเฉลี่ย $\bar{X} = 39.33$ ปี

สรุปอายุ อายุเฉลี่ยของแต่ละกลุ่ม คือ ชาวบ้าน $\bar{X} = 39.04$ ปี เยาวชน $\bar{X} = 16.33$ ปี และเจ้าหน้าที่ของรัฐ $\bar{X} = 39.33$ ปี

การศึกษา

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	ชาวบ้าน		เยาวชน		เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6	111	55.22	1	6.67	-	-
มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3	20	9.95	3	20.00	-	-
มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6	36	17.91	11	73.33	2	13.33
ปวช.	3	1.49	-	-	-	-
ปวส.	10	4.98	-	-	-	-
อนุปริญญา	8	3.98	-	-	2	13.33
ปริญญาตรี	13	6.47	-	-	9	60.00
ปริญญาโท	-	-	-	-	2	13.33
รวม	201	100.00	15	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มจำแนกตามการศึกษาได้ ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.22 มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี การศึกษาค่ำสุดประถมศึกษาปีที่ 4-6
- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.33 มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 -6 ระดับการศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 การศึกษาค่ำสุดประถมศึกษาปีที่ 4-6
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.00 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาโท การศึกษาค่ำสุดมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

สรุปการศึกษา ชาวบ้านส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เยาวชนส่วนใหญ่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 -6 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี

อาชีพ

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ว่างงาน	15	7.46
รับจ้างทั่วไป	90	44.78
ค้าขาย	21	10.45
ช่าง	11	5.47
พนักงานบริษัท	15	7.46
พนักงานของรัฐ	5	2.49
ลูกจ้างชั่วคราว	8	3.98
อื่น ๆ	36	17.91
รวม	201	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 44.78 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาร้อยละ 17.91 มีอาชีพอื่น ๆ และร้อยละ 10.45 มีอาชีพค้าขาย ตามลำดับ

สรุปอาชีพ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป

รายได้

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้	ชาวบ้าน		เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	4	1.99	-	-
ต่ำกว่า 4,999 บาท	35	17.41	-	-
5,000 - 9,999 บาท	82	40.80	4	26.67
10,000 - 14,999 บาท	52	25.87	8	53.33
15,000 - 19,999 บาท	18	8.96	1	6.67
20,000 - 24,999 บาท	7	3.48	1	6.67
25,000 - 29,999 บาท	3	1.49	1	6.67
30,000 บาทขึ้นไป	-	-	-	-
รวม	201	100.00	15	100.00
	$\bar{X} = 9,490.05$		$\bar{X} = 13,166.17$	

จากตารางที่ 4.5 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มจำแนกตามรายได้ ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 40.80 มีรายได้ระหว่าง 5,000-9,999 บาท รายได้สูงสุดระหว่าง 25,000-29,999 บาท ค่าสุดไม่มีรายได้ มีรายได้เฉลี่ย $\bar{X} = 9,490.05$ บาท

- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.33 มีรายได้ระหว่าง 10,000-14,999 บาท รายได้สูงสุดระหว่าง 25,000-29,999 บาท รายได้ต่ำสุดระหว่าง 10,000-14,999 บาท มีรายได้เฉลี่ย $\bar{X} = 13,166.17$ บาท

สรุปรายได้ ชาวบ้านมีรายได้เฉลี่ย 9,490.05 บาท เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีรายได้เฉลี่ย 13,166.17 บาท

ประสบการณ์ในการทำงาน

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ ในการทำงาน	ชาวบ้าน		เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพิ่งเข้าทำงานยังไม่ถึงเดือน	5	2.49	-	-
1 - 12 เดือน	34	16.92	1	6.67
13 - 24 เดือน	29	14.43	1	6.67
25 - 36 เดือน	23	11.44	2	13.33
37 - 48 เดือน	11	5.47	1	6.67
มากกว่า 49 เดือนขึ้นไป	99	49.25	10	66.67
รวม	201	100.00	15	100.00
	$\bar{X} = 20.90$		$\bar{X} = 44.10$	

จากตารางที่ 4.6 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานได้ ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 49.25 มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 49 เดือนขึ้นไป เพิ่งเข้าทำงานไม่ถึงเดือน ร้อยละ 2.49 ประสบการณ์ในการทำงานเฉลี่ย $\bar{X} = 20.90$ เดือน

- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.67 มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 49 เดือนขึ้นไป ประสบการณ์ในการทำงานเฉลี่ย $\bar{X} = 44.10$ เดือน

สรุปประสบการณ์ทำงาน ชาวบ้านมีประสบการณ์ในการทำงาน 20.90 เดือน เจ้าหน้าที่ของรัฐมีประสบการณ์ในการทำงาน 44.10 เดือน

การรู้จักโครงการบ้านปลา

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกการรู้จักโครงการบ้านปลา

การรู้จัก โครงการบ้านปลา	ชาวบ้าน		เยาวชน		เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รู้จัก	136	67.67	13	86.67	10	66.67
ไม่รู้จัก	65	32.33	2	13.33	5	33.33
รวม	201	100.00	15	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.7 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มจำแนกการรู้จักโครงการบ้านปลาได้ ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.67 รู้จักโครงการบ้านปลา ส่วนไม่รู้จักโครงการบ้านปลา มีเพียงร้อยละ 32.33

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.67 รู้จักโครงการบ้านปลา ส่วนไม่รู้จักโครงการบ้านปลา มีเพียงร้อยละ 13.33

- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.67 รู้จักโครงการบ้านปลา ส่วนไม่รู้จักโครงการบ้านปลา มีเพียงร้อยละ 33.33

สรุปการรู้จักโครงการบ้านปลา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักโครงการบ้านปลา

ความสนใจโครงการบ้านปลา

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความสนใจโครงการบ้านปลา

ความสนใจ โครงการบ้านปลา	ชาวบ้าน		เยาวชน		เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สนใจ	137	68.16	12	80.00	11	73.33
ไม่สนใจ	17	8.46	3	20.00	3	20.00
เฉย ๆ	47	23.38	0	0.00	1	6.67
รวม	201	100.00	15	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.8 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มจำแนกตามความสนใจโครงการบ้านปลาได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.16 มีความสนใจโครงการบ้านปลา ส่วนที่ไม่สนใจมีเพียงร้อยละ 8.46 และร้อยละ 23.38 รู้สึกเฉย ๆ ต่อโครงการบ้านปลา

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.00 มีความสนใจโครงการบ้านปลา ส่วนที่ไม่สนใจมีเพียงร้อยละ 20.20

- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.33 มีความสนใจโครงการบ้านปลา ส่วนที่ไม่สนใจมีเพียงร้อยละ 20.00 และร้อยละ 6.67 รู้สึกเฉย ๆ ต่อโครงการบ้านปลา

สรุปความสนใจโครงการบ้านปลา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสนใจโครงการบ้านปลา

ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของผู้ร่วมโครงการบ้านปลา
ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของผู้ร่วมโครงการบ้านปลา

ความสนใจ ของผู้เข้าร่วม โครงการ	จำนวนความสนใจการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของผู้ร่วมโครงการบ้านปลา					\bar{X}	S.D.	แปลผล
	สนใจ มากที่สุด	สนใจ มาก	สนใจ ปานกลาง	สนใจ น้อย	ไม่สนใจ			
ชาวบ้าน	14 (6.97)	40 (19.90)	88 (43.78)	57 (28.35)	2 (1.0)	3.03	0.897	สนใจ ปานกลาง
เยาวชน	7 (46.67)	4 (26.67)	3 (20.00)	1 (6.67)	0 (0.00)	4.13	0.990	สนใจ มาก
ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล						3.58	0.943	สนใจมาก

หมายเหตุ 4.21 – 5.00 เท่ากับ สนใจมากที่สุด
3.41 – 4.20 เท่ากับ สนใจมาก
2.61 – 3.40 เท่ากับ สนใจปานกลาง
1.81 – 2.60 เท่ากับ สนใจน้อย
1.00 – 1.80 เท่ากับ ไม่สนใจ

จากตารางที่ 4.9 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มจำแนกตามความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของผู้ร่วมโครงการบ้านปลาได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 43.78 มีความสนใจปานกลาง ส่วนร้อยละ 28.35 มีความสนใจน้อย และไม่สนใจมีเพียงร้อยละ 1.0

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.67 มีความสนใจมากที่สุด ส่วนร้อยละ 26.67 มีความสนใจมาก และสนใจน้อยมีเพียงร้อยละ 6.67

สรุปความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของผู้ร่วมโครงการบ้านปลา ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความสนใจปานกลางในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของผู้ร่วมโครงการบ้านปลา ชาวชนส่วนใหญ่มีความสนใจมากที่สุดในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของผู้ร่วมโครงการบ้านปลา โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสนใจในระดับมาก

ผู้แนะนำให้เข้าร่วมโครงการ

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผู้แนะนำให้เข้าร่วมโครงการ

ผู้แนะนำให้เข้าร่วมโครงการบ้านปลา	ชาวบ้าน		เยาวชน		เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพื่อนบ้าน	29	14.42	8	53.33	-	-
กำนัน	5	2.49	-	-	5	33.33
ผู้ใหญ่บ้าน	158	78.61	7	46.67	8	53.34
ครู อาจารย์	6	2.99	-	-	2	13.33
อื่น ๆ	3	1.49	-	-	-	-
รวม	201	100.00	15	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.10 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มจำแนกตามผู้แนะนำเข้าร่วมโครงการบ้านปลา ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.61 ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้แนะนำเข้าโครงการบ้านปลา ส่วน ร้อยละ 28.35 เพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำเข้าโครงการบ้านปลา และอื่น ๆ ที่แนะนำเข้าร่วมโครงการบ้านปลามีเพียงร้อยละ 1.49

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.33 เพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำเข้าโครงการบ้านปลา และมีเพียงร้อยละ 46.67 ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้แนะนำเข้าโครงการบ้านปลา

- เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.34 ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้แนะนำเข้าโครงการบ้านปลา ส่วนร้อยละ 33.33 กำนันเป็นผู้แนะนำเข้าโครงการบ้านปลา และครู อาจารย์ แนะนำเข้าโครงการบ้านปลามีเพียงร้อยละ 1.49

สรุปผู้แนะนำเข้าร่วมโครงการบ้านปลา กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มส่วนใหญ่มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้แนะนำเข้าโครงการบ้านปลา

บทบาทในโครงการบ้านปลา

ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามบทบาทในโครงการบ้านปลา

บทบาทใน โครงการบ้านปลา	ชาวบ้าน		เยาวชน		เจ้าหน้าที่ของรัฐ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประธาน	1	0.50	-	-	-	-
กรรมการ	3	1.49	1	6.67	-	-
สมาชิก	23	11.44	9	60.00	-	-
ผู้สนใจ	159	79.11	5	33.33	9	60.00
อื่นๆ	15	7.46	-	-	6	40.00
รวม	201	100.00	15	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.11 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มจำแนกตามบทบาทโครงการบ้านปลาได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.11 เป็นผู้สนใจโครงการบ้านปลา ส่วนร้อยละ 11.44 เป็นสมาชิกโครงการบ้านปลา และเป็นประธานโครงการบ้านปลาเพียงร้อยละ 0.50

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.00 เป็นสมาชิกโครงการบ้านปลา ส่วนร้อยละ 33.33 เป็นผู้สนใจโครงการบ้านปลา และเป็นกรรมการโครงการบ้านปลาเพียงร้อยละ 6.67

- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.00 เป็นผู้สนใจโครงการบ้านปลา และร้อยละ 40.00 มีบทบาทอื่น ๆ ในโครงการบ้านปลา

สรุปบทบาทในโครงการบ้านปลา ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่เป็นผู้สนใจโครงการบ้านปลา ส่วนเยาวชนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกโครงการบ้านปลา

ความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา

ตารางที่ 4.12 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา

ความพึงพอใจใน โครงการบ้านปลา	จำนวนความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา					\bar{X}	S.D.	แปลผล
	พึงพอใจ มากที่สุด	พึงพอใจ มาก	พึงพอใจ ปานกลาง	พึงพอใจ น้อย	ไม่ พึงพอใจ			
ชาวบ้าน	14 (6.96)	101 (50.25)	81 (40.30)	4 (1.99)	1 (0.50)	3.61	0.670	พึงพอใจ มาก
เยาวชน	5 (33.33)	9 (60.00)	1 (6.67)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.27	0.594	พึงพอใจ มากที่สุด
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	0 (0.00)	7 (46.7)	8 (53.3)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.47	0.516	พึงพอใจ มาก
ความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา						3.78	0.593	พึงพอใจมาก

หมายเหตุ	4.21 – 5.00 เท่ากับ พึงพอใจมากที่สุด
	3.41 – 4.20 เท่ากับ พึงพอใจมาก
	2.61 – 3.40 เท่ากับ พึงพอใจปานกลาง
	1.81 – 2.60 เท่ากับ พึงพอใจน้อย
	1.00 – 1.80 เท่ากับ ไม่พึงพอใจ

จากตารางที่ 4.12 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มจำแนกตามความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 50.25 มีความพึงพอใจมากในโครงการบ้านปลา ส่วนร้อยละ 40.30 มีความพึงพอใจปานกลาง และไม่พึงพอใจมีเพียงร้อยละ 0.50
- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.00 มีความพึงพอใจมากในโครงการบ้านปลา ส่วนร้อยละ 33.33 มีความพึงพอใจมากที่สุด และมีพึงพอใจปานกลางมีเพียงร้อยละ 6.67
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.3 มีความพึงพอใจปานกลาง และมีเพียงร้อยละ 46.7 มีความพึงพอใจมาก

สรุปความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา ชาวบ้านส่วนใหญ่มีพึงพอใจมากในโครงการบ้านปลา เยาวชนส่วนใหญ่มีพึงพอใจมากที่สุดในโครงการบ้านปลา และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความพึงพอใจปานกลางในโครงการบ้านปลา โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจโครงการบ้านปลา ในระดับมาก

ความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ

ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ

ความรู้ที่ได้จากการ เข้าร่วมโครงการ	จำนวนความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ					\bar{X}	S.D.	แปลผล
	มีความรู้ มากที่สุด	มีความรู้ มาก	มีความรู้ ปานกลาง	มีความรู้ น้อย	ไม่ มีความรู้			
ชาวบ้าน	7 (3.48)	40 (19.90)	137 (68.16)	16 (7.96)	1 (0.50)	3.18	0.639	ปานกลาง
เยาวชน	1 (6.7)	0 (0.0)	8 (53.3)	5 (33.3)	1 (6.7)	2.67	0.900	ปานกลาง
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	0 (0.00)	3 (20.0)	7 (46.7)	4 (26.7)	1 (6.7)	2.80	0.862	ปานกลาง
ความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ						2.88	0.800	ปานกลาง

หมายเหตุ	4.21 – 5.00 เท่ากับ มีความรู้มากที่สุด
	3.41 – 4.20 เท่ากับ มีความรู้มาก
	2.61 – 3.40 เท่ากับ มีความรู้ปานกลาง
	1.81 – 2.60 เท่ากับ มีความรู้เล็กน้อย
	1.00 – 1.80 เท่ากับ ไม่มีความรู้

จากตารางที่ 4.13 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มจำแนกตามความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ บ้านปลา ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.16 ได้ความรู้ปานกลางจากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา ส่วนร้อยละ 19.90 ได้ความรู้มาก และไม่ได้ความรู้มีเพียงร้อยละ 0.50
- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.3 ได้ความรู้ปานกลางจากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา ส่วนร้อยละ 33.3 ได้ความรู้เล็กน้อย และไม่ได้ความรู้มีเพียง 6.7
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.7 ได้ความรู้ปานกลางจากการเข้าร่วมโครงการ บ้านปลา ส่วนร้อยละ 26.7 ได้ความรู้เล็กน้อย และไม่ได้ความรู้มีเพียงร้อยละ 6.7

สรุปความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มในภาพรวมได้ ความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา ในระดับ ปานกลาง

ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการ

ตารางที่ 4.14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการ

ระยะเวลาในการ เข้าร่วมโครงการ	ชาวบ้าน		เยาวชน		เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เข้าไม่ถึง 1 เดือน	44	21.89	2	13.33	-	-
1 – 6 เดือน	76	37.81	10	66.67	1	16.67
7 – 12 เดือน	22	10.94	2	13.33	4	66.67
13 – 18 เดือน	20	9.95	1	6.67	-	-
19 – 24 เดือน	17	8.46	-	-	-	-
มากกว่า 2 ปีขึ้นไป	22	10.95	-	-	1	16.67
รวม	201	100.00	15	100.00	6	100.00
	$\bar{X} = 10.69$		$\bar{X} = 4.63$		$\bar{X} = 11.50$	

จากตารางที่ 4.14 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มจำแนกตามระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการ ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 37.81 มีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ 1-6 เดือน และร้อยละ 8.46 เข้าร่วมโครงการ 19-24 เดือน โดยมีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 10.69$ เดือน
- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.67 มีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ 1-6 เดือน และร้อยละ 6.67 เข้าร่วมโครงการ 13-18 เดือน โดยมีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.63$ เดือน
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.67 มีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ 7-12 เดือน และร้อยละ 16.67 เข้าร่วมโครงการ 1-6 เดือนและมากกว่า 2 ปีขึ้นไป โดยมีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 11.50$ เดือน

สรุประยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการ ชาวบ้านมีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการโดยเฉลี่ย 10.69 เดือน เยาวชนมีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการโดยเฉลี่ย 4.63 เดือน และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการโดยเฉลี่ย 11.50 เดือน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ
ตารางที่ 4.15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์
และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ

ความรู้ความเข้าใจ ก่อนเข้าร่วม โครงการ	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลก่อนเข้าร่วม					\bar{X}	S.D.	แปลผล
	มีความรู้ มากที่สุด	มีความรู้ มาก	มีความรู้ ปานกลาง	มีความรู้ น้อย	ไม่ มีความรู้			
ชาวบ้าน	18 (8.96)	31 (15.42)	99 (49.25)	39 (19.40)	14 (6.97)	3.00	0.995	มีความรู้ ปานกลาง
เยาวชน	1 (6.66)	0 (0.00)	7 (46.67)	4 (26.67)	3 (20.00)	2.47	1.060	มีความรู้ น้อย
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	0 (0.00)	5 (33.33)	10 (66.67)	0 (0.00)	0 (0.00)	2.40	0.910	มีความรู้ น้อย
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาก่อนเข้าร่วมโครงการ						2.62	0.988	มีความรู้ ปานกลาง

- หมายเหตุ 4.21 – 5.00 เท่ากับ มีความรู้มากที่สุด
3.41 – 4.20 เท่ากับ มีความรู้มาก
2.61 – 3.40 เท่ากับ มีความรู้ปานกลาง
1.81 – 2.60 เท่ากับ มีความรู้
1.00 – 1.80 เท่ากับ ไม่มีความรู้

จากตารางที่ 4.15 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มจำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 49.25 มีความรู้ความเข้าใจปานกลางเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ ส่วนร้อยละ 19.40 มีความรู้ความเข้าใจน้อย และไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ เพียงร้อยละ 6.67

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.67 มีความรู้ความเข้าใจปานกลางเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ ส่วนร้อยละ 26.67 มีความรู้ความเข้าใจน้อย และมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ เพียงร้อยละ 6.66

- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.67 มีความรู้ความเข้าใจปานกลางเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ และมีความรู้ความเข้าใจมากเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ เพียงร้อยละ 33.33

สรุปความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจปานกลางเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ ในระดับ ปานกลาง

โครงการบ้านปลา ตลอดจนการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์ต่อคน ชุมชน และประเทศชาติ

ตารางที่ 4.16 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโครงการบ้านปลา ตลอดจนการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์ต่อคนในชุมชนและประเทศชาติ

โครงการบ้านปลา	การอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งมีประโยชน์ต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ					\bar{X}	S.D.	แปลผล
	มีประโยชน์มากที่สุด	มีประโยชน์มาก	มีประโยชน์ปานกลาง	มีประโยชน์น้อย	ไม่มีประโยชน์			
ชาวบ้าน	49 (24.38)	80 (39.80)	65 (32.34)	7 (3.48)	0 (0.00)	3.85	0.829	มีประโยชน์มาก
เยาวชน	13 (86.67)	2 (13.33)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.87	0.352	มีประโยชน์มากที่สุด
โครงการบ้านปลาตลอดจนการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์ต่อคนในชุมชนและประเทศชาติ						4.36	0.590	มีประโยชน์มากที่สุด

หมายเหตุ	4.21 – 5.00 เท่ากับ	มีประโยชน์มากที่สุด
	3.41 – 4.20 เท่ากับ	มีประโยชน์มาก
	2.61 – 3.40 เท่ากับ	มีประโยชน์ปานกลาง
	1.81 – 2.60 เท่ากับ	มีประโยชน์น้อย
	1.00 – 1.80 เท่ากับ	ไม่มีประโยชน์

จากตารางที่ 4.16 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มจำแนกตามโครงการบ้านปลาตลอดจนการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์ต่อคนในชุมชนและประเทศชาติ ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 39.80 เห็นว่าโครงการบ้านปลาตลอดจนการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์มากต่อคนในชุมชนและประเทศชาติ ส่วนร้อยละ 32.34 เห็นว่ามีประโยชน์ปานกลาง และเห็นว่ามีประโยชน์น้อย เพียงร้อยละ 3.48

- ชาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.67 เห็นว่าโครงการบ้านปลาตลอดจนการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์มากที่สุดต่อคนในชุมชนและประเทศชาติ และเห็นว่ามีประโยชน์มาก เพียงร้อยละ 13.33

สรุปโครงการบ้านปลาตลอดจนการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์ต่อคนในชุมชนและประเทศชาติ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นว่าโครงการบ้านปลาตลอดจนการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์มากที่สุดต่อคนในชุมชนและประเทศชาติ ในระดับ มากที่สุด

การเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ

ตารางที่ 4.17 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเข้าร่วม โครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โครงการอื่น ๆ

การเข้าร่วมโครงการอื่น ๆ	ชาวบ้าน		เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เข้าร่วม	136	67.66	6	40.00
ไม่แน่ใจ	65	32.34	9	60.00
ไม่เข้าร่วม	-	-	-	-
รวม	201	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.17 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มจำแนกตามการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.66 เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ ส่วนไม่แน่ใจ มีเพียงร้อยละ 32.34

- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.00 ไม่แน่ใจว่าจะเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ ส่วนเข้าร่วม มีเพียงร้อยละ 40.00

สรุปการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ

ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ มาก แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าจะเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ

ชุมชนบ้านหินดาตควรรจัดการ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ
ตารางที่ 4.18 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามชุมชนบ้านหินดาตควรรจัดการ
โครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ

การจัดการ โครงการอื่น ๆ	ชาวบ้าน		เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ควร	146	72.64	13	86.67
ไม่แน่ใจ	55	27.36	2	13.33
ไม่ควร	-	-	-	-
รวม	201	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.18 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มจำแนกตามชุมชนบ้านหินดาตควรรจัดการ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.64 เห็นว่าชุมชนบ้านหินดาตควรรจัดการ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ ส่วนไม่แน่ใจ มีเพียงร้อยละ 27.36
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.67 เห็นว่าชุมชนบ้านหินดาตควรรจัดการ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ ส่วนไม่แน่ใจ มีเพียงร้อยละ 13.33

สรุปชุมชนบ้านหินดาตควรรจัดการโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม เห็นเหมือนกันว่าชุมชนบ้านหินดาตควรรจัดการ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ

การขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้

ตารางที่ 4.19 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้

ขอรับการสนับสนุน จากภาครัฐและ ภาคเอกชน	ขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนสูงกว่านี้					\bar{X}	S.D.	แปลผล
	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่ เห็นด้วย			
ชาวบ้าน	45 (22.39)	67 (33.33)	50 (24.88)	20 (9.95)	19 (9.45)	3.49	1.123	เห็นด้วย มาก
เยาวชน	3 (20.00)	0 (0.00)	1 (6.67)	2 (13.33)	9 (60.00)	2.07	1.624	เห็นด้วย น้อย
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	2 (13.33)	9 (60.00)	4 (26.67)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.87	0.640	เห็นด้วย มาก
ขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนสูงกว่านี้						3.14	1.129	เห็นด้วย ปานกลาง

หมายเหตุ	4.21 – 5.00	เท่ากับ	เห็นด้วยมากที่สุด
	3.41 – 4.20	เท่ากับ	เห็นด้วยมาก
	2.61 – 3.40	เท่ากับ	เห็นด้วยปานกลาง
	1.81 – 2.60	เท่ากับ	เห็นด้วยน้อย
	1.00 – 1.80	เท่ากับ	ไม่เห็นด้วย

จากตารางที่ 4.19 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มจำแนกตามการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 33.33 เห็นด้วยมากกว่าการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ ส่วนร้อยละ 24.88 เห็นด้วยปานกลาง และไม่เห็นด้วยเพียงร้อยละ 9.45

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.00 ไม่เห็นด้วยว่าการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ ส่วนร้อยละ 20.00 เห็นด้วยมากที่สุด และเห็นด้วยปานกลางเพียงร้อยละ 9.45

- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.00 เห็นด้วยมาก ว่าการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ ส่วนร้อยละ 24.88 เห็นด้วยปานกลาง และเห็นด้วยมากที่สุดมีเพียงร้อยละ 13.33

สรุปการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ ชาวบ้านเห็นด้วยมากกว่าการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ ชาวชนไม่เห็นด้วยว่าการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นด้วยมากกว่าการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ โดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับ ปานกลาง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่

2.1.1 รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของ เจ้าหน้าที่ของรัฐ 9 คน ชาวบ้าน 5 คนและเยาวชน 3 คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. นางปราณี รจนากุล ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“แบ่งหน้าที่โดยมีการคัดเลือกประธานขึ้น ในแต่ละหมู่ให้มีความรับผิดชอบ ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศร่วมกับสมาชิกในหมู่บ้าน โดยการมีส่วนร่วมของทุกคน ”

“การปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในพื้นที่ โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ชายฝั่งหรือไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ เพื่อที่จะให้สัตว์น้ำได้อยู่อาศัย”

“ไม่ตัดไม้ ทำลายป่า เช่น ไม่ตัดไม้โกงกาง เป็นต้น มีการปลูกป่าทดแทนไม้ที่ตัดไป มีการสร้างจิตสำนึกให้มีการรักและหวงแหนป่าธรรมชาติ”

“การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจะเอื้อประโยชน์แก่ชุมชน โดยที่ชาวบ้านมีสัตว์น้ำกินน้ำไม่เสีย ปลาที่มีอยู่อาศัย ชาวบ้าน, ประชาชนในท้องถิ่น หรือคนทั่วไปจะได้รับประโยชน์”

“ภาครัฐควรมีการส่งเสริม เพราะว่าโครงการงบประมาณในการดำเนินการต้องใช้มากพอสมควร และควรที่จะเอาความรู้มาเสริมให้กับชาวบ้าน”

2. นายสมชาย ชำนาญช่าง ตำแหน่งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“มีการวางแผนทางปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในหมู่บ้านและผู้เกี่ยวข้องช่วยกันอนุรักษ์ และช่วยแสดงความคิดเห็นตามต้องการของชุมชน”

“การอนุรักษ์ คือต้องให้ความรู้ ความเข้าใจ อบรม ปลูกจิตสำนึก ช่วยกันดูแล รักษา สภาพแวดล้อม”

“มีการวางแผนการอนุรักษ์ โดยให้ทุกคนทุกครอบครัวรักษาธรรมชาติ และป่าชายเลน เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศ เพื่อ กุ้ง หอย ปู ปลา และธรรมชาติ จะกลับมา”

“การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทุกคน รวมไปถึงระดับตำบล อำเภอ และรวมถึงประเทศ ”

“การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจะบรรลุผลได้จะต้องเริ่มทำ ลงมือทำ โดยที่แรกคิดว่าทำเพื่อส่วนรวมเพื่อชุมชน สุดท้ายทำแล้วเกิดผล ทำให้ระบบนิเวศกลับมา”

3. นายเหมือน รุ่งโรจน์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552 โดยมีรายละเอียดในการการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ควรมีการวางหลักเกณฑ์ โดยหากใช้ยางรถยนต์เก่า ถ้าไม่เกิดปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมก็น่าจะดี แต่ถ้าใช้แล้วเกิดปัญหากับสิ่งแวดล้อม เราก็จะต้องหาวัสดุอื่นมาทดแทน”

“รูปแบบในการอนุรักษ์โดยใช้การประชาสัมพันธ์ โดยเน้นห้ามทิ้งขยะลงทะเลและทำป้ายห้ามทิ้งขยะ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ รวมทั้งนักทัศนาจรด้วย โดยอยากให้ทำป้ายประชาสัมพันธ์ไว้ที่ศาลาประชุมหมู่บ้านทุกแห่ง”

“หากเรามีป่าไม้ชายเลนอยู่ ก็ต้องให้เจ้าหน้าที่เฝ้าดูแล เป็นรายเดือน-รายปี เพื่อไม่ให้คนนอกมาทำลาย โดยเน้นการปฏิบัติการรักษาป่าชายเลน”

“การอนุรักษ์ผู้ที่ได้รับประโยชน์ คือ ประชาชนในหมู่บ้านนั้น และ สัตว์น้ำในทะเลได้มีที่อยู่อาศัย”

4. นายสุรชัย บุรพานนทชัย เจ้าหน้าที่สำนักงานการขนส่งทางน้ำ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“มีการระดมความคิดจากชาวบ้านในชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์โดยการบังคับใช้กฎหมาย มาตรการเพิ่มเติม มาตรการใหม่ ๆ และการมีส่วนร่วมของชุมชน”

“ชาวบ้านติดปัญหาเรื่องงบประมาณ ต้องให้้องค์การส่วนท้องถิ่นสนับสนุน แต่พอเวลาอนุมัติงบประมาณมา ท้องถิ่นลืมนึกถึงหน่วยงานของรัฐ คือ ร่วมเข้าไปช่วยแนะนำในการดำเนินการ

ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายในพื้นที่ เพราะว่าชาวบ้านมักจะมองเพียงว่ามีแหล่งอาศัยของปลา แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐมองว่า เมื่อวางปะการังเทียมหรือบ้านปลา จะทำให้เส้นทางน้ำสูญเสีย การเดินเรือใช้ไม่ได้ และเกรงว่าขยะในทะเลจะมากขึ้น”

5. นายธวัช ศรีวีระชัย เจ้าหน้าที่กรมประมง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“รูปแบบการอนุรักษ์ โดยต้องอธิบายความเป็นมาและวัตถุประสงค์ เพื่อให้ นำความรู้ถึงสู่ชาวบ้าน ให้ชาวบ้านรับช่วงต่อจากรัฐ โดยมีประเด็นที่สำคัญว่า ทางจังหวัดไม่มั่นใจว่าชาวบ้านจะสามารถเลี้ยงปลาให้รอดได้และต้องการผู้รับผิดชอบในการนี้อย่างชัดเจน”

“จะร่วมวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการประชาสัมพันธ์โครงการพัฒนาจังหวัด เช่น โครงการสร้างแหล่งปลาการ์ตูนเพื่อการปรับปรุงระบบนิเวศ และ โครงการสร้างแหล่งพ่อแม่พันธุ์และเพิ่มผลผลิตปลากะรังจุดฟ้าในธรรมชาติ”

6. นายเฉลิมพล พวงทอง เจ้าหน้าที่การศึกษานอกกระบบ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“โดยการสนับสนุนข้อมูลหรือสถานที่ ที่เป็นตัวอย่างที่ดี สนับสนุนเรื่องการศึกษาดูงาน เป็นโครงการ และประการสุดท้ายได้แก่ การประสานงานในการวางแผน เช่น การประสานงานกับผู้สื่อข่าวที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น”

“เผยแพร่ ให้ความรู้ ทำให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์ โดยให้ชาวบ้านคิดเองได้ โดยที่เราไม่ต้องบอกหรือบรรยาย โดยให้ชาวบ้านฟังพาดตนเองให้ได้ คิดเองให้ได้ โดยกระตุ้นให้เกิดวัฒนธรรมองค์กร”

7. นายนพดล สุวรรณภักดิ์ เจ้าหน้าที่ การศึกษานอกกระบบ ตำแหน่ง ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ โครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“โดยการศึกษาข้อมูลชุมชน วิเคราะห์ปัญหาาร่วมกันกับผู้นำชุมชนทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สังเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชนโดยใช้หลักการคิดเป็น วางแผนร่วมกับชุมชนทำตามแผน และสรุปผลการทำงานร่วมกับชุมชน”

“มีแบ่งหน้าที่ตามความสามารถของแต่ละคน บางครั้งอาจผลัดเปลี่ยนภาวะผู้นำในบางสถานการณ์ของความสามารถของแต่ละบุคคล”

“ประชาชนในพื้นที่ที่ทำการประมงชายฝั่งและผู้ที่เกี่ยวข้องการทำประมงชายฝั่งในพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งประชาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้ประโยชน์จากการซื้ออาหารทะเลจากชาวประมง และสุดท้ายคือหน่วยงานภาครัฐ ที่ได้เห็นความเข้มแข็งของประชาชนในพื้นที่”

8. นายโอฬาร อำพรธณ รองประธานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จังหวัดตราด สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“เคยร่วมวางแผน โดยการแนะนำให้ตั้งกฎกติกาของหมู่บ้านว่า ทำอย่างไรจึงจะมีผลประโยชน์มาเอื้อให้ชุมชน โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการเฝ้าระวัง มิให้ลักลอบจับสัตว์น้ำ ผิดกฎหมาย”

“มีการประชุมตั้งกฎกติกา ของหมู่บ้านแล้วมีการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชนของเรา และชุมชนใกล้เคียงให้รับทราบ”

“การประชาสัมพันธ์ จะเอื้อประโยชน์แก่ชุมชน ทำให้ชุมชนมีการปลูกจิตสำนึก ในการอนุรักษ์”

“รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศ ต้องมีการวางแผนโดยฟื้นฟูป่าชายเลน ที่เป็นแหล่งไข่อาหารของสัตว์น้ำ”

9. นายเฉลิมพงษ์ นามนาค ผู้เชี่ยวชาญในการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อการทำสมุนไพร สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“วางแผนฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งเพิ่มเติม โดยการปลูกจิตใต้สำนึกของคนในชุมชนให้รู้ถึงประโยชน์และส่วนได้ส่วนเสียกับทรัพยากรนั้น ทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอันนำมาซึ่งรายได้ให้คนในชุมชน จัดภูมิทัศน์ของทรัพยากรป่าชายเลนให้น่าดู นำมาทำอาหารหรืออย่างอื่นได้ มีบ้างบอกถึงสรรพคุณและการนำมาใช้ “

“แบ่งหน้าที่ให้สมาชิกสอดส่องดูแลการทำอาชีพที่จะทำลายทรัพยากรชายฝั่ง เพื่อดำเนินคดี กระจายข่าวสารเพื่อการต่อยอดโครงการ เพื่อการทำเป็นรูปแบบเครือข่าย จัดหา ทำเพิ่มอุปกรณ์ในการต่อยอด โครงการ ทรัพยากรชายฝั่งทะเล”

“ผู้ได้รับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์ระบบนิเวศ คือ ชาวบ้านในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงใช้เป็นที่ทำอาหาร นักเรียนนักศึกษาได้มีที่ศึกษาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาเพิ่มเติม นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติ และการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงและกิจกรรมท่องเที่ยวมากมาย เช่น ส่องหมึก คล้องกัง ซ้อนปู Eco Tourism.”

10. นายนพกร ทิคุนันท์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8 บ้านหินลาด ตำแหน่ง ประธานที่ปรึกษา กิตติมศักดิ์ โครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“เป็นแกนนำในการอนุรักษ์ เช่น การปลูกป่าชายเลน เพื่อกันแนวป่ากับทะเล และที่ดินในพื้นที่ซึ่งชาวบ้านดูแลกันอย่างดี”

“แนวทางการอนุรักษ์ระบบนิเวศ คือ 1) ให้มีโครงการ 2) รวมกลุ่ม และ 3) แบ่งหน้าที่ โดยเน้นผู้นำต้องนำกลุ่ม ปลูกฝังสมาชิกให้มีส่วนร่วมทุกคนไม่ว่าโครงการไหนหรือกิจกรรมไหน ๆ โดยมีหลักถัวร่วมกันหลายคนงานก็จะสำเร็จ โดยให้ความรู้และแนะนำสิ่งที่ดี ๆ”

11. นายโยธิน วรรณโกสิทธิ์ ประธานโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่

14 มิถุนายน 2552

“ร่วมวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดย 1) ทำบ้านปลาเพิ่ม 2) ไม่จับปลาในฤดูวางไข่ 3) ไม่จับสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็ก 4) ปลุกป่าเพิ่มเพื่อเป็นการเพาะพันธุ์ และ 5) ปลุกจิตสำนึกประชาชนในหมู่บ้านและเยาวชน”

“ช่วยกันดูแล ห้ามใครมาบุกรุกทำลายป่าชายเลน ช่วยกันปล่อยสัตว์น้ำเพื่อเพิ่มจำนวนสัตว์น้ำ”

12. นางถัดดาวลัย ถนอมพวก เภรัญญิกโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่

14 มิถุนายน 2552

“ช่วยสนับสนุนแรง เช่น ช่วยแรงงานในการหีบและผูกเชือก สนับสนุนด้านอาหารและงานธุรการ”

“คิดว่าวิธีการอนุรักษ์ที่จะช่วยได้ก็คือ ช่วยสั่งสอนลูกหลาน ไม่ให้ทำลายป่าชายเลน”

13. นายละออ ครองยุทธ รองประธานโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่

14 มิถุนายน 2552

“รวมกลุ่มกันให้มากที่สุด ดึงตัวแทนภาครัฐมาช่วยหรือผู้นำหมู่บ้านมาช่วย”

“ขอความรู้จากคนที่รู้ และขอคำแนะนำ เพื่อให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์”

14. นายประกิต วรรณโกสิทธิ์ ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อ

วันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ควรจะมีผู้ประสานงาน หากมีการบุกรุกป่าชายเลน ขาดผู้ประสานงานในการอนุรักษ์”

15. นางสาวกัญญา ครองยุทธ กรรมการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่

14 มิถุนายน 2552

“ระดมพลช่วยกันอนุรักษ์ เก็บขยะ ดูแลไม่ให้ผู้อื่นมาทำลาย”

“จะต้องดูแลและรักษา และปลุกฝังไม่ให้มีการทำลาย”

16. นางสาววินัส ถนอมพวก เลขานุการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่

14 มิถุนายน 2552

“เก็บรักษาไว้ให้คงอยู่และจะต้องมีการดูแลการใช้ไปในทางที่เกิดประโยชน์และปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่คู่กับระบบนิเวศทางทะเลต่อไปยาวนาน”

“ควรที่จะมีการสอดส่องดูแลกันตลอดเวลา สร้างและปลุกจิตสำนึกที่ดี ที่มีต่อการอนุรักษ์สร้างสื่อการเรียนรู้และแสดงให้เห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์”

17. นายสิทธิชัย ถนอมพวง กรรมการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“การไม่จับปลาในฤดูวางไข่”

“เก็บรักษาไว้ให้คงอยู่และต้องมีการดูแลรักษา ไข่ไปในทางที่เกิดประโยชน์และต้องดูแลรักษาซ่อมแซมให้ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลต่อไปให้ยาวนาน ”

สรุปการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดย การมีส่วนร่วม พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดย การมีส่วนร่วม ดังนี้

1. แบ่งหน้าที่โดยมีการคัดเลือกประธานขึ้น ในแต่ละหมู่บ้านให้มีความรับผิดชอบ ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศร่วมกับสมาชิกในหมู่บ้าน โดยการมีส่วนร่วมของทุกคน
2. การวางแผนทางปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในหมู่บ้านและผู้เกี่ยวข้องช่วยกันอนุรักษ์ โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ชายฝั่ง ไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ เพื่อที่จะให้สัตว์น้ำได้อยู่อาศัย
3. การให้ความรู้ ความเข้าใจ อบรม ปลูกจิตสำนึก ช่วยกันดูแล รักษาสภาพแวดล้อม
4. มีการวางหลักเกณฑ์ โดยหากใช้ยางรถยนต์เก่า ถ้าไม่เกิดปัญหากับสิ่งแวดล้อม ก็ น่าจะดี แต่ถ้าใช้ล้อยางแล้วเกิดปัญหากับสิ่งแวดล้อม เราก็จะต้องหาวัสดุอื่นมาทดแทน”
5. ร่วมวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการประชาสัมพันธ์โครงการ พัฒนาจังหวัด เช่น โครงการสร้างแหล่งปลาการ์ตูนเพื่อการปรับปรุงระบบนิเวศ และ โครงการสร้าง แหล่งพ่อแม่พันธุ์และเพิ่มผลผลิตปลากะรังจุดฟ้าในธรรมชาติ และการประชาสัมพันธ์ เน้นห้ามทิ้ง ขยะลงทะเลและทำป้ายห้ามทิ้งขยะ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ รวมทั้งนักทัศนจรด้วย โดย ออกให้ทำป้ายประชาสัมพันธ์ไว้ที่ศาลาประชุมหมู่บ้านทุกแห่ง
6. การระดมความคิดจากชาวบ้านในชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์โดยการบังคับ ใช้กฎหมาย มาตรการเพิ่มเติม มาตรการใหม่ ๆ และการมีส่วนร่วมของชุมชน
7. โดยการสนับสนุนข้อมูลหรือสถานที่ ที่เป็นตัวอย่างที่ดี สนับสนุนเรื่องการศึกษา ดู งานเป็นโครงการ และประการสุดท้ายได้แก่ การประสานงานในการวางแผน เช่น การประสานงาน กับผู้สื่อข่าวที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
8. เผยแพร่ ให้ความรู้ ทำให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์ โดยให้ชาวบ้านคิด เองได้ โดยที่เราไม่ต้องบอกหรือบรรยาย โดยให้ชาวบ้านฟังพาดตนเองให้ได้ คิดเองให้ได้ โดยกระตุ้น ให้เกิดวัฒนธรรมองค์กร

9. โดยการศึกษาข้อมูลชุมชน วิเคราะห์ปัญหาาร่วมกันเพื่อวางแผนร่วมกับชุมชน
 เยาวชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมี
 ส่วนร่วม ดังนี้

1. มีตำแหน่งสำคัญในโครงการบ้านปลา
2. มีส่วนช่วยในการดูแลรักษา และปลูกฝังไม่ให้เกิดการทำลาย
3. เก็บรักษาไว้ให้คงอยู่และจะต้องมีการดูแลการใช้ไปในทางที่เกิดประโยชน์และ
 ปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่คู่กับระบบนิเวศทางทะเลต่อไปยาวนาน”
4. ควรที่จะมีการสอดส่องดูแลกันตลอดเวลา สร้างและปลูกจิตสำนึกที่ดี ที่มีต่อการ
 อนุรักษ์สร้างสื่อการเรียนรู้และแสดงให้เห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์

ชาวบ้านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมี
 ส่วนร่วม ดังนี้

1. มีตำแหน่งสำคัญในโครงการบ้านปลา
2. ช่วยกันดูแลห้ามใครบุกรุกทำลายป่าชายเลน
3. วางแผนฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งเพิ่มเติม โดยการปลูกจิตใต้สำนึกของคนในชุมชนให้รู้
 ถึงประโยชน์และส่วนได้ส่วนเสียกับทรัพยากรนั้น
5. ร่วมวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดย 1) ทำบ้านปลาเพิ่ม 2) ไม่จับปลา
 ในฤดูวางไข่ 3) ไม่จับสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็ก 4) ปลูกป่าเพิ่มเพื่อเป็นการเพาะพันธุ์ และ 5) ปลูก
 จิตสำนึกประชาชนในหมู่บ้านและเยาวชน”
6. ช่วยสนับสนุนแรง เช่น ช่วยแรงงานในการหีบและผูกเชือก สนับสนุนด้านอาหาร
 และงานธุรการ
7. วิธีการอนุรักษ์ที่จะช่วยได้ก็คือ ช่วยส่งสอนลูกหลาน ไม่ให้ทำลายป่าชายเลน”
8. ขอความรู้จากคนที่รู้ และขอคำแนะนำ เพื่อให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์”

การวิจัยเชิงปริมาณ

ตารางที่ 4.20 รูปแบบความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม	ชาวบ้าน			เยาวชน			เจ้าหน้าที่ของรัฐ		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
ท่านเป็นกำลังสำคัญในการกำหนดนโยบายและวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	77 (38.3)	31 (15.4)	93 (46.3)	6 (40.0)	4 (26.7)	5 (33.3)	6 (40.0)	1 (6.7)	8 (53.3)
ท่านมีตำแหน่งที่สำคัญในโครงการบ้านปลาและกิจกรรมโครงการบ้านปลา	30 (14.9)	25 (12.4)	146 (72.6)	5 (33.3)	6 (40.0)	4 (26.7)	0 (0.0)	1 (6.7)	14 (93.3)
ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในชุมชน	75 (37.3)	38 (18.9)	88 (43.8)	6 (40.0)	7 (46.7)	2 (13.3)	9 (60.0)	0 (0.0)	6 (40.0)
ท่านเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ที่จะอนุรักษ์	74 (36.8)	42 (20.9)	85 (42.3)	4 (26.7)	6 (40.0)	5 (33.3)	5 (33.3)	1 (6.7)	9 (60.0)
ท่านได้ร่วมในการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลให้ได้ประโยชน์สูงสุดและกำหนดการใช้ทรัพยากรนั้นอย่างประหยัด	65 (32.3)	53 (26.4)	83 (41.3)	4 (26.7)	4 (26.7)	7 (46.7)	9 (60.0)	2 (13.3)	4 (26.7)
ท่านได้ร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อทำให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค	64 (31.8)	42 (20.9)	95 (47.3)	15 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	7 (46.7)	1 (6.7)	7 (46.7)
ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้กับประชาชนในชุมชน	69 (34.3)	37 (18.4)	95 (47.3)	3 (20.0)	8 (53.3)	4 (26.7)	3 (20.0)	3 (20.0)	9 (60.0)

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน	ชาวบ้าน			เยาวชน			เจ้าหน้าที่ของรัฐ		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
ท่านมีส่วนในการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนภายนอกในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	49 (24.4)	40 (19.9)	112 (55.7)	6 (40.0)	9 (60.0)	0 (0.0)	13 (86.7)	1 (6.7)	1 (6.7)
ท่านมีส่วนช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	43 (21.4)	20 (10.0)	138 (68.7)	3 (20.0)	12 (80.0)	0 (0.0)	9 (60.0)	4 (26.7)	2 (13.3)
ท่านมีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	49 (24.4)	23 (11.4)	129 (64.2)	13 (86.7)	2 (13.3)	0 (0.0)	9 (60.0)	5 (33.3)	1 (6.7)
ท่านมีส่วนช่วยในการเฟื่องร้างไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	84 (41.8)	28 (13.9)	89 (44.3)	1 (6.7)	4 (26.7)	10 (66.7)	11 (73.3)	2 (13.3)	2 (13.3)
ท่านได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	67 (33.3)	47 (23.4)	87 (43.3)	11 (73.3)	4 (26.7)	0 (0.0)	12 (80.0)	2 (13.3)	1 (6.7)
ท่านเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	116 (57.7)	44 (21.9)	41 (20.4)	0 (0.0)	3 (20.0)	12 (80.0)	7 (46.7)	3 (20.0)	5 (33.3)
ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์การให้ชาวบ้านไม่จับปลาในฤดูวางไข่ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	76 (37.8)	43 (21.4)	82 (40.8)	2 (13.3)	9 (60.0)	4 (26.7)	13 (86.7)	0 (0.0)	2 (13.3)

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน	ชาวบ้าน			เยาวชน			เจ้าหน้าที่ของรัฐ		
	มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	ไม่มี
		แน่ใจ	ไม่แน่ใจ		แน่ใจ	ไม่แน่ใจ		แน่ใจ	ไม่แน่ใจ
ท่านมีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาปะการังและขยายพันธุ์พืชในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	78 (38.8)	39 (19.4)	84 (41.8)	5 (33.3)	6 (40.0)	4 (26.7)	9 (60.0)	2 (13.3)	4 (26.7)
ท่านมีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาปะการังและขยายพันธุ์สัตว์ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	75 (37.3)	41 (20.4)	85 (42.3)	6 (40.0)	9 (60.0)	0 (0.0)	5 (33.3)	6 (40.0)	4 (26.7)
รวม	33.91	18.44	47.64	34.81	42.97	22.23	52.92	17.5	29.59

จากตารางที่ 4.20 รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม พบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วม 11 รูปแบบ เยาวชนมีส่วนร่วม 4 รูปแบบ และชาวบ้านมีส่วนร่วมเพียง 1 รูปแบบ ดังนี้

เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล 11 รูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในชุมชน
2. มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลให้ได้ประโยชน์สูงสุดและกำหนดการใช้ทรัพยากรนั้นอย่างประหยัด
3. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อทำให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค
4. มีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ภายนอกในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. มีส่วนช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
6. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
7. มีส่วนช่วยในการเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

8. ได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

9. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมี ส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

10. มีส่วนร่วมในการรณรงค์การให้ชาวบ้านไม่จับปลาในฤดูวางไข่ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

11. มีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแพะพันธุ์และขยายพันธุ์พืช ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

เยาวชน มีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล 4 รูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในเป็นกำลังสำคัญในการกำหนดนโยบายและวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

2. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค

3. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

4. ได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ชาวบ้าน มีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล 1 รูปแบบ ดังนี้

1. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมี ส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

สรุปการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในชุมชน

2. มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลให้ได้ประโยชน์สูงสุดและกำหนดการใช้ทรัพยากรนั้นอย่างประหยัด

3. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค

4. มีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ภายนอกในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

5. มีส่วนช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

6. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

7. มีส่วนช่วยในการเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

8. ได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

9. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

10. มีส่วนร่วมในการรณรงค์การให้ชาวบ้านไม่จับปลาในฤดูวางไข่

11. มีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแพะพันธุ์และขยายพันธุ์พืช ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

12. การระดมความคิดจากชาวบ้านในชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์โดยการบังคับใช้กฎหมาย มาตรการเพิ่มเติม มาตรการใหม่ ๆ

เยาวชน มีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในเป็นกำลังสำคัญในการกำหนดนโยบายและวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

2. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค

3. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

4. ได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

5. มีตำแหน่งสำคัญใน โครงการบ้านปลา

6. มีส่วนช่วยในการดูแลรักษา และปลูกฝังไม่ให้มีการทำลาย

ชาวบ้าน มีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

2. มีตำแหน่งสำคัญใน โครงการบ้านปลา

3. ช่วยกันดูแลห้ามใครบุกรุกทำลายป่าชายเลน

4. ช่วยสั่งสอนลูกหลาน ไม่ให้ทำลายป่าชายเลน

5. ขอความรู้จากคนที่รู้ และขอคำแนะนำ เพื่อให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์

2.1.2 รูปแบบความคิดเห็นต่อการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐ 9 คน ชาวบ้าน 5 คนและเยาวชน 3 คน โดยมีรายละเอียดในการการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. นางปราณี รจนากุล ตำแหน่ง นายกองค้การบริหารส่วนตำบล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“การพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทำได้โดยการเรียกผู้ประกอบการมาพูดคุยกัน เช่น ชยะในแม่น้ำ ถ้าคลอง เกิดมาจากไหน ในเมื่อเราออกกฎระเบียบข้อบังคับขึ้นแล้ว ถึงชยะก็มีให้แล้ว อันนี้ก็จะเกิดขึ้นกับเรือของผู้ประกอบการก็ได้ โดยที่เกิดจากคน เรือของผู้ประกอบการทิ้งขยะลง แม่น้ำ ถ้าคลองหรือทะเล”

“เราได้นำเอาสิ่งใหม่ ๆ ที่เรายังไม่เคยทำและไม่เคยปฏิบัติมาก่อน โดยการที่เราเอา ตัวอย่างจากที่อื่นที่เขาได้ผลมาทดลองทำในพื้นที่ของเรา”

2. นายสมชาย ชำนาญช่าง ตำแหน่ง รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“มีการวางแผนโดยการนำพื้นที่แต่ละแห่งมาคำนวณหาการทำระบบนิเวศ โดยให้ทุกคน แสดงความคิดเห็น แล้ววางแผนร่วมกัน”

“ต้องการให้ทุกคนให้เข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งเจ้าหน้าที่ และผู้ที่มีประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาให้มีรูปแบบที่ดี”

“การพัฒนารูปแบบใหม่ จะได้ประโยชน์กว่าแบบเก่า เพราะการทำที่แล้วมาจะต้องนำมา ปรับปรุงเพื่อให้เกิดประโยชน์ ประหยัด เวลา งบประมาณ เพื่อสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน”

3. นายเหมือน รุ่งโรจน์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“การพัฒนารูปแบบใหม่จะดีกว่ารูปแบบเก่า โดยการอนุรักษ์ป่าชายเลนและป่าบก จะเก็บ ความชื้นไว้ได้ บรรเทาปัญหาโลกร้อน โดยเปรียบเทียบกับสมัยก่อน ทำสวนยางที่ห้องร่องรก ๆ จะ เห็นว่าสมัยก่อนดีกว่าปัจจุบันที่มักถางหญ้าจนดินเย็นโล่ง สรุปคือ รักษาธรรมชาติเดิมให้มากที่สุด ”

“รูปแบบการพัฒนาโดยการเน้นที่การประชาสัมพันธ์ มีการระดมความคิดของชาวบ้าน โดยการประชุมปรึกษาหารือกัน”

4. นายสุรชัย บุรพานนทชัย เจ้าหน้าที่สำนักงานการขนส่งทางน้ำ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“การพัฒนาแบบใหม่ทำให้ชาวบ้านรู้ทิศทางที่ชัดเจน ทำให้เกิดความมั่นคงในอาชีพ ”

“ควรมีการระดมความคิดจากชาวบ้านในชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์โดยการบังคับใช้กฎหมาย มาตรการเพิ่มเติม มาตรการใหม่ ๆ และการมีส่วนร่วมของชุมชน”

5. นายรัช ศรีวีระชัย เจ้าหน้าที่ กรมประมง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“การพัฒนาทำให้ชาวบ้านไม่ได้มีอาชีพเดียว ทำให้ได้ทุกอาชีพ ครอบคลุมทุกจังหวัด มีความหลากหลาย หรืออย่างอื่นดีกว่า แบบอื่นดีกว่าก็เข้ามาทดแทน ดังนั้นแบบการพัฒนาใดที่ทำให้ชาวบ้านกินได้อยู่ก็คือแบบที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น”

“ควรมีการระดมความคิดจากสมาชิกในชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์”

6. นายเฉลิมพล พวงทอง เจ้าหน้าที่ การศึกษานอกระบบ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ต้องมีการระดมความคิดชุมชนเพื่อพัฒนา มีการประชุมย่อยเป็นระยะ ๆ เพื่อเสนอความคิดเพื่อการพัฒนา จะเกิดการแก้ปัญหาและมีการติดตามผล ในประเด็นว่าลงทุนลงไปคุ้มทุนหรือไม่ ตลอดจนมีการทำเอกสารรายงานผล เป็นต้น”

“การสนับสนุนด้านการให้การศึกษารวมทั้งการดูงานนอกสถานที่ โดยให้ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง มีการทำงานเป็นระบบ มีการประชาสัมพันธ์และมีการทำงานเป็นกระบวนการ ”

7. นายนพดล สุวรรณภักดิ์ เจ้าหน้าที่ การศึกษานอกระบบ ตำแหน่ง ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ โครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ร่วมวางแผน วิเคราะห์ปัญหา สังเคราะห์ปัญหา ออกแบบร่วมกันและทำงานร่วมกัน”

“การพัฒนาต้องพัฒนารูปแบบให้ดีกว่าเดิม ให้ได้ผล จึงจะเรียกว่าการพัฒนา”

8. นายโอฬาร อำพรธ รองประธานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จังหวัดตราด สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“รูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล คือ 1) การประชาสัมพันธ์ 2) วางกฎระเบียบ และ 3) จัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน”

“มีการจัดประชุมและอบรม โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาให้ความรู้”

9. นายเฉลิมพงษ์ นามนาค ผู้เชี่ยวชาญในการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อการทำสมุนไพร สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“การพัฒนาที่ดีต้องไม่มีรูปแบบ เน้นการร่วมมือ การวางแผนทรัพยากรของชาวบ้าน และผลของการพัฒนาทุก ๆ ด้าน”

“ต้องดูจนถึงแนวทางใหม่ ว่าหากจะทำบ้านปลาเป็นปูนแบบปะการังเทียม น่าจะ ได้ผล น้อยกว่าล้อยาง เพราะระดับน้ำทะเลมีผลต่อปลาบางชนิด จะไม่เป็นที่อยู่อาศัยของปลาได้จริง ๆ จะได้แค่ชั่วคราว”

10. นายนพกร ทิคุนันท์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 บ้านหินดาด ตำแหน่ง ประธานที่ปรึกษา กิตติมศักดิ์ โครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ต้องคิดหาแนวทาง ศึกษาดูโครงการใหม่ๆ ที่เหมาะสมและนำมาพัฒนา กับพื้นที่ของ ชุมชน”

“โดยเน้นการรวมกลุ่มให้ใหญ่และเข้มแข็ง เพื่อพัฒนาง่ายเพราะชาวบ้านให้ความร่วมมือ และมีส่วนร่วม”

11. นายโยธิน วรรณโกสิทธิ์ ประธานโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“รูปแบบการพัฒนา มี 1) ทำแหล่งที่อยู่อาศัย แบบบ้านปลา 2) เผยแพร่สู่ชุมชน และ 3) นำเยาวชนมามีส่วนร่วมในการทำบ้านปลา”

“ต้องการให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วม เพราะจะได้แลกเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการต่าง ๆ เพื่อนำ มาพัฒนาและปรับปรุงระบบนิเวศชายฝั่งทะเล”

12. นางลัดดาวัลย์ ถนอมพวง เภรัญญิกโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“รูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล คือ การปลูกป่าชายเลน ทำบ้านปลา เลี้ยง หอยแมลงภู่ ให้ความรู้กับเด็ก ๆ ในชุมชน”

“ควรมีการประชุมเพื่อระดมความคิดจากสมาชิกในชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนา”

13. นายละออ ครองยุทธ รองประธานโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“ผู้นำชุมชนชักชวนชาวบ้านมาช่วยกันพัฒนา”

“อยากให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อขอความรู้ และแนวทาง จะได้นำมาพัฒนาชุมชน”

14. นายประกิต วรรณโกสิทธิ์ ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ต้องมีการระดมความคิดร่วมกันในการพัฒนา เพราะว่า คิดคนเดียวทำคนเดียวไม่ได้ ต้องให้คนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมด้วย”

“ต้องการผู้อุปถัมภ์และอุดหนุน จากหน่วยราชการ”

15. นางสาวกัญญา ครอบงูท กรรมการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่
14 มิถุนายน 2552

“ชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตัวเอง”
“การพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล สามารถเปลี่ยนแปลงให้ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น”

16. นางสาววินัส ถนอมพวง เลขานุการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่
14 มิถุนายน 2552

“การพัฒนา คือ การที่ทำให้ระบบเจริญงอกงามไปในทางที่ดี ไม่เสื่อมโทรมลง มีการจัดการระบบที่ดี”

“การรักษา ควบคู่ไปกับการพัฒนา ไม่คิดว่าเป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงคนเดียว ทำให้มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ”

17. นายสิทธิชัย ถนอมพวง กรรมการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่
14 มิถุนายน 2552

“ต้องไม่คิดว่าการพัฒนาเป็นหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน”
“รูปแบบการพัฒนา คือ 1) พัฒนาให้ยั่งยืนและคงอยู่ 2) ดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม และ 3) ชี้ให้เห็นโทษและประโยชน์ของการพัฒนา “

สรุป การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วม พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทำได้โดยการเรียกผู้ประกอบการมาพูดคุยกัน
2. มีการวางแผน โดยการนำพื้นที่แต่ละแห่งมาคำนวณหาการทำระบบนิเวศ โดยให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น แล้ววางแผนร่วมกัน
3. มีการระดมความคิดจากชาวบ้านในชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์ โดยการบังคับใช้กฎหมาย มาตรการเพิ่มเติม มาตรการใหม่ ๆ หรือการประชาสัมพันธ์
4. การสนับสนุนด้านการให้การศึกษารวมทั้งการดูงานนอกสถานที่ จัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาให้ความรู้
5. ร่วมวางแผน วิเคราะห์ปัญหา ตั้งเคราะห์ปัญหา ออกแบบร่วมกันและทำงานร่วมกัน เช่น การเรียกผู้ประกอบการมาพูดคุยกัน
6. มีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนาโดยการนำสิ่งใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยทำและไม่เคยปฏิบัติมาก่อน โดยการเอาตัวอย่างจากที่อื่นที่ทำได้ผลมาทดลองทำในชุมชน

เยาวชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. มีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตัวเอง
2. มีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาความร่วมมือ โดยไม่คิดว่าการพัฒนาเป็นหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน
3. การพัฒนา ทำให้ระบบเจริญออกงามไปในทางที่ดี ไม่เสื่อมโทรมลง มีการจัดการระบบที่ดี

ชาวบ้าน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการ โดยการเข้าร่วมประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนรูปแบบวิธีการต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุง
2. การพัฒนาที่ดีต้องไม่มีรูปแบบ เน้นการร่วมมือ การวางแผนทรัพยากรของชาวบ้าน
3. ต้องมีการระดมความคิดร่วมกันในการพัฒนา เพราะว่า คิดคนเดียวทำคนเดียวไม่ได้ ต้องให้คนอื่นเข้ามาร่วมด้วย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ตารางที่ 4.21 รูปแบบความคิดเห็นต่อการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วม

รูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน	ชาวบ้าน			เยาวชน			เจ้าหน้าที่ของรัฐ		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนานโยบายและแผนการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลชุมชน	67 (33.3)	45 (22.4)	89 (44.3)	3 (20.0)	9 (60.0)	3 (20.0)	4 (26.7)	2 (13.3)	9 (60.0)
ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนในการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	88 (43.8)	37 (18.4)	76 (37.8)	8 (53.3)	6 (40.0)	1 (6.7)	10 (66.7)	1 (6.7)	4 (26.7)
ท่านมีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งไปยังชุมชนอื่น ๆ ใกล้เคียง	69 (34.3)	46 (22.9)	86 (42.8)	6 (40.0)	8 (53.3)	1 (6.7)	9 (60.0)	1 (6.7)	5 (33.3)

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

รูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน	ชาวบ้าน			เยาวชน			เจ้าหน้าที่ของรัฐ		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
ท่านมีส่วนร่วมในการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้าน ในการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่น การอบรมให้ความรู้ ทางด้านวิชาการ	45 (22.4)	35 (17.4)	121 (60.2)	5 (33.3)	5 (33.3)	5 (33.3)	12 (80.0)	1 (6.7)	2 (13.3)
ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเชิงอนุรักษ์	65 (32.3)	31 (15.4)	105 (52.2)	6 (40.0)	8 (53.3)	1 (6.7)	8 (53.3)	3 (20.0)	4 (26.7)
ท่านมีส่วนในการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลตามหลักวิชาการใหม่ ๆ	51 (25.4)	27 (13.4)	123 (61.2)	3 (20.0)	10 (66.7)	2 (13.3)	5 (33.3)	5 (33.3)	5 (33.3)
ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และขยายพันธุ์พืชในชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่อง	63 (31.3)	41 (20.4)	97 (48.3)	2 (13.3)	11 (73.4)	2 (13.3)	7 (46.7)	6 (40.0)	2 (13.3)
ท่านมีส่วนในการสร้างและพัฒนาความร่วมมือของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างยั่งยืน	66 (32.8)	47 (23.4)	88 (43.8)	1 (6.7)	13 (86.6)	1 (6.7)	11 (73.3)	1 (6.7)	3 (20.0)
ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนากฎระเบียบในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศทะเลชายฝั่ง	59 (29.4)	50 (24.9)	92 (45.8)	1 (6.7)	4 (26.6)	10 (66.7)	5 (33.3)	1 (6.7)	9 (60.1)
ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบเฝ้าระวังการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	78 (38.8)	39 (19.4)	84 (41.8)	5 (33.3)	8 (53.4)	2 (13.3)	3 (20.0)	7 (46.7)	5 (33.3)
รวม	32.38	19.80	47.82	26.66	54.66	18.67	49.33	18.68	32.00

จากตารางที่ 4.21 รูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม พบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วม 6 รูปแบบ ชาวชนและชาวบ้านมีส่วนร่วมเหมือนกันเพียง 1 รูปแบบ ดังนี้

เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมต่อรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล 6 รูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งไปยังชุมชนอื่น ๆ

ใกล้เคียง

3. มีส่วนร่วมในการให้มีความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านในการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่น การอบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการ

4. มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเชิงอนุรักษ์

5. มีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และขยายพันธุ์

พืชในชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่อง

6. มีส่วนในการสร้างความร่วมมือของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างยั่งยืน

ชาวชนและชาวบ้าน มีความคิดเหมือนกันต่อรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล 1 รูปแบบ ดังนี้คือ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

สรุปการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งไปยังชุมชนอื่น ๆ

ใกล้เคียง

3. มีส่วนร่วมในการให้มีความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านในการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่น การอบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการ

4. มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเชิงอนุรักษ์

5. มีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และขยายพันธุ์

พืชในชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่อง

6. มีส่วนในการสร้างความร่วมมือของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างยั่งยืน

7. ร่วมวางแผน วิเคราะห์ปัญหา สังเคราะห์ปัญหา ออกแบบร่วมกันและทำงานร่วมกัน เช่น การเรียกผู้ประกอบการมาพูดคุยกัน

8. มีส่วนร่วมในการนำสิ่งใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยทำและไม่เคยปฏิบัติมาก่อน โดยการเอาตัวอย่างจากที่อื่นที่ทำได้ผลมาทดลองทำในชุมชน

9. มีการระดมความคิด โดยการประชาสัมพันธ์ หรือการออกมาตรการใหม่ เพื่อให้มีรูปแบบใหม่ ๆ หรืออาจจัดประชุมและอบรม โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาให้ความรู้

เยาวชน มีส่วนร่วมต่อรูปแบบการพัฒนากระบวนนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

2. มีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาความร่วมมือ โดยไม่คิดว่าการพัฒนาเป็นหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน

3. มีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตัวเอง

ชาวบ้าน มีส่วนร่วมต่อรูปแบบการพัฒนากระบวนนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

2. มีการระดมความคิดร่วมกันในการพัฒนา เพราะที่ คิดคนเดียวทำคนเดียวไม่ได้ ให้คนอื่นเข้ามาร่วมด้วย

2.2 ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา

การวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐ 7 คน ชาวบ้าน 5 คนและเยาวชน 3 คน โดยมีรายละเอียดในการการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. นางปรานีย์ รัตนกุล ตำแหน่ง นายกองค้การบริหารส่วนตำบล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“โครงการบ้านปลาทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน”

“ทำให้ชาวบ้านเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศมากขึ้น ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน”

2. นายสมชาย ชำนาญช่าง ตำแหน่ง รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“โครงการบ้านปลาทำให้เกิดมีการรวมตัวของชุมชนในการร่วมกันคิด ช่วยกันทำ ในการจะอนุรักษ์พันธ์สัตว์น้ำในทะเล”

“ภาครัฐให้ความสนใจโครงการบ้านปลา โดยการเสนองบประมาณสนับสนุน”

3. นายเหมือน รุ่งโรจน์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล สัมภาษณ์เมื่อวันที่

12 มิถุนายน 2552

“เมื่อมีโครงการบ้านปลาแล้ว ทำให้ชาวบ้านสามารถหาอาหารทะเลมากินง่ายขึ้นและประกอบอาชีพได้”

“มีผลทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน”

4. นายสุรัชย์ บุรพานนทชัย เจ้าหน้าที่สำนักงานการขนส่งทางน้ำ สัมภาษณ์เมื่อวันที่

12 มิถุนายน 2552

“ช่วยส่งเสริมให้สัตว์น้ำมีเพิ่มมากขึ้น ในหลายพื้นที่จับสัตว์น้ำได้มากขึ้น ชาวบ้านรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ของตน”

“ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น มีการพูดคุยในการกำหนดจุดวางบ้านปลาในบริเวณหินปะการัง เป็นต้น”

“ผลดีของโครงการบ้านปลาคือเพิ่มทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล แต่ผลเสียคือการเลือกวัสดุในการทำบ้านปลาจะเกิดผลกระทบในระยะยาว”

5. นายรัช ศรีวีระชัย เจ้าหน้าที่ กรมประมง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“ทำให้เกิดผลในการมีส่วนร่วมของชุมชน”

“โครงการบ้านปลา เป็นแหล่งให้ปลาเข้ามาอยู่และป้องกันพื้นที่จากอวนลากที่จะมาทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำวัยอ่อน”

6. นายเฉลิมพล พวงทอง เจ้าหน้าที่ การศึกษานอกระบบ สัมภาษณ์เมื่อวันที่

13 มิถุนายน 2552

“ทำให้ชุมชนมีรายได้และมีแหล่งอาหารเพิ่มขึ้น”

“ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างชัดเจน”

7. นายนพดล สุวรรณภักดิ์ เจ้าหน้าที่ การศึกษานอกระบบ ตำแหน่ง ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ทำให้เกิดกลุ่มอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน และการสนับสนุนของภาครัฐ”

“โครงการบ้านปลาทำให้เพิ่มประชากรสัตว์น้ำ ชาวบ้านสามารถจับได้มากขึ้น แต่รูปแบบของบ้านปลายังไม่เป็นที่ยอมรับของภาครัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

“ประชาชนบางกลุ่มเห็นความสำคัญของการทำโครงการบ้านปลา เกิดการขยายผลสู่กลุ่มเด็กและเยาวชน”

8. นายโอฬาร อำพรธณ รองประธานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จังหวัดตราด
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“ทำให้มีปลาชุกชุม ชุมชนบริโภคน้ำปลาตากแห้ง”

“ให้เกิดความสามัคคี ในกลุ่มชุมชน”

9. นายเฉลิมพงษ์ นามนาค ผู้เชี่ยวชาญในการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อการทำสมุนไพร
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“บ้านปลาถูกทำมาเพื่อแทนแนวหิน อันเป็นที่อยู่ของปลา ปลาหายากบางชนิดจะรอดจาก
การล่าของปลาใหญ่ โดยการหลบมาซ่อนในล้อยาง ทำการขยายพันธุ์ ปลาหายาก และปลาเศรษฐกิจ
มีมากขึ้น”

“ทำให้ชาวบ้านร่วมดูแล สอดส่อง การทำประมงที่ทำลายแนวโขดหินได้น้ำ ชาวบ้าน
ร่วมทำร่วมคิด ร่วมบริจาคล้อยางเก่าและรับบริจาคจากที่อื่น”

10. นายนพกร ทิคุนันท์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 บ้านหินดาด ตำแหน่ง ประธานที่ปรึกษา
กิตติมศักดิ์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ทำให้มีปลามากขึ้น ชาวบ้านหาเงินง่ายขึ้น ระบบนิเวศก็ดีขึ้น”

“ทำให้คนในหมู่บ้านมีส่วนร่วม แต่อาจจะไม่หมดทั้งหมู่บ้าน เพราะบางคนก็ไม่เห็น
ด้วย”

11. นายโยธิน วรรณโกสิทธิ์ ประธานโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่
14 มิถุนายน 2552

“ทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำกลับคืนมา และทำให้ที่ดินชายฝั่งทะเลเพิ่มมากขึ้น”

“หมู่บ้านข้างเคียงเข้ามาประกอบอาชีพประมง”

12. นางลัดดาวัลย์ ถนอมพวง เภรณฤฎิโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่
14 มิถุนายน 2552

“ทำให้ปลาอยู่อาศัยในบ้านปลามากขึ้น อาหารการกินก็ดีขึ้น”

“ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน”

13. นายละออ ครอบอุทธร รองประธานโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่
14 มิถุนายน 2552

“หลังจากทำโครงการบ้านปลาแล้วมีคนเข้ามาให้ความสนใจ เพราะมันสามารถช่วย
พัฒนาหมู่บ้าน ทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น”

“โครงการบ้านปลาทำให้เกิดผลในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้างนิดหน่อย ยังไม่มีมาก
อย่างที่คิด เพราะผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจ”

14. นายประกิต วรรณโกสิทธิ์ ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ทำให้สัตว์น้ำมีที่อาศัย อยู่ในบ้านปลาและป่าชายเลน ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายปลาที่เหลือจากกิน”

“เวลาไปที่ไหนก็จะมีคนถามว่า เขาบ้านปลาไปทิ้งในทะเล แต่ไปทำให้ปลาเข้าอาศัย หากไม่มีบ้านปลาต้องออกทะเลไกลทำให้สิ้นเปลืองน้ำมัน ถ้ามีบ้านปลาไม่ต้องไปไกล”

15. นางสาวกัญญา ครองยุทธ กรรมการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“ทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด เพราะชาวบ้านไม่ไปหาปลา กุ้ง ปู หมึก ในช่วงการวางไข่หรือปลายังตัวเล็ก”

“ผลกระทบ คือ ชาวบ้านมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”

“การที่รัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนทำให้ประชาชนเข้าถึงกัน”

16. นางสาววินัส ถนนอมพวก เลขานุการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์ทำให้ทรัพยากรคงอยู่กับชาวบ้าน ทำให้มีแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์”

“เป็นผลกระทบเชิงบวก เพราะชาวบ้านได้ร่วมมือการพัฒนาด้วยตนเองให้เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมากขึ้น”

17. นายสิทธิชัย ถนนอมพวก กรรมการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“การอนุรักษ์เป็นการสร้างจิตสำนึกให้แก่คนเพื่อให้คนเราใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด”

“การที่ชาวบ้านตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นผลกระทบที่เกิดจากการมีส่วนร่วม”

“การพัฒนาทำให้ชาวบ้านและชุมชนมีชีวิตที่ดีขึ้น”

สรุปจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เกี่ยวกับผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

1. ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน
2. ชาวบ้านเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศมากขึ้น ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. ภาครัฐให้ความสนใจโครงการบ้านปลา โดยการเสนองบประมาณสนับสนุน
4. ชาวบ้านสามารถหาอาหารทะเลมากินง่ายขึ้นและประกอบอาชีพได้
5. ช่วยส่งเสริมให้สัตว์น้ำมีเพิ่มมากขึ้น ในหลายพื้นที่จับสัตว์น้ำได้มากขึ้น ชาวบ้านรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ของตน

6. เพิ่มทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล (แต่ผลเสียคือการเลือกวัสดุในการทำบ้านปลาจะเกิดผลกระทบต่อในระยะยาว)

7. เป็นแหล่งให้ปลาเข้ามาอยู่และป้องกันพื้นที่จากอวนลากที่จะมาทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำวัยอ่อน

8. ประชาชนบางกลุ่มเห็นความสำคัญของการทำโครงการบ้านปลา เกิดการขยายผลสู่กลุ่มเด็กและเยาวชน

เยาวชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และพัฒนา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

1. เกิดการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด เพราะชาวบ้านไม่ไปหาปลา กุ้ง ปู หมึก ในช่วงการวางไข่หรือปลายังตัวเล็ก
2. ชาวบ้านมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. รัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนทำให้ประชาชนเข้าถึงกัน
4. ทำให้ทรัพยากรคงอยู่คู่กับชาวบ้าน ทำให้มีแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์

ชาวบ้าน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และพัฒนา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

1. บ้านปลาทูกทำมาเพื่อแทนแนวหิน อันเป็นที่อยู่ของปลา ปลาหายากบางชนิดจะรอดจากการล่าของปลาใหญ่ โดยการหลบมาซ่อนในล้อย่าง ทำการขยายพันธุ์ ปลาหายาก และปลาเศรษฐกิจมีมากขึ้น
2. ชาวบ้านร่วมดูแล สอดส่อง การทำประมงที่ทำลายแนวหินได้ น้ำ ชาวบ้านร่วมทำร่วมคิด ร่วมบริจาคล้อย่างเก่าและรับบริจาคจากที่อื่น
3. ทรัพยากรสัตว์น้ำกลับคืนมา และทำให้ที่ดินชายฝั่งทะเลเพิ่มมากขึ้น
4. หมู่บ้านข้างเคียงเข้ามาประกอบอาชีพประมง
5. ปลาอยู่อาศัยในบ้านปลามากขึ้น อาหารการกินก็ดีขึ้น
6. เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน
7. มีคนให้ความสนใจ เพราะมันสามารถช่วยพัฒนาหมู่บ้าน ทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น
8. สัตว์น้ำที่อาศัย อยู่ในบ้านปลาและป่าชายเลน ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายปลาที่เหลือจากกิน

การวิจัยเชิงปริมาณ

ตารางที่ 4.22 ความคิดเห็นต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนตามโครงการบ้านปลา

ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และ พัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของ ชุมชนตามโครงการบ้านปลา	ชาวบ้าน			เยาวชน			เจ้าหน้าที่ของรัฐ		
	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย
ท่านคิดว่าชุมชนบ้านหินคาตมี นโยบายและแผนในการอนุรักษ์ และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง ทะเล อย่างชัดเจน	80 (39.8)	105 (52.2)	16 (8.0)	12 (80.0)	3 (20.0)	0 (0.0)	9 (60.0)	6 (40.0)	0 (0.0)
ท่านคิดว่าผลจากโครงการบ้าน ปลาทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง ทะเล	94 (46.8)	95 (47.3)	12 (6.0)	12 (80.0)	3 (20.0)	0 (0.0)	12 (80.0)	3 (20.0)	0 (0.0)
ท่านคิดว่าหลังจากมีโครงการ บ้านปลาชาวบ้านหินคาตมีการ จัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่าง เหมาะสมและเกิดประโยชน์ สูงสุด	82 (40.8)	106 (52.7)	13 (6.5)	9 (60.0)	6 (40.0)	0 (0.0)	12 (80.0)	3 (20.0)	0 (0.0)
โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้จักใช้ ทรัพยากรทางทะเลโดยคำนึงถึง ความเหมาะสมของขนาดสัตว์น้ำ ที่จะบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำใน ฤดูวางไข่	88 (43.8)	96 (47.8)	17 (8.5)	7 (46.7)	8 (53.3)	0 (0.0)	13 (86.7)	2 (13.3)	0 (0.0)
โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้และ เข้าใจถึงประโยชน์และโทษของ การทำลายระบบนิเวศชายฝั่ง ทะเลและตระหนักถึงความ จำเป็นของการอนุรักษ์และ พัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	103 (51.2)	86 (42.8)	12 (6.0)	12 (80.0)	3 (20.0)	0 (0.0)	14 (93.3)	1 (6.7)	0 (0.0)

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และ พัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของ ชุมชนตามโครงการบ้านปลา	ชาวบ้าน			เยาวชน			เจ้าหน้าที่ของรัฐ		
	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย
ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง ทะเลโดยให้ความร่วมมือและ สนับสนุนวัตถุประสงค์ ตลอดจน เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้าน ปลาหลายครั้ง	83 (41.3)	49 (24.4)	69 (34.3)	14 (93.3)	1 (6.7)	0 (0.0)	11 (73.3)	4 (26.7)	0 (0.0)
โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านร่วมมือ กันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มี ผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและ ทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	99 (49.3)	75 (37.3)	27 (13.4)	11 (73.3)	4 (26.7)	0 (0.0)	9 (60.0)	6 (40.0)	0 (0.0)
ผลจากโครงการนี้ทำให้บ้าน หินคาคมิถุระเบียบที่ชัดเจนใน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ชายฝั่งทะเล	83 (41.3)	99 (49.3)	19 (9.5)	1 (6.7)	14 (93.3)	0 (0.0)	8 (53.3)	7 (46.7)	0 (0.0)
โครงการนี้มีการขายผล โครงการต่อชุมชนใกล้เคียง	92 (45.8)	85 (42.3)	24 (11.9)	11 (73.3)	4 (26.7)	0 (0.0)	8 (53.3)	7 (46.7)	0 (0.0)
โครงการนี้ทำให้เกิดความสมดุล ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทั้ง พันธุ์พืชและสัตว์น้ำ	138 (68.6)	55 (27.4)	8 (4.0)	8 (53.3)	7 (46.7)	0 (0.0)	7 (46.7)	8 (53.3)	0 (0.0)
มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์ น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และมีการพัฒนาพันธุ์พืชและ พันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบ นิเวศชายฝั่งทะเล	120 (59.7)	71 (35.3)	10 (5.0)	8 (53.3)	7 (46.7)	0 (0.0)	12 (80.0)	3 (20.0)	0 (0.0)
โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและ มีอาชีพประมงยั่งยืน	118 (58.7)	73 (36.3)	10 (5.0)	14 (93.3)	1 (6.7)	0 (0.0)	14 (93.3)	1 (6.7)	0 (0.0)

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และ พัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของ ชุมชนตามโครงการบ้านปลา	ชาวบ้าน			เยาวชน			เจ้าหน้าที่ของรัฐ		
	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย
โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	124 (61.7)	65 (32.3)	12 (6.0)	14 (93.3)	1 (6.7)	0 (0.0)	11 (73.3)	4 (26.7)	0 (0.0)
หน่วยงานภาครัฐมีความ รับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบ ได้ ในการดำเนินงานด้านการ อนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	123 (61.2)	66 (32.8)	12 (6.0)	9 (60.0)	6 (40.0)	0 (0.0)	12 (80.0)	3 (20.0)	0 (0.0)
รวม	50.71	40.01	9.29	67.61	32.39	0.00	72.37	27.63	0.00

จากตารางที่ 4.22 ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา พบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมี 13 รูปแบบ เยาวชนมี 11 รูปแบบ และชาวบ้านมี 8 รูปแบบ ดังนี้

เจ้าหน้าที่ของรัฐ เห็นด้วยต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลามี 13 รูปแบบ ดังนี้

1. ชุมชนบ้านหินดาตมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อย่างชัดเจน
2. ผลจากโครงการบ้านปลาทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. หลังจากมีโครงการบ้านปลาชาวบ้านหินดาตมีการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
4. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้จักใช้ทรัพยากรทางทะเลโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของขนาดสัตว์น้ำที่จะบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่
5. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
6. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง
7. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

8. ผลจากโครงการนี้ทำให้บ้านหินาคามีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล

9. โครงการนี้มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง

10. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืช
และพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

11. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

12. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

13. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบ โปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการ
อนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

เยาวชนเห็นด้วยต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนตามโครงการบ้านปลา 11 รูปแบบ ดังนี้

1. ชุมชนบ้านหินาคามีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง
ทะเล อย่างชัดเจน

2. ผลจากโครงการบ้านปลาทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3. หลังจากมีโครงการบ้านปลาชาวบ้านหินาคามีการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่าง
เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

4. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศ
ชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

5. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและ
สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมใน โครงการบ้านปลาหลายครั้ง

6. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุก
เปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

7. โครงการนี้มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง

8. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืช
และพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

9. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

10. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

11. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบ โปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการ
อนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ชาวบ้านเห็นด้วยต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา 8 รูปแบบ ดังนี้

1. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง
3. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. โครงการนี้ทำให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทั้งพันธุ์พืชและสัตว์น้ำ
5. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
6. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน
7. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
8. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

นอกจากนี้ทั้ง 3 กลุ่มมีความเห็นด้วยเหมือนกันต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา 7 รูปแบบ ดังนี้

1. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง
3. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน
6. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
7. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

สรุปการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นด้วยต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

1. ชุมชนบ้านหินดาตมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อย่างชัดเจน
2. ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. ชาวบ้านหินดาตมีการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
4. ชาวบ้านรู้จักใช้ทรัพยากรทางทะเลโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของขนาดสัตว์น้ำที่จะบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่
5. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
6. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง
7. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
8. บ้านหินดาตมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล
9. มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง
10. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
11. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน
12. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
13. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

เยาวชนเห็นด้วยต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

1. ชุมชนบ้านหินดาตมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อย่างชัดเจน
2. ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. ชาวบ้านหินดาตมีการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

4. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

5. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง

6. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

7. มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง

8. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

9. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

10. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

11. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ชาวบ้านเห็นด้วยต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

1. ทำให้ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

2. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง

3. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

4. ทำให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทั้งพันธุ์พืชและสัตว์น้ำ

5. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

6. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

7. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

8. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

2.3 จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

2.3.1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางชายฝั่ง

ทะเล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐ 9 คน ชาวบ้าน 5 คนและเยาวชน 3 คน โดยมีรายละเอียดในการการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. นางปรานีย์ รจนากุล ตำแหน่ง นายกองค้การบริหารส่วนตำบล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“ระบบนิเวศชายฝั่งดี มีปู ปลา ให้เราจับกินมากมาย ปูปลาไม่ตายเพราะน้ำเน่าเสีย หรือไม่มีที่อยู่อาศัย”

2. นายสมชาย ชำนาญช่าง ตำแหน่ง รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“สภาพแวดล้อม อากาศดีขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น มีการเกิดของสัตว์เลี้ยง กุ้ง หอย ปู ปลา มีมากขึ้น มีพื้นที่ออกเยมากขึ้น ลดการพังทลายของคลื่น”

3. นายเหมือน รุ่งโรจน์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“ถ้าเราอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตจะดีขึ้น ลดโลกร้อน ความชุ่มชื้นจะมีมากขึ้น”

4. นายสุรชัย บุรพานนทชัย เจ้าหน้าที่สำนักงานการขนส่งทางน้ำ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“การอนุรักษ์จะส่งเสริมให้สัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้นและการทำงานปลาควรทำตามหลักวิชาการ ไม่รบกวนสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เช่นใช้คอนกรีตโปรง เป็นต้น”

5. นายธวัช ศรีวีระชัย เจ้าหน้าที่ กรมประมง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“ทำให้รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุด”

6. นายเฉลิมพล พวงทอง เจ้าหน้าที่ การศึกษานอกระบบ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ทำให้รู้จักเก็บ รักษา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากระบบนิเวศชายฝั่งทะเลตามหลักการอนุรักษ์”

7. นายพนพล สุวรรณภักดิ์ เจ้าหน้าที่ การศึกษานอกระบบ ตำแหน่ง ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ โครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือ แหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืนมา”

8. นายโอฬาร อ่ำพรรณ รองประธานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จังหวัดตราด สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“ทำให้มีทรัพยากรและปลามากขึ้น”

9. นายเฉลิมพงษ์ นามนาค ผู้เชี่ยวชาญในการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อการทำสมุนไพร สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“วางแผนในสิ่งที่มี ซ่อมแซมในสิ่งที่เหลือ เพิ่มเติมในสิ่งที่ขาด เช่น การปล่อยน้ำ EM เพื่อเป็นอาหารตัวอ่อนสัตว์ทะเล ความสมบูรณ์ก็จะเกิดมากขึ้น”

10. นายนพกร ทิคุนันท ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 บ้านหินดาด ตำแหน่ง ประธานที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ โครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ทำให้มีปลามากขึ้น ระบบนิเวศดีขึ้น”

11. นายโยธิน วรรณโกสิทธิ์ ประธานโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่ง เป็นการทำให้ที่อยู่ให้กับสัตว์น้ำ ส่วนการพัฒนาประมงเป็นเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำมากขึ้น เพื่อจำนวนปลาและสัตว์น้ำจะมีจำนวนมากขึ้น”

12. นางลัดดาวัลย์ อนุอมพอก เภรัญญิกโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“การไม่ทำลายธรรมชาติ และช่วยพัฒนาให้ดีขึ้นกว่านี้ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วม”

13. นายละออ ครอบงูทร รองประธานโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“ดูแลไม้ตัดไม้ในป่าชายเลน การพัฒนาทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้น”

14. นายประคิด วรรณโกสิทธิ์ ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ไม่ตัดทำลายป่าชายเลน เพื่อเป็นกำแพงกันคลื่นที่จะกัดเซาะชายฝั่ง และต้องปลูกป่าชายเลนเพิ่มขึ้น”

15. นางสาวกัญญา ครอบงูทร กรรมการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“การอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีผลต่อชาวบ้าน หากของที่มีใน หมู่บ้านของตนเอง ไม่ต้องไปหาซื้อจากที่อื่น”

16. นางสาววินัส ถนอมพวก เลขานุการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“การอนุรักษ์ทำให้ทรัพยากรคงอยู่กับชาวบ้าน ทำให้มีแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ส่งผลไปถึงการกินคืออยู่ดีของชาวบ้าน”

17. นายสิทธิชัย ถนอมพวก กรรมการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“การอนุรักษ์เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยสร้างความสมดุลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศชายฝั่งทะเล”
สรุป จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และ พัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 คน สรุปได้ดังนี้

1. ถ้าระบบนิเวศดี สภาพแวดล้อม อากาศดีขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น มีการเกิดของสัตว์เลี้ยง กุ้ง หอย ปู ปลา มีมากขึ้น มีพื้นที่ท่องเที่ยวมากขึ้น ลดการพังทลายของคลื่น
2. ถ้าเราอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตจะดีขึ้น ลดโลกร้อน ความชุ่มชื้นจะมีมากขึ้น
3. การอนุรักษ์จะส่งเสริมให้สัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้นและการทำบ้านปลาควรทำตามหลัก วิชาการ ไม่รบกวนสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เช่น ใช้คอนกรีตโปร่ง เป็นต้น
4. รู้จักเก็บ รักษา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากระบบนิเวศชายฝั่งทะเลตามหลักการ อนุรักษ์ เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุด
5. การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือ แหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของ การอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืนมา
6. ทำให้รู้จักวางแผนในสิ่งที่มี ช่อมแซมในสิ่งที่เหลือ เพิ่มเติมในสิ่งที่ขาด เช่น การ ปล่อยน้ำ EM เพื่อเป็นอาหารตัวอ่อนสัตว์ทะเล ความสมบูรณ์ก็จะเกิดมากขึ้น
7. การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่ง เป็นการทำให้อยู่กับสัตว์น้ำ ส่วนการพัฒนาระบบ นิเวศเป็นเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำมากขึ้น เพื่อจำนวนปลาและสัตว์น้ำจะมีจำนวนมากขึ้น
8. การไม่ทำลายธรรมชาติ และช่วยพัฒนาให้ดีขึ้นกว่านี้ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วม
9. ดูแลไม่ตัดไม้ในป่าชายเลน การพัฒนาทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้น
10. การอนุรักษ์เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยสร้างความสมดุลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศชายฝั่ง ทะเล

การวิจัยเชิงปริมาณ

ตารางที่ 4.23 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นว่าแหล่งการผลิตอาหารทะเลในจังหวัดตราด มาจากแหล่งผลิตใดมากที่สุด

แหล่งผลิตอาหารทะเล	ชาวบ้าน		เยาวชน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จังหวัดจันทบุรี	48	23.88	4	26.67
จังหวัดชลบุรี	16	7.96	1	6.67
บ้านหินลาด จังหวัดตราด	37	18.41	3	20.00
จังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้	100	49.75	7	46.67
รวม	201	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.23 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำแนกตามความคิดเห็นว่าแหล่งการผลิตอาหารทะเลในจังหวัดตราดมากที่สุด ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 49.75 มีความคิดเห็นว่าแหล่งการผลิตอาหารทะเลในจังหวัดตราด มาจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้มากที่สุด ส่วนร้อยละ 23.88 มาจากจังหวัดจันทบุรี และมาจากจังหวัดชลบุรี มีเพียงร้อยละ 7.96

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.67 มีความคิดเห็นว่าแหล่งการผลิตอาหารทะเลในจังหวัดตราด มาจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้มากที่สุด ส่วนร้อยละ 26.67 มาจากจังหวัดจันทบุรี และมาจากจังหวัดชลบุรี มีเพียงร้อยละ 6.67

สรุป กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าแหล่งการผลิตอาหารทะเลในจังหวัดตราด มาจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้มากที่สุด

ตารางที่ 4.24 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นว่าการลดน้อยลงของ สัตว์น้ำทำให้สถานการณ์การบริโภคและการประกอบอาชีพเป็นอย่างไร

สถานการณ์การบริโภคและการประกอบอาชีพ	ชาวบ้าน		เยาวชน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต้องพึ่งพาจากจังหวัดอื่น	28	13.93	2	13.33
ต้องพึ่งพาจากต่างประเทศ	2	1.00	0	0.00
ลดการจับและการบริโภคสัตว์น้ำในบ้านหินคาด	97	48.26	7	46.67
ต้องหยุดการจับสัตว์น้ำหันไปประกอบอาชีพอื่น	74	36.81	6	40.00
รวม	201	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.24 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการลดน้อยลงของสัตว์น้ำ ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 48.26 มีความคิดเห็นว่าการลดน้อยลงของสัตว์น้ำทำให้สถานการณ์การบริโภคและการประกอบอาชีพ คือ ลดการจับและการบริโภคสัตว์น้ำในบ้านหินคาด ส่วนร้อยละ 36.81 ต้องหยุดจับสัตว์น้ำหันไปประกอบอาชีพอื่น และต้องพึ่งพาจากต่างประเทศ มีเพียงร้อยละ 1.00

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.67 มีความคิดเห็นว่าการลดน้อยลงของสัตว์น้ำทำให้สถานการณ์การบริโภคและการประกอบอาชีพ คือ ลดการจับและการบริโภคสัตว์น้ำในบ้านหินคาด ส่วนร้อยละ 40.00 ต้องหยุดจับสัตว์น้ำหันไปประกอบอาชีพอื่น และต้องพึ่งพาจากจังหวัดอื่น มีเพียงร้อยละ 1.00

สรุป กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าการลดน้อยลงของสัตว์น้ำทำให้สถานการณ์การบริโภคและการประกอบอาชีพ คือ ลดการจับและการบริโภคสัตว์น้ำในบ้านหินคาด

ตารางที่ 4.25 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นว่าสาเหตุที่เกิด
วิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งในบ้านหินดาต

สาเหตุที่เกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศ	ชาวบ้าน		เยาวชน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปริมาณการจับและการบริโภคเพิ่มขึ้น	46	22.89	2	13.33
ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง	36	17.91	1	6.67
ระบบนิเวศทางทะเลถูกทำลายและเปลี่ยนแปลง	70	34.82	8	53.33
ความมั่งงายและความเห็นแก่ตัวของชาวบ้าน	49	24.38	4	26.67
รวม	201	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.25 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำแนกตามความคิดเห็นว่าสาเหตุที่เกิด
วิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งในบ้านหินดาต ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 34.82 มีความคิดเห็นสาเหตุที่เกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศ
ทางทะเลชายฝั่งในบ้านหินดาต คือ ระบบนิเวศทางทะเลถูกทำลายและเปลี่ยนแปลง ส่วนร้อยละ 24.38
เป็นความมั่งงายและความเห็นแก่ตัวของชาวบ้าน และปริมาณของสัตว์น้ำลดลง มีเพียงร้อยละ 17.91

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.33 มีความคิดเห็นสาเหตุที่เกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศ
ทางทะเลชายฝั่งในบ้านหินดาต คือ ระบบนิเวศทางทะเลถูกทำลายและเปลี่ยนแปลง ส่วนร้อยละ 26.67
เป็นความมั่งงายและความเห็นแก่ตัวของชาวบ้าน และปริมาณของสัตว์น้ำลดลง มีเพียงร้อยละ 17.91

สรุป กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าสาเหตุที่เกิด
วิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งในบ้านหินดาต คือ ระบบนิเวศทางทะเลถูกทำลายและ
เปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 4.26 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นว่าผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่ง

ผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์	ชาวบ้าน		เยาวชน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความเป็นอยู่เลวลง	14	6.97	0	0.00
ไม่มีอาชีพ	12	5.97	0	0.00
ต้องเปลี่ยนอาชีพ	26	12.93	0	0.00
สิ่งแวดล้อมเป็นพิษมากขึ้น	32	15.92	3	20.00
ราคาอาหารทะเลแพงขึ้น	109	54.23	11	73.33
ต้องสั่งซื้ออาหารทะเลจากที่อื่น	8	3.98	1	6.67
รวม	201	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.26 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำแนกตามความคิดเห็นว่าผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่ง ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.23 มีความคิดเห็นว่า ผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่ง คือ ราคาอาหารทะเลแพงขึ้น ส่วนร้อยละ 15.92 เห็นว่าสิ่งแวดล้อมเป็นพิษมากขึ้น และต้องสั่งซื้ออาหารทะเลจากที่อื่น มีเพียงร้อยละ 3.98

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.33 มีความคิดเห็นว่า ผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่ง คือ ราคาอาหารทะเลแพงขึ้น ส่วนร้อยละ 20.00 เห็นว่าสิ่งแวดล้อมเป็นพิษมากขึ้น และต้องสั่งซื้ออาหารทะเลจากที่อื่น มีเพียงร้อยละ 6.67

สรุป กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่ง คือ ราคาอาหารทะเลแพงขึ้น

ตารางที่ 4.27 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นว่าอาหารทะเลที่บริโภค มีจำนวนน้อยลง

อาหารทะเลที่ใช้ บริโภคมีจำนวน น้อยลง	ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง					\bar{X}	S.D.	แปลผล
	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่ เห็นด้วย			
ชาวบ้าน	72 (35.82)	77 (38.31)	48 (23.88)	4 (1.99)	0 (0.00)	4.08	0.821	เห็นด้วยมาก
เยาวชน	0 (0.00)	11 (73.33)	4 (26.67)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.73	0.458	เห็นด้วยมาก
ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าอาหารทะเลที่บริโภคมีจำนวนน้อยลง						3.91	0.614	เห็นด้วยมาก

หมายเหตุ	4.21 – 5.00	เท่ากับ	เห็นด้วยมากที่สุด
	3.41 – 4.20	เท่ากับ	เห็นด้วยมาก
	2.61 – 3.40	เท่ากับ	เห็นด้วยปานกลาง
	1.81 – 2.60	เท่ากับ	เห็นด้วยน้อย
	1.00 – 1.80	เท่ากับ	ไม่เห็นด้วย

จากตารางที่ 4.27 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำแนกตามความคิดเห็นว่าอาหารทะเลที่บริโภคมีจำนวนน้อยลง ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 38.31 เห็นด้วยมากกว่าอาหารทะเลที่บริโภคมีจำนวนน้อยลง และร้อยละ 1.99 เห็นด้วยน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.08$

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.33 เห็นด้วยมากกว่าอาหารทะเลที่บริโภคมีจำนวนน้อยลง และร้อยละ 26.67 เห็นด้วยปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.73$

สรุป กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าเห็นด้วยมากกว่าอาหารทะเลที่บริโภคมีจำนวนน้อยลง โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ในระดับมาก

ตารางที่ 4.28 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นว่าคนชุมชนบริโภคอาหารทะเลมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา ด้วย

การอนุรักษ์ กุ้ง หอย ปู ปลา	ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง					\bar{X}	S.D.	แปลผล
	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่ เห็นด้วย			
ชาวบ้าน	68 (33.83)	81 (40.30)	52 (26.87)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.08	0.770	เห็นด้วยมาก
เยาวชน	0 (0.00)	11 (73.33)	4 (26.67)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.73	0.458	เห็นด้วยมาก
ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าควรมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา ด้วย						3.91	0.614	เห็นด้วยมาก

หมายเหตุ	4.21 – 5.00 เท่ากับ	เห็นด้วยมากที่สุด
	3.41 – 4.20 เท่ากับ	เห็นด้วยมาก
	2.61 – 3.40 เท่ากับ	เห็นด้วยปานกลาง
	1.81 – 2.60 เท่ากับ	เห็นด้วยน้อย
	1.00 – 1.80 เท่ากับ	ไม่เห็นด้วย

จากตารางที่ 4.28 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำแนกตามความคิดเห็นว่าคนชุมชนบริโภคอาหารทะเลมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา ด้วย ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 40.30 เห็นด้วยมากกว่าคนชุมชนบริโภคอาหารทะเลมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา ด้วย และร้อยละ 2.87 เห็นด้วยปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.08$

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.33 เห็นด้วยมากกว่าคนชุมชนบริโภคอาหารทะเลมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา ด้วย และร้อยละ 26.67 เห็นด้วยปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.73$

สรุป กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่า เห็นด้วยมากกว่าคนชุมชนบริโภคอาหารทะเลมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา ด้วย โดยภาพรวมเห็นด้วย ในระดับมาก

ตารางที่ 4.29 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นว่าคนชุมชนบ้านหินดาต มีการอนุรักษ์สัตว์ทะเลอะไรบ้าง

สัตว์ทะเลที่มีการอนุรักษ์	ชาวบ้าน		เยาวชน	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
กุ้ง	60	29.85	3	20.00
หอย	4	1.99	3	20.00
ปู	18	8.96	2	13.33
ปลา	119	59.20	7	46.67
รวม	201	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.29 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำแนกตามความคิดเห็นว่าคนชุมชนบ้านหินดาตมีการอนุรักษ์สัตว์ทะเล ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 59.20 มีคิดเห็นว่าเป็นคนชุมชนบ้านหินดาตมีการอนุรักษ์สัตว์ทะเลคือ ปลา ส่วนร้อยละ 29.85 มีความคิดเห็นว่าเป็นปู และเป็นหอยมีเพียงร้อยละ 1.99

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.67 มีคิดเห็นว่าเป็นคนชุมชนบ้านหินดาตมีการอนุรักษ์สัตว์ทะเลคือ ปลา ส่วนร้อยละ 20.00 มีความคิดเห็นว่าเป็นกุ้งและหอย และเป็นปูมีเพียงร้อยละ 13.33

สรุป กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าคนชุมชนบ้าน หินดาต มีการอนุรักษ์สัตว์ทะเลคือ ปลา

ตารางที่ 4.30 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ ที่เป็นการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

โครงการที่เป็นอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางชายฝั่งทะเล	ชาวบ้าน		เยาวชน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โครงการประมงชายฝั่ง	34	16.92	4	26.67
โครงการบ้านปลา	151	75.12	11	73.33
โครงการเกษตรอินทรีย์	16	7.96	0	0.00
โครงการ กศน.	0	0.00	0	0.00
รวม	201	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.30 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่เป็นอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 75.12 โครงการบ้านปลาเป็นโครงการที่ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่เป็นการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ส่วนร้อยละ 16.92 เป็นโครงการประมงชายฝั่ง และโครงการเกษตรอินทรีย์มีเพียงร้อยละ 7.96

- ชาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.33 โครงการบ้านปลาเป็นโครงการที่ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่เป็นการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และโครงการประมงชายฝั่งมีเพียงร้อยละ 26.67

สรุป กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเหมือนกันว่าโครงการบ้านปลาเป็นโครงการที่ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่เป็นการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ตารางที่ 4.31 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล

การอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล	ชาวบ้าน		ชาวชน	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
การเก็บรักษาไม่ใช้เลย	2	1.00	0	0.00
การใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม	4	1.99	0	0.00
การใช้ให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด	10	4.97	0	0.00
การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุด	185	92.04	15	100.00
รวม	201	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.31 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 92.04 เห็นว่า การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุดเป็นการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล ส่วนร้อยละ 4.97 คือการใช้ให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุดและการเก็บรักษาไม่ใช้เลยมีเพียงร้อยละ 1.00

- ชาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 100 เห็นว่า การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุดเป็นการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล

สรุป กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเหมือนกันว่า การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุดเป็นการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล

ตารางที่ 4.32 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา
ระบบนิเวศทางทะเล

การพัฒนาระบบนิเวศทางทะเล	ชาวบ้าน		เยาวชน	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
การที่ชาวบ้านร่วมกันทำโครงการบ้านปลา	145	72.14	6	40.00
การไม่จับสัตว์น้ำในทะเล	14	6.96	9	60.00
การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางทะเล	22	10.95	0	0.00
การทำประมงพื้นบ้าน	20	9.95	0	0.00
รวม	201	100.00	15	100.00

จากตารางที่ 4.32 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา
ระบบนิเวศทางทะเล ได้ดังนี้

- ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.14 มีความคิดเห็นว่าการที่ชาวบ้านร่วมกันทำโครงการ
บ้านปลาเป็นการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเล ส่วนร้อยละ 10.95 คือ การส่งเสริมการท่องเที่ยวทาง
ทะเล และการไม่จับสัตว์น้ำในทะเล มีเพียงร้อยละ 6.96

- เยาวชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.00 มีความคิดเห็นว่าการไม่จับสัตว์น้ำในทะเล และการที่
ชาวบ้านร่วมกันทำโครงการบ้านปลา มีเพียงร้อยละ 40.00

สรุป ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการที่ชาวบ้านร่วมกันทำโครงการบ้านปลา เป็น
การพัฒนาระบบนิเวศทางทะเล ส่วนเยาวชน ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าการไม่จับสัตว์น้ำในทะเล

2.3.2 ความรู้สึกที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง

ทะเล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐ 7 คน ชาวบ้าน 5 คนและเยาวชน 3 คน โดยมีรายละเอียดในการการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. นางปรานีย์ รจนากุล ตำแหน่ง นายกองค้การบริหารส่วนตำบล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“เรานิ่งเฉยไม่ได้ ต้องมีการพัฒนาแก้ไขตลอด อยากลงมือทำกิจกรรม เพราะจะได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และทำในสิ่งที่ดี”

2. นายสมชาย ชำนาญช่าง ตำแหน่ง รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“การอนุรักษ์เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องทำทุกคน และผลที่ได้รับก็เพื่อลูกหลาน และเพื่อตัวเอง ไม่อยากจะทำด้วยตัวเอง เพราะอยากให้ทุกคนมีส่วนร่วม มีความคิดอยากเป็นเจ้าของกันทุกคน”

3. นายเหมือน รุ่งโรจน์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“ในความเห็นส่วนตัวของผม อยากทำและอยากทำให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แท้จริง เพราะเมื่อเรารวมกันจะเกิดประโยชน์คือ ช่วยประชาชนให้อยู่ดีกินดี ผมว่าตรงนี้หากทำสมบูรณ์เป็นรูปธรรม น่าจะมีผู้สืบทอดมากกว่าเดิม เพราะฉะนั้น ปัจจุบันเราทำโครงการมาไม่นาน ก็นับว่าดีพอสมควร”

4. นายสุรชัย บุรพานนทชัย เจ้าหน้าที่สำนักงานการขนส่งทางน้ำ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“โครงการบ้านปลาทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เพราะโครงการนี้ทำให้เกิดความรู้สึกว่า ถ้าเราเข้าไปช่วยปรับสิ่งแวดล้อม จะทำให้ส่งผลเป็นรูปธรรมจริง ๆ”

5. นายวัช ศรีวีระชัย เจ้าหน้าที่ กรมประมง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“ไม่ควรเพิกเฉย เพราะธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นของทุกคนไม่ใช่ที่จะใช้ แต่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ เช่น กรณีอวนลาก ชาวบ้านก็เบื่อ เจ้าหน้าที่ก็เบื่อ เพราะอวนลากผิดกฎหมายก็เห็นกันอยู่ เป็นต้น”

6. นายเฉลิมพล พวงทอง เจ้าหน้าที่ การศึกษานอกระบบ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ไม่ควรเพิกเฉยต่อการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศเพราะจะมีผลกระทบต่อชีวิตของตนเองและของประเทศชาติ“

7. นายพนพล สุวรรณภักดิ์ เจ้าหน้าที่ การศึกษานอกระบบ ตำแหน่งที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือแหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืน“

8. นายโอฬาร อัมพรณ รองประธานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จังหวัดตราด สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“อยากลงมือทำเอง เพราะจะได้เป็นแนวทางตัวอย่างให้แก่ชุมชนและเยาวชน“

9. นายเฉลิมพงษ์ นามนาค ผู้เชี่ยวชาญในการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อการทำสมุนไพร สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ช่วยธรรมชาติในการทำเพิ่ม เพราะถ้าธรรมชาติซ่อมตัวเองจะช้ามาก เช่น หินใต้น้ำ ถูกทำลาย ก็ทำบ้านปลา แหล่งอาหารและหลบภัยของสัตว์น้ำ ปลุกพีชน้ำให้เป็นที่อาศัย ที่วางไข่ แหล่งอาหารของสัตว์ทะเล“

10. นายนพกร ทิคุนันท์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 บ้านหินดาต ตำแหน่ง ประธานที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ไม่อยากจะมีการทำลายมากกว่าที่เป็นอยู่และช่วยกันดูแล อยากให้รวมกลุ่มปลูกป่าชุมชน เพื่อลดภาวะโลกร้อน โดยปลูกไม้ป่ากินได้และป่าสมุนไพร“

11. นายโยธิน วรรณโกสิทธิ์ ประธานโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“ไม่อยากจะให้ทุกคนไม่สนใจต่อการอนุรักษ์ชายฝั่งทะเล เพราะ ถ้าเราไม่ช่วยกันวันข้างหน้าอาจไม่มีทรัพยากรสัตว์น้ำใช้“

12. นางลัดดาวัลย์ ถนอมพวก เภรัญญิกโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“ไม่ทำลายธรรมชาติ อยากให้ช่วยกันพัฒนาให้ดีขึ้นกว่านี้ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมให้มากกว่านี้“

13. นายละออ ครองยุทธ รองประธานโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่

14 มิถุนายน 2552

“ดูแลไม่ให้ตัดไม้ในป่าชายเลน”

14. นายประกิต วรรณโกสิทธิ์ ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ไม่อยากจะตัดทำลายป่าชายเลน อยากให้ป่าชายเลนอยู่กับเรานานที่สุด เพื่อเป็นกำแพงกันคลื่น ที่จะกักเซาะชายฝั่งเข้ามาเรื่อยๆ เพราะว่าในปัจจุบันชายฝั่งเสียไปมากแล้ว”

15. นางสาวกัญญา ครองยุทธ กรรมการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่

14 มิถุนายน 2552

“ระดมพลช่วยกันอนุรักษ์ เก็บขยะ ดูแลไม่ให้ผู้อื่นมาทำลาย”

16. นางสาววินัส ถนอมพวก เลขานุการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่

14 มิถุนายน 2552

“ทำให้ระบบนิเวศคงอยู่ในสภาพพร้อมใช้งานอยู่ตลอดเวลา”

17. นายสิทธิชัย ถนอมพวก กรรมการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่

14 มิถุนายน 2552

“ทำให้ระบบนิเวศทางทะเลมีความสมดุล มีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ก็จะสามารถช่วยสร้างและยกระดับชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้น”

สรุปจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ความคิดเห็นต่อความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความคิดเห็นต่อความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. ต้องมีการพัฒนาแก้ไขตลอด เจ้าหน้าที่ของรัฐลงมือทำกิจกรรม เพราะจะได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และทำในสิ่งที่ดี
2. การอนุรักษ์เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องทำทุกคนเพื่อลูกหลานและเพื่อตัวเอง นอกจากนี้ไม่อยากจะทำด้วยตัวเอง เพราะอยากให้ทุกคนมีส่วนร่วมและอยากให้ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันทุกคน
3. อยากทำให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แท้จริง เพราะเมื่อมารวมกันจะเกิดประโยชน์ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี
4. โครงการบ้านปลาทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เพราะโครงการนี้ทำให้เกิดความรู้สึกว่า ถ้าช่วยปรับสิ่งแวดล้อม จะทำให้ส่งผลเป็นรูปธรรมจริง ๆ

5. ไม่ควรเพิกเฉย เพราะธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นของทุกคนไม่ใช่ที่จะใช้ แต่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ เช่น กรณีอวนลาก ชาวบ้านก็เบือ เจ้าหน้าที่ก็เบือ เพราะอวนลากผิดกฎหมายก็เห็นกันอยู่ เป็นต้น

6. การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือแหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืน

7. ช่วยธรรมชาติในการทำเพิ่ม เพราะถ้าธรรมชาติซ่อมตัวเองจะช้ามาก เช่น หินได้นำ ถูกทำลาย ก็ทำบ้านปลา แหล่งอาหารและหลบภัยของสัตว์น้ำ ปลุกพืชน้ำให้เป็นที่อยู่อาศัย ที่วางไข่ แหล่งอาหารของสัตว์ทะเล

เยาวชน มีความคิดเห็นต่อความรู้สึกที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. ระดมพลช่วยกันอนุรักษ์ เก็บขยะ ดูแลไม่ให้ผู้อื่นมาทำลาย
2. ทำให้ระบบนิเวศทางทะเลดีมีความสมดุล มีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ก็จะสามารถช่วยสร้างและยกระดับชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้น

ชาวบ้าน มีความคิดเห็นต่อความรู้สึกที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. อยากให้ทุกคนสนใจต่อการอนุรักษ์ชายฝั่งทะเล เพราะ ถ้าไม่ช่วยกันวันข้างหน้าอาจไม่มีทรัพยากรสัตว์น้ำใช้
2. ไม่ทำลายธรรมชาติ อยากให้ช่วยกันพัฒนาให้ดีขึ้นกว่านี้ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมให้มากกว่านี้
3. ไม่ตัดทำลายป่าชายเลน เพื่อเป็นกำแพงกันคลื่น ที่จะกัดเซาะชายฝั่งเข้ามาเรื่อย ๆ เพราะในปัจจุบันชายฝั่งเสียหายมาก

การวิจัยเชิงปริมาณ

ตารางที่ 4.33 ความคิดเห็นต่อความรู้สึกที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้าน	ชาวบ้าน			เยาวชน		
	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเป็นหน้าที่ของรัฐบาลฝ่ายเดียว	7 (3.5)	12 (6.0)	182 (90.5)	0 (0.0)	2 (13.3)	13 (86.7)
การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญและจำเป็นมากที่สุด	167 (83.1)	27 (13.4)	7 (3.5)	15 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
หน้าที่ในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในบริเวณบ้านหินลาดเป็นเรื่องของชาวบ้านเพียงฝ่ายเดียว	7 (3.5)	15 (7.5)	179 (89.1)	0 (0.0)	4 (26.7)	11 (73.3)
งานหรือรู้อย่างอื่นของชาวบ้านมีความสำคัญมากกว่าที่จะมาสนใจในโครงการบ้านปลาและการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	69 (34.3)	79 (39.3)	53 (26.4)	0 (0.0)	3 (20.0)	12 (80.0)
ปัญหาการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญต่อชาวบ้านมาก	136 (67.7)	60 (29.9)	5 (2.5)	11 (73.3)	3 (20.0)	1 (6.7)
แม้ว่าเราจะเสียเงินซื้ออาหารทะเลจากที่อื่นมาบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในทะเลระดับน้ำตื้นแต่สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลก็ยังน่าเป็นห่วง	157 (78.1)	42 (20.9)	2 (1.0)	14 (93.3)	1 (6.7)	0 (0.0)
ชุมชนได้ทำโครงการบ้านปลาแล้ว ฉะนั้นไม่จำเป็นต้องอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	40 (19.9)	24 (11.9)	137 (68.2)	0 (0.0)	1 (6.7)	14 (93.3)
เมื่อขาดแคลนสัตว์น้ำในทะเลของชุมชนบ้านหินลาด ทุกคนจะได้รับความเดือดร้อนเหมือนกันรวมทั้งตัวชาวบ้านเองด้วย	142 (70.6)	46 (22.9)	13 (6.5)	14 (93.3)	1 (6.7)	0 (0.0)

ตารางที่ 4.33 (ต่อ)

ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และ พัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้าน	ชาวบ้าน			เยาวชน		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลบ้าน หินคาคในปัจจุบันต้องให้ทุกคนช่วยกัน อนุรักษ์และพัฒนาต่อไป	179 (89.0)	20 (10.0)	2 (1.0)	15 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
ชาวบ้านจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การ อนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ได้เป็นอย่างดี	176 (87.6)	23 (11.4)	2 (1.0)	13 (86.7)	2 (13.3)	0 (0.0)
ชาวบ้านยังสนับสนุนโครงการบ้านปลา รวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศ ชายฝั่งทะเลของชุมชนบ้านหินคาค	161 (80.1)	31 (15.4)	9 (4.5)	14 (93.3)	1 (6.7)	0 (0.0)
ถ้าชาวบ้านพบว่าระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ของบ้านหินคาคและที่อื่น ๆ ถูกทำลาย ท่านจะบอกกำนัน,ผู้ใหญ่บ้าน,กรรมการ โครงการประมงอำเภอให้ทราบทันที	170 (84.6)	30 (14.9)	1 (0.5)	14 (93.3)	1 (6.7)	0 (0.0)
การทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลชาวบ้าน เป็นผู้หนึ่งที่จะไม่ทำเช่นนั้นแม้ว่าจะมี โอกาส	179 (89.1)	19 (9.5)	3 (1.5)	15 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
ผู้นำชุมชนบ้านหินคาค ควรจัดให้มีการให้ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบ นิเวศชายฝั่งทะเลแก่ชาวบ้าน	183 (91.0)	16 (8.0)	2 (1.0)	13 (86.7)	2 (13.3)	0 (0.0)
การที่ชาวบ้านหินคาคอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เองย่อมดีกว่า ภาครัฐเข้ามาดำเนินการให้	76 (37.8)	56 (27.9)	69 (34.3)	11 (73.3)	3 (20.0)	1 (6.7)
เมื่อมีการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทะเล ชาวบ้าน ต้องช่วยกันดูแลและแจ้งเหตุต่อผู้นำชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ	176 (87.6)	22 (10.9)	3 (1.5)	15 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
รวม	62.97	16.24	20.81	68.33	10.00	21.67

จากตารางที่ 4.33 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล พบว่า ชาวบ้านและเยาวชน เห็นด้วย เหมือนกัน 12 รูปแบบ และไม่เห็นด้วยเหมือนกัน 4 รูปแบบ ดังนี้

ชาวบ้านและเยาวชน มีความเห็นเหมือนกันเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล 12 รูปแบบ ดังนี้

1. การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญและจำเป็นมากที่สุด
 2. ปัญหาการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญต่อชาวบ้านมาก
 3. แม้ว่าเราจะเสียเงินซื้ออาหารทะเลจากที่อื่นมาบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในทะเลระดับน้ำตื้นแต่สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลก็ยังน่าเป็นห่วง
 4. เมื่อขาดแคลนสัตว์น้ำในทะเลของชุมชนบ้านหินคาศ ทุกคนจะได้รับความเดือดร้อนเหมือนกันรวมทั้งตัวชาวบ้านเองด้วย
 5. สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลบ้านหินคาศในปัจจุบันต้องให้ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาต่อไป
 6. ชาวบ้านจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เป็นอย่างดี
 7. ชาวบ้านยังสนับสนุนโครงการบ้านปลารวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชุมชนบ้านหินคาศ
 8. ถ้าชาวบ้านพบว่าระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของบ้านหินคาศและที่อื่น ๆ ถูกทำลาย ท่านจะบอกกำนัน,ผู้ใหญ่บ้าน,กรรมการ โครงการประมงอำเภอให้ทราบทันที
 9. การทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลชาวบ้านเป็นผู้หนึ่งที่จะไม่ทำเช่นนั้นแม้ว่าจะมีโอกาส
 10. ผู้นำชุมชนบ้านหินคาศ ควรจัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลแก่ชาวบ้าน
 11. การที่ชาวบ้านหินคาศอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เองย่อมดีกว่าภาครัฐเข้ามาดำเนินการให้
 12. เมื่อมีการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทะเล ชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลและแจ้งเหตุต่อผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- นอกจากนี้ทั้ง 2 กลุ่มไม่เห็นด้วยเหมือนกัน 4 รูปแบบ ดังนี้
1. การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเป็นหน้าที่ของรัฐบาลฝ่ายเดียว
 2. หน้าที่ในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในบริเวณบ้านหินคาศเป็นเรื่องของชาวบ้านเพียงฝ่ายเดียว

3. งานหรือธุระอย่างอื่นของชาวบ้านมีความสำคัญมากกว่าที่จะมาสนใจในโครงการบ้านปลาและการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

4. ชุมชนได้ทำโครงการบ้านปลาแล้ว ฉะนั้นไม่จำเป็นต้องอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

สรุปการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความรู้สึกกับผิชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. ต้องมีการพัฒนาแก้ไขตลอด เจ้าหน้าที่ของรัฐลงมือทำกิจกรรม เพราะจะได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และทำในสิ่งที่ดี
2. การอนุรักษ์เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องทำทุกคนเพื่อลูกหลานและเพื่อตัวเอง นอกจากนี้ไม่อยากจะทำด้วยตัวเอง เพราะอยากให้ทุกคนมีส่วนร่วมและอยากให้ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันทุกคน
3. อยากทำให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แท้จริง เพราะเมื่อมารวมกันจะเกิดประโยชน์ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี
4. โครงการบ้านปลาทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เพราะโครงการนี้ทำให้เกิดความรู้สึกว่า ถ้าช่วยปรับสิ่งแวดล้อม จะทำให้ส่งผลเป็นรูปธรรมจริง ๆ
5. ไม่ควรเพิกเฉย เพราะธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นของทุกคนไม่ใช่ที่จะใช้ แต่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ เช่น กรณีอวนลาก ชาวบ้านก็เบือ เจ้าหน้าที่ก็เบือ เพราะอวนลากผิตกกฎหมายก็เห็นกันอยู่ เป็นต้น
6. การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือแหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืน
7. ช่วยธรรมชาติในการทำเพิ่ม เพราะถ้าธรรมชาติซ่อมตัวเองจะช้ามาก เช่น หินใต้น้ำถูกทำลาย ก็ทำบ้านปลา แหล่งอาหารและหลบภัยของสัตว์น้ำ ปลุกพืชน้ำให้เป็นที่ยอาศัย ที่วางไข่ แหล่งอาหารของสัตว์ทะเล

ชาวบ้านและเยาวชน มีความรู้สึกกับผิชอบเหมือนกันเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. การอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญและจำเป็นมากที่สุด
2. ปัญหาการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญต่อชาวบ้านมาก
3. แม้ว่าเราจะเสียเงินซื้ออาหารทะเลจากที่อื่นมาบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในทะเลระดับน้ำตื้นแต่สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลก็ยังน่าเป็นห่วง

4. เมื่อขาดแคลนสัตว์น้ำในทะเลของชุมชนบ้านหินคาศ ทุกคนจะได้รับความเดือดร้อนเหมือนกันรวมทั้งตัวชาวบ้านเองด้วย
5. สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลบ้านหินคาศในปัจจุบันต้องให้ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาต่อไป
6. ชาวบ้านจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เป็นอย่างดี
7. ชาวบ้านยังสนับสนุน โครงการบ้านปลารวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชุมชนบ้านหินคาศ
8. ถ้าชาวบ้านพบว่าระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของบ้านหินคาศและที่อื่น ๆ ถูกทำลาย ท่านจะบอกกำนัน,ผู้ใหญ่บ้าน,กรรมการ โครงการประมงอำเภอให้ทราบทันที
9. การทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลชาวบ้านเป็นผู้หนึ่งที่จะไม่ทำเช่นนั้นแม้ว่าจะมีโอกาส
10. ผู้นำชุมชนบ้านหินคาศ ควรจัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลแก่ชาวบ้าน
11. การที่ชาวบ้านหินคาศอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เองย่อมดีกว่าภาครัฐเข้ามาดำเนินการให้
12. เมื่อมีการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทะเล ชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลและแจ้งเหตุต่อผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2.3.3. ความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐ 7 คน ชาวบ้าน 5 คนและเยาวชน 3 คน โดยมีรายละเอียดในการการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. นางปรานีย์ รจนากุล ตำแหน่ง นายกองค้การบริหารส่วนตำบล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“ทราบได้จากการกระทำของคนในพื้นที่ เช่น ไม่มีการทิ้งขยะลงคลอง ทำให้น้ำเน่าเสีย ไม่มีการตัดไม้ มีแต่การปลูกเพิ่มเติม ”

2. นายสมชาย ชำนาญช่าง ตำแหน่ง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“ระบบนิเวศจะบรรลุมวลได้จะต้องเริ่มทำ ลงมือทำโดยที่แรกคิดว่าทำเพื่อส่วนรวมเพื่อชุมชน สุดท้ายผลปรากฏว่าทำแล้วเกิดผล ทำให้ระบบนิเวศกลับมา”

3. นายเหมือน รุ่งโรจน์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“การปฏิบัตินี้พบว่า หากเรามีป่าไม้ชายเลนอยู่ ก็ต้องให้เจ้าหน้าที่เฝ้าดูแล เป็นรายเดือน รายปี เพื่อไม่ให้คนนอกมาทำลาย โดยเน้นการปฏิบัติการรักษาป่าชายเลน”

4. นายสุรัชย์ บุรพานนทชัย เจ้าหน้าที่สำนักงานการขนส่งทางน้ำ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“ชาวบ้านติปัญหาเรื่องงบประมาณ ต้องให้องค์การส่วนท้องถิ่นสนับสนุน แต่พอเวลาอนุมัติงบประมาณมา ท้องถิ่นลืมนึกถึงหน่วยงานของรัฐ คือ ร่วมเข้าไปช่วยแนะนำในการดำเนินการที่ไม่ขัดต่อกฎหมายในพื้นที่เพราะว่าชาวบ้านมักจะมองมุมเดียว อย่างกรณี บ้านปลาชาวบ้านนึกเพียงว่ามีแหล่งอาศัยของปลาเพียงมุมเดียว แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐมองว่า เมื่อวางปะการังเทียมหรือบ้านปลาเส้นทางน้ำจะสูญเสีย ประการแรก ในระยะ 3,000 เมตร ซึ่งเป็นเขตน้ำไม่ลึก หากวางบ้านปลาสูง 3 เมตร กว้าง 2 เมตรจะทำให้เส้นทางเดินเรือใช้ไม่ได้ ประการที่สอง รูปแบบการพัฒนาของบ้านปลาติดขัดในเรื่องงบประมาณ จึงมีความพยายามใช้วัสดุบางอย่าง เช่น ยางรถยนต์เก่า เกรงว่าขยะในทะเลจะมากขึ้น ”

5. นายวัช ศรีวีระชัย เจ้าหน้าที่ กรมประมง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“ต้องแก้ไขปัญหาว่่า ปัญหาเกิดจากอะไร เช่น ปลาหายเพราะถูกขโมยหรือเกิดพายุทำให้กระชังแตก แต่ในทางวิชาการหากปลาไม่ไข่ ต้องทำให้ปลาไข่และทำได้แน่นอนด้วย ”

6. นายเฉลิมพล พวงทอง เจ้าหน้าที่ การศึกษานอกระบบ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ประการแรก ต้องป้องกัน เพราะในปัจจุบันมักแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ จึงควรป้องกันไว้ก่อนที่จะเกิดปัญหา ประการที่สอง ควรให้มีทัศนคติที่ดีและมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่คิดแต่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” เลยไม่คิดจะทำอะไรเลย ประการที่สาม ต้องแก้ไข คือทำให้เพิ่มขึ้นและประหยัดทรัพยากร เช่น การห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ รวมทั้งการจัดระบบควบคุมมวลชน และประการสุดท้าย พัฒนา เช่น ยางรถยนต์เก่าที่ใช้ทำบ้านปลา มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น

7. นายนพดล สุวรรณภักดิ์ เจ้าหน้าที่ การศึกษานอกระบบ ตำแหน่งที่ปรึกษาศึกษาศึกษา
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“โดยการดำน้ำเพื่อตรวจดู จำนวนประชากรสัตว์น้ำที่ประชาชนจับได้ และความยากง่าย
ของการจับสัตว์น้ำ”

8. นายโอฬาร อําพรณ รองประธานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จังหวัดตราด
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552

“เคยแนะนำให้ตั้งกฎกติกาของหมู่บ้านว่า ทำอย่างไรจึงมีผลประโยชน์มาให้ชุมชน
โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการเฝ้าระวัง มิให้ลักลอบจับสัตว์น้ำ ผิดกฎหมาย โดยมีการประชุมตั้งกฎ
กติกา ของหมู่บ้านแล้วมีการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชนของเรา และชุมชนใกล้เคียงให้รับทราบ”

9. นายเฉลิมพงษ์ นามนาค ผู้เชี่ยวชาญในการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อการทำสมุนไพร
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“กำลังศึกษาถึงวิธีการอนุรักษ์เพิ่มเติมอยู่ ว่าที่เคยปฏิบัติมาควรทำสิ่งใดเพิ่มเติม มีผลต่อสิ่ง
อื่นหรือไม่”

10. นายนพกร ทิคุนันท์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 บ้านหินลาด ตำแหน่ง ประธานที่ปรึกษา
ศึกษาศึกษา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“ยังไม่สามารถบอกได้ว่าสำเร็จ แต่ดีขึ้นกว่าเก่า มีปลามากขึ้น แล้วทางหมู่บ้านก็มีการ
อนุรักษ์ คงมีการปล่อยปลา ปล่อยกุ้งลงทะเล เพื่อให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และมีความ
สามัคคีและมีกิจกรรมทำร่วมกันในหมู่บ้าน”

11. นายโยธิน วรรณโกสิทธิ์ ประธานโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่
14 มิถุนายน 2552

“ไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่หรือสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็ก ปลุกป่าชายเลนเพิ่มและปลุกจิต
สำนึกของประชาชนในหมู่บ้าน และเอกชน ”

12. นางลัดดาวัลย์ ถนอมพวก เภรัญญิกโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่
14 มิถุนายน 2552

“สนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาเพราะอยากไปช่วยสนับสนุนการทำบ้านปลาและปลุก
ป่าชายเลน”

13. นายละออ ครอบยุทธ รองประธานโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่
14 มิถุนายน 2552

“โดยรวมแจ้งสมาชิกดูแลรักษาอย่าทำลาย และรวมกลุ่มชาวบ้านและเยาวชนช่วยกันทำ”

14. นายประกิต วรรณโกสิทธิ์ ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552

“สนใจ อยากอนุรักษ์ให้ลูกหลานในอนาคต และอยากให้ทุกคนสำนึกว่า ทุกวันนี้เราได้แต่พูด แต่ไม่ได้กระทำ ในสิ่งที่เราคิดจะทำ”

15. นางสาวกัญญา ครองยุทธ กรรมการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“สนใจ ต้องการให้ระบบนิเวศอยู่คงทนต่อมนุษย์และ ต้องการให้ประชาชนร่วมอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้มากที่สุด จึงเข้าร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล”

16. นางสาววินัส ถนอมพวก เลขานุการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“จะต้องมีการสอดส่องดูแลกันตลอดเวลา สร้างและปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ สร้างสื่อการเรียนรู้และแสดงให้เห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์”

17. นายสิทธิชัย ถนอมพวก กรรมการโครงการบ้านปลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2552

“ก็ต้องพยายามรักษาควบคู่ไปกับการพัฒนา ไม่คิดว่าเป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน”

สรุปจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เกี่ยวกับความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. สนใจในการอนุรักษ์ โดยไม่มีการทิ้งขยะลงคลอง ทำให้น้ำเน่าเสีย ไม่มีการตัดไม้ มีแต่การปลูกเพิ่มเติม

2. ต้องเริ่มทำ ลงมือทำเพื่อส่วนรวมเพื่อชุมชน ทำให้ระบบนิเวศกลับมา

3. ต้องให้เจ้าหน้าที่เฝ้าดูแล เป็นรายเดือน รายปี เพื่อไม่ให้คนนอกมาทำลาย โดยเน้นการปฏิบัติการรักษาป่าชายเลน

4. ให้องค์การส่วนท้องถิ่นสนับสนุน หน่วยงานของรัฐร่วมเข้าไปช่วยแนะนำในการดำเนินการที่ไม่ขัดต่อกฎหมายในพื้นที่เพราะว่าชาวบ้านมักจะมองมุมเดียว อย่างกรณี บ้านปลา ชาวบ้านนึกเพียงว่ามีแหล่งอาศัยของปลาเพียงมุมเดียว แต่ภาครัฐเกรงว่าจะทำให้มีขยะในทะเลจะมากขึ้นและเส้นทางน้ำจะสูญเสีย

5. ควรป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหา ควรให้มีทัศนคติที่ดีและมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่คิดแต่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” เลยไม่คิดจะทำอะไรเลย ทำให้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นและ ประหยัด ทรัพยากร เช่น การห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ รวมทั้งการจัดระบบควบคุมมลพิษ และการพัฒนา เช่น ยางรถยนต์เก่าที่ใช้ทำบ้านปลา มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น

6. ตรวจสอบจำนวนประชากรสัตว์น้ำที่ประชาชนจับได้และความยากง่ายของการจับสัตว์น้ำ

7. แนะนำให้ตั้งกฎกติกาของหมู่บ้านว่า ทำอย่างไรจึงมีผลประโยชน์มาเอื้อให้ชุมชน โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการเฝ้าระวัง มิให้ลักลอบจับสัตว์น้ำ ผิดกฎหมาย โดยมีการประชุมตั้งกฎ กติกา ของหมู่บ้านแล้วมีการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชนของเรา และชุมชนใกล้เคียงให้รับทราบ

เยาวชน มีความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศ ชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. สนใจและต้องการให้ระบบนิเวศอยู่คงทนต่อมนุษย์และ ต้องการให้ประชาชนร่วม อนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้มากที่สุด จึงเข้าร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง ทะเล

2. ต้องมีการสอดส่องดูแลกันตลอดเวลา สร้างและปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ สร้างสื่อการเรียนรู้และแสดงให้เห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์

3. ต้องพยายามรักษาควบคู่ไปกับการพัฒนา ไม่คิดว่าเป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน

ชาวบ้าน มีความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศ ชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. สนใจและจะได้ศึกษาถึงวิธีการอนุรักษ์เพิ่มเติมอยู่ ว่าที่เคยปฏิบัติมาควรทำสิ่งใด เพิ่มเติม มีผลต่อสิ่งอื่นหรือไม่

2. ไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่หรือสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็ก ปลูกป่าชายเลนเพิ่มและปลูก จิตสำนึกของประชาชนในหมู่บ้าน และเอกชน

3. สนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาเพราะอยากไปช่วยสนับสนุนการทำบ้านปลาและ ปลูกป่าชายเลน

4. แจ้งสมาชิกให้ดูแลรักษาอย่าทำลาย และรวมกลุ่มชาวบ้านและเยาวชนช่วยกันทำ

5. สนใจ อยากให้มีอนุรักษ์ให้ลูกหลานในอนาคต และอยากให้ทุกคนสำนึกว่า ทุกวันนี้ เราได้แต่พูด แต่ ไม่ได้กระทำ ในสิ่งที่เราคิดจะทำ

การวิจัยเชิงปริมาณ

ตารางที่ 4.34 ความคิดเห็นต่อความสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ความคิดเห็นต่อสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศ	ชาวบ้าน			เยาวชน		
	เห็น ด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย
ท่านสนใจ ฟังวิทยุหรือดูโทรทัศน์และฟัง ผู้นำในชุมชนพูดถึงการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	23 (11.4)	172 (85.6)	6 (3.0)	1 (6.7)	14 (93.3)	0 (0.0)
ท่านเคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับปัญหา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเสียหาย ถูกทำลาย และเปลี่ยนแปลงไป	20 (10.0)	155 (77.1)	26 (12.9)	1 (6.7)	11 (73.3)	3 (20.0)
ท่านเคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการ อนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	21 (10.4)	148 (73.6)	32 (15.9)	1 (6.7)	12 (80.0)	2 (13.3)
ท่านเคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบ นิเวศชายฝั่งทะเล	33 (16.4)	153 (76.1)	15 (7.5)	4 (26.7)	11 (73.3)	0 (0.0)
ท่านเคยได้ยินข่าวของทางการเกี่ยวกับการ อนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง	27 (13.4)	162 (80.6)	12 (6.0)	0 (0.0)	14 (93.3)	1 (6.7)
ท่านเคยเข้าร่วมในการประชุมสัมมนา นิทรรศการ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	19 (9.5)	102 (50.7)	80 (39.8)	1 (6.7)	11 (73.3)	3 (20.0)
ท่านเคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของ ต่างประเทศ	12 (6.0)	121 (60.2)	68 (33.8)	0 (0.0)	8 (53.3)	7 (46.7)
ท่านมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ	18 (9.0)	86 (42.8)	97 (48.3)	12 (80.0)	3 (20.0)	0 (0.0)
ท่านเคยปฏิบัติตามนโยบายที่เกี่ยวกับ มาตรการการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศ ชายฝั่งทะเลของชุมชน	24 (11.9)	145 (72.1)	32 (15.9)	2 (13.3)	12 (80.0)	1 (6.7)

ตารางที่ 4.34 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศ	ชาวบ้าน			เยาวชน		
	เห็น ด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย
ท่านเคยอ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับ วิธีการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง ทะเลมาก่อน	13 (6.5)	126 (62.7)	62 (30.8)	2 (13.3)	12 (80.0)	1 (6.7)
ท่านเคยแนะนำหรือชักชวนให้เพื่อนบ้าน ร่วมอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง ทะเล	21 (10.4)	94 (46.8)	86 (42.8)	6 (40.0)	9 (60.0)	0 (0.0)
ท่านเคยไปร่วมประชุมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	14 (7.0)	116 (57.7)	71 (35.3)	2 (13.3)	13 (86.7)	0 (0.0)
ท่านเคยทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดย ไม่ตั้งใจ	11 (5.5)	107 (53.2)	83 (41.3)	0 (0.0)	1 (6.7)	14 (93.3)
ท่านเคยเป็นผู้มีส่วนในการนำทรัพยากรทาง ทะเลไปใช้อย่างไม่ประหยัดมาก่อน	23 (11.4)	93 (46.3)	85 (42.3)	0 (0.0)	3 (20.0)	12 (80.0)
ท่านเคยช่วยทำนุบำรุงรักษาระบบนิเวศ ชายฝั่งทะเล	36 (17.9)	150 (74.6)	15 (7.5)	0 (0.0)	2 (13.3)	123 (86.7)
ท่านเคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบ นิเวศชายฝั่งทะเล	33 (16.4)	153 (76.1)	15 (7.5)	9 (60.0)	6 (40.0)	0 (0.0)
ท่านเคยได้อินจ่าวของทางการเกี่ยวกับการ อนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	27 (13.4)	162 (80.6)	12 (6.0)	12 (80.0)	3 (20.0)	0 (0.0)
รวม	10.97	65.69	23.33	20.79	56.85	22.36

จากตารางที่ 4.34 ความคิดเห็นของชาวบ้านและเยาวชนไม่แน่ใจต่อความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เหมือนกัน 10 รูปแบบ และเยาวชนความสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มี 3 รูปแบบ ดังนี้

ชาวบ้านและเยาวชน มีความคิดเห็นเหมือนกันว่า ไม่แน่ใจต่อความสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล 10 รูปแบบ ดังนี้

1. เคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับปัญหาของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเสียหาย ถูกทำลายและเปลี่ยนแปลงไป

2. เคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3. เคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. เคยได้ยินข่าวของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง
5. เคยเข้าร่วมในการประชุมสัมมนา นิทรรศการ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

6. เคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของต่างประเทศ

7. เคยปฏิบัติตามนโยบายที่เกี่ยวกับมาตรการการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชุมชน

8. เคยอ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

9. เคยแนะนำหรือชักชวนให้เพื่อนบ้านร่วมอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

10. เคยไปร่วมประชุมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

เยาวชน มีความสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล 3 รูปแบบ ดังนี้

1. มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

2. เคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3. เคยได้ยินข่าวของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

สรุปการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความคิดเห็นต่อความสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. สนใจในการอนุรักษ์โดยไม่มีภารกิจขยะลงคลอง ทำให้น้ำเน่าเสีย ไม่มีการตัดไม้ มีแต่การปลูกเพิ่มเติม

2. จะต้องเริ่มทำ ลงมือทำ โดยที่แรกคิดว่าทำเพื่อส่วนรวม เพื่อชุมชน ทำให้ระบบนิเวศกลับมา

3. ต้องให้เจ้าหน้าที่เฝ้าดูแล เป็นรายเดือน รายปี เพื่อไม่ให้คนนอกมาทำลาย โดยเน้นการปฏิบัติการรักษาป่าชายเลน

4. ให้องค์กรส่วนท้องถิ่นสนับสนุน หน่วยงานของรัฐร่วมเข้าไปช่วยแนะนำในการดำเนินการที่ไม่ขัดต่อกฎหมายในพื้นที่เพราะว่าชาวบ้านมักจะมองมุมเดียว อย่างกรณี บ้านปลา ชาวบ้านนึกเพียงว่ามีแหล่งอาศัยของปลาเพียงมุมเดียว แต่ภาครัฐเกรงว่าจะทำให้มีขยะในทะเลจะมากขึ้นและเส้นทางน้ำจะสูญเสีย

5. ควรป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหา ควรให้มีทัศนคติที่ดีและมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่คิดแต่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” เลยไม่คิดจะทำอะไรเลย ทำให้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นและ ประหยัด ทรัพยากร เช่น การห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ รวมทั้งการจัดระบบควบคุมมวลชน และทำการพัฒนา เช่น ขวางรถยนต์เก่าที่ใช้ทำบ้านปลา มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น

6. ตรวจสอบจำนวนประชากรสัตว์น้ำที่ประชาชนจับได้และความยากง่ายของการจับสัตว์น้ำ

7. แนะนำให้ตั้งกฎกติกาของหมู่บ้านว่า ทำอย่างไรจึงมีผลประโยชน์มาเอื้อให้ชุมชน โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการเฝ้าระวัง มิให้ลักลอบจับสัตว์น้ำ ผิดกฎหมาย โดยมีการประชุมตั้งกฎ กติกา ของหมู่บ้านแล้วมีการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชนของเรา และชุมชนใกล้เคียงให้รับทราบ

ชาวบ้านและเยาวชน มีความคิดเห็นเหมือนกันว่า ไม่แน่ใจว่ามีความสนใจและมีการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลหรือไม่ โดย

1. เคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับปัญหา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเสียหาย ถูกทำลายและ เปลี่ยนแปลงไป

2. เคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3. เคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

4. เคยได้ยินข่าวของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง

5. เคยเข้าร่วมในการประชุมสัมมนา นิทรรศการ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบ นิเวศชายฝั่งทะเล

6. เคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของ ต่างประเทศ

7. เคยปฏิบัติตามนโยบายที่เกี่ยวกับมาตรการการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง ทะเลของชุมชน

8. เคยอ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

9. เคยแนะนำหรือชักชวนให้เพื่อนบ้านร่วมอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

10. เคยไปร่วมประชุมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

เยาวชน มีความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. เห็นความสำคัญต่อการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในระดับท้องถิ่นและ ระดับชาติ

2. เคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3. เคยได้ยินข่าวของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

4. สนใจ และต้องการให้ระบบนิเวศอยู่คงทนต่อมนุษย์และ ต้องการให้ประชาชนร่วมอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้มากที่สุด จึงเข้าร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

5. ต้องมีการสอดส่องดูแลกันตลอดเวลา สร้างและปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ สร้างสื่อการเรียนรู้และแสดงให้เห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์

6. ต้องพยายามรักษาควบคู่ไปกับการพัฒนา ไม่คิดว่าเป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน

ชาวบ้าน มีความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. สนใจและจะได้ศึกษาถึงวิธีการอนุรักษ์เพิ่มเติมอยู่ ว่าที่เคยปฏิบัติมาควรทำสิ่งใดเพิ่มเติม มีผลต่อสิ่งอื่นหรือไม่
2. ไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่หรือสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็ก ปลูกป่าชายเลนเพิ่มและปลูกจิตสำนึกของประชาชนในหมู่บ้าน และเอกชน
3. สนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาเพราะอยากไปช่วยสนับสนุนการทำบ้านปลาและปลูกป่าชายเลน
4. แจ้งสมาชิกดูแลรักษาอย่าทำลาย และรวมกลุ่มชาวบ้านและเยาวชนช่วยกันทำ
5. สนใจ อยากให้มีอนุรักษ์ให้ลูกหลานในอนาคต และอยากให้ทุกคนสำนึกว่าทุกวันนี้เราได้แต่พูด แต่ไม่ได้กระทำ ในสิ่งที่เราคิดจะทำ

2.4 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนชาวบ้านหินดาดมีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง โดยมีผลการพิสูจน์สมมติฐานการวิจัย ดังตารางที่ 4.35

ตารางที่ 4.35 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประชาชนชาวบ้านหินดาดมีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง

	ความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจใน ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	การมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	Sig
ความรู้ ความเข้าใจ และความ สนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	1.000	0.598*	0.007
การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และ พัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	0.598*	1.000	

* $p < 0.01$

จากตารางที่ 4.35 พบว่า ชาวบ้านหินดาดที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีความสัมพันธ์ 0.598 และมีค่าน้อยกว่านัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก แสดงว่าประชาชนชาวบ้านหินดาดที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง จะมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม การอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูงด้วย

ตอนที่ 3 ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบ

3.1 รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่ โดยได้จากการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีข้อค้นพบดังนี้

3.1.1 รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

พบว่ารูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วม ดังนี้
เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีรูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในชุมชน
2. มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลให้ได้ประโยชน์สูงสุดและกำหนดการใช้ทรัพยากรนั้นอย่างประหยัด
3. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อทำให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค
4. มีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ภายนอกในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. มีส่วนช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
6. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
7. มีส่วนช่วยในการเฝ้าระวัง ไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
8. ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
9. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
10. มีส่วนร่วมในการรณรงค์การให้ชาวบ้านไม่จับปลาในฤดูวางไข่ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
11. มีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแพะพันธุ์และขยายพันธุ์พืช ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

12. การระดมความคิดจากชาวบ้านในชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์โดยการบังคับใช้กฎหมาย มาตรการเพิ่มเติม มาตรการใหม่ ๆ

เยาวชน มีรูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในเป็นกำลังสำคัญในการกำหนดนโยบายและวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อทำให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค
3. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. ได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. มีตำแหน่งสำคัญใน โครงการบ้านปลา
6. มีส่วนช่วยในการดูแลรักษา และปลูกฝังไม่ให้มีการทำลาย

ชาวบ้าน มีรูปแบบ ดังนี้คือ

1. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมี ส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

2. มีตำแหน่งสำคัญใน โครงการบ้านปลา
3. ช่วยกันดูแลห้ามใครบุกรุกทำลายป่าชายเลน
4. ช่วยสั่งสอนลูกหลาน ไม่ให้ทำลายป่าชายเลน
5. ขอความรู้จากคนที่รู้ และขอคำแนะนำ เพื่อให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์

จากการศึกษา พบว่ากลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐและเยาวชนมีความคิดเห็นเหมือนกันต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อทำให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค
2. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. ได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวบ้าน มีความคิดเห็นเหมือนกัน ดังนี้

1. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

3.1.2 รูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

พบว่ารูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม ดังนี้

เจ้าหน้าที่ของรัฐมี รูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 2. มีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งไปยังชุมชนอื่น ๆ ใกล้เคียง
 3. มีส่วนร่วมในการให้มีความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านในการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่น การอบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการ
 4. มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเชิงอนุรักษ์
 5. มีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และขยายพันธุ์พืชในชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่อง
 6. มีส่วนในการสร้างความร่วมมือของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างยั่งยืน
 7. ร่วมวางแผน วิเคราะห์ปัญหา สังเคราะห์ปัญหา ออกแบบร่วมกันและทำงานร่วมกัน เช่น การเรียกผู้ประกอบการมาพูดคุยกัน
 8. มีส่วนร่วมในการนำสิ่งใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยทำและไม่เคยปฏิบัติมาก่อน โดยการเอาตัวอย่างจากที่อื่นที่ทำได้ผลมาทดลองทำในชุมชน
 9. มีการระดมความคิด โดยการประชาสัมพันธ์ หรือการออกมาตรการใหม่ เพื่อให้มีรูปแบบใหม่ ๆ หรืออาจจัดประชุมและอบรม โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาให้ความรู้
- เยาวชน มีรูปแบบ ดังนี้
1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 2. มีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาความร่วมมือ โดยไม่คิดว่าการพัฒนาเป็นหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน
 3. มีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตัวเอง

ชาวบ้าน มีรูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของ โครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีการระดมความคิดร่วมกันในการพัฒนา เพราะว่า คิดคนเดียวทำคนเดียวไม่ได้ ต้องให้คนอื่นเข้ามาร่วมด้วย

จากการศึกษา พบว่าทั้ง 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นเหมือนกันต่อรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของ โครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3.2 ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา โดยได้จากการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีข้อค้นพบดังนี้

พบว่า ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีรูปแบบ ดังนี้

1. ชุมชนบ้านหินลาดมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างชัดเจน
2. ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. ชาวบ้านหินลาดมีการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
4. ชาวบ้านรู้จักใช้ทรัพยากรทางทะเลโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของขนาดสัตว์น้ำที่จะบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่
5. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
6. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมใน โครงการบ้านปลาหลายครั้ง
7. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
8. บ้านหินลาดมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล
9. มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง
10. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

11. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน
12. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
13. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

เยาวชน มีรูปแบบ ดังนี้

1. ชุมชนบ้านหินดาตมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างชัดเจน
2. ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. ชาวบ้านหินดาตมีการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
4. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง
6. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
7. มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง
8. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
9. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน
10. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
11. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ชาวบ้าน มีรูปแบบ ดังนี้

1. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง
3. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. ทำให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทั้งพันธุ์พืชและสัตว์น้ำ

5. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

6. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

7. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

8. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบ โปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

จากการศึกษา พบว่าทั้ง 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นเหมือนกันต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

1. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

2. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง

3. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

4. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

5. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

6. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

7. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบ โปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3.3 จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3.3.1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางชายฝั่งทะเล โดยได้จากการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีข้อค้นพบดังนี้

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ดังนี้

1. ถ้าระบบนิเวศดี สภาพแวดล้อม อากาศดีขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น มีการเกิดของสัตว์เลี้ยงกึ่ง หอย ปู ปลา มีมากขึ้น มีพื้นที่อกงามมากขึ้น ลดการพังทลายของคลื่น

2. ถ้าเราอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตจะดีขึ้น ลดโลกร้อน ความชุ่มชื้นจะมีมากขึ้น

3. การอนุรักษ์จะส่งเสริมให้สัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้นและการทำบ้านปลาควรทำตามหลักวิชาการ ไม่รบกวนสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เช่น ใช้คอนกรีตโปร่ง เป็นต้น
4. รู้จักเก็บ รักษา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากระบบนิเวศชายฝั่งทะเลตามหลักการอนุรักษ์ เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุด
5. การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือแหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืนมา
6. ทำให้รู้จักวางแผนในสิ่งที่มี ซ่อมแซมในสิ่งที่เหลือ เพิ่มเติมในสิ่งที่ขาด เช่น การปล่อยน้ำ EM เพื่อเป็นอาหารตัวอ่อนสัตว์ทะเล ความสมบูรณ์ก็จะเกิดมากขึ้น
7. การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่ง เป็นการทำให้อยู่กับสัตว์น้ำ ส่วนการพัฒนา ระบบนิเวศเป็นเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำมากขึ้น เพื่อจำนวนปลาและสัตว์น้ำจะมีจำนวนมากขึ้น
8. การไม่ทำลายธรรมชาติ และช่วยพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยการเข้าไปมีส่วนร่วม
9. ดูแลไม้ตัดไม้ในป่าชายเลน การพัฒนาทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้น
10. การอนุรักษ์เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยสร้างความสมดุลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

จากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า

แหล่งการผลิตอาหารทะเลกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่า แหล่งการผลิตอาหารทะเลในจังหวัดตราด มาจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้มากที่สุด

การลดน้อยลงของสัตว์น้ำ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าการลดน้อยลงของสัตว์น้ำทำให้สถานการณ์การบริโภคและการประกอบอาชีพ คือ ลดการจับและการบริโภคสัตว์ในบ้านหินดาต

สาเหตุที่เกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในบ้านหินดาต กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าสาเหตุที่เกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งในบ้านหินดาต คือ ระบบนิเวศทางทะเลถูกทำลายและเปลี่ยนแปลง

ผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทะเลชายฝั่ง กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่ง คือ ราคาอาหารทะเลแพงขึ้น

อาหารทะเลที่บริโภคมีจำนวนน้อยลง โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวม ในระดับมากกว่าอาหารทะเลที่บริโภคมีจำนวนน้อยลง

คนชุมชนบริโภคอาหารทะเลมากขึ้นจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา ด้วย โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวม ในระดับมากกว่าคนชุมชนบริโภคอาหารทะเลมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา ด้วย

สัตว์ทะเลที่คนในชุมชนบ้านหินดาตมีการอนุรักษ์ โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวมว่า คนชุมชนบ้านหินดาตมีการอนุรักษ์สัตว์ทะเลคือ ปลา

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่เป็นการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นโดยภาพรวมว่าโครงการบ้านปลาเป็นโครงการที่ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่เป็นการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่ โดยภาพรวมว่า การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุดเป็นการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเล โดยชาวบ้านส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการที่ชาวบ้านร่วมกันทำโครงการบ้านปลาเป็นการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเล ส่วนเยาวชน ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าการไม่จับสัตว์น้ำในทะเล

3.3.2 ความรู้สึกประทับใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยได้จากการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีข้อค้นพบดังนี้

พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกประทับใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีรูปแบบ ดังนี้

1. ต้องมีการพัฒนาแก้ไขตลอด เจ้าหน้าที่ของรัฐลงมือทำกิจกรรม เพราะจะได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และทำในสิ่งที่ดี
2. การอนุรักษ์เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องทำทุกคนเพื่อลูกหลานและเพื่อตัวเอง นอกจากนี้ไม่อยากทำด้วยตัวเอง เพราะอยากให้ทุกคนมีส่วนร่วม และอยากให้ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันทุกคน
3. อยากทำให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แท้จริง เพราะเมื่อมารวมกันจะเกิดประโยชน์ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี
4. โครงการบ้านปลาทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เพราะโครงการนี้ทำให้เกิดความรู้สึกว่า ถ้าช่วยปรับสิ่งแวดล้อม จะทำให้ส่งผลเป็นรูปธรรมจริง ๆ

5. ไม่ควรเพิกเฉย เพราะธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นของทุกคนไม่ใช่ที่จะใช้ แต่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ เช่น กรณีอวนลาก ชาวบ้านก็เมื่อ เจ้าหน้าที่ก็เมื่อ เพราะอวนลากผิดกฎหมายก็เห็นกันอยู่ เป็นต้น

6. การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้หรือแหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืน

7. ช่วยธรรมชาติในการทำเพิ่ม เพราะถ้าธรรมชาติซ่อมตัวเองจะช้ามาก เช่น หินใต้น้ำถูกทำลาย ก็ทำบ้านปลา แหล่งอาหารและหลบภัยของสัตว์น้ำ ปลุกพืชน้ำให้เป็นที่อยู่อาศัย ที่วางไข่ แหล่งอาหารของสัตว์ทะเล

ชาวบ้านและเยาวชน มีรูปแบบเหมือนกัน ดังนี้

1. การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญและจำเป็นมากที่สุด
2. ปัญหาการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญต่อชาวบ้านมาก
3. แม้ว่าเราจะเสียเงินซื้ออาหารทะเลจากที่อื่นมาบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในทะเลระดับน้ำตื้นแต่สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลก็ยังน่าเป็นห่วง
4. เมื่อขาดแคลนสัตว์น้ำในทะเลของชุมชนบ้านหินคาศ ทุกคนจะได้รับความเดือดร้อนเหมือนกันรวมทั้งตัวชาวบ้านเองด้วย
5. สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลบ้านหินคาศในปัจจุบันต้องให้ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาต่อไป
6. ชาวบ้านจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เป็นอย่างดี
7. ชาวบ้านยังสนับสนุนโครงการบ้านปลารวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชุมชนบ้านหินคาศ
8. ถ้าชาวบ้านพบว่าระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของบ้านหินคาศและที่อื่น ๆ ถูกทำลายจะบอกกำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, กรรมการ โครงการประมงอำเภอให้ทราบทันที
9. การทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลชาวบ้านเป็นผู้หนึ่งที่จะไม่ทำเช่นนั้นแม้ว่าจะมีโอกาส
10. ผู้นำชุมชนบ้านหินคาศ ควรจัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลแก่ชาวบ้าน
11. การที่ชาวบ้านหินคาศอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เองย่อมดีกว่าภาครัฐเข้ามาดำเนินการให้

12. เมื่อมีการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทะเล ชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลและแจ้งเหตุต่อผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มไม่เห็นด้วยเหมือนกัน ดังนี้

1. การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเป็นหน้าที่ของรัฐบาลฝ่ายเดียว
2. หน้าที่ในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในบริเวณบ้านหินลาดเป็นเรื่องของชาวบ้านเพียงฝ่ายเดียว
3. งานหรือธุระอย่างอื่นของชาวบ้านมีความสำคัญมากกว่าที่จะมาสนใจในโครงการบ้านปลาและการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. ชุมชนได้ทำโครงการบ้านปลาแล้ว ฉะนั้นไม่จำเป็นต้องอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3.3.3. ความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยได้จากการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีข้อค้นพบดังนี้

พบว่าความคิดเห็นต่อความสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีดังนี้

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีดังนี้

1. สนใจในการอนุรักษ์โดยไม่มีภารกิจขะลงคลอง ทำให้น้ำเน่าเสีย ไม่มีการตัดไม้ มีแต่การปลูกเพิ่มเติม
2. จะต้องเริ่มทำ ลงมือทำเพื่อส่วนรวมเพื่อชุมชน ทำให้ระบบนิเวศกลับมา
3. ต้องให้เจ้าหน้าที่เฝ้าดูแล เป็นรายเดือน รายปี เพื่อไม่ให้คนนอกมาทำลาย โดยเน้นการปฏิบัติการรักษาป่าชายเลน
4. ให้องค์กรส่วนท้องถิ่นสนับสนุน หน่วยงานของรัฐร่วมเข้าไปช่วยแนะนำในการดำเนินการที่ไม่ขัดต่อกฎหมายในพื้นที่เพราะว่าชาวบ้านมักจะมองมุมเดียว อย่างกรณี บ้านปลา ชาวบ้านนึกเพียงว่ามีแหล่งอาศัยของปลาเพียงมุมเดียว แต่ภาครัฐเกรงว่าจะทำให้มีขยะในทะเลจะมากขึ้นและเส้นทางน้ำจะสูญเสีย
5. ควรป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหา ควรให้มีทัศนคติที่ดีและมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่คิดว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” เลยไม่คิดจะทำอะไรเลย ทำให้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นและ ประหยัดทรัพยากร เช่น การห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ รวมทั้งการจัดระบบควบคุมมวลชน และทำการพัฒนา เช่น ยางรถยนต์เก่าที่ใช้ทำบ้านปลา มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น

6. ทำโดยการค้ำน้ำเพื่อตรวจดู จำนวนประชากรสัตว์น้ำที่ประชาชนจับได้ และความยากง่ายของการจับสัตว์น้ำ

7. แนะนำให้ตั้งกฎกติกาของหมู่บ้านว่า ทำอย่างไรจึงมีผลประโยชน์มาเอื้อให้ชุมชน โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการเฝ้าระวัง มิให้ลักลอบจับสัตว์น้ำ ผิดกฎหมาย โดยมีการประชุมตั้งกฎกติกา ของหมู่บ้านแล้วมีการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชนของเรา และชุมชนใกล้เคียงให้รับทราบ

เยาวชน มีดังนี้

1. เห็นความสำคัญต่อการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

2. เคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3. เคยได้ยินข่าวของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

4. สนใจและต้องการให้ระบบนิเวศอยู่คงทนต่อมนุษย์และ ต้องการให้ประชาชนร่วมอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้มากที่สุด จึงเข้าร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

5. ต้องมีการสอดส่องดูแลกันตลอดเวลา สร้างและปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ สร้างสื่อการเรียนรู้และแสดงให้เห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์

6. ต้องพยายามรักษาควบคู่ไปกับการพัฒนา ไม่คิดว่าเป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน

ชาวบ้าน มีดังนี้

1. สนใจและจะได้ศึกษาถึงวิธีการอนุรักษ์เพิ่มเติมอยู่ ว่าที่เคยปฏิบัติมาควรทำสิ่งใดเพิ่มเติม มีผลต่อสิ่งอื่นหรือไม่

2. ไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่หรือสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็ก ปลูกป่าชายเลนเพิ่มและปลูกจิตสำนึกของประชาชนในหมู่บ้าน และเอกชน

3. สนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาเพราะอยากไปช่วยสนับสนุนการทำบ้านปลาและปลูกป่าชายเลน

4. แจ้งสมาชิกให้ดูแลรักษาอย่าทำลาย และรวมกลุ่มชาวบ้านและเยาวชนช่วยกันทำ

5. สนใจ อยากให้มีอนุรักษ์ให้ลูกหลานในอนาคต และอยากให้ทุกคนสำนึกว่า ทุกวันนี้เราได้แต่พูด แต่ไม่ได้กระทำ ในสิ่งที่เราคิดจะทำ

จากการศึกษา พบว่าชาวบ้านและเยาวชน มีความคิดเห็นเหมือนกันว่า ไม่แน่ใจต่อความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. เคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับปัญหาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเสียหาย ถูกทำลายและเปลี่ยนแปลงไป
2. เคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. เคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. เคยได้ยินข่าวของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง
5. เคยเข้าร่วมในการประชุมสัมมนา นิทรรศการ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
6. เคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของต่างประเทศ
7. เคยปฏิบัติตามนโยบายที่เกี่ยวกับมาตรการการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชุมชน
8. เคยอ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
9. เคยแนะนำหรือชักชวนให้เพื่อนบ้านร่วมอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
10. เคยไปร่วมประชุมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3.4. การทดสอบสมมติฐาน

จากการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้านหินดาต เพื่อแสดงให้เห็นถึงการมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล พบว่า ชาวบ้านหินดาตที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล กับ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีความสัมพันธ์ 0.598 และมีค่าน้อยกว่านัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก แสดงว่าประชาชนชาวบ้านหินดาตที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง จะมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูงด้วย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินลาด ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

1. สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1. เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 1.2. ศึกษาผลที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนาและการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 1.3. เพื่อศึกษาจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้านในพื้นที่บ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัย ดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1.1 เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและการมีส่วนร่วมของชุมชน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสำรวจชุมชน

2.1.2 ประชาชนที่ศึกษา ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่ จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารองค์ที่สามารถตัดสินใจในทางการบริหารได้ ในที่นี้ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและหรือปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
2. เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมเจ้าท่า จำนวน 1 คน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของกรมเจ้าท่าที่รับผิดชอบพื้นที่ชายฝั่งทะเลในตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

3. เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมประมง จำนวน 1 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ในหน่วยงานของกรมประมงที่รับผิดชอบพื้นที่ชายฝั่งทะเลในตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

4. เจ้าหน้าที่ กศน. จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญโดยตรงเกี่ยวกับการให้ความรู้แก่ชุมชนและต้องเป็นผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงในการปฏิบัติงานและประสานการปฏิบัติกับคนในชุมชนที่ศึกษาเป็นประจำ

5. เจ้าหน้าที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 คน เป็นผู้มีความรู้และรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เฉพาะในเขตจังหวัดตราด

6. ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน เป็นผู้ใหญ่บ้านที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่บ้านหินลาด หมู่ 8 หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายโดยตรงจากผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8

7. ผู้แทนโครงการบ้านปลา จำนวน 5 คน ต้องเป็นผู้ที่สืบทอดเจตนารมณ์ในการก่อตั้งโครงการบ้านปลา หมู่ 8 มาจากผู้ใหญ่รัฐ ถนอมพวก และต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการทำการประมงในเขตน้ำตื้น โดยเฉพาะการทำการประมงชาวบ้านเป็นอย่างดีเป็นที่ยอมรับของคนในบ้านหินลาด หมู่ 8

8. เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการบ้านปลา จำนวน 3 คน ต้องเป็นเยาวชนที่ทาง กศน. เป็นผู้ให้ความรู้และได้ เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการบ้านปลา หมู่ 8 ด้วยความสมัครใจอย่างต่อเนื่อง

2.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยกำหนดขอบข่ายการสร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดเอาไว้ และนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

2.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยการนำข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์เอกสาร ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมาใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

2.2.1 เป็นการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อหารูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.2.2 ประชาชนที่ศึกษา แบ่งเป็น 3 กลุ่มดังนี้

- ประชาชนในชุมชนที่ศึกษา	จำนวน	201 คน
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ	จำนวน	15 คน
- กลุ่มเยาวชนที่ร่วมโครงการฯ	จำนวน	15 คน
	รวมทั้งสิ้น	<u>231 คน</u>

2.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ชุดนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วนำไปทำการทดสอบ (Try out) กับกลุ่มประชากรเป้าหมายทดลอง

2.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentages) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบ Person Product Moment Correlation กำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ .01

3. ผลการวิจัย

3.1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลภูมิหลังกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาพบว่าการวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปได้ดังนี้
เพศ เพศชาย 13 คน เพศหญิง 4 คน
อายุ อายุสูงสุด 72 ปี ต่ำสุด 15 ปี
การศึกษา การศึกษาสูงสุด คือ ปริญญาโท การศึกษาค่ำสุด คือ ประถมศึกษาปีที่ 3
อาชีพหลัก อาชีพหลักรับราชการ 9 คน ทำสวน 4 คน รับจ้างทั่วไป 3 คน และ
ธุรกิจส่วนตัว 1 คน

อาชีพรอง ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง 8 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐ 2 คน ทำสวน 2 คน
ทำประมง 2 คน ธุรกิจ 1 คน ค้าขาย 1 คน และมีக்குเทศก์ 1 คน

ตำแหน่ง เป็นข้าราชการ 9 คน ชาวบ้าน 5 คน และเยาวชน 3 คน
 ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน ระยะเวลาสูงสุด 33 ปี ต่ำสุด 1 ปี
 ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ส่วนใหญ่มีความ
 สนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และโครงการบ้านปลา
 ความพอใจ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา
 การได้รับความรู้ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา
 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 ต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบ
 นิเวศชายฝั่งทะเลต่อคน ชุมชนและประเทศชาติ
 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการขอรับความช่วยเหลือ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการขอความ
 ร่วมมือจากภาครัฐ

การวิจัยเชิงปริมาณ สรุปได้ดังนี้

เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย
 อายุ อายุเฉลี่ยของชาวบ้าน 39 ปี เยาวชน 16 ปี และเจ้าหน้าที่ของรัฐ 39 ปี
 การศึกษา ชาวบ้านส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เยาวชน
 ส่วนใหญ่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี
 อาชีพ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป
 รายได้ ชาวบ้านมีรายได้เฉลี่ย 9,490 บาท เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีรายได้ 13,166 บาท
 ประสบการณ์ทำงาน ชาวบ้านมีประสบการณ์ในการทำงาน เฉลี่ย 20.90 เดือน
 เจ้าหน้าที่ของรัฐมีประสบการณ์ในการทำงาน 44.10 เดือน
 การรู้จักโครงการบ้านปลา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักโครงการบ้านปลา
 ความสนใจโครงการบ้านปลา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สนใจโครงการบ้านปลา
 ความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของผู้ร่วมโครงการ
 บ้านปลา ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความสนใจในระดับปานกลาง เยาวชนส่วนใหญ่มีความสนใจในระดับ
 มากที่สุด โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสนใจในระดับมาก
 ผู้แนะนำเข้าร่วมโครงการบ้านปลา กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มส่วนใหญ่มีผู้ใหญ่บ้าน
 เป็นผู้แนะนำเข้าโครงการบ้านปลา
 บทบาทในโครงการบ้านปลา ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่เป็นผู้สนใจ
 โครงการบ้านปลา ส่วนเยาวชนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกโครงการบ้านปลา

ความพึงพอใจในโครงการบ้านปลา ชาวบ้านส่วนใหญ่มีพึงพอใจโครงการบ้านปลาในระดับมาก ชาวชนส่วนใหญ่มีพึงพอใจโครงการบ้านปลาในระดับมากที่สุด และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความพึงพอใจโครงการบ้านปลา ในระดับปานกลาง โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจโครงการบ้านปลา ในระดับมาก

ความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลา กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มในภาพรวม ได้ความรู้จากการเข้าร่วมโครงการบ้านปลาในระดับปานกลาง

ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการ ชาวบ้านมีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ โดยเฉลี่ย 10.69 เดือน ชาวชนมีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการโดยเฉลี่ย 4.63 เดือน และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการโดยเฉลี่ย 11.50 เดือน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนเข้าร่วมโครงการ ในระดับปานกลาง

โครงการบ้านปลาตลอดจนการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์ต่อคนในชุมชนและประเทศชาติ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นว่าโครงการบ้านปลาตลอดจนการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์มากที่สุดต่อคนในชุมชนและประเทศชาติ ในระดับมากที่สุด

การเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ มาก แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าจะเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ

การจัดโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม เห็นเหมือนกันว่าชุมชนบ้านหินลาดควรจัดการ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ อีก

การขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ ชาวบ้านเห็นด้วยมากกว่าการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ ชาวชนไม่เห็นด้วยว่าการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นด้วยมากกว่าการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน หากต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้ โดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับปานกลาง

3.2. รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่

3.2.1 รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม การวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วม พบว่า

- เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้
1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในชุมชน
 2. มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลให้ได้ประโยชน์สูงสุดและกำหนดการใช้ทรัพยากรนั้นอย่างประหยัด
 3. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อทำให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค
 4. มีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ภายนอกในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 5. มีส่วนช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 6. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 7. มีส่วนช่วยในการเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 8. ได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 9. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืน และมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
 10. มีส่วนร่วมในการณรงค์การให้ชาวบ้านไม่จับปลาในฤดูวางไข่
 11. มีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาปะการังและขยายพันธุ์พืช ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 12. การระดมความคิดจากชาวบ้านในชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์โดยการ บังคับใช้กฎหมาย มาตรการเพิ่มเติม มาตรการใหม่ ๆ

เยาวชน มีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในเป็นกำลังสำคัญในการกำหนดนโยบายและวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อทำให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค
3. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. ได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. มีตำแหน่งสำคัญในโครงการบ้านปลา
6. มีส่วนช่วยในการดูแลรักษา และปลูกฝังไม่ให้มีการทำลาย

ชาวบ้าน มีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืน และมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
2. มีตำแหน่งสำคัญในโครงการบ้านปลา
3. ช่วยกันดูแลห้ามใครบุกรุกทำลายป่าชายเลน
4. ช่วยสั่งสอนลูกหลาน ไม่ให้ทำลายป่าชายเลน
5. ขอความรู้จากคนที่รู้ และขอคำแนะนำ เพื่อให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์

3.2.2 รูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

การวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งไปยังชุมชนอื่น ๆ ใกล้เคียง
3. มีส่วนร่วมในการให้มีความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านในการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่น การอบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการ
4. มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเชิงอนุรักษ์

5. มีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และขยายพันธุ์พืชในชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่อง

6. มีส่วนในการสร้างความร่วมมือของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างยั่งยืน

7. ร่วมวางแผน วิเคราะห์ปัญหา สังเคราะห์ปัญหา ออกแบบร่วมกันและทำงานร่วมกัน เช่น การเรียกผู้ประกอบการมาพูดคุยกัน

8. มีส่วนร่วมในการนำสิ่งใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยทำและไม่เคยปฏิบัติมาก่อน โดยการเอาตัวอย่างจากที่อื่นที่ทำได้ผลมาทดลองทำในชุมชน

9. มีการระดมความคิด โดยการประชาสัมพันธ์ หรือการออกมาตรการใหม่เพื่อให้มีรูปแบบใหม่ ๆ หรืออาจจัดประชุมและอบรม โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาให้ความรู้

เยาวชน มีส่วนร่วมต่อรูปแบบการพัฒนากระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 2. มีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาความร่วมมือ โดยไม่คิดว่าการพัฒนาเป็นหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน
 3. มีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตัวเอง
- ชาวบ้าน มีส่วนร่วมต่อรูปแบบการพัฒนากระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้
1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 2. มีการระดมความคิดร่วมกันในการพัฒนา เพราะว่า คิดคนเดียวทำคนเดียวไม่ได้ ต้องให้คนอื่นเข้ามาช่วย

3.3 ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามโครงการบ้านปลา

การวิจัยผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐ เห็นด้วยต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

1. ชุมชนบ้านหินดาคนิน โยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนากระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อย่างชัดเจน

2. ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 3. ชาวบ้านหินดาตมีการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
 4. ชาวบ้านรู้จักใช้ทรัพยากรทางทะเล โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของขนาดสัตว์น้ำที่จะบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่
 5. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 6. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง
 7. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 8. บ้านหินดาตมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล
 9. มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง
 10. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 11. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน
 12. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
 13. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
- เยาวชนเห็นด้วยต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้
1. ชุมชนบ้านหินดาตมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อย่างชัดเจน
 2. ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 3. ชาวบ้านหินดาตมีการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
 4. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

5. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง

6. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวัง ไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

7. มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง

8. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

9. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

10. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

11. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ชาวบ้านเห็นด้วยต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

1. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

2. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง

3. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวัง ไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

4. ทำให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทั้งพันธุ์พืชและสัตว์น้ำ

5. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

6. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

7. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

8. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3.4. จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3.4.1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทาง

ชายฝั่งทะเล

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางชายฝั่งทะเล ได้ข้อสรุปดังนี้

1. ถ้าระบบนิเวศ สภาพแวดล้อมดี อากาศดีขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น มีการเกิดของสัตว์เลี้ยง กุ้ง หอย ปู ปลา มีมากขึ้น มีพื้นที่ออกเยมมากขึ้น ลดการพังทลายจากคลื่นทะเล
2. ถ้าเราอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตจะดีขึ้น ลดโลกร้อน ความชุ่มชื้นจะมีมากขึ้น
3. การอนุรักษ์จะส่งเสริมให้สัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้นและการทำงานปลาควรทำตามหลักวิชาการ ไม่รบกวนสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เช่น ใช้คอนกรีตโปร่ง เป็นต้น
4. รู้จักเก็บ รักษา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากระบบนิเวศชายฝั่งทะเลตามหลักการอนุรักษ์ เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุด
5. การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือแหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืนมา
6. ทำให้รู้จักหวงแหนในสิ่งที่มี ซ่อมแซมในสิ่งที่เหลือ เพิ่มเติมในสิ่งที่ขาด เช่น การปล่อยน้ำ EM เพื่อเป็นอาหารตัวอ่อนสัตว์ทะเล ความสมบูรณ์ก็จะเกิดมากขึ้น
7. การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่ง เป็นการทำให้ที่อยู่ให้กับสัตว์น้ำ ส่วนการพัฒนา ระบบนิเวศเป็นเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำมากขึ้น เพื่อจำนวนปลาและสัตว์น้ำจะมีจำนวนมากขึ้น
8. การไม่ทำลายธรรมชาติ และช่วยพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยการเข้าไปมีส่วนร่วม
9. คูแกลไม่ตัดไม้ในป่าชายเลน การพัฒนาทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้น
10. การอนุรักษ์เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยสร้างความสมดุลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

จากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางชายฝั่งทะเล พบว่า

แหล่งการผลิตอาหารทะเลกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าแหล่งการผลิตอาหารทะเลในจังหวัดตราด มาจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้มากที่สุด

การลดน้อยลงของสัตว์น้ำ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็น

เหมือนกันว่าการลดน้อยลงของสัตว์น้ำทำให้สถานการณ์การบริโภคและการประกอบอาชีพ คือ ลดการจับและการบริโภคสัตว์ในบ้านหินดาต

สาเหตุที่เกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในบ้านหินดาต กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าสาเหตุที่เกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งในบ้านหินดาต คือ ระบบนิเวศทางทะเลถูกทำลายและเปลี่ยนแปลง

ผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทะเลชายฝั่ง กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่ง คือ ราคาอาหารทะเลแพงขึ้น

อาหารทะเลที่บริโภคมีจำนวนน้อยลง โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวม ในระดับมาก ว่าอาหารทะเลที่บริโภคมีจำนวนน้อยลง

คนชุมชนบริโภคอาหารทะเลมากขึ้นจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา ด้วย โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวม ในระดับมาก ว่าคนชุมชนบริโภคอาหารทะเลมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา ด้วย

สัตว์ทะเลที่คนในชุมชนบ้านหินดาตมีการอนุรักษ์ โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวมว่าคนชุมชนบ้าน หินดาตมีการอนุรักษ์สัตว์ทะเลคือ ปลา

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่เป็นการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็น โดยภาพรวมว่าโครงการบ้านปลา เป็นโครงการที่ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่เป็นการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุดเป็นการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเล โดยชาวบ้านส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการที่ชาวบ้านร่วมกันทำโครงการบ้านปลา เป็นการพัฒนาบระบบนิเวศทางทะเล ส่วนเยาวชน ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเล คือ การไม่จับสัตว์น้ำในทะเล

3.4.2. ความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้าน

การวิจัยเกี่ยวกับความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้าน พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. ต้องมีการพัฒนาแก้ไขตลอด เจ้าหน้าที่ลงมือทำกิจกรรมเพราะจะได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และทำในสิ่งที่ดี
2. การอนุรักษ์เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องทำทุกคน เพื่อลูกหลาน และเพื่อตัวเอง นอกจากนี้ ไม่อยากจะทำด้วยตัวเอง เพราะอยากให้ทุกคนมีส่วนร่วม และอยากให้ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันทุกคน
3. อยากทำให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แท้จริง เพราะเมื่อมารวมกันจะเกิดประโยชน์ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี
4. โครงการบ้านปลาทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เพราะโครงการนี้ทำให้เกิดความรู้สึกว่าถ้าช่วยปรับสิ่งแวดล้อมจะทำให้ส่งผลเป็นรูปธรรมจริง ๆ
5. ไม่ควรเพิกเฉย เพราะธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นของทุกคน ไม่ใช่ที่จะใช้ แต่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ เช่น กรณีอวนลาก ชาวบ้านก็เบือ เจ้าหน้าที่ก็เบือ เพราะอวนลากผิดกฎหมายก็เห็นกันอยู่ เป็นต้น
6. การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือแหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืน
7. ช่วยธรรมชาติในการทำเพิ่ม เพราะถ้าธรรมชาติซ่อมตัวเองจะช้ามาก เช่น หินใต้น้ำถูกทำลาย ก็ทำบ้านปลาแหล่งอาหารและหลบภัยของสัตว์น้ำ ปลุกพืชน้ำให้เป็นที่อาศัยที่วางไข่แหล่งอาหารของสัตว์ทะเล

ชาวบ้านและเยาวชน มีความรู้สึกรับผิดชอบเหมือนกันเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญและจำเป็นมากที่สุด
2. ปัญหาการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญต่อชาวบ้านมาก
3. แม้ว่าเราจะเสียเงินซื้ออาหารทะเลจากที่อื่นมาบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในทะเลระดับน้ำตื้นแต่สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลก็ยังไม่เป็นห่วง
4. เมื่อขาดแคลนสัตว์น้ำในทะเลของชุมชนบ้านหินคาย ทุกคนจะได้รับความเดือดร้อนเหมือนกันรวมทั้งตัวชาวบ้านเองด้วย

5. สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลบ้านหินดาษในปัจจุบันต้องให้ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาต่อไป
6. ชาวบ้านจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เป็นอย่างดี
7. ชาวบ้านยังสนับสนุน โครงการบ้านปลารวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชุมชนบ้านหินดาษ
8. ถ้าชาวบ้านพบว่าระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของบ้านหินดาษและที่อื่น ๆ ถูกทำลาย ท่านจะบอกกำนัน,ผู้ใหญ่บ้าน,กรรมการ โครงการประมงอำเภอให้ทราบทันที
9. การทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลชาวบ้านเป็นผู้หนึ่งที่จะไม่ทำเช่นนั้นแม้ว่าจะมีโอกาส
10. ผู้นำชุมชนบ้านหินดาษ ควรจัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลแก่ชาวบ้าน
11. การที่ชาวบ้านหินดาษอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เองย่อมดีกว่าภาครัฐเข้ามาดำเนินการให้
12. เมื่อมีการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทะเล ชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลและแจ้งเหตุต่อผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3.4.3. ความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

การวิจัยเกี่ยวกับความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล พบว่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความคิดเห็นต่อความสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบ นิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. สนใจในการอนุรักษ์โดยไม่มีภารกิจขยะลงคลอง ทำให้น้ำเน่าเสีย ไม่มีการตัดไม้ มีแต่การปลูกเพิ่มเติม
2. จะต้องเริ่มทำ ลงมือทำโดยที่แรกคิดว่าทำเพื่อส่วนรวมเพื่อชุมชน ทำให้ระบบนิเวศกลับมา
3. ต้องให้เจ้าหน้าที่เฝ้าดูแล เป็นรายเดือน รายปี เพื่อไม่ให้คนนอกมาทำลาย โดยเน้นการปฏิบัติการรักษาป่าชายเลน

4. ให้องค์การส่วนท้องถิ่นสนับสนุน หน่วยงานของรัฐร่วมเข้าไปช่วยแนะนำในการดำเนินการที่ไม่ขัดต่อกฎหมายในพื้นที่ เพราะว่าชาวบ้านมักจะมองมุมเดียว อย่างกรณี บ้านปลา ชาวบ้านนึกเพียงว่ามีแหล่งอาศัยของปลาเพียงมุมเดียว แต่ภาครัฐเกรงว่าจะทำให้มีขยะในทะเลจะมากขึ้นและเส้นทางน้ำจะสูญเสีย

5. ควรป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหา ควรให้มีทัศนคติที่ดีและมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่คิดแต่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” เลยไม่คิดจะทำอะไรเลย ทำให้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นและประหยัดทรัพยากร เช่น การห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ รวมทั้งการจัดระบบควบคุมมวลขน และทำการพัฒนา เช่น ยางรถยนต์เก่าที่ใช้ทำบ้านปลา มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น

6. ตรวจสอบจำนวนประชากรสัตว์น้ำที่ประชาชนจับได้ และความยากง่ายของการจับสัตว์น้ำ

7. แนะนำให้ตั้งกฎกติกาของหมู่บ้านว่า ทำอย่างไรจึงมีผลประโยชน์มาเอื้อให้ชุมชน โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการเฝ้าระวัง มิให้ลักลอบจับสัตว์น้ำ ผิดกฎหมาย โดยมีการประชุมตั้งกฎกติกา ของหมู่บ้านแล้วมีการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชนของเรา และชุมชนใกล้เคียงให้รับทราบ

เยาวชน มีความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. เห็นความสำคัญต่อการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
2. เคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. เคยได้ยื่นข้อของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. สนใจและต้องการให้ระบบนิเวศอยู่คงทนต่อมนุษย์และ ต้องการให้ประชาชนร่วมอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้มากที่สุด จึงเข้าร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

5. ต้องมีการสอดส่องดูแลกันตลอดเวลา สร้างและปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ สร้างสื่อการเรียนรู้และแสดงให้เห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์

6. ต้องพยายามรักษาควบคู่ไปกับการพัฒนา ไม่คิดว่าเป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน

ชาวบ้าน มีความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนี้

1. สนใจและจะได้กำลังศึกษาถึงวิธีการอนุรักษ์เพิ่มเติมอยู่ว่าที่เคยปฏิบัติมาควรทำสิ่งใดเพิ่มเติม มีผลต่อสิ่งอื่นหรือไม่

2. ไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่หรือสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็ก ปลุกป่าชายเลนเพิ่มและปลูกจิตสำนึกของประชาชนในหมู่บ้าน และเอกชน
3. สนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาเพราะอยากไปช่วยสนับสนุนการทำบ้านปลาและปลุกป่าชายเลน
4. แจ่มใสให้ดูแลรักษาอย่าทำลาย และรวมกลุ่มชาวบ้านและเยาวชนช่วยกันทำ
5. สนใจ อยากให้มีอนุรักษ์ให้ลูกหลานในอนาคต และอยากให้ทุกคนสำนึกว่าทุกวันนี้เราได้แต่พูดแต่ไม่ได้กระทำ ในสิ่งที่เราคิดจะทำ

3.5. การทดสอบสมมติฐาน

จากการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้านหินลาด พบว่า ชาวบ้านหินลาดมีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล กับ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยมีค่าความสัมพันธ์ 0.598 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก แสดงว่าประชาชนชาวบ้านหินลาดที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง จะมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และพัฒนาในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูงด้วย

2. อภิปรายผล

การอภิปรายผลในการศึกษานี้ แบ่งผลการอภิปรายออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่
2. ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนา และการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้านกลุ่มเยาวชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
3. จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของกลุ่มชาวบ้านและกลุ่มเยาวชน

โดยมีรายละเอียดของการอภิปรายผล ดังนี้

1. รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่

1.1. รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาวิจัยพบว่ารูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม
มีรูปแบบดังนี้

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีรูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในชุมชน
2. มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลให้ได้ประโยชน์สูงสุดและกำหนด
การใช้ทรัพยากรนั้นอย่างประหยัด
3. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภค เพื่อให้
สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค
4. มีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน
ภายนอกในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. มีส่วนช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
6. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการ
อนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
7. มีส่วนช่วยในการเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบ
นิเวศชายฝั่งทะเล
8. ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการ
รักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
9. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและ
มีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
10. มีส่วนร่วมในการรณรงค์การให้ชาวบ้านไม่จับปลาในฤดูวางไข่ในระบบนิเวศ
ชายฝั่งทะเล
11. มีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแพะพันธ์และขยาย
พันธุ์พืช ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
12. การระดมความคิดจากชาวบ้านในชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์โดยการ
บังคับใช้กฎหมาย มาตรการเพิ่มเติม มาตรการใหม่ๆ

เยาวชน มีรูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในเป็นกำลังสำคัญในการกำหนดนโยบายและวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภค เพื่อให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค
3. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. ได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. มีตำแหน่งสำคัญในโครงการบ้านปลา
6. มีส่วนช่วยในการดูแลรักษา และปลูกฝังไม่ให้มีการทำลาย

ชาวบ้าน มีรูปแบบ ดังนี้คือ

1. เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
 2. มีตำแหน่งสำคัญในโครงการบ้านปลา
 3. ช่วยกันดูแลห้ามใครบุกรุกทำลายป่าชายเลน
 4. ช่วยสั่งสอนลูกหลาน ไม่ให้ทำลายป่าชายเลน
 5. ขอความรู้จากคนที่รู้ และขอคำแนะนำ เพื่อให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์
- ซึ่งจากการศึกษา พบว่ากลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐและเยาวชนมีความคิดเห็นเหมือนกันต่อรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วม ดังนี้
1. มีส่วนร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภค เพื่อให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค
 2. มีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 3. ได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ส่วนกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวบ้าน จะเห็นได้ว่ารูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมเหมือนกัน คือ การเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

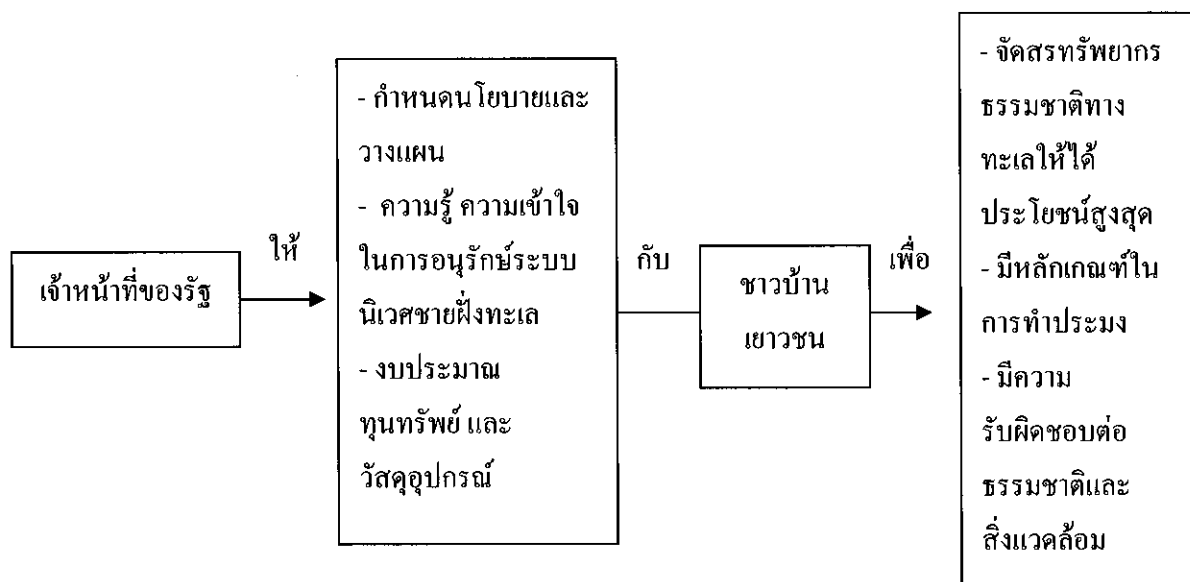
จากผลการศึกษาวิจัย รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐและตัวแทนโครงการบ้านปลาจะเป็นผู้ร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์และจัดสรรและกำหนดการใช้ทรัพยากรทางทะเลให้ได้ประโยชน์สูงสุด มีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์และสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ และช่วยเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีส่วนร่วมให้ชาวบ้านมีความรับผิดชอบในสิ่งแวดล้อม และการระดมความคิดจากชาวบ้านเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดตราด ได้แก่การสร้างความเข้มแข็งของปัจจัยพื้นฐานและการเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ของจังหวัดตราดมียุทธศาสตร์ย่อยที่สี่เป็นยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย ซึ่งตรงกับคำจำกัดความของ เกษม จันทรแก้ว (2530 : 8) ว่าการอนุรักษ์ หมายถึงการเก็บ รักษา สงวน ซ่อมแซม ปรับปรุง และการใช้อย่างสมเหตุต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะเอื้ออำนวยให้คุณภาพสูงสุดในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เป็นผู้มีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเกษม จันทรแก้ว (2530 : 315) ได้อธิบายรูปแบบการอนุรักษ์ว่า เป็นรูปแบบการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ต้องมี ขนาด ทิศทางและเวลา โดยรูปแบบนั้นต้องแสดงถึงขนาดหรือปริมาณงานแต่ละอย่าง รวมไปถึงทรัพยากรที่จะใช้ เช่น คน เงิน พื้นที่ และเครื่องมือ ซึ่งต้องทำให้เป็นรูปธรรม ส่วนทิศทาง นั้น คือ การกำหนดแนวทางดำเนินการว่าจะทำไปในทางใด ซึ่งอาจจะเป็น ไปในทำนองวิธีดำเนินการก็ได้ และประการสุดท้ายคือเวลา ซึ่งหมายถึง เวลาที่ใช้ทั้งโครงการหรือทั้งแผนงานหรือแต่ละงานนานเพียงใด ตั้งแต่เวลาใด เป็นต้น อีกทั้งแนวคิดในการปฏิบัติของ เกษม จันทรแก้ว (2530 : 8-10) ได้บรรจุแนวทางปฏิบัติในการควบคุมของเสีย (Waste) มิให้เกิดขึ้นภายในระบบสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้สอดคล้องกับวิธี การอนุรักษ์และแนวทางอนุรักษ์ของ เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 98-101) เกี่ยวกับแนวทางและหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นประโยชน์มากที่สุด การศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ อธิบายได้โดยทฤษฎีของนิเวศวิทยา ซึ่งสามารถชี้ให้เห็นได้ว่าระบบนิเวศจะอยู่ในลักษณะสมดุล หรือ Equilibrium State ได้จะต้องมีปริมาณขององค์ประกอบครบและได้สัดส่วนซึ่งกันและกัน รวมทั้งที่แต่ละสิ่งหรือสัดส่วนนั้นต่างทำหน้าที่ (Function) ตามปกติด้วย เช่น การเฝ้าระวังและทำลายระบบนิเวศ การไม่จับสัตว์น้ำที่ไม่ได้ขนาด หรือการไม่ทำลายระบบนิเวศป่าชายเลน

ส่วนรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน จะเห็นได้ว่า เยาวชนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดการกำหนดนโยบายและวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ มีส่วนร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการดูแลรักษาและปลูกฝังไม่ให้มีการทำลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเกมจันทร์แก้ว (2530 : 8-10) เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์วิทยา ซึ่งต้องการให้มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับมนุษย์ได้ใช้สอยและพึงพิงในการดำรงชีวิต โดยมุ่งหวังที่จะให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประกอบกันอยู่ภายในระบบมีศักยภาพในการให้ผลแบบยั่งยืนถาวรและให้ความเพิ่มพูนจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากแต่พิจารณาถึงการมีส่วนร่วมของเยาวชนจะเห็นความแตกต่างในการมีส่วนร่วมในด้านสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในกิจกรรมอนุรักษ์ ซึ่งไม่ได้หมายถึงเงินทุนหรือทรัพย์สิน แต่เป็นความคิด ความรู้ สู้สึกหรือจิตสำนึกที่ต้องการให้มีการสนับสนุนและยังมีจิตสำนึกในการดูแลรักษา ไม่ให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการได้ปลูกฝังและได้รับความรู้ ความเข้าใจอันสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติที่ Kretch & Crutchfield (1948) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นผลรวมของกระบวนการที่ก่อให้เกิดสภาพการจูงใจ อารมณ์ การยอมรับและความรู้ความเข้าใจ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของบุคคล และประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 91-93) มีความคิดเห็นว่า ทัศนคติเป็นที่ยอมรับกันว่า เกิดจากกระบวนการในการเรียนรู้ ซึ่งมีที่มาจากสาเหตุหลายประการที่สำคัญ ได้แก่ ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (specific experiences) วิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดทัศนคติ คือการเรียนรู้จากประสบการณ์เฉพาะอย่างกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ เช่น ถ้าเรามีประสบการณ์ที่ดีในการติดต่อกับบุคคลหนึ่ง เราจะมีความรู้สึชอบบุคคลนั้น ในทางตรงกันข้ามถ้าเรามีประสบการณ์ที่ไม่ดีก็มักจะมิแน่วโน้มที่จะไม่ชอบบุคคลนั้นได้

ในส่วนรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีตำแหน่งในโคร่งบ้านบ้านปลา มีการปลูกฝัง ส่งสอนลูกหลาน ไม่ให้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ คอยดูแลห้ามใครบุกรุกทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ต้องการเรียนรู้และขอคำแนะนำจากผู้รู้และภาครัฐที่สนับสนุน มีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรทางทะเลและร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำอาชีพประมงที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเพื่อให้ชุมชนของตนเองมีความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีการซึมซับข้อมูล (Information Integration Theory) ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นการนำเอาความรู้หรือข้อมูลที่ได้รับใหม่เข้าไปผสมกลมกลืนกับความรู้เดิม อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นตามกฎของนิเวศวิทยาที่เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2535 : 214) อธิบายว่า Barry Commoner นักสิ่งแวดล้อมชาวอเมริกัน ได้เขียนกฎของนิเวศวิทยาไว้ในหนังสือ "The Closing Circle" ในปี ค.ศ.1969 ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจของวิชาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันไว้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ย่อมเชื่อมโยงกับสิ่งอื่น ๆ ทั้งสิ้น คือไม่ว่าสิ่งนั้น

จะเป็นวัตถุขนาดเล็ก ๆ มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตหรือใหญ่โตเพียงใด ย่อมจะต้องมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งอื่น ๆ เช่น ดินไม้จะต้องอาศัยแร่ธาตุ น้ำคาร์บอนไดออกไซด์ และพลังงานจากแสงแดด จึงจะทำให้ต้นไม้เจริญเติบโตหรือดำรงชีวิตอยู่ได้ เพราะชาวบ้านย่อมเกิดการซึมซับข้อมูลและต้องการเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของชุมชนตนให้ดีขึ้น จึงมีโครงการบ้านปลาเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นจึงทำให้ชาวบ้านเข้าถึงการเปลี่ยนแปลงและเชื่อมโยงกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เช่น อนุรักษ์การปลูกป่าชายเลนเพื่อให้เชื่อมโยงกับโครงการบ้านปลา และเชื่อมโยงกับระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ทำให้เกิดจิตสำนึกให้รักชุมชน ต้องการดูแลและเฝ้าระวังการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เพราะได้รับความรู้ความเข้าใจ จากการแนะนำและอบรมให้ความรู้จากภาครัฐและผู้ให้ความรู้ทั้งหลาย จึงทำให้ชุมชนของตนเองสามารถรักษาและเก็บทรัพยากรธรรมชาติของตนเองยั่งยืนตลอดไป

จากการศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศึกษาโครงการบ้านปลา จึงมีที่มาดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยสามารถสรุปเป็นแผนภูมิกรอบแนวคิดแสดงรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ภาพที่ 5.1 รูปแบบที่ได้จากการศึกษาวิจัย การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

ดังจะเห็นได้ว่า รูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วม นั้น จะต้องประกอบด้วยกลุ่มสำคัญ 2 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวบ้านกับเยาวชนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการทำการอนุรักษ์ในทุก ๆ ด้าน และหลักการนี้จะสามารถอธิบายเกี่ยวกับโครงสร้างของแผนการจัดการหรือขบวนการกำหนดรูปแบบโดยสังเขป ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ

เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประสานงานให้ความรู้ ความเข้าใจ เป็นผู้จัดสรรงบประมาณจากภาครัฐในการช่วยเหลือชุมชน โดยนำงบประมาณที่ได้จากรัฐมาแบ่งปันให้กับโครงการต่าง ๆ และร่วมวางแผนกับชาวบ้านเพื่อกำหนดนโยบายในการใช้งบประมาณให้ได้ประโยชน์สูงสุด ซึ่งในการช่วยเหลือนั้นรวมถึงการจัดสัมมนาทางวิชาการและจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำโครงการนั้น ๆ

2. ชาวบ้าน

ชาวบ้าน หมายถึง ชาวบ้านในชุมชนหรือสมาชิกของโครงการ ผู้ดำเนินงานในโครงการ หมายถึง ประธานและคณะกรรมการ รวมถึงชาวบ้านในชุมชนที่จะได้ผลประโยชน์จากโครงการนี้ ชาวบ้านจะเป็นผู้เสนอโครงการให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ภาครัฐสนับสนุนและนำงบประมาณมาสู่โครงการในการดำเนินการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการทำให้โครงการบ้านปลา เพื่อให้ ความรู้ ความเข้าใจกับชุมชนในการอนุรักษ์ระบบนิเวศโดยการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ให้ได้ประโยชน์สูงสุด มีหลักเกณฑ์และมีความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและทรัพยากร ธรรมชาติ เช่น การจัดประชุม สัมมนาชาวบ้าน เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ ทำโครงการโดยนำวัสดุ อุปกรณ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนให้เห็นผลเป็นจริง

3. เยาวชน

เยาวชน หมายถึง เยาวชนในชุมชนที่มีความสนใจในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และเป็นกลุ่มเป้าหมายของการเป็นผู้สืบทอดโครงการในอนาคต จึงต้องให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการให้ความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบโดยการจัดกิจกรรม ร่วมกันกับชาวบ้าน และให้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำกับทางโครงการด้วย

จากรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการบ้านปลาดตามที่ได้ศึกษาทำวิจัยครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นผู้นำนโยบายและวางแผนให้กับชาวบ้านและเยาวชน เพื่อให้ ความรู้ ความเข้าใจในระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งจัดสรรงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ให้กับชาวบ้านและเยาวชนเพื่อนำไปทำการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในโครงการต่าง ๆ เพื่อการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ได้ประโยชน์สูงสุดและมีหลักเกณฑ์ในการประกอบอาชีพประมงต่อไป

1.2 รูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาวิจัย รูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม พบว่ามีรูปแบบ ดังนี้

เจ้าหน้าที่ของรัฐมี รูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งไปยังชุมชนอื่น ๆ

ใกล้เคียง

3. มีส่วนร่วมในการให้มีความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านในการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่น การอบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการ
4. มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเชิงอนุรักษ์
5. มีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และขยายพันธุ์พืชในชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่อง
6. มีส่วนในการสร้างความร่วมมือของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างยั่งยืน
7. ร่วมวางแผน วิเคราะห์ปัญหา สังเคราะห์ปัญหา ออกแบบร่วมกันและทำงานร่วมกัน เช่น การเรียกผู้ประกอบการมาพูดคุยกัน
8. มีส่วนร่วมในการนำสิ่งใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยทำและไม่เคยปฏิบัติมาก่อน โดยการเอาตัวอย่างจากที่อื่นที่ทำได้ผลมาทดลองทำในชุมชน
9. มีการระดมความคิด โดยการประชาสัมพันธุ์ หรือการออกมาตรการใหม่ เพื่อให้มีรูปแบบใหม่ ๆ หรืออาจจัดประชุมและอบรม โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาให้ความรู้

เยาวชน มีรูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาความร่วมมือ โดยไม่คิดว่าการพัฒนาเป็นหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน
3. มีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตัวเอง

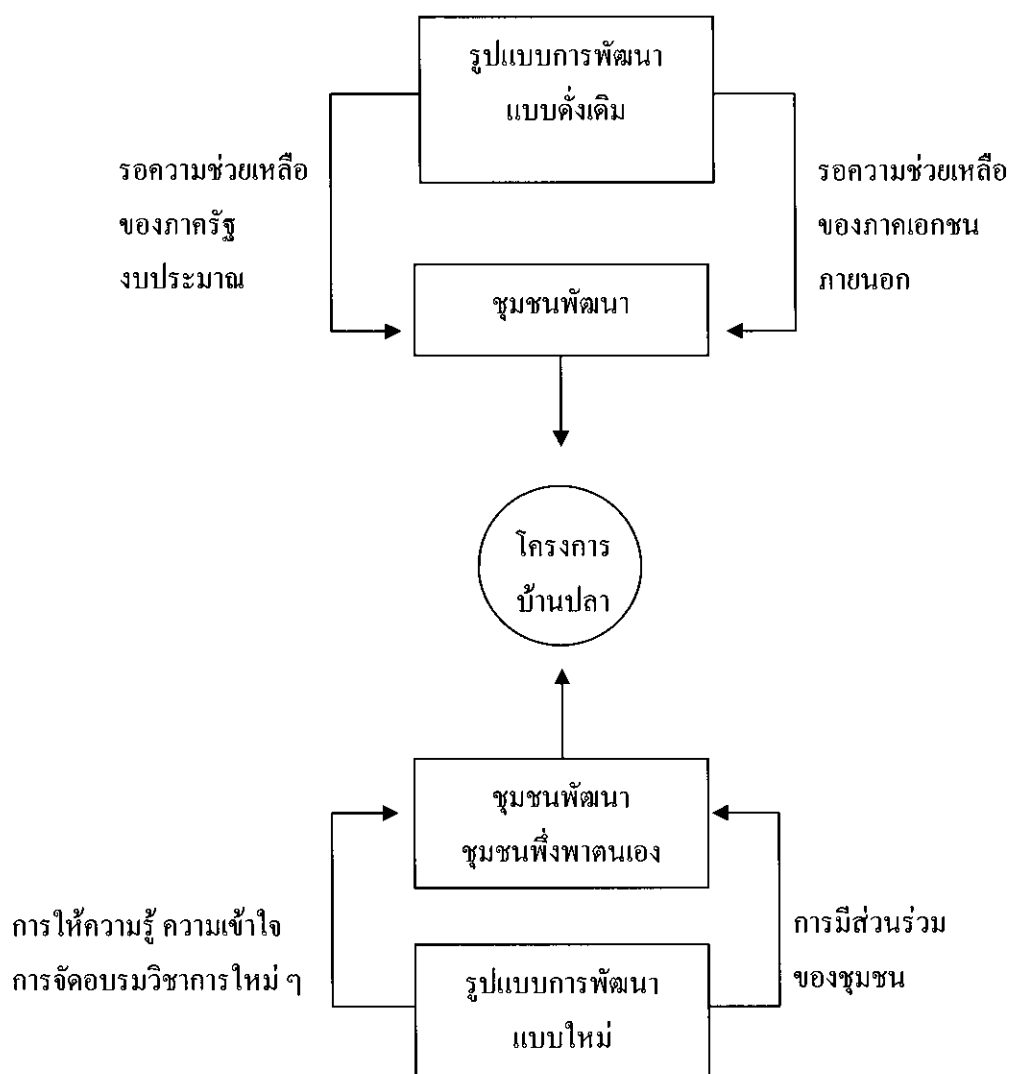
ชาวบ้าน มีรูปแบบ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีการระดมความคิดร่วมกันในการพัฒนา เพราะว่า คิดคนเดียวทำคนเดียวไม่ได้ ต้องให้คนอื่นเข้ามาช่วย

การศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างอื่น ซึ่งเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรง จึงมีส่วนร่วมในรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเป็นส่วนใหญ่ เช่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และขยายผลของการพัฒนาไปยังชุมชนอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง ทั้งยังเป็นผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจและความรับผิดชอบในการสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จักการอนุรักษ์ และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ในการพัฒนาชุมชนหรืออีกนัยหนึ่งคือการพัฒนาคน ให้มีความรู้ เพื่อสามารถยืนหยัดด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากรัฐและองค์กรต่าง ๆ ในด้านการมีส่วนร่วมทางวิชาการ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ยังคงมีส่วนร่วมในเรื่องการเสนอแนวทางการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริม มีส่วนร่วมในการสร้างความร่วมมือและร่วมวางแผน วิเคราะห์ปัญหา ทำงานร่วมกัน อีกทั้งนำสิ่งใหม่ ๆ ทางวิชาการและตัวอย่างการพัฒนาจากที่อื่นที่ทำได้ผลมาทดลอง และที่สำคัญที่สุด คือ การระดมความคิดด้วยการประชาสัมพันธุ์หรือการออกมาตรการเพื่อให้มีรูปแบบใหม่ ๆ โดยการจัดประชุมหรือจัดอบรมสมาชิกโครงการ โดยการเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาให้ความรู้ และการปฏิบัติกับชาวบ้านในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากใคร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550 : 24-27) ที่อธิบายว่า วิธีการพัฒนาที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงนิยมใช้ในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาของพระองค์ โดยให้การศึกษาทั้งแบบทางการและการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ เช่น การเรียนเรื่องอาชีพต่าง ๆ การเรียนเรื่องการปลูกผัก ฝ้าย ฟืน ขุดดิน คายหญ้า หรือค้าขาย และวิธีพัฒนาโดยการทำงานกับกลุ่มคน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาหลายอย่าง เช่น สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนได้เป็นจำนวนมาก การเรียนเป็นกลุ่มทำให้ได้ช่วยกันทำความเข้าใจ ช่วยกันจำและทำให้เกิดกำลังใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิมและมีพลังในการทำงานพัฒนาและสอดคล้องกับทฤษฎีศึกษภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย ซึ่งสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550 : 14-19) ได้กล่าวไว้ว่า การฝึกอบรมทำให้เกิดการพัฒนา โดยการฝึกอบรมมีฐานะพิเศษ เป็นทั้งตัวเหตุเดี่ยวและเป็นตัวเหตุร่วมกับตัวเหตุอื่น ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาดังนี้ หากเห็นว่าการฝึกอบรมว่าเป็นการศึกษา (Education) แล้วก็จะย่อมจะเห็นความสำคัญได้อย่างชัดเจนในการทำให้เกิดการพัฒนา เพราะทำให้ความรู้ ความชำนาญด้านต่าง ๆ ของคนสูงขึ้น การพัฒนาก็ย่อมจะสูงตามไปด้วย สำหรับการเป็นตัวเหตุร่วมกับตัวเหตุอื่นนั้น อาจพิจารณาเห็นได้ว่า การศึกษาย่อมจะทำให้ รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีการศึกษาก็ย่อมเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ องค์การสังคมที่มีคนมีคุณภาพเป็นสมาชิกก็ย่อมเป็นองค์การสังคมที่มีคุณภาพไปด้วย ผู้นำที่มีการศึกษาย่อมมีคุณภาพดียิ่งขึ้น การติดต่อที่เฉลียวฉลาดอันเกิดจากการศึกษาย่อมก่อให้เกิดผลประโยชน์ด้านการพัฒนา การฝึกอบรมจึงช่วยให้เกิดการพัฒนาดังนี้

ในส่วนของชาวบ้านและเยาวชนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล จะเห็นได้ว่ามีรูปแบบในการมีส่วนร่วมน้อยมาก คือมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ให้ความร่วมมือในการสร้างและพัฒนาตามที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจัดการให้ ในบางส่วนอาจมีการระดมความคิดร่วมกันในการพัฒนา ซึ่งหากเปรียบเทียบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีรูปแบบต่างกันมากทำให้พบว่าชาวบ้านและเยาวชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในด้านการให้ความร่วมมือและร่วมกิจกรรมเท่านั้น แต่การมีส่วนร่วมด้านร่วมคิด การวางแผนพัฒนาหรือการแก้ปัญหายังคงมีความคิดว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐยังคงต้องเป็นผู้จัดการในการหางบประมาณ หรือความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ เมื่อมีการทำโครงการบ้านปลาของกลุ่มชาวบ้านเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่ง ทำให้ทราบได้ว่าชาวบ้านบางส่วนอยากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ดังนั้นเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ จึงทำให้ชาวบ้านตระหนักถึงหน้าที่ มีความรับผิดชอบและมีความสนใจที่จะเรียนรู้เพื่อร่วมรับผิดชอบทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่เพื่อเป็นประโยชน์แก่ชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตัวเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเออร์วิน (Erwin.1976 : 138) ที่ให้ความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่า คือกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชนใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหาพร้อมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การรวมตัวของชาวบ้านและเยาวชนในการมีส่วนร่วมกันของโครงการบ้านปลา จึงเป็นการจุดประกายในชาวบ้านและเยาวชนจิตสำนึกที่ดีในการพัฒนาแบบยั่งยืนเพื่อให้ชุมชนของตนเองเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ตลอดไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มมีรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โครงการบ้านปลาสอดคล้องกัน คือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการพัฒนานี้ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือเพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ โดยสามารถสรุปเป็นแผนภูมิกรอบแนวคิดแสดงรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ภาพที่ 5.2 รูปแบบที่ได้จากการศึกษาวิจัย การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลครั้งนี้ จะเห็นได้ว่ามีการแบ่งรูปแบบการพัฒนาเป็นแบบดั้งเดิมและรูปแบบการพัฒนาแบบใหม่ ซึ่งรูปแบบดั้งเดิมนั้นเป็นการพัฒนาโดยการรอความช่วยเหลือจากภาครัฐในการจัดสรรงบประมาณหรือรอความช่วยเหลือจากภาคเอกชนในการอนุเคราะห์จัดสรรงบประมาณ เพื่อให้ชุมชนนั้นนำงบประมาณที่ได้ไปจัดทำโครงการบ้านปลาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบชายฝั่งทะเล ซึ่งหากงบประมาณที่ได้รับมานั้นไม่เพียงพอโครงการก็จะต้องหยุดชะงักหรือล้มเลิกไป แต่หลังจากที่ชาวบ้านได้รวมตัวกันและเรียนรู้จากการให้ความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ กศน. และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการสนับสนุนทั้งงบประมาณและหลักวิชาการ พร้อมทั้งความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกรับผิดชอบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ จึงทำให้ชาวบ้านรู้จักการพึ่งพาตนเอง จัดสร้างโครงการในรูปแบบการพัฒนาแบบใหม่ที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชน นำรายได้มาสู่ชาวบ้าน ทำให้พึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องรองบประมาณหรืองบจัดสรรจากภาคเอกชนก็สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง ชุมชนจึงได้ร่วมกันพัฒนาโครงการเพื่ออนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเพื่อเป็นชุมชนพัฒนา พึ่งพาตนเองให้ยั่งยืนตลอดไป

2. ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีผล ดังนี้

1. ชุมชนบ้านหินดาตมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อย่างชัดเจน
2. ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. ชาวบ้านหินดาตมีการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
4. ชาวบ้านรู้จักใช้ทรัพยากรทางทะเลโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของขนาดสัตว์น้ำที่จะบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่
5. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
6. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง

7. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

8. บ้านหินดาตมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล

9. มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง

10. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

11. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

12. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

13. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

เยาวชน มีผล ดังนี้

1. ชุมชนบ้านหินดาตมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างชัดเจน

2. ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3. ชาวบ้านหินดาตมีการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

4. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

5. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลาหลายครั้ง

6. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

7. มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง

8. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

9. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน

10. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

11. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ชาวบ้าน มีผล ดังนี้

1. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมใน โครงการบ้านปลาหลายครั้ง
3. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. ทำให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทั้งพันธุ์พืชและสัตว์น้ำ
5. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
6. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน
7. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
8. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบ โปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

จากการศึกษา พบว่าทั้ง 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นเหมือนกันต่อผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ดังนี้

1. ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมใน โครงการบ้านปลาหลายครั้ง
3. ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน
6. ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
7. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบ โปร่งใสตรวจสอบได้ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

จากการศึกษาเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา พบว่าสอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ของเต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 98-100) กล่าวว่า ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินั้น หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด นานที่สุดและโดยทั่วถึงกัน และตามหลักการพัฒนาของสัญญา สัญญาภิวัฒน์ (2550 : 81-83) ซึ่งสรุปหลักการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงยึดถือเป็นแนวทางในการทำงานของพระองค์ คือ ทรงยึดหลัก 10 ประการ คือ หลักช่วยตัวเองพึ่งตัวเอง หลักการเริ่มจากสภาพที่เป็นอยู่ หลักการใช้ทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักวัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น หลักความมีประสิทธิภาพ หลักการประสานงาน หลักการทำงานเชิงรุก หลักการมีคุณธรรมและศิลปะ และหลักการเชื่อมประสานด้านเวลา โดยที่หลักการเหล่านี้จะเป็นกรอบให้กับการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานพัฒนาที่เรียกว่า “วิธีการพัฒนา” อันจะก่อผลสุดยอด คือ “คนพัฒนา” อีกทั้งสัญญาสัญญาภิวัฒน์ (2536 : 24-27) ยังอธิบายว่า พระองค์ทรงใช้วิธีการพัฒนาคนโดยการใช้วิธีการให้การศึกษา ซึ่งทรงเน้นการให้การศึกษาพระราชนิพนธ์และพระราชดำรัสที่ทรงเน้นเรื่องการศึกษา เช่น “...การพัฒนาคนให้เป็นการกำลังของชาติที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่ควรทำ วิธีการสร้างคนให้ดีที่สุด คือ การให้การศึกษา...” ซึ่งสอดคล้องกับผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา คือ การให้ความรู้และความเข้าใจแก่ชาวบ้านโดยภาครัฐและ กศน. ทำให้ชาวบ้านมีความรู้และความเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการอนุรักษ์และพัฒนาจึงเกิดความร่วมมือในการปกป้องการบุกรุกและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ อันมีผลทำให้ชุมชนพัฒนาอย่างยั่งยืน และสามารถเลี้ยงชีพด้วยตนเองทั้งในด้านการประมงและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในทางทฤษฎี เออร์วิน (Erwin, 1976 : 138) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชนใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหาพร้อมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติตามโครงการบ้านปลาที่ให้ชาวบ้านและสมาชิกของโครงการมีการร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง และมีความรับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนา สิ่งแวดล้อมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)

ในด้านจิตสำนึก จามะรี พิทักษ์วงศ์ (2533 : 46) ได้สรุปไว้ว่า จิตสำนึกเป็นสภาวะจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดและความปรารถนาต่าง ๆ โดยที่จิตสำนึกจะเป็นผลมาจากการประเมินค่า

การเห็นความสำคัญ ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากทัศนคติ (Attitude) ความเชื่อ (Beliefs) ค่านิยม (Value) ความเห็น (Opinion) และความสนใจ (Interests) ส่วนลูคัส (Lukacs อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ 2527 : 34-39) แบ่งจิตสำนึกเป็น 2 ระดับ คือ 1) จิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness) ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติ มีความตั้งใจของมนุษย์เท่านั้น เช่น การป้องกันผลประโยชน์โดยรวมเพื่อประเทศชาติ เพื่อประชาชน 2) จิตสำนึกแบบทันทีทันใด (Immediate Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติและเป็นไปตามธรรมชาติ มองเห็นผลประโยชน์ส่วนตัวในระยะใกล้ เช่นความต้องการทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับผลการศึกษาในส่วนผลที่ได้รับจากการอนุรักษ์และพัฒนาาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม โครงการบ้านปลา เพราะทำให้ชาวบ้านและชุมชนมีความรู้สึกที่จะร่วมมือและร่วมใจกันเฝ้าระวังการบุกรุกและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ มีความรักและปกป้องการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกันรักษาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ไม่จับสัตว์น้ำที่ยังไม่โตเต็มวัย เพราะมองเห็นผลประโยชน์ที่ชุมชนและตนเองจะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นการจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น หรือการทำชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ซึ่งจะมีผลในด้านเศรษฐกิจที่ยั่งยืนของตนเองและชุมชน

จากการศึกษาผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และพัฒนาาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม ในโครงการบ้านปลา ทำให้พบว่าชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจและคำนึงถึงประโยชน์และโทษของการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล จึงรวมตัวกันเพื่อปกป้องและเฝ้าระวังไม่ให้มีการทำลายมีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำ เพื่อให้มีการบริโภคและเป็นอาชีพที่ยั่งยืน เพื่อเป็นรากฐานทางด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งยังพัฒนาให้เป็นแหล่งความรู้และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีภาครัฐให้การสนับสนุนทั้งอุปกรณ์และความรู้ ซึ่งจะยังคงความเจริญรุ่งเรืองให้กับชุมชนและเป็นชุมชนพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดไป

3. จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

3.1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาาระบบนิเวศทางชายฝั่งทะเล

จากผลการศึกษา จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล พบว่าชาวบ้านและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์พัฒนาเหมือนกัน คือ แหล่งการผลิตอาหารทะเลในจังหวัดตราด มาจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้มากที่สุด การลดน้อยลงของสัตว์น้ำในบ้านหินดาต ทำให้การบริโภคและการประกอบอาชีพเกี่ยวกับสัตว์น้ำลดน้อยลง

สาเหตุที่เกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งในบ้านหินคาด คือ ระบบนิเวศทางทะเลถูกทำลายและเปลี่ยนแปลง

ผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่ง คือ ราคาอาหารทะเลแพงขึ้นเนื่องจากอาหารทะเลที่บริโภคมีจำนวนน้อยลง

คนชุมชนบริโภคอาหารทะเลมากขึ้นจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์สัตว์ทะเล เช่น กุ้ง หอย ปู ปลาด้วย โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า โครงการบ้านปลาเป็นโครงการที่ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

การรู้จักเก็บ รักษา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากระบบนิเวศชายฝั่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุดเป็นการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล และไม่จับสัตว์น้ำในทะเลในฤดูวางไข่และตัวยังไม่เต็มวัยเป็นการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเล

การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือแหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้รู้จักหวงแหนในสิ่งที่มี ซ่อมแซมในสิ่งที่เหลือ เพิ่มเติมในสิ่งที่ขาด ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืนมา

การค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้พบว่าชาวบ้านและเยาวชนต่างมีจิตสำนึกเหมือนกันว่า วิกฤตการณ์ของระบบนิเวศเกิดจากการไม่มีความรู้ ความเข้าใจในระบบนิเวศทางทะเล จึงมีการเปลี่ยนแปลงระบบและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้สัตว์ทะเลลดน้อยลงอันเกิดจากที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลถูกทำลาย ทำให้ต้องซื้ออาหารทะเลแพงขึ้น และต้องเปลี่ยนอาชีพประมงไปทำอย่างอื่นแทน ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนไม่ดี ค่าครองชีพสูงขึ้น ดังนั้นชาวบ้านและเยาวชนจึงมีความเห็นเหมือนกันในการสร้างจิตสำนึกให้ชุมชน โดยให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชน จึงร่วมกันจัดตั้งโครงการบ้านปลาขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยรู้จักเก็บ รักษา และการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุด อีกทั้งปลูกจิตสำนึกให้ชาวบ้านรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่และตัวยังไม่เต็มวัย ให้ความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือแหล่งที่เสื่อมโทรม ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ ซึ่งช่วยสร้างความสมดุลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจามะริ พัททังวงศ์ (2533 : 46) ซึ่งอธิบายถึงจิตสำนึกเป็นส่วนของการรับรู้ทางจิตใจ ซึ่งจะเกิดขึ้นก่อนการเกิดพฤติกรรม โดยจิตสำนึกของบุคคลประกอบด้วย สิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ส่วนประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) หมายถึง ส่วนที่เก็บสะสมความรู้ ความเชื่อจากสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม และเป็นส่วนที่จะประเมินหรือตัดสินว่าพฤติกรรมใดดี ถูกควรทำและพฤติกรรมใดไม่ควรทำ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ ได้แก่ ความคิด (Thought) ค่านิยม (Value) และความเชื่อ (Belief)

2. ส่วนประกอบทางอารมณ์ (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรม มีความพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ ได้แก่ ทัศนคติ (Attitude) ความรู้สึก (Feeling) และปฏิกิริยา (Reaction)

3. ส่วนประกอบทางพฤติกรรม (Behavior component) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกมาทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่า ดีหรือไม่ดี สมควรหรือไม่สมควร มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ ได้แก่ ความประพฤติ (Conduct) การกระทำ (Act) และพฤติกรรม (Behavior)

ส่วนชำนาญ วงศ์วินิจสร (2545 : 54) ได้กล่าวว่า เจตคติมิใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลได้ปะทะกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์แล้วจึงรวบรวมออกมาเป็นความคิดเห็น ทักษะ หรือความรู้สึกต่อแต่ละเรื่อง แต่ละสิ่ง เจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลจะเกิดขึ้นได้จากสาเหตุต่อไปนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างไร ก็มักจะมีทัศนคติเป็นไปในแนวที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมา เช่น ถ้าในครอบครัวเน้นเรื่องการรับประทานอาหารว่าต้องคำนึงถึงคุณค่าของอาหารมากกว่ารสของอาหาร ถ้าไม่จำเป็นก็ไม่ควรรับประทานของหมักดอง เด็กก็จะมีเจตคติทั่วไปว่าการรับประทานอาหารต้องคำนึงถึงคุณค่าของอาหารมากกว่า และจะมีเจตคติที่ไม่ค่อยดีต่ออาหารที่เป็นของหมักดอง เป็นต้น

2. ประสบการณ์ ที่ได้รับแต่ละครั้งจะมีผลต่อเจตคติของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเป็นผลต่อเจตคติเฉพาะ (Specific Attitude) ของเขา

3. การเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การได้รับประสบการณ์ที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจจนเป็นเหตุให้เกิดเจตคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในทางที่ดีหรือไม่ดีนั้น จะมีผลไปถึงเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหรือคล้ายคลึงกัน

4. การเลียนแบบ มนุษย์มักเลียนแบบหรือรับเอาเจตคติของบุคคลที่เคารพนับถือ เช่น บิดามารดา ครู หรือ วีรบุรุษ เป็นต้น

5. วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สั่งสอนสืบทอดกันมาจากชนรุ่นหนึ่ง ไปยังชนอีกรุ่นหนึ่งเรื่อย ๆ ไป

6. บุคลิกภาพ ของแต่ละบุคคลย่อมมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วย

3.2 ความรู้สึกที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

จากการศึกษาวิจัย ความรู้สึกที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พบว่ามีความรู้สึกที่รับผิดชอบและหน้าที่รับผิดชอบ เช่นพบว่า

1. ต้องมีการพัฒนาแก้ไขตลอด เจ้าหน้าที่ของรัฐลงมือทำกิจกรรม เพราะจะได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และทำในสิ่งที่ดี
2. การอนุรักษ์เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องทำทุกคนเพื่อลูกหลานและเพื่อตัวเอง นอกจากนี้ไม่อยากทำด้วยตัวเอง เพราะอยากให้ทุกคนมีส่วนร่วม และอยากให้ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันทุกคน
3. อยากทำให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แท้จริง เพราะเมื่อมารวมกันจะเกิดประโยชน์ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี
4. โครงการบ้านปลาทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เพราะโครงการนี้ทำให้เกิดความรู้สึกว่า ถ้าช่วยปรับสิ่งแวดล้อม จะทำให้ส่งผลเป็นรูปธรรมจริง ๆ
5. ไม่ควรเพิกเฉย เพราะธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นของทุกคนไม่ใช่ที่จะใช้ แต่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ เช่น กรณีอวนลาก ชาวบ้านก็เบือ เจ้าหน้าที่ก็เบือ เพราะอวนลากผิดกฎหมายก็เห็นกันอยู่ เป็นต้น
6. การเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเลหรือที่ใดก็ตาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ หรือแหล่งที่เสื่อมโทรมทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ โครงการบ้านปลาเป็นเพียงการหาทางออกของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้กลับคืน
7. ช่วยธรรมชาติในการทำเพิ่ม เพราะถ้าธรรมชาติซ่อมตัวเองจะช้ามาก เช่น หินใต้น้ำถูกทำลายก็ทำบ้านปลา แหล่งอาหารและหลบภัยของสัตว์น้ำ ปลุกพืชน้ำให้เป็นที่อยู่อาศัยที่วางไข่แหล่งอาหารของสัตว์ทะเล

การศึกษาและข้อค้นพบของ เจ้าหน้าที่ของรัฐในส่วนของความรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล จะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความรู้สึกที่รับผิดชอบในการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเป็นระบบและหลักวิชาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมและความสามัคคีของคนในชุมชน ให้ความรู้และกระตุ้นจิตสำนึกของคนในชุมชน โดยพยายามทำกิจกรรมต้นแบบเพื่อให้ชาวบ้านและเยาวชนมีความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมสิทธิชุมชนและ

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ตลอดจนพัฒนาระบบการจัดการร่วมเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติหลัก ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ ของจังหวัดตราดในข้อที่ว่ายุทธศาสตร์การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจน การเสริมสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในส่วนชาวบ้านและเยาวชน จากการศึกษาความรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และ การพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล พบว่า ชาวบ้านและเยาวชนมีความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการ อนุรักษ์และพัฒนาดีมาก เช่นพบว่า

1. การอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญและจำเป็นมากที่สุด
2. ปัญหาการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญต่อชาวบ้านมาก
3. แม้ว่าเราจะเสียเงินซื้ออาหารทะเลจากที่อื่นมาบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในทะเล ระดับน้ำตื้นแต่สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลก็ยังน่าเป็นห่วง
4. เมื่อขาดแคลนสัตว์น้ำในทะเลของชุมชนบ้านหินคาย ทุกคนจะได้รับความ เดือดร้อนเหมือนกันรวมทั้งตัวชาวบ้านเองด้วย
5. สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลบ้านหินคายในปัจจุบันต้องให้ทุกคน ช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาต่อไป
6. ชาวบ้านจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ได้เป็นอย่างดี
7. ชาวบ้านยังสนับสนุนโครงการบ้านปลารวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศ ชายฝั่งทะเลของชุมชนบ้านหินคาย
8. ถ้าชาวบ้านพบว่าระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของบ้านหินคายและที่อื่น ๆ ถูกทำลาย ท่านจะบอกกำนัน,ผู้ใหญ่บ้าน,กรรมการ โครงการประมงอำเภอให้ทราบทันที
9. การทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลชาวบ้านเป็นผู้หนึ่งที่จะไม่ทำเช่นนั้นแม้ว่าจะ มีโอกาส
10. ผู้นำชุมชนบ้านหินคาย ควรจัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลแก่ชาวบ้าน
11. การที่ชาวบ้านหินคายอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เองย่อมดีกว่า ภาครัฐเข้ามาดำเนินการให้
12. เมื่อมีการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทะเล ชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลและแจ้งเหตุต่อผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

การศึกษาและค้นพบนี้ ทำให้ทราบว่า ชาวบ้านและเยาวชนมีจิตสำนึกในการมีความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเป็นอย่างมาก ทั้งในเรื่องความรู้และความสำคัญของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ การให้ความร่วมมือและสนับสนุนโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และที่สำคัญชาวบ้านและเยาวชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ดูแลรักษาและไม่ทำร้ายระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ แม้ว่าจะมีโอกาสทำได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทัศนคติของเต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 217-219) ที่ได้จำแนกองค์ประกอบของทัศนคติ 3 ลักษณะ คือ

1. ความรู้สึกนึกคิด (Affective Components) เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นทันทีที่ได้พบเห็นสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ หรืออาจเรียกว่าความรู้สึกที่เป็นในทางบวกหรือทางลบ (Positive or Negative Feelings) ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2. วิจารณ์ญาณ (Cognitive Components) ทัศนคติในแนวนี้อาจเกิดจากการที่บุคคลได้ใช้กระบวนการพิจารณาพิเคราะห์จะด้วยเหตุด้วยผลอย่างไรก็ตามภายในความคิดของตนเอง แล้วสรุปเอาว่าความคิดของเขาอย่างนั้นน่าจะเป็นที่ยอมรับจากคนอื่น ๆ

3. พฤติกรรม (Behavioral Components) ทัศนคติในแนวนี้ออกมาในลักษณะของการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น คนที่ไม่ทิ้งเศษกระดาษหรือเศษอาหารลงบนพื้นถนน ก็ย่อมชี้ได้ว่าเพราะเขามีทัศนคติในลักษณะของความรู้สึกนึกคิด (Affective Components) หรือวิจารณ์ญาณ (Cognitive components) ว่าการทิ้งเศษกระดาษหรือเศษอาหารลงบนพื้นถนนเป็นการไม่รับผิดชอบต่อสังคมที่เขาอยู่จึงทำให้เขาไม่ทิ้งสิ่งของลงบนถนน ทัศนคติที่สะท้อนออกมาทางพฤติกรรมอย่างนี้ มักจะมีข้อบกพร่องที่ว่า คนบางคนนั้น “ทำอย่างหนึ่งแต่คิดอีกอย่างหนึ่ง” ได้เสมอ

ตรงกับแนวคิดนิเวศวิทยารวมศูนย์ ของดุนแคน (สุพล ศิริพรรณพร, 2538 : 10) เป็นแนวคิดที่มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ประชากร (Population) การจัดองค์กร (Organization) สิ่งแวดล้อม (Environment) และเทคโนโลยี (Technology) โดยองค์ประกอบทั้ง 4 จะส่งผลกระทบต่อกันและกันตลอดเวลา และหากมีการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบใดก็จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย

ส่วนที่ทำให้เห็นได้ชัดจากการศึกษาความรู้สึกรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ชาวบ้านและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่มว่ามีความรู้สึกรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก จากรูปแบบที่ไม่เห็นด้วยเหมือนกัน 4 รูปแบบ คือพบว่า

1. การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเป็นหน้าที่ของรัฐบาลฝ่ายเดียว
2. หน้าที่ในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในบริเวณบ้านหินคาดเป็นเรื่องของชาวบ้านเพียงฝ่ายเดียว

3. งานหรือฐานะอย่างอื่นของชาวบ้านมีความ สำคัญมากกว่าที่จะมาสนใจในโครงการ บ้านปลาและการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

4. ชุมชนได้ทำโครงการบ้านปลาแล้ว ฉะนั้นไม่จำเป็นต้องอนุรักษ์และพัฒนาระบบ นิเวศชายฝั่งทะเล

ซึ่งจากการศึกษาและค้นพบของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง ทำให้เห็นได้ว่า การมีจิตสำนึกใน การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสอดคล้องกับทฤษฎีการซึม ซับของข้อมูล ซึ่งเต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 219-220) กล่าวไว้ว่าทฤษฎีนี้เป็นการนำเอาความรู้ หรือข้อมูลที่ได้รับใหม่เข้าไปผสมกลมกลืนกับความรู้เดิม ซึ่งอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ขึ้น เช่น ผู้ที่มีความคิดต่อต้านการใช้ยาฆ่าแมลงต่อเมื่อเกษตรกรที่ใช้ยาฆ่าแมลงบอกกับเขาว่าเป็น ความจำเป็นที่ต้องใช้ ถ้าไม่มียาพวกนี้ใช้แล้วพืชผักของเขาจะเสียหายหมด ในกรณีเช่นนี้ ผู้ที่ไม่ เห็นด้วยกับการใช้ยาฆ่าแมลงอาจเปลี่ยนทัศนคติของตนหรือไม่เปลี่ยนก็ได้ การเปลี่ยนทัศนคติตาม ทฤษฎีนี้ย่อมขึ้นอยู่กับหลาย ๆ ปัจจัย เช่น ความรู้ใหม่ที่เขาได้รับนั้นมีมากพอหรือไม่หรือการที่ จะ เปลี่ยนทัศนคติต้องใช้เวลาหลังจากการได้รับข้อมูลอยู่บ้าง เป็นต้น

3.3. ความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง ทะเล

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อความสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการ อนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของเจ้าหน้าที่ของรัฐพบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความสนใจ และปฏิบัติตามกฎระเบียบในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลดีมาก เช่นพบว่า

1. สนใจในการอนุรักษ์โดยไม่มีภารกิจขะลงคลอง ทำให้น้ำเน่าเสีย ไม่มีการตัดไม้ มีแต่การปลูกเพิ่มเติม
2. จะต้องเริ่มทำ ลงมือทำเพื่อส่วนรวมเพื่อชุมชน ทำให้ระบบนิเวศกลับมา
3. ต้องให้เจ้าหน้าที่เฝ้าดูแล เป็นรายเดือน รายปี เพื่อไม่ให้คนนอกมาทำลาย โดยเน้น การปฏิบัติการรักษาป่าชายเลน
4. ให้องค์การส่วนท้องถิ่นสนับสนุน หน่วยงานของรัฐร่วมเข้าไปช่วยแนะนำใน การดำเนินการที่ไม่ขัดต่อกฎหมายในพื้นที่เพราะว่าชาวบ้านมักจะมองมุมเดียว อย่างกรณี บ้านปลา ชาวบ้านนึกเพียงว่ามีแหล่งอาศัยของปลาเพียงมุมเดียว แต่ภาครัฐเกรงว่าจะทำให้มีขยะในทะเลจะมาก ขึ้นและเส้นทางน้ำจะสูญเสีย
5. ควรป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหา ควรให้มีทัศนคติที่ดีและมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่คิดแต่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” เลยไม่คิดจะทำอะไรเลย ทำให้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นและประหยัด

ทรัพยากร เช่น การห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ รวมทั้งการจัดระบบควบคุมมวลขนและทำการพัฒนา เช่น ยางรถยนต์เก่าที่ใช้ทำบ้านปลาที่มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น

6. ทำโดยการดำน้ำเพื่อตรวจดู จำนวนประชากรสัตว์น้ำที่ประชาชนจับได้ และความยากง่ายของการจับสัตว์น้ำ

7. แนะนำให้ตั้งกฎกติกาของหมู่บ้านว่า ทำอย่างไรจึงมีผลประโยชน์มาเอื้อให้ชุมชน โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการเฝ้าระวัง มิให้ลักลอบจับสัตว์น้ำ ผิดกฎหมาย โดยมีการประชุมตั้งกฎกติกาของหมู่บ้านแล้วมีการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชนของเรา และชุมชนใกล้เคียงให้รับทราบ

จากการค้นพบดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐมีแนวคิดในการอนุรักษ์ระบบนิเวศและทรัพยากรทางทะเล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเกษม จันทร่แก้ว (2530 : 8-10) เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์วิทยา ดังนี้

1. ต้องการให้มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับมนุษย์ได้ใช้สอยและพึ่งพิงในการดำรงชีวิต ทั้งโดยปัจจัยสี่ ความสะดวกสบาย และความปลอดภัยของชีวิต ซึ่งการจัดการที่ถูกต้องในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นจะสามารถทำให้การให้ผลแบบยั่งยืน (Sustained Yield) ตลอดไป

2. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์วิทยามุ่งหวังที่จะให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประกอบกันอยู่ภายในระบบมีศักยภาพในการให้ผลแบบยั่งยืนถาวรและเป็นไปด้วยความมั่นคง เป็นความมุ่งหวังที่จะให้เพิ่มความเพิ่มพูน (Increment) จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือฐานวัตถุดิบ (Stock) ภายในระบบ ซึ่งความเพิ่มพูนนี้มนุษย์สามารถนำมาใช้ได้อย่างถาวร ส่วนเพิ่มพูนนี้เปรียบเสมือนเงินส่วนดอกเบี้ยยของเงินต้นจากธนาคารนั่นเอง ดังนั้น ถ้านำสิ่งนี้มาใช้ก็ไม่สามารถให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นหมดไปหรือลดน้อยลงได้

3. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์วิทยา จะต้องบรรจุแนวทางปฏิบัติในการควบคุมของเสีย (Waste) มิให้เกิดขึ้นภายในระบบสิ่งแวดล้อม เพราะถ้าเกิดปัญหาแล้วจะทำให้ฐานวัตถุดิบ (Stock) ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น มีศักยภาพในการผลิตลดลง ซึ่งสุดท้ายอาจจะต้องเผชิญกับการขาดแคลนทรัพยากรในอนาคต อีกทั้งอาจมีปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมอันอาจเกิดจากกระบวนการผลิต กระบวนการใช้และกระบวนการเปลี่ยนรูปผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งแนวทางการใช้นั้นจะต้องกำหนดแนวทางปฏิบัติในการกำจัดของเสียไว้อย่างแน่นอน รวมไปถึงการนำของเสียเหล่านั้น ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนด้วย

4. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์วิทยาโดยยึดหลักการของอนุรักษ์วิทยามาเป็นพื้นฐาน ดังนั้นแนวทางในการดำเนินการใช้จึงต้องมีการรักษา สงวน ปรับปรุง ซ่อมแซม และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่อยู่ในสภาพที่ดีตามธรรมชาติในสภาพที่กำลังมีการใช้

และในสภาพที่ทรุดโทรมเนื่องจากการใช้ที่ผ่านมาด้วย ซึ่งเป็นที่คาดหวังได้ว่า ถ้าดำเนินการดังกล่าวแล้วจะทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้สอยชั่วนาน

5. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์วิทยาไม่ว่าจะเป็นต่อสิ่งใดระบบใดหรือท้องที่ใด มีความต้องการนอกจากจะเกี่ยวข้องกับการใช้ การจัดการของเสีย การเพิ่มศักยภาพในการผลิตของฐานวัตถุดิบ (Stock) และการปรับปรุงซ่อมแซมแล้วก็ยังคงต้องการให้มีการจัดองค์ประกอบภายในระบบสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศให้มีชนิดหรือหลากหลายชนิด (Diversity) ปริมาณของแต่ละชนิด (Quantity) สัดส่วน (proportion) และการกระจาย (Distribution) ของสิ่งแวดล้อมในระบบให้ได้เกณฑ์มาตรฐานธรรมชาติที่ทุก ๆ สิ่งทุกชีวิตในระบบสามารถอยู่ได้อย่างเป็นสุข ทำให้ระบบนั้น ๆ อยู่ในภาวะสมดุลตามธรรมชาติ

6. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงอนุรักษ์วิทยา มีความมุ่งหวังอย่างยิ่งที่จะทำให้อุณหภูมิชีวิตของมนุษย์และสิ่งที่เกี่ยวข้องดีขึ้น ซึ่งอุณหภูมิชีวิตนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ ปัจจัยทางฐานะ ทางการศึกษา เศรษฐกิจ สภาพสังคม เชื้อชาติ สภาพทางภูมิศาสตร์ สถานภาพทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องที่ และสุดท้ายคือความพอใจ ดังนั้น แนวทางดำเนินการจัดการเพื่อให้อุณหภูมิชีวิตที่ดีนั้นก็จะต้องพิจารณาปัจจัยดังกล่าวนี้ด้วย บางครั้งจึงพบว่าแนวทางปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ณ ที่แห่งหนึ่งอาจจะไม่ได้รับความสำเร็จ แต่ถ้านำไปใช้ในอีกแห่งหนึ่งอาจได้ผลดีก็ได้ ดังนั้น หลักการที่จะนำไปใช้ในการจัดการจึงต้องพิจารณาเรื่องสถานที่เป็นสำคัญด้วย

ในส่วนของผู้ชายและชาวบ้านจากการศึกษาความสนใจและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล พบว่ามีความสนใจและการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยผู้ชาย พบว่า

1. เห็นความสำคัญต่อการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
2. เคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
3. เคยได้ยื่นข้อของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
4. สนใจและต้องการให้ระบบนิเวศอยู่คงทนต่อมนุษย์และ ต้องการให้ประชาชนร่วมอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้มากที่สุด จึงเข้าร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
5. ต้องมีการสอดส่องดูแลกันตลอดเวลา สร้างและปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ สร้างสื่อการเรียนรู้และแสดงให้เห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์
6. ต้องพยายามรักษาควบคู่ไปกับการพัฒนา ไม่คิดว่าเป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน

ชาวบ้าน พบว่า

1. สนใจและจะได้ศึกษาถึงวิธีการอนุรักษ์เพิ่มเติมอยู่ ว่าที่เคยปฏิบัติมาควรทำสิ่งใดเพิ่มเติม มีผลต่อสิ่งอื่นหรือไม่
2. ไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่หรือสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็ก ปลุกป่าชายเลนเพิ่มและปลูกจิตสำนึกของประชาชนในหมู่บ้าน และเอกชน
3. สนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาเพราะอยากไปช่วยสนับสนุนการทำบ้านปลาและปลุกป่าชายเลน
4. แจ้งสมาชิกให้ดูแลรักษาอย่าทำลาย และรวมกลุ่มชาวบ้านและเยาวชนช่วยกันทำ
5. สนใจ อยากให้มีอนุรักษ์ให้ลูกหลานในอนาคต และอยากให้ทุกคนสำนึกว่าทุกวันนี้เราได้แต่พูด แต่ไม่ได้กระทำ ในสิ่งที่เราคิดจะทำ

จากการศึกษา พบว่าชาวบ้านและเยาวชน ไม่แน่ใจว่ามีความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่นพบว่า

1. เคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับปัญหาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเสียหาย ถูกทำลายและเปลี่ยนแปลงไป
 2. เคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 3. เคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 4. เคยได้ยื่นข้อของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง
 5. เคยเข้าร่วมในการประชุมสัมมนา นิทรรศการ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 6. เคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของต่างประเทศ
 7. เคยปฏิบัติตามนโยบายที่เกี่ยวกับมาตรการการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชุมชน
 8. เคยอ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 9. เคยแนะนำหรือชักชวนให้เพื่อนบ้านร่วมอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
 10. เคยไปร่วมประชุมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
- จากการศึกษาและค้นพบ จะเห็นได้ว่าทั้งชาวบ้านและเยาวชนต่างสนใจและได้ศึกษาถึงวิธีการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อีกทั้งได้พูดคุย ประชุมสัมมนา จัดกิจกรรมในหมู่สมาชิกและเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล แต่ชาวบ้าน

และเยาวชนทั้ง 2 กลุ่มยังไม่รู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลที่แท้จริง จึงไม่แน่ใจว่าตนเองมีความสนใจและปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ซึ่งหากทั้ง 2 กลุ่มได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน จากสถาบันพระปกเกล้า (2549 : 2 - 42) โดยเน้นที่ คำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมถึงลดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

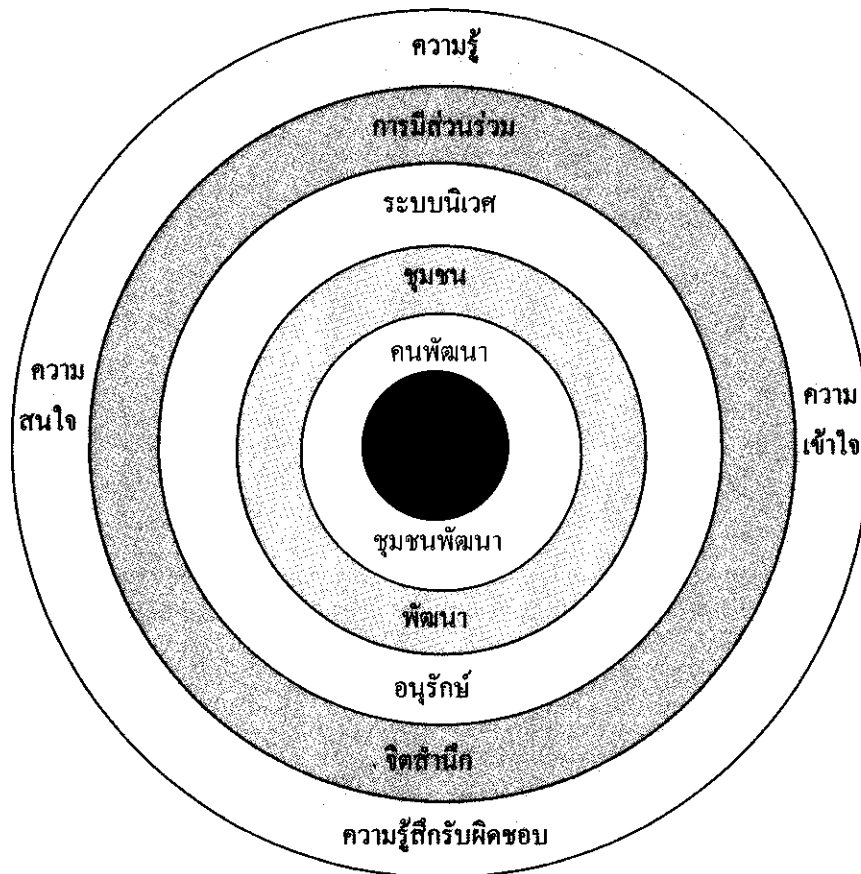
การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของภาครัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทางทั้งอย่างเป็นทางการและอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันในระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ซึ่งหากชาวบ้านและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการบ้านปลา ก็จะเข้าใจถึงการร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และมีจิตสำนึก ในความสนใจใฝ่หาความรู้ความเข้าใจมากขึ้น จะทำให้ชาวบ้านตระหนักและเกิดความสนใจ พร้อมทั้งอยากร่วมมือปฏิบัติมากกว่าความไม่แน่ใจอย่างแน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเปลี่ยนทัศนคติของเดวิด ดันท์ (2534 : 219-220) กล่าวว่า ทัศนคติของคนเรานั้นถูกสร้างขึ้นมาตั้งแต่แรกเกิด ตั้งแต่เมื่อประสาทร่างกายได้สมบูรณ์ ก็เริ่มมีการสร้างสมทัศนคติติดต่อกันเรื่อยมา ในช่วง ชีวิตของคนหนึ่ง ๆ นั้น ทัศนคติจะถูกเปลี่ยนอยู่เสมอ ดังนั้นจึงมีผู้กล่าวว่า การศึกษาคือกระบวนการเปลี่ยนหรือสร้างทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น นั่นคือ ทัศนคติเป็นสิ่งที่สามารถที่จะสร้างขึ้นได้ในลักษณะที่เราต้องการ แต่อย่างไรก็ตาม ในการเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นยังคงต้องการข้อมูลอีกมาก เช่น การจะสร้างทัศนคติให้คนรักต้นไม้ นั้น จะต้องสอนเกี่ยวกับเรื่องต้นไม้เล็กน้อยเพียงใด สอนเมื่อใด และนานเท่าใด เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ทัศนคติที่จะรักต้นไม้อย่างแท้จริงจนถึงขั้นนำไปปฏิบัติได้นั้นเกิดขึ้น

4. การทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่าชุมชนชาวบ้านหินดาดที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวก แสดงว่าประชาชนชาวบ้านหินดาด ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูง จะมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลสูงด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) ที่ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการเกี่ยวข้องกันทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าว ส่วนจามะรี พิทักษ์วงศ์ (2533 : 46) ได้อธิบายว่า จิตสำนึกเป็นส่วนของการรับรู้ทางจิตใจ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนการเกิดพฤติกรรม โดยประกอบ ด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ทางด้านความรู้ ความเชื่อจากสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรม ทางจริยธรรมและเป็นส่วนที่จะประเมินหรือตัดสินว่าพฤติกรรมใดดี ควรทำและพฤติกรรมใดไม่ควรทำ ได้แก่ความคิด ค่านิยมและความเชื่อ (2) ทางด้านอารมณ์ เป็นความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรม มีความพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ ได้แก่ ทัศนคติ ความรู้สึกและปฏิกิริยา (3) ทางด้านพฤติกรรม หรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกมาทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่า ดีหรือไม่ดี สมควรหรือไม่สมควร ได้แก่ ความประพฤติ การกระทำ และพฤติกรรม

5. ผลจากการวิจัย เรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา บ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

จากการศึกษาวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ ชาวบ้านและเยาวชน มีความรู้ความเข้าใจ ความสนใจและความรู้สึกที่รับผิดชอบในเรื่องของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของคนในชุมชน มีผลทำให้เกิดจิตสำนึกหรือเกิดแรงผลักดันให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เมื่อชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ก็จะทำให้ชุมชนนั้นสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยสามารถสรุปเป็นแผนภูมิกรอบแนวคิดแสดงรูปแบบของการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โครงการบ้านปลา ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ภาพที่ 5.3 รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา บ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

จากภาพที่ 5.3 แสดงถึงรูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดย การมีส่วนร่วมของชุมชน โครงการบ้านปลา ซึ่งมีที่มาดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นถึงการอนุรักษ์และ พัฒนาโดยการมีส่วนร่วมและการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดย แบ่งวงแหวนรอบต่าง ๆ จากวงเล็กไปหาวงใหญ่ ดังมีรายละเอียดดังนี้

วงแหวนรอบที่ 1 เป็นการแสดงความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกประทับใจและความสนใจ ต่อระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้านและเยาวชนในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม (วงแหวนรอบที่ 2) ที่มีต่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล (วงแหวนรอบที่ 3) ทำให้ชาวบ้านรู้คุณค่าของระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ดูแลเผื่อระวังการทำลาย เกิดจิตสำนึก ที่ดีในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นผลให้คนในชุมชนพัฒนาขึ้น ฟังตนเองได้ ไม่ต้อง รongบประมาณ มีการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน (วงแหวนที่ 4) ทำให้เกิดเป็นโครงการบ้านปลาขึ้น (วงแหวนที่ 5) ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาตนเอง สร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ชาวบ้านและเยาวชนตลอดไป

จากผลการศึกษาวิจัยที่ค้นพบนั้นสอดคล้องกับตามแนวคิดของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550 : 104) กล่าวว่า การพึ่งพาตนเองเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนา ยิ่งพึ่งตัวเองได้มากก็ยิ่งพัฒนามาก การจัดตั้งโครงการบ้านปลาของชุมชนบ้านหินลาดก็เช่นกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการฟื้นฟูสภาพ แวดล้อมบริเวณชายฝั่งทะเล ซึ่งผลที่คาดว่าจะได้รับ ก็คือ การเสริมสร้างให้ชุมชนบ้านหินลาดมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล และทำให้เกิดความสามัคคี เกิดจิตสำนึก ร่วมกันในการร่วมกันฟื้นฟูการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเล เพื่อสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง และยั่งยืน พร้อมทั้งต้องการทำให้เกิดการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเลที่ถูกทำลายให้มีความอุดม สมบูรณ์ โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตลอดระยะเวลาของการดำเนิน โครงการเพื่อให้เกิดการ เรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนแนวคิดในการแก้ปัญหา ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินลาด ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้รูปแบบของการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และเข้าใจถึงการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเพื่อให้ชุมชนของตนเองเข้มแข็ง มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะจากงานวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมากกว่าทุกกลุ่มตัวอย่างต้องดำเนินงานให้ได้ตามวัตถุประสงค์ และเป็นผู้ผลักดันโครงการของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นส่วนของการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล หรือช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์และวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

1.2 หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะการมีส่วนร่วม ซึ่งการให้ความรู้ ความเข้าใจถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนา อันนำมาซึ่งความสมดุลในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทั้งพันธุ์พืชและสัตว์น้ำ ทำให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน และส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาหาร ไร่บริโภคนและมืออาชีพ ประมงยั่งยืน

1.3 ผลการวิจัยนี้ เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในโครงการบ้านปลา ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจและความสนใจ อีกทั้งการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างรู้คุณค่าในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล สร้างความรัก ความสามัคคีในหมู่ชุมชนและนำศักยภาพของสมาชิกมาใช้ในโครงการเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินลาด ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลในส่วนอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงประจักษ์ โดยกำหนดพื้นที่ได้ทะเลและทำการทดลองโดยนำวัสดุต่างชนิดกัน เช่น ถ้อยาง, ถังปูน, แท่นคอนกรีตเสริมเหล็ก เพื่อนำลงไปไว้ใต้ทะเล ศึกษาว่าวัสดุสิ่งไหนที่ควรจะนำมาใช้ทำปะการังเทียมหรือบ้านปลา

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัย การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบป่าชายเลน กับการอนุรักษ์และการพัฒนา โครงการปะการังเทียม ถึงความสัมพันธ์และประโยชน์ต่อชุมชนร่วมกัน

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยผลผลิตที่ได้จากการทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โครงการบ้านปลา

2.4 ควรศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่สร้างความสมดุลกับ สวด. และระบบนิเวศ เช่น Ecodevelopment เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2543) *วิถีใหม่แห่งการพัฒนา : วิถีวิทยาศาสตร์สังคมไทย* คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กรรณิกา ชมดี (2524) “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะ
กรณี โครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2540) *การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พิมพ์ครั้งที่ 5* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์ดอกเบี๋ย
- กาญจนา แก้วเทพ (2521) *จิตสำนึกชาวนา : ทฤษฎีและแนวการวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง*
กรุงเทพมหานคร เจ้าพระยาการพิมพ์
- _____ (2527) *อุดมการณ์ : แนวคิดและบทวิเคราะห์* วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง
(มกราคม - มีนาคม) : 34 - 39
- เกษม จันทร์แก้ว (2530) *วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (ฉบับปรับปรุง)* กรุงเทพมหานคร
อักษรสยามการพิมพ์
- ขวัญศิริ เจริญทรัพย์ (2541) “ผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก
ต่อคุณภาพชีวิตชุมชนหนองแฟบ เทศบาลตำบลมาบตาพุด” วิทยานิพนธ์ปริญญา
มานุษยวิทยาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จามะรี พิทักษ์วงศ์ (2533) *แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- จารุวรรณ ชาวศรีทอง (2546) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม : รูปแบบ
ปัญหาอุปสรรคและแนวทางในอนาคต” สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงาน
ปลัดกระทรวงยุติธรรม
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* กรุงเทพมหานคร
ศักดิ์โสภณาการพิมพ์
- จุไรพร จินตกานนท์ (2535) *การสร้างแบบวัดทัศนคติ* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์สยามศึกษา
- ฉอาน วุฒติกรรมรักษา (2526) “ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของ
ประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่น
ตำบลคุ้มพะยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญา
สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- ชวาล แพร์ตกุล (2526) *เทคนิคการวัดผล* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- ชินพรรณ เมฆไพบูลย์ (2544) “ผลกระทบของการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมต่อระบบนิเวศ
ธรรมชาติของชายฝั่งทะเล จังหวัดชลบุรีและระยอง” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(ภูมิศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ชินรัตน์ สมสืบ (2539) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน* นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ชำนาญ วงศ์วินิจสร (2545) “ความรู้ เจตคติ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหาร
ส่วนตำบลในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเขาหินปูน : กรณีศึกษาอำเภอเนินมะปราง
จังหวัดพิษณุโลก” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2527) *การพัฒนาชนบทเน้นหนักการพัฒนาสังคมและแนวความคิดความจำเป็น
พื้นฐาน* สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534) *มนุษย์ สิ่งแวดล้อมและ สิ่งแวดล้อมศึกษา* โครงการการศึกษาต่อเนื่อง
มหาวิทยาลัยมหิดล
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* กรุงเทพมหานคร
ศักดิ์โสภาคการพิมพ์
- ทัศนีย์ ไทยาภิรมย์ (2526) *การพัฒนาชุมชน วิธีการระดมการมีส่วนร่วมของชุมชน* นิตยสาร
ประชาสงเคราะห์ ปีที่ 26 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม)
- ธรรมศักดิ์ ยี่มิน (2550) “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในป่าชายเลนโดยชมรมเรือเล็กเกาะช้าง
จังหวัดตราด” ประมวลผลงานวิจัย การประชุมวิชาการระบบนิเวศป่าชายเลนแห่งชาติ
“ป่าชายเลน : รากฐานเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนชายฝั่ง” 12-14 กันยายน พ.ศ.2550
ณ โรงแรมฮอลิเดย์ อินน์ รีสอร์ท รีเจนท์บีช ชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
- นพดล สุวรรณภักดิ์ (2552) *การดำเนินงานการจัดการศึกษาฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเล
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในโครงการบ้านปลา กรณีศึกษา : บ้านหินดาต หมู่ 8
ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด* สำนักงาน กศน. จังหวัดตราด
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ
- นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) “กลวิธี แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน
พัฒนาชุมชน” ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ), *การมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การพัฒนา* (หน้า 177-194) รายงานการประชุมเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชน : นโยบาย
และกลวิธี” มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม

- นำชัย ปรงประทีน (2546) “จิตสำนึกทางการเมืองของข้าราชการตำรวจ กองบัญชาการตำรวจนครบาล”
 วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2534) เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย
 พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร แอนด์ บี พับบลิชซิ่ง
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2537) เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย
 พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร บี แอนด์ บี พับบลิชซิ่ง
- บุศริน บางแก้ว และ ศิริวรรณ ศิริบุญ (2550) “การสูญเสียป่าชายเลนกับผลกระทบต่อระบบ
 เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนชายฝั่ง” วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2521) การนิเทศการสอน กรุงเทพมหานคร ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ
- ประจวบ ลีรักษาเกียรติ (2546) การประเมินพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงกุ้งทะเลและพื้นที่ป่าชายเลน
 จังหวัดตราด โดยสารสนเทศภูมิศาสตร์
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) ทศนคตินิยม วารสารคณะรัฐศาสตร์ (กุมภาพันธ์) : 91-93
- ปรัชญา เวสารัชช (2528) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท กรุงเทพมหานคร
 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พงษ์วุฒิ ชีระวุฒิ (2541) “จิตสำนึกในการปฏิบัติงานของข้าราชการ : ศึกษาเฉพาะกรณีกรมการ
 ประกันภัย” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ไพรัตน์ เฉชะรินทร์ (2527) นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา
 ปัจจุบัน ในทิวทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
 พัฒนา (หน้า 6-21) รายงานการประชุมเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชน : นโยบายและ
 กลวิธี” “กลวิธีมหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม
- ภูสรี ตูจินดา (2539) “การพัฒนาด้านจิตใจของทรัพยากรมนุษย์ในองค์การในมิติของจิตสำนึก
 คุณธรรมและจริยธรรม : กรณีศึกษา บริษัท เบทาโกรภาคเหนือ เกษตรอุตสาหกรรม จำกัด”
 วิทยานิพนธ์พัฒนาศงคมศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- มุทิตา แพทย์ประทุม (2550) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนา
 ด้านสิ่งแวดล้อม ประมวลผลงานวิจัย การประชุมวิชาการระบบนิเวศป่าชายเลนแห่งชาติ
 “ป่าชายเลน : รากฐานเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนชายฝั่ง” 12-14 กันยายน พ.ศ.2550
 ณ โรงแรมฮอติเคย์ อินน์ รีสอร์ท รีเจนท์บีช ชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
- ยศ สันตสมบัติ (2530) จากวานรถึงเทวดา มาร์คซิสต์และมานุษยวิทยา มาร์คซิสต์ กรุงเทพมหานคร
 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชุมชน* กรุงเทพมหานคร
ไทยอนุเคราะห์ไทย
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และคณะ (2547) *สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS
(ฉบับปรับปรุง)* กรุงเทพมหานคร มิสชั่น มีเดีย
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ (2531) *การพัฒนาชนบทไทย* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กรุงเทพมหานคร
- วิฑูรย์ ปัญญากุล (2535) *การพัฒนาต้องมาจากประชาชน : ภาพประมวลของการพัฒนาประเทศ
สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา สำนักพิมพ์*
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530) *ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน : ประชาชนข้าราชการ
และผู้นำรัฐบาล* สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์
- วิไล บุญบรรจง (2543) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่ง
ทะเลเมืองระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” การค้นคว้าแบบอิสระหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วิเศษ ชมเดช และ สิริ ทุกขัวินาศ (2528) “แนวทางการการพัฒนาประมงบริเวณลุ่มน้ำโก-ลก
จังหวัดนครราชสีมา ตามข้อเสนอของบริษัทที่ปรึกษาจากประเทศออสเตรเลีย”
เอกสารเผยแพร่ ฉบับที่ 8/2528 สถาบันเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง จังหวัดสงขลา
- ศักดิ์อนันต์ ปลาทองและจินตนา ปลาทอง (2550) “ภัยคุกคามในอดีตและปัจจุบันต่อระบบนิเวศ
ป่าชายเลนในคาบสมุทรไทย : ข้อเสนอแนะเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งคาบสมุทรไทย” ภาควิชาชีววิทยา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- ศิริวรรณ ศิริบุญ (2550) *แนวทางการจัดการป่าชายเลนเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง : ประเด็นที่ต้อง
ทบทวนวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร*
- ลัญญา ลัญญาวิวัฒน์ (2526) *การพัฒนาชุมชน พิมพ์ครั้งที่ 3* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
_____. (2528). *หลักสังคมวิทยา* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิชย์
_____. (2536). *สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับงานพัฒนา
โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
_____. (2550) *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม พิมพ์ครั้งที่ 7
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร*

- สุพล ศิริพรรณพร (2538) “การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยองของการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ” ปรินญาวิทยาสาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2540) ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 10
โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง กรุงเทพมหานคร
- สุชาติ อรุณวุฒิวงศ์ (2541) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โครงการธุรกิจเพื่อการพัฒนาชนบท” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุภางค์ จันทวานิช (2529) “รายงานผลการศึกษาสภาพสังคม-วัฒนธรรมของพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก” โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อการจัดการศึกษาในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี
.....(2540) การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุวรรณ วรสิงห์และคณะ (2546) คุณภาพน้ำและตะกอนดินบริเวณแหล่งเลี้ยงปลาน้ำกร่อยในกระชังของจังหวัดตราด สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง จังหวัดตราด
- เสน่ห์ จามริก (2527) นโยบายในการพัฒนาชนบท โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี กรุงเทพมหานคร.
- สถาบันพระปกเกล้า (2549) “รายงานการวิจัย การศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี” เสนอ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- หลวงวิเชียรแพทยาคม (2510) จิตวิทยาเบื้องต้นและสังคม พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- อกิน รพีพัฒน์ (2527) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรม” ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล
- อัจฉราภรณ์ เปี่ยมสมบุรณ์และคณะ (2550) “การประเมินเสถียรภาพของระบบนิเวศทางทะเล : กรณีศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลนชายฝั่งทะเลอันดามัน หน่วยปฏิบัติการนิเวศวิทยาทางทะเล” ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเลคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร
- อุทัย หิรัญโต (2526) สังคมวิทยาประยุกต์ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์
- อำนาจ ศิริเพชรและคณะ (2546) ผลการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลจังหวัดปัตตานี
- Duncan , Otis Dudley (1961) “From Social System to Ecosystem” The Bobbs - Merrill Reprint Series in The Social Sciences. Chicago : University of Chicago Press, pp. 145-147.

- Erwin, W. (1976) *Participation Management : Concept, Theory and Implementation*. Atlanta, Ga : georgia State University.
- Johoda, M., and N. Warren. (1970) *Attitude Maddlesex* : Renguin.
- Kretch, D., and R. S. Curtchfiels. (1948) *Theory and problems in social psychology*
New York : McGraw-Hill
- Lefton, Lester A. (1994) *Psychology*. Boston : Allyn and Bacon.
- Odum . E.P. (1963) *Ecology*. Holt, Rinehart and Winston, New York.
- Suntaree Komin. (1982) *Social Development*. Bangkok : NIDA.
- Thrustone, L. L. (1967) *Attitudes can be measured in reading in attitude theory and mesurment*.
Lillinoi : Martin Fishbein University of Lillinoi.
- Turton, A. (1987) *Participation : Production, Power and Participation in Rural Thailand*.
Switzerland : United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD)
- United Nations. (1978) *Popular Participation in Decision Making for Development*. New York :
United Nation Publication .
- _____.(1981) *Popular Participation as Strategy for Promoting Community Level Action and
Development*. Development of International Economic and Social Affairs. United Nation.
New York : United Nation Publication .
- ([http://search. Yahoo.com/_ylt=ado_gk_wg_udif](http://search.yahoo.com/_ylt=ado_gk_wg_udif).)
- ([http://search. Yahoo.com/search? Web](http://search.yahoo.com/search?Web).)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- ราชานามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือ
- สำเนาหนังสือขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือการวิจัย
- สำเนาผลการพิจารณาเครื่องมือการวิจัย
- สำเนาขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพศักดิ์ ทีบุญมา
ตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงชัย วิริยะอำไพวงศ์
ตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมศาสตร์
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3. อาจารย์นาวาโท ดร.อนุชา ม่วงใหญ่
เจ้าหน้าที่ประสานงานและประชาสัมพันธ์
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน

ที่ ศษ 0522.15(1)/86

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

17 มีนาคม 2552

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพศักดิ์ ทิบุญมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วยนายพิสิษฐ์ พงสาปรมัตถ์ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาแขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลระดับน้ำตื้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินดาษ ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด” “The Model of the Shallow Sea Ecosystem Conservation and Development through Community Participation: Case study of the Fish Habitat Project Moo 8 Ban Hin-Dard Village, Klong- Yai Sub- District, Leam-Ngob District, Trat Province” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิต เจนนพกาญจน์ กับ อาจารย์ ดร. สราวุธ ยะหกร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาศิลปศาสตร์จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้าน การวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ชำนาญ เขาวงกตพิงค์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

โทร. 0-2504 -8515-7

โทรสาร 0-2503 -3564

ที่ ศธ 0522.15(1)/ ๘๖

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๑๗ มีนาคม 2552

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงชัย วิริยะอำไพวงศ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วยนายพิสิษฐ์ พงศาปรมัตต์ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาแขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลระดับน้ำตื้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินดาบ ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด” “The Model of the Shallow Sea Ecosystem Conservation and Development through Community Participation: Case study of the Fish Habitat Project Moo 8 Ban Hin-Dard Village, Klong- Yai Sub-District, Leam-Ngob District, Trat Province” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุตจิต เจนนพกาญจน์ กับ อาจารย์ ดร. สราวุธ ยะภกร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาศิลปศาสตร์จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้าน การวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษานำเรียนด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ชำนาญ เชาวกิตพิงศ์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

โทร. 0-2504 -8515-7

โทรสาร 0-2503 -3564

ที่ ศธ 0522.15(1)/ ๘4

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

17 มีนาคม 2552

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือการวิจัย

เรียน อาจารย์ นาวาโท ดร. อนุชา ม่วงใหญ่

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วยนายพิสิษฐ์ พงสาปรมัตถ์ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาแขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลระดับน้ำตื้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินดาบ ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด” “The Model of the Shallow Sea Ecosystem Conservation and Development through Community Participation: Case study of the Fish Habitat Project Moo 8 Ban Hin-Dard Village, Klong-Yai Sub-District, Leam-Ngob District, Trat Province” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตต์ เจนนพกาญจน์ กับ อาจารย์ ดร. สราวุธ ยะหะกร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาศิลปศาสตร์จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้าน การวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ชำนาญ เขาวงกิตพิงศ์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

โทร. 0-2504 -8515-7

โทรสาร 0-2503 -3564

ที่ ศธ 0529.8.4/พิเศษ

ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล
คณะวิศวกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 34190

27 มีนาคม 2552

เรื่อง ผลการพิจารณาตรวจสอบและให้ข้อคิดเห็นเครื่องมือการวิจัย

เรียน ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

อ้างถึงหนังสือที่ ศธ 0522.15(1)/86 ซึ่งทางประธานกรรมการประจำสาขาศิลปศาสตร์ ได้ให้เกียรติกระผมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือการวิจัย ของนายพิสิษฐ์ พงศาปรมัตต์ นักศึกษา หลักสูตรบัณฑิตศึกษาแขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ความละเอียดทราบแล้วนั้น

บัดนี้กระผมได้พิจารณาเครื่องมือวิจัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งผลจากการพิจารณาพบว่า เครื่องมือการวิจัย ของนายพิสิษฐ์ พงศาปรมัตต์ มีความเหมาะสม และครอบคลุมในทุกประเด็นดีแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพศักดิ์ ทิบุญมา)
อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ที่ ศช 0530.14/637

คณะวิศวกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ต.ขามเรียง อ.กันทรวิชัย

จ.มหาสารคาม 44150

26 มีนาคม 2552

เรื่อง ผลการพิจารณาเครื่องมือการวิจัย

เรียน รศ.ดร.จิตรา วีรบุรินนท์

ตามหนังสือที่ ศช 0522.15(1)/85 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2552 เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือทำวิจัยของนายพิสิษฐ์ พงศาปรมัตต์ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาแขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลระดับน้ำตื้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินดาบ ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด” บัดนี้ข้าพเจ้า ได้พิจารณาแล้วโดยมีรายละเอียดการแก้ไขตามเอกสารแนบที่ส่งมาด้วยนี้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.ทรงชัย วิริยะอำไพวงศ์)

สำนักงานคณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์

โทร. 043-754316

แฟกซ์. 043-754316

ที่ ศธ 0522.15(1)/ ๕3

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

17 มีนาคม 2552

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่, เจ้าหน้าที่ผู้แทนกองทัพเรือ, เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมเจ้าท่า,
เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมประมง

เนื่องด้วยนายพิสิษฐ์ พงศาปรมัตต์ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาแขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลระดับน้ำตื้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินดาต ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด” “The Model of the Shallow Sea Ecosystem Conservation and Development through Community Participation: Case study of the Fish Habitat Project Moo 8 Ban Hin-Dard Village, Klong- Yai Sub-District, Leam-Ngob District, Trat Province” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดจิต เจนนพกาญจน์ กับ อาจารย์ ดร. สรายุทธ ชะกร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากการสอบถามข้อมูลและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่, เจ้าหน้าที่ผู้แทนกองทัพเรือ, เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมเจ้าท่า, เจ้าหน้าที่ผู้แทนกรมประมง ในเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลระดับน้ำตื้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินดาต ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด” ในช่วงระยะเวลาวันที่ 1 มีนาคม 2552 ถึง 30 เมษายน 2552 และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์และความสะดวกจากท่าน จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงล่วงหน้า มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ชานาญ เขวกีรดิพงษ์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

โทร. 0-2504 -8515-7

โทรสาร 0-2503 -3564

ที่ ศธ 0522.15(1)/ 42

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

17 มีนาคม 2552

เรื่อง ขอลงความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน เจ้าหน้าที่ผู้แทน กศน. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8 บ้านหินดาต ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด, ประธานและกรรมการโครงการบ้านปลา

เนื่องด้วยนายพิสิษฐ์ พงศาปรมัตต์ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาแขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลระดับน้ำตื้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินดาต ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด” “The Model of the Shallow Sea Ecosystem Conservation and Development through Community Participation: Case study of the Fish Habitat Project Moo 8 Ban Hin-Dard Village, Klong-Yai Sub- District, Leam-Ngob District, Trat Province” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิต เจนนพกาญจน์ กับ อาจารย์ ดร. สราวุธ ชะกร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากการสอบถามข้อมูลและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้แทน กศน. , ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8 บ้านหินดาต ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด , ประธานและกรรมการโครงการบ้านปลา ในเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลระดับน้ำตื้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินดาต ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด” ในช่วงระยะเวลาวันที่ 1 มีนาคม 2552 ถึง 30 เมษายน 2552 และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์และความสะดวกจากท่าน จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ชำนาญ ชาวศิริพิงศ์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

โทร. 0-2504-8515-7

โทรสาร 0-2503-3564

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

- แบบสอบถามสำหรับชาวบ้าน
- แบบสอบถามสำหรับเยาวชน
- แบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

แบบสอบถามสำหรับชาวบ้าน

เรื่อง

รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา
โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินลาด ต.คลองใหญ่ อ.แหลมงอบ จ. ตราด

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. สาระในแบบสอบถามจำแนกออกเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง
 - ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละกลุ่มร่วมกัน
 - ตอนที่ 3 ข้อเสนอที่ได้จากการค้นพบ
3. ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามในครบทุกข้อ และให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ในการนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ข้อมูลทุกอย่าง
จะใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น

นายพิสิษฐ์ พงศาปรมัตต์

นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงไทยคดีศึกษา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับท่าน

1. เพศ

- () ชาย () หญิง

2. อายุ

- () 20 - 24 ปี () 25 - 29 ปี
 () 30 - 34 ปี () 35 - 39 ปี
 () 40 - 49 ปี () 50 - 59 ปี
 () 60 - 69 ปี () มากกว่า 70 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา

- () ป.4 - ป.6 () ม.1 - ม.3
 () ม.4 - ม.6 () ปวช.
 () ปวส. () ปริญญาตรี
 () ปริญญาโท () อื่น ๆ (ระบุ)

4. อาชีพ

- () ว่างาน () รับจ้างทั่วไป
 () ค้าขาย () ช่าง (ระบุ).....
 () พนักงานของรัฐ () พนักงานบริษัท ห้างหุ้นส่วน
 () ลูกจ้างชั่วคราว () อื่น ๆ (ระบุ).....

5. รายได้

- () ไม่มีรายได้ () ต่ำกว่า 4,999.- บาท
 () 5,000 - 9,999 บาท () 10,000 - 14,999 บาท
 () 15,000 - 19,000 บาท () 20,000 - 24,999 บาท
 () 25,000 - 29,999 บาท () 30,000 บาทขึ้นไป

6. ประสบการณ์ในการทำงาน

- () เพิ่งเข้าทำงานยังไม่ถึง () 1 - 12 เดือน
 () 13 - 24 เดือน () 25 - 36 เดือน
 () 36 - 48 เดือน () มากกว่า 49 เดือนขึ้นไป

7. ท่านรู้จักโครงการบ้านปลามาก่อนหรือไม่

- () รู้จัก () ไม่รู้จัก

8. ท่านสนใจในโครงการบ้านปลา หรือไม่

- () สนใจ () ไม่สนใจ
() เฉย ๆ

9. เมื่อท่านได้เข้าร่วมโครงการบ้านปลาแล้ว ท่านมีความสนใจในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มากน้อยเพียงใด

- () สนใจมากที่สุด () สนใจมาก
() สนใจปานกลาง () สนใจน้อย
() ไม่สนใจ

10. ใครเป็นผู้แนะนำให้ท่านเข้าร่วมโครงการบ้านปลา

- () เพื่อนบ้าน () กำนัน
() ผู้ใหญ่บ้าน () ครูอาจารย์
() อื่น ๆ (ระบุ).....

11. ท่านมีบทบาทอะไรในโครงการบ้านปลา

- () ประธาน () กรรมการ
() สมาชิก () ผู้สนใจ
() อื่น ๆ (ระบุ).....

12. เมื่อท่านได้เข้าร่วมโครงการบ้านปลาแล้ว ท่านพึงพอใจกับโครงการดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

- () พึงพอใจมากที่สุด () พึงพอใจมาก
() พึงพอใจปานกลาง () พึงพอใจน้อย
() ไม่พึงพอใจ

13. กิจกรรมที่ท่านจะเข้าร่วมในโครงการนี้ ท่านมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมากน้อยเพียงใด

- () มีความรู้มากที่สุด () มีความรู้มาก
() มีความรู้ปานกลาง () มีความรู้น้อย
() ไม่มีความรู้

14. ระยะเวลาที่ท่านเข้าร่วมโครงการบ้านปลา เป็นเวลาเท่าใด

- () เพิ่งเข้าร่วมยังไม่ถึง 1 เดือน () 1 – 6 เดือน
() 7 – 12 เดือน () 13 – 18 เดือน
() 19 – 24 เดือน () มากกว่า 2 ปี ขึ้นไป

15. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนหรือไม่
- () มีความรู้มากที่สุด () มีความรู้มาก
 () มีความรู้ปานกลาง () มีความรู้น้อย
 () ไม่มีความรู้
16. ท่านคิดว่าโครงการบ้านปลาตลอดจน การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์ต่อคน ชุมชนและประเทศชาติมากน้อยเพียงไร
- () มีประโยชน์มากที่สุด () มีประโยชน์มาก
 () มีประโยชน์ปานกลาง () มีประโยชน์น้อย
 () ไม่มีประโยชน์
17. ท่านคิดว่า ท่านจะเข้าร่วมโครงการบ้านปลาหรือโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ ต่อไปหรือไม่
- () เข้าร่วม () ไม่แน่ใจ
 () ไม่เข้าร่วม
18. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านหินดาตควรจัดการโครงการด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและโครงการอื่น ๆ ต่อไปหรือไม่
- () ควร () ไม่แน่ใจ
 () ไม่ควร
19. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านหินดาตควรช่วยกันดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในโครงการอื่น ๆ ตามลำพัง นอกจากเป็นเรื่องที่สำคัญและต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้จึงค่อยขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน
- () เห็นด้วยมากที่สุด () เห็นด้วยมาก
 () เห็นด้วยปานกลาง () เห็นด้วยน้อย
 () ไม่เห็นด้วย

ตอนที่ 2 รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน

ก. รูปแบบความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
1. ท่านเป็นกำลังสำคัญในการกำหนดนโยบายและวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
2. ท่านมีตำแหน่งที่สำคัญในโครงการบ้านปลาและกิจกรรม โครงการบ้านปลา			
3. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งทะเลในชุมชน			
4. ท่านเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ที่จะอนุรักษ์			
5. ท่านได้ร่วมในการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลให้ได้ประโยชน์สูงสุดและกำหนดการใช้ทรัพยากรนั้นอย่างประหยัด			
6. ท่านได้ร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อทำให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค			
7. ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้กับประชาชนในชุมชน			
8. ท่านมีส่วนในการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนภายนอกในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
9. ท่านมีส่วนช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
10. ท่านมีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
11. ท่านมีส่วนช่วยในการเฝ้าระวัง ไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
12. ท่านได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
13. ท่านเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม			
14. ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์การให้ชาวบ้านไม่จับปลาในฤดูวางไข่ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
15. ท่านมีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแพะพันธุ์และขยายพันธุ์พืช ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
16. ท่านมีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแพะพันธุ์และขยายพันธุ์สัตว์ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			

ข. รูปแบบความคิดเห็นต่อการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
1. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนานโยบายและแผนการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลชุมชน			
2. ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
3. ท่านมีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งไปยังชุมชนอื่น ๆ ใกล้เคียง			
4. ท่านมีส่วนร่วมในการให้มีความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านในการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่น การอบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการ			
5. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเชิงอนุรักษ์			
6. ท่านมีส่วนในการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลตามหลักวิชาการใหม่ ๆ			
7. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และขยายพันธุ์พืชในชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่อง			
8. ท่านมีส่วนในการสร้างความร่วมมือของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนอย่างยั่งยืน			
9. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศทะเลชายฝั่ง			
10. ท่านมีส่วนร่วมในการการเฝ้าระวังการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			

ตอนที่ 3 ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ตามความคิดเห็นของชาวบ้าน

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
1. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านหินคาคมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อย่างชัดเจน			
2. ท่านคิดว่าผลจากโครงการบ้านปลาทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
3. ท่านคิดว่าหลังจากมีโครงการบ้านปลาชาวบ้านหินคาคมีการจัดสรรทรัพยากร ทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด			
4. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้จักใช้ทรัพยากรทางทะเล โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ของขนาดสัตว์น้ำที่จะบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่			
5. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลาย ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
6. ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความ ร่วมมือและสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมใน โครงการบ้านปลา หลายครั้ง			
7. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุก เปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
8. ผลจากโครงการนี้ทำให้บ้านหินคาคมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล			
9. โครงการนี้มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง			
10. โครงการนี้ทำให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทั้งพันธุ์พืชและ สัตว์น้ำ			
11. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนา พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
12. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน			
13. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			
14. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ในการดำเนินงาน ด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			

ตอนที่ 4 จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ก. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางชายฝั่งทะเล

1. ข้อใดเป็นโครงการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

☐ โครงการประมงชายฝั่ง	☐ โครงการบ้านปลา
☐ โครงการเกษตรอินทรีย์	☐ โครงการ กสน.
2. ท่านคิดว่าอาหารทะเลที่ใช้บริโภคมีจำนวนน้อยลง

☐ เห็นด้วยมากที่สุด	☐ เห็นด้วยมาก
☐ เห็นด้วยปานกลาง	☐ เห็นด้วยน้อย
☐ ไม่เห็นด้วย	
3. คนในชุมชนมีการบริโภคอาหารทะเลมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา

☐ เห็นด้วยมากที่สุด	☐ เห็นด้วยมาก
☐ เห็นด้วยปานกลาง	☐ เห็นด้วยน้อย
☐ ไม่เห็นด้วย	
4. คนในชุมชนบ้านหินดาตมีความการอนุรักษ์สัตว์ทะเลอะไร

☐ กุ้ง	☐ หอย
☐ ปู	☐ ปลา
5. การผลิตอาหารทะเลในจังหวัดตราด ได้มาจากแหล่งใดมากที่สุด

☐ จังหวัดจันทบุรี	☐ จังหวัดชลบุรี
☐ บ้านหินดาต จังหวัดตราด	☐ จังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้
6. การลดน้อยลงของสัตว์น้ำทำให้สถานการณ์การบริโภคและการประกอบอาชีพเป็นอย่างไร

☐ ต้องพึ่งพาจากจังหวัดอื่น
☐ ต้องพึ่งพาจากต่างประเทศ
☐ ลดการจับและบริโภคสัตว์น้ำในบ้านหินดาต
☐ ต้องหยุดการจับสัตว์น้ำหันไปประกอบอาชีพอื่น
7. วิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งในบ้านหินดาต แต่ละครั้งเกิดจากสาเหตุใด

☐ ปริมาณการจับและการบริโภคเพิ่มขึ้น
☐ ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง
☐ ระบบนิเวศทางทะเลถูกทำลายและเปลี่ยนแปลง
☐ ความมั่งคั่งและความเป็นแก่ตัวของชาวบ้าน

8. เมื่อเกิดภาวะวิกฤติของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งจะเกิดผลกระทบอย่างไรกับท่านมากที่สุด
- () ความเป็นอยู่เลวลง
 - () ไม่มีอาชีพ
 - () ต้องเปลี่ยนอาชีพ
 - () สิ่งแวดล้อมเป็นพิษมากขึ้น
 - () ราคาอาหารทะเลแพงขึ้น
 - () ต้องซื้ออาหารทะเลจากที่อื่น
9. ท่านคิดว่า การอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล คืออะไร
- () การเก็บรักษาไม่ใช้เลย
 - () การใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
 - () การใช้ให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด
 - () การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุด
10. ข้อใดคือการพัฒนากระบบนิเวศทางทะเล
- () การที่ชาวบ้านร่วมกันทำโครงการบ้านปลา
 - () การไม่จับสัตว์น้ำในทะเล
 - () การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางทะเล
 - () การทำประมงพื้นบ้าน

ข. ความรู้สึกกับผิชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชาวบ้าน

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ
1. การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเป็นหน้าที่ของรัฐบาลฝ่ายเดียว			
2. การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญและจำเป็นมากที่สุด			
3. หน้าที่ในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในบริเวณบ้านหินคาคเป็นเรื่องของชาวบ้านเพียงฝ่ายเดียว			
4. งานหรือธุระอย่างอื่นของชาวบ้านมีความสำคัญมากกว่าที่จะมาสนใจในโครงการบ้านปลาและการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
5. ปัญหาการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญต่อชาวบ้านมาก			
6. แม้ว่าเราจะเสียเงินซื้ออาหารทะเลจากที่อื่นมาบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในทะเลระดับน้ำตื้นแต่สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลก็ยังน่าเป็นห่วง			
7. ชุมชนได้ทำโครงการบ้านปลาแล้ว ฉะนั้นไม่จำเป็นต้องอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
8. เมื่อขาดแคลนสัตว์น้ำในทะเลของชุมชนบ้านหินคาค ทุกคนจะได้รับความเดือดร้อนเหมือนกันรวมทั้งตัวชาวบ้านเองด้วย			
9. สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลบ้านหินคาคในปัจจุบันต้องให้ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาต่อไป			
10. ชาวบ้านจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เป็นอย่างดี			
11. ชาวบ้านยังสนับสนุนโครงการบ้านปลารวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชุมชนบ้านหินคาค			
12. ถ้าชาวบ้านพบว่าระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของบ้านหินคาคและที่อื่น ๆ ถูกทำลาย ท่านจะบอกกำนัน,ผู้ใหญ่บ้าน,กรรมการ โครงการประมงอำเภอให้ทราบทันที			

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
13. การทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลชาวบ้านเป็นผู้หนึ่งที่จะไม่ทำเช่นนั้นแม้ว่าจะมีโอกาส			
14. ผู้นำชุมชนบ้านหินคาค ควรจัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลแก่ชาวบ้าน			
15. การที่ชาวบ้านหินคาคอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เองย่อมดีกว่าภาครัฐเข้ามาดำเนินการให้			
16. เมื่อมีการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทะเล ชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลและแจ้งเหตุต่อผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ			

ค. ความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1. ท่านสนใจ ฟังวิทยุหรือคู่มือโทรทัศน์และฟังผู้นำในชุมชนพูดถึงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
2. ท่านเคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับปัญหาหระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเสียหายถูกทำลายและเปลี่ยนแปลงไป			
3. ท่านเคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
4. ท่านเคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
5. ท่านเคยได้ยินข่าวของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง			
6. ท่านเคยเข้าร่วมในการประชุมสัมมนา นิทรรศการ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
7. ท่านเคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของต่างประเทศ			

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
8. ท่านมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ			
9. ท่านเคยปฏิบัติตามนโยบายที่เกี่ยวกับมาตรการการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชุมชน			
10. ท่านเคยอ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อน			
11. ท่านเคยแนะนำหรือชักชวนให้เพื่อนบ้านร่วมอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
12. ท่านเคยไปร่วมประชุมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
13. ท่านเคยทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยไม่ตั้งใจ			
14. ท่านเคยเป็นผู้มีส่วนในการนำทรัพยากรทางทะเลไปใช้อย่างไม่ประหยัดมาก่อน			
15. ท่านเคยช่วยทำนุบำรุงรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
16. ท่านเคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
17. ท่านเคยได้ยินข่าวของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			

แบบสอบถามสำหรับเยาวชน

เรื่อง

รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา
โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินลาด ต.คลองใหญ่ อ.แหลมงอบ จ.ตราด

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลระดับน้ำตื้น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. สาระในแบบสอบถามจำแนกออกเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง
 - ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละกลุ่มร่วมกัน
 - ตอนที่ 3 ข้อเสนอที่ได้จากการค้นพบ
3. ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามในครบทุกข้อ และให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ในการนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ข้อมูลทุกอย่างจะใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น

นายพิสิษฐ์ พงศาปรมัตต์

นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงไทยคดีศึกษา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับท่าน

1. เพศ

☐ ชาย	☐ หญิง
------------------------------	-------------------------------
2. อายุ

☐ 10 - 14 ปี	☐ 15 - 19 ปี
-------------------------------------	-------------------------------------
3. การศึกษา

☐ ป.4 - ป.6	☐ ม.1 - ม.3
☐ ม.4 - ม.6	☐ อื่น ๆ (ระบุ)
4. ท่านรู้จักโครงการบ้านปลามาก่อนหรือไม่

☐ รู้จัก	☐ ไม่รู้จัก
---------------------------------	------------------------------------
5. ท่านสนใจในโครงการบ้านปลา หรือไม่

☐ สนใจ	☐ ไม่สนใจ
☐ เฉย ๆ	
6. เมื่อท่านได้เข้าร่วมโครงการบ้านปลาแล้ว ท่านมีความสนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มากน้อยเพียงใด

☐ สนใจมากที่สุด	☐ สนใจมาก
☐ สนใจปานกลาง	☐ สนใจน้อย
☐ ไม่สนใจ	
7. ใครเป็นผู้แนะนำให้ท่านเข้าร่วมโครงการบ้านปลา

☐ เพื่อนบ้าน	☐ คำนำ
☐ ผู้ใหญ่บ้าน	☐ ครูอาจารย์
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....	
8. ท่านมีบทบาทอะไรในโครงการบ้านปลา

☐ ประธาน	☐ กรรมการ
☐ สมาชิก	☐ ผู้สนใจ
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....	

9. เมื่อท่านได้เข้าร่วมโครงการบ้านปลาแล้ว ท่านพึงพอใจกับโครงการดังกล่าวมากน้อยเพียงใด
- () พึงพอใจมากที่สุด () พึงพอใจมาก
 () พึงพอใจปานกลาง () พึงพอใจน้อย
 () ไม่พึงพอใจ
10. กิจกรรมที่ท่านจะเข้าร่วมในโครงการนี้ ท่านมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมากน้อยเพียงใด
- () มีความรู้มากที่สุด () มีความรู้มาก
 () มีความรู้ปานกลาง () มีความรู้น้อย
 () ไม่มีความรู้
11. ระยะเวลาที่ท่านเข้าร่วมโครงการบ้านปลา เป็นเวลาเท่าใด
- () เพิ่งเข้าร่วมยังไม่ถึง 1 เดือน () 1 – 6 เดือน
 () 7 – 12 เดือน () 13 – 18 เดือน
 () 19 – 24 เดือน () มากกว่า 2 ปี ขึ้นไป
12. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนหรือไม่
- () มีความรู้มากที่สุด () มีความรู้มาก
 () มีความรู้ปานกลาง () มีความรู้น้อย
 () ไม่มีความรู้
13. ท่านคิดว่าโครงการบ้านปลา ตลอดจนการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีประโยชน์ต่อคน ชุมชนและประเทศชาติมากน้อยเพียงไร
- () มีประโยชน์มากที่สุด () มีประโยชน์มาก
 () มีประโยชน์ปานกลาง () มีประโยชน์น้อย
 () ไม่มีประโยชน์
14. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านหินดาตควรช่วยกันดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในโครงการอื่น ๆ ตามลำพัง นอกจากเป็นเรื่องที่สำคัญและต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้อีกจึงค่อยขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน
- () เห็นด้วยมากที่สุด () เห็นด้วยมาก
 () เห็นด้วยปานกลาง () เห็นด้วยน้อย
 () ไม่เห็นด้วย

ตอนที่ 2 รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน

ก. รูปแบบความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
1. ท่านเป็นกำลังสำคัญในการกำหนดนโยบายและวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทางทะเล			
2. ท่านมีตำแหน่งที่สำคัญในโครงการบ้านปลาและกิจกรรม โครงการบ้านปลา			
3. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งทะเลในชุมชน			
4. ท่านเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ที่จะอนุรักษ์			
5. ท่านได้ร่วมในการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลให้ได้ประโยชน์สูงสุดและกำหนดการใช้ทรัพยากรนั้นอย่างประหยัด			
6. ท่านได้ร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อทำให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค			
7. ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้กับประชาชนในชุมชน			
8. ท่านมีส่วนในการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนภายนอกในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
9. ท่านมีส่วนช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
10. ท่านมีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
11. ท่านมีส่วนช่วยในการเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
12. ท่านได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
13. ท่านเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม			
14. ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์การให้ชาวบ้านไม่จับปลาในฤดูวางไข่ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
15. ท่านมีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแพะพันธุ์และขยายพันธุ์พืช ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
16. ท่านมีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแพะพันธุ์และขยายพันธุ์สัตว์ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			

ข. รูปแบบความคิดเห็นต่อการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
1. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนานโยบายและแผนการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลชุมชน			
2. ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
3. ท่านมีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งไปยังชุมชนอื่น ๆ ใกล้เคียง			
4. ท่านมีส่วนร่วมในการให้มีความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านในการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่น การอบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการ			
5. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเชิงอนุรักษ์			
6. ท่านมีส่วนในการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลตามหลักวิชาการใหม่ ๆ			
7. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และขยายพันธุ์พืชในชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่อง			
8. ท่านมีส่วนในการสร้างความร่วมมือของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนอย่างยั่งยืน			
9. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศทะเลชายฝั่ง			
10. ท่านมีส่วนร่วมในการการเฝ้าระวังการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			

ตอนที่ 3 ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ตามความคิดเห็นของเยาวชน

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
1. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านหินดาตมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อย่างชัดเจน			
2. ท่านคิดว่าผลจากโครงการบ้านปลาทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
3. ท่านคิดว่าหลังจากมีโครงการบ้านปลาชาวบ้านหินดาตมีการจัดสรรทรัพยากร ทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด			
4. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้จักใช้ทรัพยากรทางทะเล โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ของขนาดสัตว์น้ำที่จะบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่			
5. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลาย ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
6. ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความ ร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมใน โครงการบ้านปลา หลายครั้ง			
7. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุก เปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
8. ผลจากโครงการนี้ทำให้บ้านหินดาตมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล			
9. โครงการนี้มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง			
10. โครงการนี้ทำให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทั้งพันธุ์พืชและ สัตว์น้ำ			
11. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนา พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
12. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน			
13. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			
14. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ในการดำเนินงาน ด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			

ตอนที่ 4 จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ก. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางชายฝั่งทะเล

1. ข้อใดเป็นโครงการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

☐ โครงการประมงชายฝั่ง	☐ โครงการบ้านปลา
☐ โครงการเกษตรอินทรีย์	☐ โครงการ กสน.
2. ท่านคิดว่าอาหารทะเลที่ใช้บริโภคมีจำนวนน้อยลง

☐ เห็นด้วยมากที่สุด	☐ เห็นด้วยมาก
☐ เห็นด้วยปานกลาง	☐ เห็นด้วยน้อย
☐ ไม่เห็นด้วย	
3. คนในชุมชนมีการบริโภคอาหารทะเลมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา

☐ เห็นด้วยมากที่สุด	☐ เห็นด้วยมาก
☐ เห็นด้วยปานกลาง	☐ เห็นด้วยน้อย
☐ ไม่เห็นด้วย	
4. คนในชุมชนบ้านหินดาตมีความการอนุรักษ์สัตว์ทะเลอะไร

☐ กุ้ง	☐ หอย
☐ ปู	☐ ปลา
5. การผลิตอาหารทะเลในจังหวัดตราด ได้มาจากแหล่งใดมากที่สุด

☐ จังหวัดจันทบุรี	☐ จังหวัดชลบุรี
☐ บ้านหินดาต จังหวัดตราด	
☐ จังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้	
6. การลดน้อยลงของสัตว์น้ำทำให้สถานการณ์การบริโภคและการประกอบอาชีพเป็นอย่างไร

☐ ต้องพึ่งพาจากจังหวัดอื่น	
☐ ต้องพึ่งพาจากต่างประเทศ	
☐ ลดการจับและบริโภคสัตว์น้ำในบ้านหินดาต	
☐ ต้องหยุดการจับสัตว์น้ำหันไปประกอบอาชีพอื่น	
7. วิกฤตการณ์ของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งในบ้านหินดาต แต่ละครึ่งเกิดจากสาเหตุใด

☐ ปริมาณการจับและการบริโภคเพิ่มขึ้น	
☐ ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง	
☐ ระบบนิเวศทางทะเลถูกทำลายและเปลี่ยนแปลง	
☐ ความมั่งคั่งและความเป็นแก่ตัวของชาวบ้าน	

8. เมื่อเกิดภาวะวิกฤติของระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งจะเกิดผลกระทบอย่างไรกับท่านมากที่สุด
- () ความเป็นอยู่เลวลง
 - () ไม่มีอาชีพ
 - () ต้องเปลี่ยนอาชีพ
 - () สิ่งแวดล้อมเป็นพิษมากขึ้น
 - () ราคาอาหารทะเลแพงขึ้น
 - () ต้องซื้ออาหารทะเลจากที่อื่น
9. ท่านคิดว่า การอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล คืออะไร
- () การเก็บรักษาไม่ใช้เลย
 - () การใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
 - () การใช้ให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด
 - () การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสูญเสียน้อยที่สุด
10. ข้อใดคือการพัฒนากระบบนิเวศทางทะเล
- () การที่ชาวบ้านร่วมกันทำโครงการบ้านปลา
 - () การไม่จับสัตว์น้ำในทะเล
 - () การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางทะเล
 - () การทำประมงพื้นบ้าน

ข. ความรู้สึกที่พึงพอใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของเยาวชน

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ
1. การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเป็นหน้าที่ของรัฐบาลฝ่ายเดียว			
2. การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญและจำเป็นมากที่สุด			
3. หน้าที่ในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในบริเวณบ้านหินดาบเป็นเรื่องของชาวบ้านเพียงฝ่ายเดียว			
4. งานหรือธุระอย่างอื่นของชาวบ้านมีความสำคัญมากกว่าที่จะมาสนใจในโครงการบ้านปลาและการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
5. ปัญหาการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีความสำคัญต่อชาวบ้านมาก			
6. แม้ว่าเราจะเสียเงินซื้ออาหารทะเลจากที่อื่นมาบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในทะเลระดับน้ำตื้นแต่สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลก็ยังไม่ดีขึ้น			
7. ชุมชนได้ทำโครงการบ้านปลาแล้ว ฉะนั้นไม่จำเป็นต้องอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
8. เมื่อขาดแคลนสัตว์น้ำในทะเลของชุมชนบ้านหินดาบ ทุกคนจะได้รับความเดือดร้อนเหมือนกันรวมทั้งตัวชาวบ้านเองด้วย			
9. สถานการณ์ของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลบ้านหินดาบในปัจจุบันต้องให้ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาต่อไป			
10. ชาวบ้านจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เป็นอย่างดี			
11. ชาวบ้านยังสนับสนุนโครงการบ้านปลารวมทั้งการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชุมชนบ้านหินดาบ			
12. ถ้าชาวบ้านพบว่าระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของบ้านหินดาบและที่อื่น ๆ ถูกทำลาย ท่านจะบอกกำนัน,ผู้ใหญ่บ้าน,กรรมการ โครงการประมงอำเภอให้ทราบทันที			

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
13. การทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลชาวบ้านเป็นผู้หนึ่งที่จะไม่ทำเช่นนั้นแม้ว่าจะมีโอกาส			
14. ผู้นำชุมชนบ้านหินค้าย ควรจัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลแก่ชาวบ้าน			
15. การที่ชาวบ้านหินค้ายอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลได้เองย่อมดีกว่าภาครัฐเข้ามาดำเนินการให้			
16. เมื่อมีการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทะเล ชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลและแจ้งเหตุต่อผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ			

ค. ความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1. ท่านสนใจ ฟังวิทยุหรือดูโทรทัศน์และฟังผู้นำในชุมชนพูดถึงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
2. ท่านเคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับปัญหาหระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเสียหายถูกทำลายและเปลี่ยนแปลงไป			
3. ท่านเคยคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
4. ท่านเคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
5. ท่านเคยได้ยื่นข้อของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง			
6. ท่านเคยเข้าร่วมในการประชุมสัมมนา นิทรรศการ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
7. ท่านเคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของต่างประเทศ			

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
8. ท่านมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ			
9. ท่านเคยปฏิบัติตามนโยบายที่เกี่ยวกับมาตรการการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของชุมชน			
10. ท่านเคยอ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อน			
11. ท่านเคยแนะนำหรือชักชวนให้เพื่อนบ้านร่วมอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
12. ท่านเคยไปร่วมประชุมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
13. ท่านเคยทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยไม่ตั้งใจ			
14. ท่านเคยเป็นผู้มีส่วนในการนำทรัพยากรทางทะเลไปใช้อย่างไม่ประหยัดมาก่อน			
15. ท่านเคยช่วยทำนุบำรุงรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
16. ท่านเคยคิดที่จะช่วยกันลดการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
17. ท่านเคยได้ยื่นข้อหาของทางการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			

แบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เรื่อง

รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา
โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินลาด ต.คลองใหญ่ อ.แหลมงอบ จ.ตราด

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลระดับน้ำตื้น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. สาระในแบบสอบถามจำแนกออกเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ภูมิหลังกลุ่มตัวอย่าง
 - ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละกลุ่มร่วมกัน
 - ตอนที่ 3 ข้อเสนอที่ได้จากการค้นพบ
3. ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามในครบทุกข้อ และให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ในการนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ข้อมูลทุกอย่างจะใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น

นายพิสิษฐ์ พงศาปรมัตต์

นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิตศึกษา แขนงไทยคดีศึกษา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับท่าน

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ

() 20 - 24 ปี

() 25 - 29 ปี

() 30 - 34 ปี

() 35 - 39 ปี

() 40 - 49 ปี

() 50 - 59 ปี

3. การศึกษา

() ป.4 - ป.6

() ม.1 - ม.3

() ม.4 - ม. 6

() ปวช.

() ปวส.

()ปริญญาตรี

() ปริญญาโท

() อื่น ๆ (ระบุ)

4. รายได้

() ไม่มีรายได้

() ต่ำกว่า 4,999.- บาท

() 5,000 - 9,999 บาท

() 10,000 - 14,999 บาท

() 15,000 - 19,000 บาท

() 20,000 - 24,999 บาท

() 25,000 - 29,999 บาท

() 30,000 บาทขึ้นไป

5. ประสบการณ์ในการทำงาน

() เพิ่งเข้าทำงานยังไม่ถึง

() 1 - 12 เดือน

() 13 - 24 เดือน

() 25 - 36 เดือน

() 36 - 48 เดือน

() มากกว่า 49 เดือนขึ้นไป

6. ท่านรู้จักโครงการบ้านปลามาก่อนหรือไม่

() รู้จัก

() ไม่รู้จัก

7. ท่านสนใจในโครงการบ้านปลาหรือไม่

() สนใจ

() ไม่สนใจ

() เฉย ๆ

8. ใครเป็นผู้แนะนำให้ท่านเข้าร่วมโครงการบ้านปลา
- () เพื่อนบ้าน () กำนัน
 () ผู้ใหญ่บ้าน () ครูอาจารย์
 () อื่น ๆ (ระบุ).....
9. ท่านมีบทบาทอะไรในโครงการบ้านปลา
- () ประธาน () กรรมการ
 () สมาชิก () ผู้สนใจ
 () อื่น ๆ (ระบุ).....
10. เมื่อท่านได้เข้าร่วมโครงการบ้านปลาแล้ว ท่านพึงพอใจกับโครงการดังกล่าวมากน้อยเพียงใด
- () พึงพอใจมากที่สุด () พึงพอใจมาก
 () พึงพอใจปานกลาง () พึงพอใจน้อย
 () ไม่พึงพอใจ
11. กิจกรรมที่ท่านจะเข้าร่วมในโครงการนี้ ท่านมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมากน้อยเพียงใด
- () มีความรู้มากที่สุด () มีความรู้มาก
 () มีความรู้ปานกลาง () มีความรู้บ้าง
 () ไม่มีความรู้
12. ระยะเวลาที่ท่านเข้าร่วมโครงการบ้านปลา เป็นเวลาเท่าใด
- () เพิ่งเข้าร่วมยังไม่ถึง 1 เดือน () 1 – 6 เดือน
 () 7 – 12 เดือน () 13 – 18 เดือน
 () 19 – 24 เดือน () มากกว่า 2 ปี ขึ้นไป
13. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมาก่อนหรือไม่
- () มีความรู้มากที่สุด () มีความรู้มาก
 () มีความรู้ปานกลาง () มีความรู้บ้าง
 () ไม่มีความรู้
14. ท่านคิดว่า ท่านจะเข้าร่วมโครงการบ้านปลาหรือโครงการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโครงการอื่น ๆ ต่อไปหรือไม่
- () เข้าร่วม () ไม่แน่ใจ
 () ไม่เข้าร่วม

15. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านหินดาตควรจัดการโครงการด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและโครงการอื่น ๆ ต่อไปหรือไม่
- () ควร () ไม่แน่ใจ
- () ไม่ควร
16. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านหินดาตควรช่วยกันดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในโครงการอื่น ๆ ตามลำพัง นอกจากเป็นเรื่องที่สำคัญและต้องใช้ความรู้ทางวิชาการหรืองบประมาณสูงกว่านี้จึงค่อยขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน
- () เห็นด้วยมากที่สุด () เห็นด้วยมาก
- () เห็นด้วยปานกลาง () เห็นด้วยน้อย
- () ไม่เห็นด้วย

ตอนที่ 2 รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ก. รูปแบบความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
1. ท่านเป็นกำลังสำคัญในการกำหนดนโยบายและวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทางทะเล			
2. ท่านมีตำแหน่งที่สำคัญในโครงการบ้านปลาและกิจกรรม โครงการบ้านปลา			
3. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งทะเลในชุมชน			
4. ท่านเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ที่จะอนุรักษ์			
5. ท่านได้ร่วมในการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลให้ได้ประโยชน์สูงสุดและกำหนดการใช้ทรัพยากรนั้นอย่างประหยัด			
6. ท่านได้ร่วมกำหนดการที่จะใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการบริโภคเพื่อทำให้สุขภาพดี โดยคำนึงถึงขนาดของสัตว์น้ำที่จะบริโภค			
7. ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้กับประชาชนในชุมชน			
8. ท่านมีส่วนในการขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนภายนอกในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
9. ท่านมีส่วนช่วยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
10. ท่านมีส่วนช่วยและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
11. ท่านมีส่วนช่วยในการเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุกเปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
12. ท่านได้ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการประมงของชาวบ้าน โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
13. ท่านเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลอย่างยั่งยืนและมีส่วนช่วยทำให้ชาวบ้านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม			
14. ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์การให้ชาวบ้านไม่จับปลาในฤดูวางไข่ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
15. ท่านมีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแพะพันธุ์และขยายพันธุ์พืช ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
16. ท่านมีส่วนร่วมในการทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแพะพันธุ์และขยายพันธุ์สัตว์ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			

ข. รูปแบบความคิดเห็นต่อการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
1. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนานโยบายและแผนการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลชุมชน			
2. ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
3. ท่านมีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลชายฝั่งไปยังชุมชนอื่น ๆ ใกล้เคียง			
4. ท่านมีส่วนร่วมในการให้มีความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านในการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่น การอบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการ			
5. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเชิงอนุรักษ์			
6. ท่านมีส่วนในการพัฒนาระบบนิเวศทางทะเลตามหลักวิชาการใหม่ ๆ			
7. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาการแพะพันธุ์สัตว์น้ำ และขยายพันธุ์พืชในชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่อง			
8. ท่านมีส่วนในการสร้างความร่วมมือของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนอย่างยั่งยืน			
9. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศทะเลชายฝั่ง			
10. ท่านมีส่วนร่วมในการการเฝ้าระวังการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			

ตอนที่ 3 ผลที่เกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนารวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนตามโครงการบ้านปลา ตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

รายละเอียด	ความคิดเห็น		
	มี	ไม่ แน่ใจ	ไม่มี
1. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านหินคาคมีนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อย่างชัดเจน			
2. ท่านคิดว่าผลจากโครงการบ้านปลาทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
3. ท่านคิดว่าหลังจากมีโครงการบ้านปลาชาวบ้านหินคาคมีการจัดสรรทรัพยากร ทางทะเลอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด			
4. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้จักใช้ทรัพยากรทางทะเล โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ของขนาดสัตว์น้ำที่จะบริโภคและไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่			
5. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านรู้และเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการทำลาย ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและตระหนักถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
6. ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล โดยให้ความ ร่วมมือและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านปลา หลายครั้ง			
7. โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านร่วมมือกันและช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้มีผู้ใดมาบุกรุก เปลี่ยนแปลงและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
8. ผลจากโครงการนี้ทำให้บ้านหินคาคมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล			
9. โครงการนี้มีการขยายผลโครงการต่อชุมชนใกล้เคียง			
10. โครงการนี้ทำให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทั้งพันธุ์พืชและ สัตว์น้ำ			
11. มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์น้ำในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและมีการพัฒนา พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำใหม่ ๆ ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			
12. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภคและมีอาชีพประมงยั่งยืน			
13. โครงการนี้ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			
14. หน่วยงานภาครัฐมีความรับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ในการดำเนินงาน ด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล			

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์

- แบบสัมภาษณ์สำหรับชาวบ้าน
- แบบสัมภาษณ์สำหรับเยาวชน
- แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

แบบสัมภาษณ์ชาวบ้าน
ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรื่อง

รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา :
โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินลาด ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

.....

สำหรับนักวิจัย

ชื่อนักวิจัย

.....

วันที่สัมภาษณ์

.....

เริ่มสัมภาษณ์เวลา

.....

สัมภาษณ์เสร็จเวลา

.....

แนวสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ (นาย นาง นางสาว).....นามสกุล.....
 ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 อายุ.....ปี การศึกษา.....
 สถานภาพการสมรส.....จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน
 อาชีพหลัก..... อาชีพรอง.....
 ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน.....ปี ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 2. ประวัติการทำโครงการบ้านปลา ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน

2.1 ประวัติความเป็นมาของโครงการบ้านปลา

.....

2.2 ท่านรู้จักวิธีการทำบ้านปลาตั้งแต่เมื่อไร

.....

2.3 ภูมิปัญญาการทำบ้านปลาของครอบครัวท่าน

.....

2.4 ท่านเคยใช้วัสดุชนิดใดบ้างนอกจากส้อย่าง ในการทำโครงการบ้านปลา

.....

2.5 ให้อธิบายวิธีการทำบ้านปลาในอดีต

.....

2.6 ให้อธิบายวิธีทำบ้านปลาในปัจจุบัน

.....
.....
.....

2.7 สิ่งที่เปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับวิธีการทำบ้านปลามากที่สุดจากอดีตถึงปัจจุบัน

.....
.....
.....

2.8 วิธีการทำบ้านปลาที่ยังคงรักษาสภาพเดิมไว้มากที่สุดจากในอดีตถึงปัจจุบัน

.....
.....
.....

ส่วนที่ 3. การพัฒนาการในการทำบ้านปลาจากอดีต – ปัจจุบัน

3.1 สอบถามเกี่ยวกับพัฒนาการ การทำโครงการบ้านปลาว่าเป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

3.2 พัฒนาการด้านใดในอดีตที่ยังคงสภาพอยู่ถึงปัจจุบัน

.....
.....
.....

3.3 สอบถามวิธีการ หรือวิชาการที่หน่วยราชการเข้ามามีส่วนช่วยแนะนำให้ดีขึ้น

.....
.....
.....

ส่วนที่ 4. รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

4.1 ท่านคิดว่าท่านจะร่วมวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างไร

.....

.....

.....

4.2 ท่านมีแนวทางในการแบ่งหน้าที่ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้กับสมาชิกในหมู่บ้านอย่างไร

.....

.....

.....

4.3 ท่านมีแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างไร

.....

.....

.....

4.4 ท่านคิดว่าการปฏิบัติการของท่านในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจะเอื้อประโยชน์แก่ชุมชนหรือไม่

.....

.....

.....

4.5 ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของท่านท่านคิดว่าผู้ใดจะได้รับประโยชน์บ้าง

.....

.....

.....

4.6 ท่านทราบได้อย่างไรว่าการปฏิบัติการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของท่านจะได้ผลตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่

.....

.....

.....

4.7 ถ้าการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของท่านได้ผลไม่เป็นที่พอใจท่านจะอย่างไร

.....
.....
.....

4.8 ท่านมีความคิดที่จะพัฒนาวิธีการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเลอย่างอื่นนอกจากที่เคยปฏิบัติมาหรือไม่

.....
.....
.....

4.9 การพัฒนาวิธีการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในความคิดของท่านมีรูปแบบอย่างไร

.....
.....
.....

4.10 ท่านต้องการให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบวิธีการพัฒนาแบบใหม่หรือไม่

.....
.....
.....

4.11 ท่านคิดว่าหลังจากปฏิบัติการอนุรักษ์โดยใช้วิธีการพัฒนาแบบใหม่จะทำให้เกิดประโยชน์มากกว่าแบบเก่าหรือไม่

.....
.....
.....

4.12 ท่านจะแน่ใจได้อย่างไรว่าการพัฒนารูปแบบใหม่จะดีกว่ารูปแบบเก่า

.....
.....
.....

4.13 อะไรเป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่ารูปแบบการพัฒนาแบบใหม่จะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

.....
.....
.....

4.14 ท่านคิดว่าควรมีการระดมความคิดจากสมาชิกในชุมชนเพื่อการพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์ตามความคิดของท่านหรือไม่

.....
.....
.....

4.15 ขอให้ท่านช่วยสรุปรายละเอียดของรูปแบบการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลว่ามีสิ่งใดบ้าง

.....
.....
.....

ส่วนที่ 5. ผลกระทบที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนาและการมีส่วนร่วม

5.1 โครงการบ้านปลาที่มีผลดีในด้านสิ่งแวดล้อมอะไรบ้าง

.....
.....
.....

5.2 โครงการบ้านปลาที่มีผลดีและผลเสียในด้านการอนุรักษ์ (เก็บ, รักษา , สงวน, ซ่อมแซม, ปรับปรุงและการใช้) ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างไร

.....
.....
.....

5.3 โครงการบ้านปลาได้ทำให้เกิดผลในการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือไม่

.....
.....
.....

5.4 หลังจากทำโครงการบ้านปลาแล้ว ชาวบ้านในชุมชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลแค่ไหน อย่างไร

.....
.....
.....

5.5 การพัฒนาการของวิธีการในการทำบ้านปลาเพื่อให้เป็นไปตามหลักวิชาการด้าน
สิ่งแวดล้อมควรทำอย่างไร

.....
.....
.....

5.6 วิธีทำโครงการบ้านปลาในปัจจุบันท่านคิดว่าผลที่เกิดจากโครงการจะเป็นจุดสนใจให้
ภาครัฐเข้ามาช่วยพัฒนาโครงการหรือไม่

.....
.....
.....

ส่วนที่ 6 จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

6.1 โครงการบ้านปลาทำให้ท่านเกิดความคิดที่จะอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
ใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....

6.2 ท่านคิดว่าจะอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างไร

.....
.....
.....

6.3 ท่านคิดว่าจะพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างไร

.....
.....
.....

6.4 ในความคิดของท่าน ท่านคิดว่าภาครัฐควรมีการส่งเสริมโครงการบ้านปลาหรือไม่
เพราะเหตุใด

.....
.....
.....

6.5 ท่านคิดว่าการเพิกเฉยต่อการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

6.6 ลูกหลานของท่านมีความสนใจในโครงการบ้านปลาหรือไม่

.....

.....

.....

6.7 ท่านสนใจอยากลงมือทำกิจกรรมในการอนุรักษ์และพัฒนาด้วยตัวของท่านเองหรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

.....

6.8 ท่านคิดว่าจะมีผู้สืบทอดโครงการบ้านปลาหรือไม่

.....

.....

.....

6.9 ท่านคิดว่าแนวโน้มโครงการบ้านปลาในอนาคตจะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

6.10 ท่านมีความต้องการให้ผู้วิจัยสนับสนุนโครงการนี้ในด้านใดมากที่สุด

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

แบบสัมภาษณ์เยาวชน
ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรื่อง

รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา :
โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินลาด ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

.....

สำหรับนักวิจัย

ชื่อนักวิจัย

.....

วันที่สัมภาษณ์

.....

เริ่มสัมภาษณ์เวลา

.....

สัมภาษณ์เสร็จเวลา

.....

แนวสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ (นาย นาง นางสาว).....นามสกุล.....

ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

อายุ.....ปี การศึกษา.....

สถานภาพการสมรส.....จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

อาชีพหลักของผู้ปกครอง..... อาชีพรองของผู้ปกครอง.....

ส่วนที่ 2. รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

2.1 รูปแบบการอนุรักษ์

2.1.1 ท่านคิดว่า “การเก็บ” ในความหมายที่เป็นกระบวนการหนึ่งในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีความหมายอย่างไร

.....

.....

.....

2.1.2 ในความเห็นของท่าน “รูปแบบของการเก็บ ” ในฐานะที่เป็นกระบวนการหนึ่งของการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล จะต้องทำอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2.1.3 ท่านคิดว่า “การรักษา” ในความหมายที่เป็นกระบวนการหนึ่งในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีความหมายอย่างไร

.....

.....

.....

2.1.4 ในความเห็นของท่าน “รูปแบบของการรักษา” ในฐานะที่เป็นกระบวนการหนึ่งของการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล จะต้องทำอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2.1.5 ท่านคิดว่า “การสงวน” ในความหมายที่เป็นกระบวนการหนึ่งในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีความหมายอย่างไร

.....

.....

.....

2.1.6 ในความเห็นของท่าน “รูปแบบของการสงวน” ในฐานะที่เป็นกระบวนการหนึ่งของการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล จะต้องทำอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2.1.7 ท่านคิดว่า “การซ่อมแซม” ในความหมายที่เป็นกระบวนการหนึ่งในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีความหมายอย่างไร

.....

.....

.....

2.1.8 ในความเห็นของท่าน “รูปแบบของการซ่อมแซม” ในฐานะที่เป็นกระบวนการหนึ่งของการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล จะต้องทำอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2.1.9 ท่านคิดว่า “การปรับปรุง” ในความหมายที่เป็นกระบวนการหนึ่งในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีความหมายอย่างไร

.....

.....

.....

2.1.10 ในความเห็นของท่าน “รูปแบบของการปรับปรุง” ในฐานะที่เป็นกระบวนการหนึ่งของการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล จะต้องทำอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2.1.11 ท่านคิดว่า “การใช้” ในความหมายที่เป็นกระบวนการหนึ่งในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีความหมายอย่างไร

.....
.....
.....

2.1.12 ในความเห็นของท่าน “รูปแบบของการใช้” ในฐานะที่เป็นกระบวนการหนึ่งของการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล จะต้องทำอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

2.1.13 ขอให้ท่านสรุปความหมายของ “การอนุรักษ์” จากนัยตามที่ให้สัมภาษณ์มาข้างต้น อีกครั้งหนึ่งว่ามีรายละเอียดเป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

2.1.14 ขอให้ท่านสรุปรายละเอียดของ “รูปแบบการอนุรักษ์” ทั้งหมดอีกครั้งว่ามีรายละเอียดเป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

2.2 รูปแบบการพัฒนา

2.2.1 ท่านคิดว่า “การพัฒนา” ในความหมายที่ใช้ร่วมกับการอนุรักษ์มีความหมายอย่างไร

.....
.....
.....

2.2.2 กิจกรรมอย่างหนึ่งของการพัฒนา ได้แก่ “การจัดสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ” มีรายละเอียดของกิจกรรมนี้อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

2.2.3 “การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อระบบนิเวศชายฝั่งทะเล”
ท่านเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับ “การพัฒนา” อย่างไร

.....
.....
.....

2.2.4 การที่ชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ ความ
สามารถของตัวเองในการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ในความเข้าใจของท่าน ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

.....
.....
.....

2.2.5 ท่านคิดว่าการที่ชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของ
ตนเองให้ดีขึ้น มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างไร

.....
.....
.....

2.2.6 ขอให้ท่านสรุปรายละเอียดของรูปแบบการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา
ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลว่ามีสิ่งใดบ้าง

.....
.....
.....

ตอนที่ 3. ผลกระทบที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนาและการมีส่วนร่วม

3.1 ผลกระทบที่เกิดจากการอนุรักษ์

3.1.1 ท่านคิดว่าการที่สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเกิดความสมดุล เป็น
ผลกระทบเชิงบวกที่เกิดจากการอนุรักษ์ใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....

3.1.2 ผลกระทบเชิงบวกที่เกิดจากการอนุรักษ์อีกประการหนึ่ง ได้แก่ การทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุดท่านคิดว่าใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....

3.2 ผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนา

3.2.1 การที่ชาวบ้านและชุมชนของเขามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ท่านคิดว่าเป็นผลกระทบเชิงบวกที่เกิดจากการพัฒนาใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....

3.2.2. ท่านคิดว่า การที่ชุมชนมีความเป็นอยู่อย่างสงบสุข ถือเป็นผลกระทบเชิงบวกของการพัฒนาใช่หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

3.3 ผลกระทบที่เกิดจากการมีส่วนร่วม

3.3.1 การที่ชาวบ้านเกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกในการร่วมอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ถือเป็นผลกระทบที่เกิดจากการมีส่วนร่วมใช่หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

3.3.2 ท่านคิดว่าการดำรงชีวิตของชาวบ้านอย่างพอเพียง มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองนั้น เกิดจากการที่ชาวบ้านได้เข้าไปร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ซึ่งนับเป็นผลพลอยได้ทางอ้อมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมใช่หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

3.3.3 การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ชาวบ้านและเยาวชน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ในส่วนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การที่ได้ทำประโยชน์ให้เกิดแก่ประชาชนจะส่งผลย้อนกลับทำให้เกิดธรรมาภิบาลในหน่วยงานภาครัฐ จากข้อความที่กล่าวมานี้ ท่านมีความเห็นอย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 จิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

4.1 อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ท่านเกิดความคิดที่จะร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

.....

.....

.....

4.2 ในปัจจุบันท่านคงเคยได้ยินคำว่า “จิตอาสา” ท่านมีความเข้าใจอย่างไรกับความหมายของคำนี้และท่านคิดว่า “จิตอาสา” มีความเกี่ยวข้องกับจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

5.1 ขอให้ท่านได้โปรดให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ในความเห็นส่วนตัวของท่านรูปแบบการอนุรักษ์ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรื่อง

รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา :
โครงการบ้านปลา บ้านหินลาด หมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

.....
สำหรับนักวิจัย

ชื่อนักวิจัย

.....
วันที่สัมภาษณ์

.....
เริ่มสัมภาษณ์เวลา

.....
สัมภาษณ์เสร็จเวลา

.....

แนวสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ (นาย นาง นางสาว).....นามสกุล.....

ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

อายุ.....ปี การศึกษา.....

สถานภาพการสมรส.....จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

อาชีพหลัก..... อาชีพรอง.....

ระยะเวลาการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน.....ปี ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 2. รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วม

2.1 ท่านคิดว่าท่านจะร่วมวางแผนการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างไร

.....

.....

.....

2.2 ท่านมีแนวทางในการแบ่งหน้าที่ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้กับสมาชิกในหมู่บ้านอย่างไร

.....

.....

.....

2.3 ท่านมีแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างไร

.....

.....

.....

2.4 ท่านคิดว่าการปฏิบัติการของท่านในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลจะเอื้อประโยชน์แก่ชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.5 ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของท่านท่านคิดว่าผู้ใดจะได้รับประโยชน์บ้าง

.....

.....

.....

2.6 ท่านทราบได้อย่างไรว่าการปฏิบัติการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของท่านบรรลุผลตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.7 ถ้าการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของท่านได้ผลไม่เป็นที่พอใจท่านจะอย่างไร

.....

.....

.....

2.8 ท่านมีความคิดที่จะพัฒนาวิธีการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างอื่นนอกจากที่เคยปฏิบัติมาหรือไม่

.....

.....

.....

2.9 การพัฒนาวิธีการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในความคิดของท่านของท่านมีรูปแบบอย่างไร

.....

.....

.....

2.10 ท่านต้องการให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบวิธีการพัฒนาแบบใหม่หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.11 ท่านคิดว่าหลังจากปฏิบัติการอนุรักษ์โดยใช้วิธีการพัฒนาแบบใหม่จะทำให้เกิดประโยชน์มากกว่าแบบเก่าหรือไม่

.....

.....

.....

2.12 ท่านจะแน่ใจได้อย่างไรว่าการพัฒนารูปแบบใหม่จะดีกว่ารูปแบบเก่า

.....

.....

.....

2.13 อะไรเป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่ารูปแบบการพัฒนาแบบใหม่จะทำให้คุณภาพชีวิตชาวบ้านดีขึ้น

.....

.....

.....

2.14 ท่านคิดว่าควรมีการระดมความคิดจากสมาชิกในชุมชนเพื่อการพัฒนาแบบการอนุรักษ์ตามความคิดของท่านหรือไม่

.....

.....

.....

2.15 สรุปรายละเอียดของรูปแบบการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลว่ามีสิ่งใดบ้าง

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ผลกระทบที่เกิดจากการอนุรักษ์ การพัฒนาและการมีส่วนร่วม

3.1 โครงการบ้านปลาที่มีผลดีในด้านสิ่งแวดล้อมอะไรบ้าง

.....

.....

.....

3.2 โครงการบ้านปลาที่มีผลดีและผลเสียในด้านการอนุรักษ์ (เก็บ, รักษา , สงวน, ซ่อมแซม, ปรับปรุงและ การใช้) ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอย่างไร

.....

.....

.....

3.3 โครงการบ้านปลาได้ทำให้เกิดผลในการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือไม่

.....

.....

.....

3.4 หลังจากทำโครงการบ้านปลาแล้ว ชาวบ้านในชุมชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลแค่ไหน อย่างไร

.....

.....

.....

3.5 การพัฒนาการของวิธีการในการทำบ้านปลาเพื่อให้เป็นไปตามหลักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมควรทำอย่างไร

.....

.....

.....

3.6 วิธีทำโครงการบ้านปลาในปัจจุบันท่านคิดว่าผลที่เกิดจากโครงการจะเป็นจุดสนใจให้ภาครัฐเข้ามาช่วยพัฒนาโครงการหรือไม่

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

แบบสำรวจ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

แบบสำรวจ
ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรื่อง

รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา :
โครงการบ้านปลา หมู่ 8 บ้านหินลาด ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

.....

1. ชุมชนที่สำรวจ

ชื่อชุมชน

ตำบล

อำเภอ

ผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติความเป็นมา

2. ลักษณะทั่วไปของตำบล

ที่ตั้งของตำบล

ลักษณะภูมิประเทศ

ขนาด

ประชากร

ลักษณะสำคัญ

3. แบบแผนการเศรษฐกิจ

ระบบคมนาคม

แบบแผนการเกษตรฤดูกาล

ลักษณะที่ดิน

อากาศ

ฤดูกาล

พืชผล

วิธีการกรมการเกษตร

4. ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนา

.....
.....

**5. ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ แบบแผนอาชีพ แหล่งที่มาของรายได้ การตลาด รายจ่าย
ดุลรายรับรายจ่าย**

.....
.....

6. สถานการณ์สิ่งแวดล้อม น้ำดื่มน้ำใช้ แหล่งน้ำ ส้วม การกำจัดขยะ

.....
.....

**7. สภาวะทางสุขภาพ ปัญหาสุขภาพที่สำคัญ โรค การให้ภูมิคุ้มกันโรค การป้องกันและ
ควบคุม**

.....
.....

8. ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ

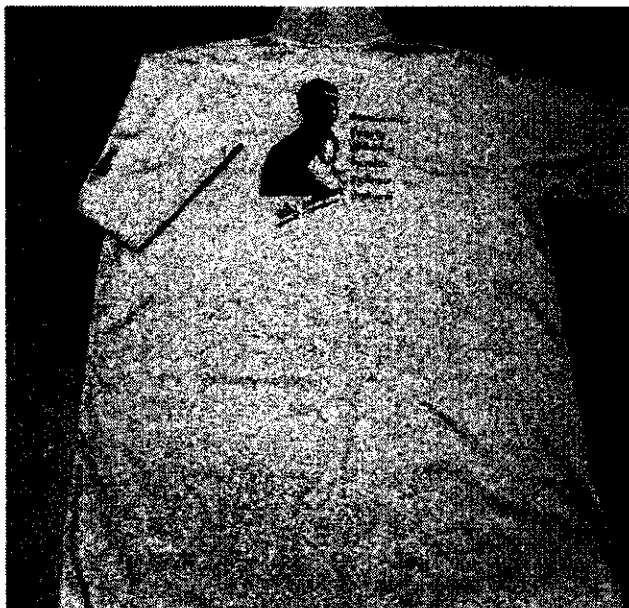
.....
.....

ภาคผนวก จ

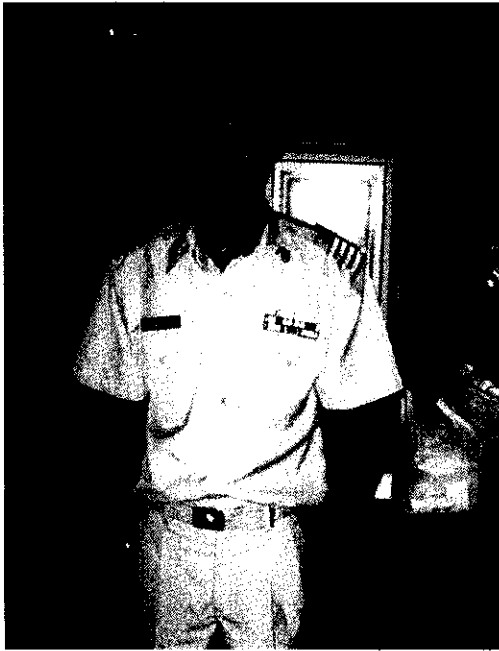
ภาพกิจกรรม โครงการบ้านปลา

ภาพกิจกรรมของผู้ใหญ่รัฐ ถนอมพวก

เสื้อที่ทางโครงการบ้านปลาจัดทำขึ้น
เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงผู้ใหญ่รัฐ

นพกร ทิคุนันท์
ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหินลาด หมู่ 8

นพดล สุวรรณภักดิ์
ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ โครงการบ้านปลา

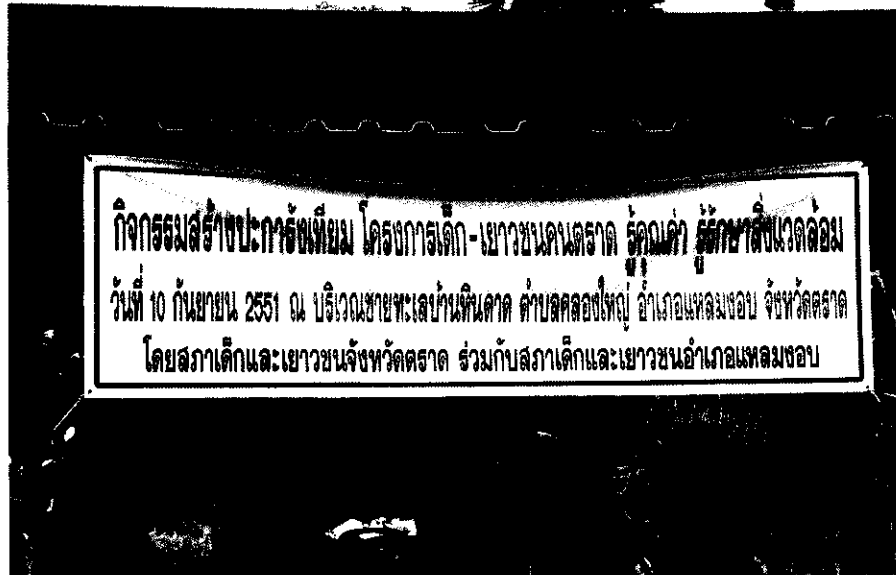
โยธินวรรณ โกสิทธิ์
ประธานโครงการบ้านปลา

ลออ ครองยุทธ
รองประธานโครงการบ้านปลา

การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ
การประชุมปฏิบัติการเพื่อประสานการดำเนินงานอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรประมงชายฝั่งทะเล
ในโครงการบ้านปลา

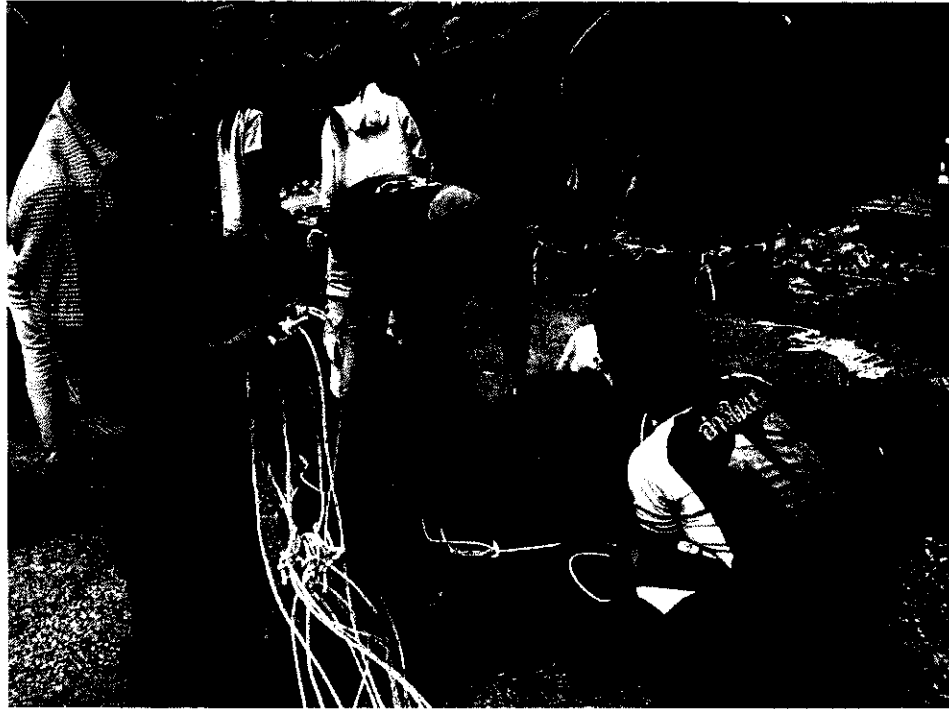
การมีส่วนร่วมของชาวบ้านและเยาวชน
กิจกรรมสร้างปะการังเทียม โครงการเด็ก-เยาวชนตราด รั้วคนค่า รู้รักษาสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน
การประชุมปฏิบัติการเพื่อปฏิบัติการทำโครงการบ้านปลา

การมีส่วนร่วมของชาวบ้านและเยาวชน
ในการทำบ้านปลา

การมีส่วนร่วมของชาวบ้านและเยาวชน
ในการทำบ้านปลา

ผลผลิตจากโครงการบ้านปลา

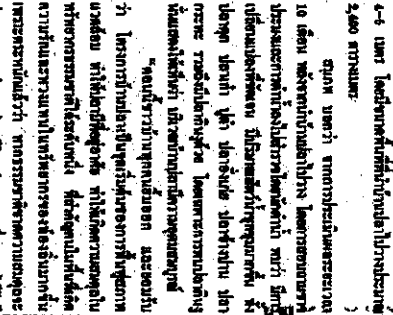

ผลผลิตจากโครงการบ้านปลา

คุณภาพของสมุนไพรให้ประโยชน์แก่สุขภาพ

ปริมาณการบริโภคสมุนไพรที่ถูกต้องนั้น มีผลต่อสุขภาพของร่างกายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่บริโภคสมุนไพรที่ไม่ถูกต้อง อาจทำให้เกิดโทษต่อสุขภาพได้

ปริมาณการบริโภคสมุนไพรที่ถูกต้องนั้น มีผลต่อสุขภาพของร่างกายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่บริโภคสมุนไพรที่ไม่ถูกต้อง อาจทำให้เกิดโทษต่อสุขภาพได้

ปริมาณการบริโภคสมุนไพรที่ถูกต้องนั้น มีผลต่อสุขภาพของร่างกายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่บริโภคสมุนไพรที่ไม่ถูกต้อง อาจทำให้เกิดโทษต่อสุขภาพได้

ปริมาณการบริโภคสมุนไพรที่ถูกต้องนั้น มีผลต่อสุขภาพของร่างกายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่บริโภคสมุนไพรที่ไม่ถูกต้อง อาจทำให้เกิดโทษต่อสุขภาพได้

ปริมาณการบริโภคสมุนไพรที่ถูกต้องนั้น มีผลต่อสุขภาพของร่างกายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่บริโภคสมุนไพรที่ไม่ถูกต้อง อาจทำให้เกิดโทษต่อสุขภาพได้

ปริมาณการบริโภคสมุนไพรที่ถูกต้องนั้น มีผลต่อสุขภาพของร่างกายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่บริโภคสมุนไพรที่ไม่ถูกต้อง อาจทำให้เกิดโทษต่อสุขภาพได้

ปริมาณการบริโภคสมุนไพรที่ถูกต้องนั้น มีผลต่อสุขภาพของร่างกายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่บริโภคสมุนไพรที่ไม่ถูกต้อง อาจทำให้เกิดโทษต่อสุขภาพได้

โครงการบ้านปลาได้รับความสนใจจากสื่อมวลชน จากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับลงวันที่ 23 มิถุนายน 2552

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายพิสิษฐ์ พงศาปรมัตต์
วัน เดือน ปีเกิด	22 พฤศจิกายน 2505
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2549
สถานที่ทำงาน	บริษัท ปฐมเฟอร์นิเจอร์ (1994) จำกัด
ตำแหน่ง	ผู้จัดการ